

विभ्यद्विस्तरगानोकान्पत्तिप्रायेः स शमरेः । आनिन्ये शैलदुर्गेण भूयो लहरवर्धना ।
 राजायुदयराजाख्यं कृत्वा दारपतिं पुनः । प्राहिणोदुषलं जेतुं लहरं मण्डलेक्षरम् ।
 ततः पद्मपुरं प्राप्ते मातुले मल्लजम्भनीः । न कोऽपि कल्पनं भूपायाम्नी चामातुरोऽपहोत् । ११७५
 कोमेऽस्तीति विनिश्चय्य वदतोऽथ महीपतेः । अधिकारस्तजं हस्ताचक्रराजः समाददे ।
 अनाग्रीः शयने मृत्युर्धिया तेषां सर्वज्ञजः । अजिन्दुराजमुखाणामौचित्यं प्रत्यपद्यत ।
 स द्रौणिरिव निर्मेष्ट काले सेनापतिः कृतः । निर्गत्य तत्पद्मपुरादरिसेन्यं न्यवारयत् ।
 विपक्षः कल्पनेशः स तेन क्षां क्रमता शनैः । नवम्यां शुक्लमभयो वतोऽवस्तिपुरान्तरे ।
 स हि गोवर्द्धनधरोपास्ते कुर्वन्निराहवं । स्वधैर्यैर्भर्जितो गीतं प्रतापन्परिमितानुगः । ११८०
 प्रविश्यारिहयारोऽर्धैर्वितस्तातीरवर्धना । प्राप्तोऽकस्मादधं लेभे प्रमत्तानां शुभं कुतः ।
 प्रहितं चक्रराजेन क्षापतिर्वीक्ष्य तच्छिरः । भूयोजयाश्रामकरोदानुकुल्यं विदन्निधेः ।
 वैमुख्येन व्रजन् कुर्यात्सामुत्थैरन्तरा विधिः । प्रत्यागमभ्रमं सिंह इव व्यावृत्त्य वीक्षितैः ।
 अथ लब्धबलचक्रराजोमन्दोद्यमोऽविशत् । विजयक्षेत्रमाकर्षन् कटकं दशधाष्टधा ।
 तुलाधर इव खष्टा स्नाय्यभङ्गं न चक्रमे । तदा दधोः कटकयोस्तुनायाः पुटयोरिव । ११८५
 प्राप्ते यतस्तृतीयेऽस्मिन्निदिवसे मण्डलेक्षितुः । अकालवृष्टिविवशं लहरे व्यद्रवदलम् ।
 शीतवातवृता योधा मग्नाः केदारकर्दमे । तुरगाभिननुवादि द्राक्षिष्यन् इवामुचन् ।
 उच्छलेन ततोऽरक्षमाणमयार्द्रचेतसा । प्राप्तं जनकचक्राद्या निजद्रुमण्डलेक्षरं ।
 हर्षभूभङ्गवर्गे द्राक्ष्यन्काङ्क्षिते परं । कलेवरव्ययात्कीर्तिः क्रीता तेनैव मन्त्रिणा ।
 भुवं संस्पर्धते वन्धा देवशर्मादयोऽस्य ते । न चेकोऽपि विपर्यासे दोषमुद्घोषयन्ननः । ११९०
 लवन्त्योत्तलनारातिवृत्त्यामोहनादयः । विध्यधीने फले ध्याते स्तुत्याः कस्य न तस्मिन्निधेः ।
 किं पातालनमा न हन्ति हिमगुः किं नो विषं भीतधे पानीयं गिलतः किमान्तरशिखिध्वंसन धाम्नकरिः ।
 सर्वत्रैकपदे प्रयात्यफलतां वाच्यो जडो माम्बुधिः सिद्धैर्देवविधेयतां विमृषतां स्तुत्यैव वस्तुजता ।
 स्वामिहृत्योद्यमस्तुत्यमूर्त्तिषु स्त्रीषु पूज्यतां । राज्ञा तज्जननी स्वस्य नमस्यन्प्रविशतितां ।
 माहमे साहितनये यच्च तच्च महीभुजा । प्रहीयमाणे तं खेदमोहितादस्यभूभुजं ।
 अग्न्यसन्नतरेकं सुतमेतं प्रभोर्मम । मा निद्युक्त्वा यच्च तच्च कार्यं सन्देहितासुनि । ११९५
 स तामकथयन्मार्गं येया तेऽनन्यसन्ततः । तथा मेऽनन्यभृत्यस्य स्वयमेकोऽवलम्बनं ।
 स्वस्यविष्यतोभर्तुर्भक्तिसम्भावनामभौ । प्राप्तप्रतिष्ठानिहायां भजे मानवतो सती ।
 उच्छलस्य क्षणे तस्मिन्निहृष्यपुरमीयुषः । राज्याभिवेकं सम्भूय तच्चया माह्वणा ददुः ।
 नृपमत्यक्तविवशं प्रपञ्चे तत्र मन्त्रिणः । भूयांसः सन्ति तेः माह्वे व्रज ततोऽहराचले ।
 प्रजा एव ततः शान्तोऽकण्ठा मवन्तं प्रति । त्वामानेयस्मि नश्चिद्विद्वेभ्यः स्वयमेव्यसि । १२००
 सोऽभ्यधाद्वरोधक्षीतोऽवसिंहासनाद्यहं । असामान्यं परित्यज्य गन्तुं सपदि मोक्षदे ।

पुनस्तेऽकथयन्मात्रो यान्तेऽप्याहृष्टा वाजिनः । पृष्ठे विन्यस्य नेत्यन्ति कोशान्तःपुरयोवितः ।

शपाकीकामुकोऽप्यासीदस्त्रिंशदपरोऽपि चेत् । सिंहासनं समारोहेत्काभिमानवतिस्ततः ।

आस्तामेतत्परं ब्रूय मन्त्रमित्यथ चोदिताः । ते पार्श्वेभ्यः भूयोऽपि सघंरम्भं बभाषिरे ।

अचक्षन् पुरस्तत्य शासतां स्त्रां समाभुजां । कौ सैन्यस्यावकाशः स्यादाशौर्येणां मृधे बधः ।

१४७

अनुद्योग्य मज्जा च भयं देधस्व मन्त्रिणां । भुभुजां व्यसनोन्नासे शत्रवो नतु गोविणः ।

कार्यं न पश्येदलमः स्त्रयं यो भूयेषु विन्यस्तमस्तकृत्यः । अस्याश्रयस्यैव विनष्टदृष्टेः पदे पदे तस्य किलोपघातः ।

लज्जेऽहमस्य स्वयमात्मशस्त्रः स्वल्पस्य शत्रोः कलयन्नवशां । एवं क्लिदादोर्ध्वमतिर्देदाति स्वयं प्रवृद्धिं चपया विमुग्धः ।

कालेन याति किमिती महेन्द्रोमहेन्द्रभावं किमिरप्युपैति । अयं प्रथोद्यानयमप्रतिष्ठ इत्येष निष्ठानुचिनोऽभिमानः ।

पराभवाधायि भयं जिगोषोस्त्वर्थाङ्गवैकल्यवता हि तेन । येनाभिद्युक्तः स समस्तमस्यत्पूर्णेऽपि वैकल्यहतत्वमेति ।

१४८

मन्त्रस्थितिः स्त्रीतविभूतिपाचं दीनोऽभिधोक्ता परपिण्डवृत्तिः । आद्ये कथं नाम पराभवः स्याद्भयं भवेत्तद्देह न तत्प्रभावः ।

अमात्यवेमत्यवशेन निष्ठा दृष्टा न कार्यस्य तनोयमोऽपि । वैशाखरज्जोरिव कर्षकाभ्यां पर्याययेनेन कृते विकर्षे ।

समपद्यतेरेकेनाप्याशाकान्तस्य भूपतेः । वैरी सन्धाङ्गहीनोऽपि राज्यमायुश्च कर्षति ।

यत्र दिवसत्रयं याहि कालो कालाश्च मेदिनी । पातार्थी न चिरादेवं पुनर्जयमवाप्स्यसि ।

विधुरेऽपि विधौ प्रूरमहन्मपरिवारितैः । पतद्गिराहवे भूपैः स्यात्प्राभिव्योपलभ्यते ।

१४९

नृत्तच्छिन्नशिरोधरोऽङ्गुलनटोऽप्यानावुषोणागुणप्रकाणिन्युह यच्छिरो मुखश्चिस्त्रिज्वालाप्रदीपाङ्गुरे ।

धन्यः कोऽप्युपलभ्य वीरशयने शान्ताभिमानश्चरेणाश्रयाद्यशरीरता मफलितस्त्रिधाशिवः शेरते ।

उदात्तनित्यं तत्कृत्यं सक्षिण्य कितवाहव । राज्ये भजन्ते दीयन्तः क्षत्रियास्त्रामहीना ।

मन्त्राकारानुयाकारं तदप्युत्सृज्य मन्त्रितं । पुरुषं प्राप्तकालस्य ते निःश्वस्य तमव्रुवन् ।

उत्कर्षवदस्त्र्यकुमपि शक्नोषि मङ्गटे । अन्यथानुचितं किञ्चिन्प्राप्यस्यहितचिन्तितं ।

स तानुवाच स्वं हन्तुं न शक्नोऽहं ततोमयि । भवद्भिरेव विषमे प्रहर्त्तयमुपस्थिते ।

१५०

गिरं कापुरुषस्यैव क्लैव्ययस्तस्य तां प्रभोः । सबाष्पासोऽनुशोचन्तः पुनरेवं बभाषिरे ।

प्रतीकाराय नः शक्तिर्न चेद्देवहतैजसां । प्रत्युतैवस्मिन्ने कृत्ये प्रसरेयुः कराः कथम् ।

पशून् पुरुषरूपान् स नूनं भूभृत्पुषोव तान् । दुःखेनादाय मत्तस्य ये तादृग्नैवमोयुषः ।

युगान्तानपि जीवित्वा कायः सापाय एव वः । तस्यागता वसाधिर्धे धिग्देव्यमनुजीविना ।

द्योषितोऽपि विश्वमग्निं बंध्यात्वा विस्मृतिं व्रजेत् । भर्त्स्येहं स पुंसोऽपि यस्य कोऽन्यस्ततोऽधमः ।

१५१

शैलस्येव ये शोकभयैर्दैन्याद्यविक्रियाः । भर्त्सुः पश्यन्ति तैरेषा भूस्ततोर्थाप्यपावनी ।

क्षुत्तामस्तनयोवधूः परगृहप्रेष्यावसस्यः सुहृदुधा गौरशनाद्यभावविवक्षा हस्वार्त्वाङ्गाविणी ।

निव्यथ्यो पितरावदूरमरणो स्वामी दिवस्त्रिजितो दृष्टो येन परं न तस्य निरये भोक्तव्यमस्यप्रियं ।

भूयोऽपि मानुषपशून् स तादृपतिरब्रवीत् । तदात्तकृत्योऽप्याविश्य भूनैरिव विभोहितः ।

एतस्मिन् पश्चिमे काले भुक्तं राज्यं यथा मया । जाने विजाले कृतया तथान्यो नोपभोक्त्यते ।

यमः कुवेरद्वैपाद्ये राक्षसं तिष्ठत इत्येषा । मदेकवरेणैवाभूत्स्वातिरस्मिन् कलौ युगे ।
 इन्द्रोपेन्द्रमहेन्द्राद्याः प्रयातारो वदध्वना । उपस्थितायां निघते तस्य मर्त्यस्य काः इवः ।
 किन्तु दूये यदेवा भूर्भुवा कुलबधूरिव । महेवाङ्गुहचेटीव प्राप्ता प्रबभोग्मतां ।
 इतः प्रवृत्ति यः कश्चिद्राज्यस्थास्य गतौजसः । चक्रिकामाचसाध्यत्वं जानसाग्रं करिष्यति ।
 अलौकिके कर्ते यद्यस्तदीक्ष्य फलबन्धतां । प्राप्नोदयैरन्पसत्वेर्दोषान्नं हसिष्यते ।
 कार्यारम्भः फलोन्नासमालोक्य प्रायशो जनैः । अमानुगुण्यगणानां कुर्वाणैर्भ विगच्छते ।
 पञ्चान्तकोऽपि रवलम्बनभूस्मनेन दुग्धेन यस्य मरणम्विधि कैरिवेत्यं ।
 पारङ्गते मथनकर्माणि मन्दराद्रेर्दोषोऽप्येते विगुणहेतुपरीक्षणेन ।
 शास्त्रमन्दर्भविश्वेऽपि श्रीगर्भलमदर्थं । जनापजीवनार्थं यत्नज्ज्ञातं जायसिद्धये ।
 उच्छलेनापि सत्कृत्ये हस्तायोऽप्युच्येतमा । दर्शितश्यामदशनं करिष्यन्ते विह्वलनाः ।
 ततोऽवमानः स कामात्सम्प्राप्तोऽप्यविह्वलतां । स मन्वनेऽप्युर्वाऽह्मि मृत्युमोहमप्यहं ।
 सैरेव महतो मोचेत्कस्तस्मादसुधां हरेत् । लब्धा रक्षितुमिच्छामि स्वातिमेतेन हेतुना ।
 मुक्ता पीडा पुनः राजा ज्वलित्वा मूर्ध्नि भूभुजां । कार्यप्रलयं प्राप लब्धरन्धो विरोधिभिः ।
 स ह्युत्तरापये नामापयस्यगितभैरवः । मितानुगो हितैरङ्गुमानोऽभूदुग्मेऽध्वनि ।
 तं शन्यो नाम सामध्यवैरस्यविवशं नृपः । बहुं प्रतिज्ञामकरोदाजिलचैर्हतेऽष्टभिः ।
 स सामप्रमुषोपायापायध्यानावसन्नधीः । भवस्याम्यभिधं कृत्यमपृच्छन्मुस्यमन्त्रिणं ।
 अमाध्यासोऽपि निर्याय विनिपातप्रतिक्रियां । न्याये निश्चित्य नैषत्वं कर्त्तव्ये प्रत्युवाच तम् ।
 उपाययुक्तिप्रत्युक्ते कृत्ये कीर्त्यभिमानिनां । निःसम्भवेव प्रतिभा मोमेनासोमिने चदि ।
 कृत्यं कृत्यविदेऽन्यप्रसिद्धिपरिरक्षणं । साक्षाज्योपाजममुखो व्यापारस्त्वानुवृत्तिकः ।
 गच्छन् शरीरविच्छेदादपि भस्मावशेषतां । कर्पूरः सौरभेणैव जन्तुः स्वात्यानुमीयते ।
 शक्त्योर्जोवितस्थानं दयमत्यहुतं दयोः । अगङ्गास्याङ्गनापाङ्गः स्रोतजिह्वा यश्चस्मिन् ।
 स्वातिभंरणं नाम जनेताः कल्पान्तरस्थितिः । वर्त्तने कीर्त्तिकायस्य सप्तूर्णाः परमाणवः ।
 धोरैर्विधस्य निर्यायो विरोधिस्त्ववधानवान् । यक्षेष्टामुज्रतिधनध्वंसाय यततेऽन्वहं ।
 तुङ्गावपातनचठव्यसमो विधाता स्वात्पत्तिपद्मकुलजोऽपि सरोजवण्डे ।
 सङ्कोचिनि दिजपतावपि शुद्धिबन्धे मातङ्गहस्तपतनैः कुर्वतेऽवमानं ।
 ये हठापातिना धातुरियं स्वातिनिपातने । रक्षितुं समुपेक्षन्ते तैः किं नाम न रक्षितं ।
 जातिः क्षामृति वंशजाययतसा स्वातिप्रतिष्ठामिमामुद्गीयानलमुज्जितस्त्ववपुषः केऽप्यत्र वेचाङ्गुराः ।
 चातुं हन्त विह्वलि येन विधिना क्रुद्धेन पृथ्वीभृता दारि दाः स्मकैर्गतागतस्त्रीकाराणि सम्प्राप्तिताः ।
 भोगार्थिर्भाषणभूषिष्ठानिष्ठान् प्राप्तानवेत्य तत् । प्रतिष्ठासैष्ठवचाये शरोङ्गं देव सम्पुतं ।
 दण्डकालसकाशस्य तद्गमस्याङ्गुकारिणः । पार्थिवकस्त्रिकोत्थानं मिषादन्यः प्रकाशयतां ।

१४९०

१४९५

१४९६

१४९८

१४९९

१४९९

शैवकात्तुय कर्त्तव्यं व्यापन्नपण्यमम् । उक्तेति स महामात्या निर्गत्य खट्वहन्नात् ।
 दण्डकालसकं दण्डधरोऽन्धश्चिवात्तः । अघोर इव चक्रन्द कुठन्निष्यन्दलोचनः ।
 स्नेहसम्भाहमस्नेहवमनाद्यैरपकमैः । निःश्रेयिष्यत्यर्थं तेन मुमूर्ध्वं ते जनोऽवदत् ।
 ततो निश्चितमृत्युत्वं पत्युः कथयता कृतः । वस्त्रिप्रवेष्टोऽमात्येन हनञ्जलनिवेदकः ।
 कर्त्तव्यश्रेष्ठं दाक्षिण्यादनाचक्षामयतः । युष्मोक्तानिष्ठुराचारमन्मसुष्टाव तं नृपः ।
 अप्रौढः सोढुमुद्दामां व्यथामख्योति वादिना । राज्ञाप्यनससादेहं ततश्चकोऽभिमानिना ।
 तेन प्राणानुपेक्ष्यैवमन्यस्वातेर्मनस्विना । ऊर्ध्वाधिरोहे सोपानं कृतं न निजकीर्तनात् ।
 एवं देवोपनीतानामन्यतोनां चिकीर्षितं । स्वधियामात्यबुद्ध्या वा पारमेति मनस्विना ।
 इत्युक्त्वा विरतो वंशवीजरचार्यमात्मजः । भोजो विस्मयतां कोटमेवमूचेऽथ मन्त्रिभिः ।
 तं राजपुत्रं प्रस्थानमङ्गलान्ते विनिर्गतं । पुनर्यावर्त्तयामास दण्डनायकमोहितः ।
 सा धीः स माहसारश्चसद्वैक्यमापदि । नष्टमेकपदे तस्य नात्रकाले क्षुपस्मिते ।
 लक्ष्मीसहितलाकोर्तिवलाकाशैर्यगर्जितं । प्रतापप्रकाशपद्म भागधेयान्दानुगं ।
 धी शैर्यादिगुणेन भाग्यसमये प्रागेव एको नृपः प्रकस्याक्रमणं क्रियेत न कुतोऽनेनेति सन्भाव्यते ।
 भोग्धं पङ्कजान्त्वयस्य स ततो गच्छन्नाभ्याग्नादये दम्नोऽनेन पदक्रमो भुवि कथं नामेति सञ्चिन्त्यते ।
 विरोधिप्रतिबोधाय तन्निश्चैव्यं विमर्जितं । नगरस्त्रमपि आपन्नशोधनमादधे ।
 दायादाश्रयणं राजभृत्याः सर्वेऽपि चेक्रिरे । ये केचित्त्वयमन् गेहे तदैहेरेव केवलं ।
 पराश्रयपरं द्विषा न सकृत्पमपि व्यधुः । किं वा स्तुतैस्तेभ्यः स्त्रोवदमुद्धदसिगादस्तुम् ।
 यो काणभावतो नर्तक्यस्ये कापि नर्तकी । पुत्रीयके कापि जातां जयमत्यभिधास्य सा ।
 भूत्वा गृहीतकौमारा तद्व्युत्पन्नरागिनी । धननुभावहङ्गात्ममजन्मभङ्गनेत्रितुः ।
 तस्मिन् हते तदैवास्तापचपोचसमाचयौ । तथैव देवयोगेन पट्टदेव्या भविष्यते ।
 आबद्धपंकजस्य धामुचलाश्रयिणीं व्यधुः । भूपालदर्शनेऽप्यस्तभीतयो राजसेवकाः ।
 वेतनस्त्रीकृतेः सर्वैः शिवाधाघी पुरस्कृतः । लोभावमानाबुद्धेय्य योधशङ्का हरन् युधि ।
 मन्दप्रतापतावाप्तो नर्कोत्सा मर्धभेदकृत् । आहारादिक्षणे कर्त्ता प्रक्रियार्थनया क्रूरे ।
 अतीव प्रभुदानादिमाहात्म्याख्यानकोविदः । एकएकोऽकरोद्योधः पृतनानां विस्तृचर्ण ।
 श्रीलेशाभ्रातृमुनेर्यस्तनयोर्ध्वमङ्गलः । मङ्गलातोयकोपेन स राजास्कन्ध घातितः ।
 मातुलस्यात्मजा मन्नापत्ययोक्तु गेहिनी । अश्ववा समं स्ववसतीरादीय दहने मृता ।
 जौनप्रतातिनिघमरुक्षकैर्थाज्जकोपमः । करोत्यभ्यन्तरान् भिन्नाः परमदाक्षिकः ।
 तदेष पुष्कराज्येऽकुर्वन्धतां निर्भयं रिपुः । शशिपुत्रीभिरित्यूचे तस्मिन्कवसे नृपः ।
 स्वयं प्रादात्समास्कन्दं दारि स्थितवता पुरः । तस्य प्राकार्थिना वाञ्छापूर्थं मत्स्य निर्वयौ ।
 सहि देराज्यशंशाभ्यां पुष्पाभ्यां प्रार्थितोऽपि यन् । मुनिव्रतः सदाचारानुगोधात्तज्जल्पे ।

१४९०

१४९१

१४९०

१४९१

१४९०

१४९१

विद्यासाय परं राक्षो भ्रातृन् राक्षोर्भविष्यतोः । देमातुरान् वक्ष्यामीतीति दत्तात्रयदे ।
 आसेदुषे मुनिदत्तामाज्जमीषिताग्रये । तदा स तस्मै पुकोध प्रत्याययवधो नृपः ।
 स सुराभ्यर्चनं कुर्वन्नाङ्गनः परिपन्थिभिः । रेजे तनैव वेगेन समराय विनिर्गतः ।
 उपवीत्यस्रबाह्वपाशिदभौः कृत्वाङ्गुलिः । भस्मस्फोरकलाटाक्षौ जामदग्न्य इवापरः ।
 क्षान्नाद्र्धवलश्यामलोत्तमलिललीलया । देहत्यागे प्रयागाम् धारयन्निव मूर्ध्नि । १४८०
 उष्णीशी वीरपट्टेन खेटकेनोष्णवारणी । सोऽभिधारातोर्धपाङ्को दण्डी खण्डेन हिंस्रिते ।
 भोगे पुरस्कृताः केचित्तद्वृत्ताः पूर्वनिर्गताः । समर्त्तनारोभोगेऽपि तस्माद्यस्यभागिनः ।
 दौ रथावद्विजयौ दिजौ पौरोगवास्तथा । कोट्यकः स्रज्ज्वालायस्य बोधा युद्धे हता बभूवुः ।
 क्षतोऽप्युदयराजास्यः क्षतायुः श्रेयसस्तथा । प्राणैर्निधोगभागाजौ नाञ्जकोऽपि व्ययुज्जन ।
 विरोधिषोधिनीरभं दारमालोक्य सन्त्यतः । तत्तत्कालौ ददौ क्षम्यं स तेषामेव मूर्ध्नि । १४८१
 श्रेवल्लिख्य खड्गेषु खेटकेष्वमुज्ज्विव । अरसा धवलोभ्राभ्याजहंसदवाभौ ।
 खलाच ददृशे घातशरशङ्कुघातचितः । प्रवीरो वीरश्रवणे सुप्तो भीम इवापरः ।
 श्राव्यङ्गतायुषो राज्ञः किं नाभून्नस्य तावृद्धः । चिच्छेद यः शिरः पृष्ठे हवस्य भ्रमयन् खड्गान् ।
 राज्ञी कुसुमलेखाख्या मल्लखालापवक्त्रभा । गेहव्यजुङ्गां वीतिहोत्रे गात्राणि सन्धृते ।
 राजावकल्पयोः पत्न्यौ वल्ले सख्यणरव्ययोः । खड्गे मल्लस्याप्तवती वज्रा चाग्निमादृते । १४८२
 सर्वोपभोगभागिन्यस्तदन्तःपुरखोषितां । परिवाराङ्गना वज्रौ घट् चाचैव विवेदिरे ।
 महाश्वहाग्नितापेन शोकोन्मेष जलास्तुभिः । तस्मात्क्षमो त्रितलायाकोरे बामे बभूव तत् ।
 प्रवर्द्धितायाः सन्त्येन द्रष्टुमशक्यया पथः । दास्यमानं निवपिषु पुञ्ज्याश्चान्याः सप्तमं ।
 धाव्या परस्मिन् वैतस्मिंस्तीरे स्नानःपुरे स्निता । माता भविष्यतो राक्षो नन्दानिष्ठाकुलोद्भवा ।
 महानसाग्निधूमेन संलक्ष्या वीक्ष्य पुत्रयोः । शोक्कपट्टकौ शोधादुदग्दक्षिणदिक्क्षयोः । १४८३
 क्रियता दिवसेरेव पुत्रौ श्रवैः पितृदिवः । जामदग्न्यायितं वंशे शस्त्रेति नृपतिं सती ।
 अन्विषन्तेव दीप्ताग्नौ गृहे स्वं निरदाहयत् । प्रमृत्वात्मीभिरात्मीभिरिव ज्वालाभिराहता ।
 बधं दर्शनपालसु नृपे प्राप्ते प्रतिक्षणं । अत्यहुतैरन्तरायैरायुःश्रेणेन रक्षितः ।
 वर्षमानावशेषायुर्ध्वदा द्रोहेण रक्षितः । सोऽवमानस्य पूयस्य रोगजस्य च भुक्तये ।
 कृष्णभाद्रनवम्यां तं बधं मृतवतः पितुः । मन्नात्मजज्जनीः शोकः कोपेन निरधीयत । १४८४
 आवर्जिपुरकप्रामान् प्रज्जलन्कोधवर्जिना । अघावद्विजयचेचं सोऽन्येपुरय सुखसुखः ।
 योद्धुमस्थापतस्तत्तं चक्रराजोऽप्य निर्गतः । पट्टदर्शनपालाथैः सधैर्यैः पथ्यवर्धयत् ।
 निजैरपेक्षितशक्ते स चिरं तच्च दुष्करं । सन्त्येधैर्योऽपि सङ्ग्रामं भूरिश्रेण्येन शङ्कया ।
 अखोटमजः समरे तच्च मल्लस्य चाचरिः । अगातां राजश्वरौ दौ खर्गखोभोगभागितां ।
 रजोन्मकारे ख्वेन्दुघोतिन्यालिङ्गितो हतः । चक्रराजः सुरस्त्रीभिरिन्दुराजोऽस्य चानुगः । १४८५

तस्मिन्पि हते वीरे चक्रे हर्षमहीभुजः । आचारविन्दिनीमुलकन्दनिर्दलनं विधिः ।
 पट्टादयः प्रविष्टाश्च विटवेष्टाङ्गनं भयात् । प्रविष्टे सुखसे देवं हारं दत्तार्णवं बधुः ।
 आस्थानीयः परं पद्मनामा युद्धाहतो बहिः । लक्ष्मीधरोमर्तुमिच्छुर्लङ्का नीतः स कामरैः ।
 विजयेश्वरगन्धायधोधाकटोऽथ सुखलः । अधो ददर्श तान् सर्वान् पशूनिव भयाकुलान् ।
 धूर्तः स दत्तमध्यस्थो हसन्नामीतवान् पुनः । पट्टदर्शनपाथो देवो तेषां पूर्वं निजान्तिकं ।
 निःश्रेयभावादारादुमन्मसौ सुखलानुगैः । तौ वृताविव निर्वन्धुपाणौ रज्ज्वाधारेपितौ ।
 तथोर्म्भिर्देवगमनं श्रीहादधायमानयोः । प्रतिश्रुत्याकरोक्षीमान् सुखलोऽन्वनिमाञ्जनं ।
 स्त्रियेष्टात्मा मृष्टमांसादिभोगैस्तस्यापतस्तयोः । तस्मिन्नेवास्ति मन्दलमिदं शैत्युक्तमायथै ।
 केनाप्यधिष्ठितस्तु के परेषुर्धन्य सुखलः । जाने विश्वजोऽप्यङ्गं रोमाञ्चयति तस्मृतिः ।
 जायते नृपतिर्हर्षभूभर्तुर्मातुलात्मजः । उमाधरमुखासाय्ये राजानो यत्र च यत्रः ।
 राजपुत्रहयारोहतस्त्विसामन्तसन्ततेः । न यत्र गणनाः काश्चित्स्वैव्यष्टादशस्रभूतः ।
 विजयेष्टाङ्गनस्थानां हारमुत्पाद्य षोऽविभूतः । एकाश्वशान्तरं तेषां समिराणेपरुचवाक् ।
 स तत्र साक्षिणं कृत्वा समावाप्तिजयेश्वरं । प्रतिश्रुत्याभयं तेभ्यः प्रणतेभ्यो विनिर्यथै ।
 पुनः सौधायमाकटस्तान् सर्वान्निर्पितायुधान् । रज्ज्वद्धकरान् शय्यैरामिनाय ततोऽन्तिकं ।
 स्त्रीणाकृत्यस्तुश्रेणिपूर्णायुधपरिष्कृता । कोर्णपुष्पापकारैव सुखलान्स्थानभूरभूतः ।
 विन्यस्य पशुपालानां पशूनिव स तान् करे । संरक्षितं कामराणां अहं तत्राकरोत् स्थितिं ।
 ततः सुवर्णमानूरयामं संप्राप्य बन्धनात् । पट्टदर्शनपाथो द्वावौज्जीर्देष्टान्मरेण्मखौ ।
 पट्टः पुरपुरं प्राप्नो भार्यया गतया मृहान् । संसृष्टमानोऽप्यस्त्रावीदन्त्यमत्स्येदिगन्तरं ।
 यावन्माषायौचित्यं सा विदेष्टौकुलक्षणा । द्रोणधुर्दर्शनपालस्य पट्टमैश्याविस्त्रिता ।
 अर्धपूर्विकया राज्यश्चिचुरथ सुखलः । नगरमादनादैश्वर्यमभ्यनुसयजं ।
 समानप्रियवयसोः सर्वदोहामयोरभूत् । यस्माज्ज्येष्ठं कनिष्ठत्वं प्रक्रियारहितं तयोः ।
 द्विभ्यश्चक्षुः पातेषु कामंस्तान्नां भुवं बली । उदतिष्ठद्राजधान्याः सविधादेव सुखलः ।
 निर्दग्धं कलत्राख्यं तन्मस्तुतं भूपतेः सुतः । वृष्यापराभिधो भावदेवो योद्धुं विनिर्यथै ।
 आत्मवच्छक्रममेन कुमाराणां प्रदुष्टां । योभात्यर्थवलापिचा हतौजा विदधे सदा ।
 कृतो गत्यन्तराभावात्तदानीन्तु निरदुःखः । केषु केषु न युद्धेषु योधानामयणीरभूत् ।
 प्रपितामहतुभ्यः स स्थास्तेप्रानेव बर्द्धितः । कुर्व्यादुस्त्राहसंपन्नो निर्दयादान किं द्विषः ।
 नाभीतिविश्राम कश्चिप्रयोगस्तु विहीयते । अस्त्वविश्रम्यते सर्वो विषयस्तु दुर्लभः ।
 स राजसुमुहहामविक्रमस्य रिपोरभूत् । अत्युद्दामोऽधिकं जातस्तिमेरिव तिमिङ्गिलः ।
 कृतज्ञभावं पितरि प्रपन्नं विगर्भणां मार्धति तन्मस्तुतिः ।
 शक्नो भवेत्तिलमुद्भज्यते किं तैलेन दत्तः कुसुमाधिवासः ।

१५२०

१५२५

१५३०

१५३५

१५४०

देवेशरात्मजः पितृः पार्ष्णिनाभिगौरवं । वङ्गितोऽप्यभजत् पापः प्रतिपद्यमानस्य ।
ततस्तदात्मजो मन्त्रः प्रक्षिते सुखसाहवे । नृपेकार्थावमानस्य खेदात्तावन्नदीक्षितः ।
आस्यस्थानान्नं राजसमेत्युक्ता विनिर्गतः । खड्गधाराजसैर्मानो न्यानिमन्त्रालयद्वये ।
सर्वनाशादभूदुःखं तथा न हृदि भूयते । तदन्तरापरिज्ञानात्कृतश्च यथाधिकं ।
विभवैर्नित्यसंमूढा जानते तन्मरं नृपाः । तदा वक्ता यदा तेषां प्रलापैरेव सन्दिग्धा ।
भोजेन निर्जितानोको विद्रुतस्तुल्यलो रणान् । लवणोत्सवसाध्यागाहुर्दार्द्रतगतागतः ।
प्रत्यावृत्तस्ततो भोजस्तीव्रातपकदर्शितः । उद्यानान्तस्तनुं तप्ये पिबा सद्य मुञ्जर्ज्वे ।
अथोत्तरेणोदतिष्ठन्नादः पाराङ्मृषीकसः । व्याध्यात्मज्ञात्मजः प्राप्तः सेतुराच्छिद्यतामिति ।
सुखलेन हतं राज्यं नाद्यायामि द्रुतं यदि । स दण्डनाथकेनाभूत्सन्दिहति पापिना ।
अतो जवेन चाविश्रमयमन्त्रावधीकृधे । नरेन्द्रेण देवायवर्जितं देवनायकं ।
अथोत्तमगम स्थामस्यः सद्य व्यूहेन सादिनां । नगराधिकृतो नागस्यसायाङ्कुरिसेनिकः ।
यनास्थां पार्ष्णिनाभिभूतान् प्रधानमृतमन्त्रिते । वभार मोक्षलाभार्हं सुखसाहवनिर्गतः ।
अप्यभ्येत्यो मन्त्रस्तनुयावत्तस्माद् ब्रह्मत । अपनीतश्चिरस्त्राणसावत्स तमवन्दत ।
मण्डलेनैव वत्संमप्रियं प्रबोदविश्रमन् । कुम्भे स्त्रवेण्यं याहीति स च पापस्तथाकरोत् ।
तस्य द्वाहफलं दृष्टमतेस्त्रिजेव जन्मनि । मण्डले यदन्यस्मिन्निश्चितं जीवितं जहौ ।
ततो राजा भरिन्नोरं प्राप्तः प्रैक्षत जामरान् । सेवये श्यामविक्रतान्दावदग्धान् क्रुमानिव ।
वल्लववारवाणस्य तेषां मध्ये वपुर्भौ । परं जनककृपस्य दृक्कण्ठेव तमोन्नरे ।
महाभेतुः स घटितो राज्ञा नैभिः स्त्रिभिर्युगे । पथ्यवस्त्रं विधिवशाच्छूणां मिदुषे पुनः ।
अथावत्तुङ्गरादाय वङ्गं हर्षं चतुष्किं । व्रतदारे मर्तुकामा देव्याः शास्त्रिस्तादिकाः ।
लोके विरक्तः सेवये दायादैश्च सङ्गरं । ददर्शाश्चयुजोनाभिनिव निर्बन्धितः प्रभोः ।
विजये सावेष्टयोऽसौ वङ्गिदानोद्यताः प्रियाः । अनिष्टं वारयन्नाजा सेवये रणमयहोत् ।
अथ विन्यस्तवर्माणं राजसेनागजे शरैः । सेतोर्जनककृपायाः प्रमुखस्त्रमताडयन् ।
स विद्रोममंसु शरैः पुष्कारोद्गारकृद्भजः । स्त्रचमूमेव शरैरमृद्ग्राहिमुखीकृतः ।
विधिनेव विद्रुतेन सिन्धुरेण कदर्पिता । भ्रष्टात्पत्तिद्वाराद्वा समपद्यत वाहिनी ।
सेतुं तीर्णस्ततो वैरिभैर्निकैर्बन्धुमुखीकृतः । व्रतदाराङ्गनं वनः सायारोहोऽविवक्षुपः ।
तदा तु वेष्टरहितो रणोऽपि ददृशे न यः । भुञ्जानस्यापि यस्यास्य मुदा नैव व्यभाष्यत ।
समयदिगुणाकीर्णस्तेदप्रसिद्धविग्रहः । पुनः पुनः क्षिप्यमाणस्तस्यवक्त्रांशोभजे ।
अनवस्थितपार्थ्व्यन्ताघातप्रचलितं हयं । निरोद्धुमञ्ज्रः कर्धभष्टवस्त्राग्रं करं ।
खल्वाठवीर्षपथ्यन्तनम्बिनो कुन्तलच्छटा । प्रापयन अवधोपायं करेण गन्ततासिना ।
सङ्गमलम्बनिर्भूषणोपल्लिताच्छलात् । कालादिनेव मुतेन वेष्टितोऽकुम्भकन्दरः ।

१५५

१५६

१५७

१५८

१५९

१६०

निशामूलतयोष्ण्यैः जतुपीताविवायकम् । सोढावुन्मिषतल्लङ्घ्येन विह्वलो विह्वया विह्वलः ।
 कनोनिवासकरेणुशामधूसरमाननं । उन्मानीकृत्य दृष्टव्याः पद्मन्दीनमनाः प्रियाः ।
 परिभ्रमकङ्कणानाः स्वसः स ददृशे जनैः । वज्रिदानीकृतास्त्रास वारयन् करसंज्ञया ।
 मकराजस्य वेद्याभूदाजधाम्निकेऽपि यत् । तीर्त्वा जनकचक्रेण तत्र वज्रिरदोयत ।
 राजधान्युभयं दृष्ट्वा ज्वलन्तं वज्रिमागतं । भेजे पलायनं भोजो राज्यं निश्चित्य हारितं ।
 मद्रुनेर्विदिवां भोमैर्गैरिव तिरोहितं । हारं भिन्ना तुरङ्गस्यः प्राङ्गनास्त्रिधयो वदिः ।
 पद्मवेः सारिभिः सार्द्धं लोहैरौष्ण्यमाश्रितः । प्रत्यक्षे सेतुमुत्तीर्य सिंहराजमठाग्रं ।
 या तस्य दृक्पद्याम्बुनोः सासुरालोकयन्दिभे । राजास्यवारैः वदितो वेद्यनां वदिरभ्यमोत् ।
 अत्रात्तरे मर्तुकामास्त्रातुं काश्चिन्मृपाङ्गनाः । अस्त्रभिस्तत्परिजनैरभ्यत चतुष्किता ।
 ग्राहिपुच्छादा ज्ञात्वा प्रभवः पतिता इति । मत्वा चतुष्किताष्टके ततोऽग्निमुददोपयन् ।
 वास्तव्या डामराद्याश्च प्रेतोऽन्योन्यमुदायुधाः । ज्वलतः आपतिश्चहाङ्गापडागाराक्षनुच्छयन् ।
 केचित्तत्र बधं प्रापुर्विषदं केच नात्यजन् । अदृष्टवस्तुधम्प्राप्तिः केषांश्चिद्वास्तदाभवत् ।
 सितेधं प्रकर्तयेकः कर्पूरं वदनेऽक्षिपत् । ततः सरिति मङ्गाण्डे निर्देग्धवदमोद्यधात् ।
 पामरैः स्पर्शचिन्तां कौस्तुभगणयहेच्छया । विनिर्देग्धानि वासांसि विचित्रं भस्म सादरात् ।
 अविदुर्मैत्रिकलोज्ज्वलितपङ्कजविभ्रमात् । कश्चित्पामरमारोभिर्धरद्वेषु विचूर्णितः ।
 नमस्तदृष्ट्ये देवेऽस्मिन् खलीकारेण तादृशः । एवं विवस्मिता लक्ष्मीर्न पुनः कापि दृश्यते ।
 विद्याधरोरिवौदात्तवेशाः आपतिमुन्दरीः । हरन्तो डामराः कूरा दृश्यन्ते स्म पदे पदे ।
 वयनलोकाप्रमुखाः सञ्जुवालाश्च चकिरे । निर्घातशेषाः स्नान्देहास्त्राश्च सप्तादग्राश्रितान् ।
 गृह्णाणां दृष्टमानानामभूयत चटत्कतिः । गाढोपकथमानाभसिन्धुघोषप्रतीकितम् ।
 श्लेषश्लोभप्रपापार्थक्यनकादीत्य पार्थिवः । आर्षं शोकमिमं शोकात्स्मृत्वापाठीत्युनःपुनः ।
 प्रजापीडनमन्नापासमुद्धृतो ज्ञतावनः । राज्ञः कुलं त्रिधं प्राणास्त्रादग्ध्वा विनिवर्त्तते ।
 दग्धाद्य राजधानीत्यमुच्यतेडामरान्वितः । अत्यकथेयं नीत्यारिं पारमवातरत्युनः ।
 ततो युद्धा मर्तुमिच्छन्त्ये राजा कुलात्मतां । उच्चावचैर्मर्तिर्दधेः पदातीनां चजे चणे ।
 गच्छन्मन्त्रपासादिराजपुच्छधिया मृधे । दण्डनायकवाक्येन न्यविध्यत पदे पदे ।
 युध्यस्त लोहरं वापि बाहीत्युच्ये च अन्यकः । प्रयागस्योत्तरः पक्षः प्रत्यभाक्षायिमः पुनः ।
 बाजोमनुज्वा पुच्छस्य नृपतिर्योऽकुलीभवन् । पदवीं भोजदेवस्य यादोत्याह स्म अन्यकं ।
 प्रयागमाचानुचरो राजन् धेपस्यैव जप्तात् । तस्यान्नामपि सा त्याक्षीरित्युच्ये तं स निःश्वसन् ।
 सोऽन्तर्धान्यसं नभावे निर्दोषोऽपीति कथ्यते । तस्याप्यस्मिन् चण्डे कस्यात्तत्तादृक्कृत्यते वचः ।
 विना पुनर्न पश्यामि सर्वैःपि दिवसे दिवः । तं तस्मिन् दृश्यन्मूढ न मन्युं कर्तुमर्हसि ।
 अद्यानिमित्तं कलहस्येव दिवसेवभूत् । मन्विशे राजपुत्रेण तेन तस्याभिमानिना ।

११७६

११७७

११७८

११७९

११८०

११८१

गिरा प्रभोऽपालम्बस्तदा गुरुगर्भया । स लज्जानसवदमो राजपुत्रानुसार्धमात् ।
 पद्मावताम्बुवारैः स भ्रातृभ्यादिभिः समः । उत्तीर्णः सरितः पारमात्मना पञ्चमोऽभवत् ।
 भ्रातृद्वारेऽम्बुवारैः च श्रेया राजात्मजे पथि । हताश्वे पतिते सोऽभूत्कनकेनाश्वितोऽभवत् ।
 अनाश्ववस्त्राजसुनोर्व्यातो वा वर्त्मनापटन् । गलितेऽङ्गनि सम्प्राप वितस्ताभिन्नुसङ्गमं ।
 एवमाप्तान् परान् पुत्रमन्वेष्टुं प्राचिणोऽक्षुपः । अन्येऽपि तन्निधं लब्ध्वा तस्मै वार्त्तादवाचनम् ।
 उत्काचदायिना कुटुं राजपुत्र्यादिविपदे । योग्या न संहता भृत्याग्निसारः कटकः क्षतः ।
 लोहरप्रस्थिता विघ्नं राजपुत्रस्त कारितः । प्रवेक्षितः पुरं वैरी राजन्यन्याहवाकुले ।
 सर्वस्वध्वंसिना येन स एव नृपतेरभूत् । तदाप्युचितकतव्यं निषङ्गाद्दण्डनायकः ।
 राज्ञः लब्ध्वावसस्त्रश्च शृण्वतोऽब्रुमन्वितं । नैकच कटिकर्तव्ये काप्यधीरधियोऽभवत् ।
 सर्वैर्यथा निखिलरन्ध्रमुखेन वंशः संपूरितो न खलु ब्रह्ममपाकरोति ।
 तैलैस्तथा बज्रपथप्रचयेन मन्त्रः सङ्कल्पितः किल न निश्चयमभ्युपैति ।
 भाग्यक्षयस्त्वैतदेव लक्षणं प्राकृतोऽपि यत् । अष्टष्टः कथयेद्वाङ्मोक्षं स्वहृदयोचितं ।
 त्रैलोक्यनाम्ना स्मृतेन वंशता दण्डनायकं । निरोध्य क्लृप्तानित्युषे भूयः क्षाम्यद्गुणोन्मुखः ।
 एकाङ्गैः साधवारैः प्राक् जिगाय तत्पितामहः । तद्गच्छामोऽसपटलोपात्तात्सङ्घेऽहं ।
 पदातिप्रायसैन्यासाजिह्वाः संहतास्त्रिपून् । पश्चाद्विपत्य तैः मार्कं श्रेयादव विहङ्गमान् ।
 ततश्चिन्विषावेव राशि तत्कटको दिशः । मष्टश्चानुहतो रज्जुप्रेक्षिलोकदवागमत् ।
 पारिव्रितस्तां प्रोत्तेभ्यः पाथेयायात्मजन्मनः । सन्नय्य राजजन्मभ्या रज्जुप्रेषकाद्यदात् ।
 आरामिकैलैः सम्प्राप्ते राजविक्रे चण्णादिव । तेजःस्फारोर्जितो राजा गतश्रीर्दृष्टे जनेः ।
 पदे पदे भ्रम्यमानः सैन्याऽसपटलादिषु । स्थानेषु चाभ्रमोक्तस्त्रिषु च तस्य पदान्तिकं ।
 सन्नय्यार्थं च बभ्राम सायं वेष्मनि मन्त्रिणां । प्रवेक्षं प्रददौ चास्य न कोऽपि दारि तत्कुवः ।
 प्रायोपवेशकुशलाः शक्रास्त्वन्नेन कुचवित् । मिथ्यासम्भावनाभूमिर्भेषाणां ब्रह्मबन्धवः ।
 ये केऽपि देवे सन्ध्यास्मिन्नेहैह्यास्यया भ्रमन् । प्रविविक्तैरुहान् प्राप कपिलात्यन्त मन्त्रिणः ।
 तस्मिन्निहकोट्ये तत्पत्न्या स्नातुमर्च्यतः । नैभिश्च काटं गन्तुं न प्राविच्छदैवमोहितः ।
 आतंश्च तस्य तत्पुत्रैः पितृवद्ग्राहकाभिः । अणिक्कैहन्मर्णस्य स्त्रं निःस्यैरिव गोपितः ।
 यदेषोऽस्मोति सोऽज्ञासीत् स्वयं शृण्वन्निगर्हणं । तदैव गोपिताश्विपत्न्या दुर्धन्निभिः पुरा ।
 गृहीतसर्वैर्नैराश्रयः पार्श्वेऽस्त्रेणविभ्रमन् । अभूत्प्रद्युम्नमुत्तीर्णो नितरां विरलानुगः ।
 प्रख्यापयन्तः सभूर्तिं षट्चिन्विनकुलेषु च । तेजस्विनो भास्वतोऽपि सहन्ते नोचकैः क्षितिं ।
 तेऽप्यन्तेऽनन्तपालाद्या राजपुत्रासामत्यजन् । सार्द्रतां दधति ध्वनिं खगिताभ्याः पदे पदे ।
 बाहनाभ्यां हिलभट्टोपासं प्राप्यावतीर्णवान् । सदृशनायकेनापि तस्यजे सोऽनुजयान् ।
 दहास्यश्च शूरावाससच वस्तुमिदं निजं । बोध्यते स्थावमेवामोत्युक्ता व्यजेन सोऽचलत् ।

१५३

१५४

१५५

१५६

१५७

१५८

यियासोरुजं तस्य पाथेयार्थं प्रयागकः । यथाचेऽङ्गदमसैव प्रादात्सकूचं तत् कुनः ।

एकाङ्गकावेषश्रीकतो वा शेषजीवितः । प्रयागशेषानुचरो नृपतिः समपद्यत ।

सुदक्षस्यकथ्यस्य जलकाख्यस्य तत्पक्षे । मुक्तो नामान्निकं प्राप्नोत्येतरात्तनामगात् ।

१५१४

उदीपविहितैः खातैरपे दुःखस्यरा कितिः । आस्वत्थानुवाचेति नारी काचिदुहाकरात् ।

ततस्तोरे वितस्ताया निषत्तेऽस्मिन् प्रयागकः । गन्तुं अथपुरं कोदुमाजुहाव स नाविकान् ।

स हि प्राक्सर्विदं चक्रे तत्पक्षेः सह शस्त्रिभिः । नृपं प्रयाग्यं नेतुं भीमोदवस्य मन्दिरं ।

पञ्चलाश्रयिणाप्युचे भीमादेवेन येन सः । राज्ञोऽनुगो गमिष्यामि प्रविष्टस्त्रापवेक्षणं ।

नौचरैराज्ञतां नावमाह्वरोह न भूपतिः । नाशान्मुखः समासन्नदृष्टिपातमथाकुलः ।

१५१५

पर्यापतत्कालकरश्चभोगिसन्दर्शनेनेव मतिप्रदीपः ।

विभ्रं प्रशान्त्युत्सुखनामुपैति विनाशकालेषु शरीरभाजां ।

तस्मिन्नाहसुभिचेऽपि यस्य मानवतः परं । अनन्यालोकितो दृष्टिर्भजे कुलबधुव्रतं ।

मीलाश्रीयः स विमालो डामरामिलितो हितैः । तदापि प्रयथै राज्ञो विसृतिं संश्रयार्थिनः ।

द्युगलकं ॥ ततः प्रावर्तत त्वक्तुं वारि वारिमुखां गणः । समामिव चालयितुं द्रोहस्येन दृषितां ।

भूमिर्जना दृष्टिपाततमिस्रा दुःसहायिता । वैरिभोतिरिति प्राभृत्किङ्किं तस्य न दुःखदं ।

१५१६

इति वृत्तानुरोधेन धिक् दुःस्वर्णविधायिनां । अग्नयेत्यमपि व्यक्तं नाम यादृश्यतेऽधुना ।

भोमानन्दाभिधानस्य पूज्याः सिद्धस्य देवताः । भोनेश्वरभिधाः सन्ति काश्चित्पत्रवनाम्नरे ।

तन्नाष्ट्रितांगना तुङ्गतत्प्रमत्तस्यवाटिका । अभृच्छिन्नाभिधानस्य कुटी सुदतपस्विनः ।

वारस्त्रिया सविरचभुजङ्गीति प्रसिद्धया । भिष्यत्स्यया संमं भजे चेष्टितं कुट्टिनोचितं ।

तस्य प्रतापगौरीय देवागारान्निर्कस्मिते । दुष्टो मुक्तेन तां निन्ये क्षाम्यदृष्टं सतां समं ।

१५१७

मुक्तमालस्य नृपतिस्तमालस्य प्रयागकः । यान्ति स्म विद्युद्योतेन स्त्रां पश्यन्तोऽन्तरात्तराः ।

निरुप्यार्थाऽङ्गसंसक्तस्मृतवासाः खल्लक्ष्मणः । सतां प्रयागमुक्ताभ्यां कयश्चिन्नापितः कुटी ।

तदा कुमन्विनिष्कृष्टं सत्यापहारणसमं । शोचन् सस्त्रार कन्दर्पद्वं दैत्यमिशोत्पलः ।

प्राकारमूर्ध्ना मुक्तेन प्रविष्टेन हताग्रेणां । नृपः कुटीप्राङ्गनोर्वीं विवेक्षास्मिततापसां ।

विद्यताऽस्मत्ततः पादस्तस्मान्मुदविणोऽत्यजत् । मेने तेनानिमितेन स स्त्रुत्यं समुपस्थितं ।

१५१८

कुन्यामर्गलरुद्धायां निवसत्सङ्गने यथै । रात्रिर्भूतिमतो भीमा तस्य घोरभ्रमालिनो ।

पक्षोपलितः पद्माक्ष्यण्डलस्रोनिनाय तां । दासकम्बलिकाच्छङ्गनाचोदुत्तरां निशं ।

विषस्त्रारान्तरा दुःखमाशीतप्रचलाहितैः । निर्निद्रस्त्वभवच्छाद्वायस्त्रिव समाकुलः ।

कोऽहं केनाभिभूतोऽद्य क वर्ते कोऽनुगोऽधुना । किङ्कृत्यमिति निर्धाय मुञ्चकं ऊरुकम्पत ।

इतं राशं प्रया दग्धा भट्टा सुनुरवान्ववः । जातोऽस्यैकाक्षपाथेभोलुटन् भिन्नाभुजोऽङ्गने ।

१५१९

इत्येकैकश्च निर्धाय दुःखं नैषिह्येऽपरं । प्राज्ञावसानं शोचन्तमात्मतुल्यं कथास्तपि ।

सुखं ॥ भोजस्तु वाजिभिर्दिवैरवष्टिष्टैः समं व्रजन् । इतिकर्णान्तरं प्राप निर्गत्य नगरान्तरात् ।
व्रजतस्तस्य धीरासीन्नित्यं पञ्चवैर्दिनैः । पुनः सम्प्राप्नुयां राज्यं यदीशोऽपि भवेद्रिपुः ।

गर्भवास इव पौष्ट्ये स्फुरन् किञ्च कर्म पुरुषस्यीर्यति ।

कर्म वायुरिव संस्पृष्टन् दृढाकूटमेव कुरुते तु तं विधिः ।

मातृभिर्दत्तपाथेयं भृत्यं नागेश्वराभिधं । प्रतीक्षमाणस्यैव स रज्जुवाटान्तरस्थितिं ।

१११५

शून्ये देवस्यैव तच्च तिष्ठन् श्रुत्वा तमागतं । स निर्ययौ तेन तस्मिन्निःशङ्कं प्रवृत्तं पुनः ।

तच्च प्रादुर्भूतद्रोहं क्षवधर्मादविद्युतः । राजपुत्रः स यश्चक्रे न तत्कल्याणतावहं ।

स सिंहद्वयं संहारं कृत्वा युधि विरोधिना । अस्त्राङ्गगगलिप्राज्ञो वीरश्च्यवामभूदयत् ।

भ्रातास्य मातुलापत्यं विपदे पद्मकाभिधः । खेनोलालितवचैव सङ्क्षोऽसङ्क्षपराक्रमः ।

मठं सूर्यमतीदेव्याः शर्भर्यामुषलोऽविघ्नम् । भ्राताप्यस्य रणशाल्यो लवणोत्साहमाययौ ।

१११६

इतं भोजं श्रुतवतोर्ध्वमात्रे स्थिते तयोः । मनश्चुत्खातशून्येऽग्निरिवैका पर्यवश्यत ।

प्राप्तमप्राप्तवद्भ्राज्यं तथापि प्रत्यभासयोः । प्रयागे विलीते राज्यं सुखे लब्धे च कुवचिन् ।

प्राप्ते कुतश्चिदानीतो मुक्तेनाविश्य तापसः । प्रणम्य नृपतिं चक्रे स्वकुटीं तां निरगोलां ।

तां दंशमशकाकोर्णामालोर्णतृणविह्वलां । कृताम्बुमेकां मुक्तेन नृपतिः प्राविशत्कुटीं ।

यद्गिरा वज्रमानोऽभूत्कुतया भूभुजामपि । स भूभुजाटुकारित्वं भीतोभिलाभुजोऽप्यगात् ।

१११७

भिलाकस्थोचितोयास्यमनुदातुं चपावहं । आलापक्यवहाराभ्यां तस्य शृण्वन् स विध्यये ।

स भिलाकः प्रयोगेण विक्रियायाधरांशुकं । निजन्दत्वा विसृज्ये विपणिं भोज्यनिहूये ।

कदुक्तिः कटुवाग्ये परेऽहं भेदभोतिष्ठत् । कुतापसो दोःस्थेहेतुर्नृपस्वारिधेयायभूत् ।

मध्याह्ने स्तब्धवित्तसभोज्यभाण्डकरण्डिका । तपस्विन्याप्ययानिन्ये तेन क्षुद्रतपस्विना ।

भृत्यभिलाकयोः पूर्वम् स्त्रिया अय्यय पार्थिवः । खं वीक्ष्य गोचरोभूतं निराशो जीवितेऽभवत् ।

१११८

तेन प्रयागोपवृत्तं भोज्यं तदनुरोधतः । स्पृष्टमेव न भुक्तन्तु तीव्रदुःखोत्पन्नात्मना ।

का वार्त्तेति प्रयागेण प्राङ्गलस्थेन पृष्टया । तापस्या याम्यया मुक्तो व्यक्तभोजो बधस्ततः ।

मिथ्यैतदिति तेनाहंकव्यमानोऽपि पार्थिवः । श्रुतिं तामङ्गशकुनं परीक्ष्याबुद्ध्यान्यथा ।

मारोहति गिरं शचोरप्रियास्थायिनाऽपि यत् । तस्मै मम्वदने दुःखं निमग्नस्य तदापदि ।

स श्रावसात्प्रजं बान्धे भीतौ यौ चम्पलां व्यधात् । श्रावसादुःखदायित्वं भजे तस्यात्मनस्तथा ।

१११९

इतः स समरे दृष्ट्या प्रवीरस्पृष्टणीयथा । यमे तेनातिवात्सल्यादङ्गशायीव जातितः ।

गणेषु हारान् पुनस्तु यौवनव्यूढवचसि । पश्यसात्त्वानि मङ्गलैर्विचक्रकः सोऽकृताग्रिषः ।

रक्षणीयो हतो बालो दृढस्तेवं स्वजीवितं । रक्षानुचितानां गैर्जिह्वायति स चिकायत् ।

एवं स पुनश्चोकेन धृतावाच्यव्यथोव्ययत् । निनाय तापसावाभे द्वितीयामपि यमिनीं ।

कृतार्थकः प्रयागेण प्रयातुं भगवन्मठं । भोक्तृहारितधीरापौ न सङ्कल्पमपि व्यधात् ।

११२०

लम्बेन्दुवदनं साक्षादवधायोन्मोक्तवर्णिनी । रथाङ्गाकन्दिनी रात्रिः सञ्जाकेवाथ सागमत् ।
 क्षुत्पिपासापरिक्लामं प्रभुं वीक्ष्य स तापमः । प्रार्थ्यते स्म प्रयागेन प्रातर्भोग्यसिद्धये ।
 उपनिन्ये विनिर्गत्य प्रविष्टस्तापसस्तयोः । मध्यजनाक्षपूठे दे पात्रे तदीचणात्पुनः ।
 कस्यापि गृहिणेन योगोक्तवादेते मया हते । तस्मिन्निष्ठकृत्युचे विनिश्चय प्रयागकः ।
 राजन् स्नामिविद्योगेऽस्मिन् पश्य लोकस्य सुखतां । स तां जगाद विहसन् किं मूढ इव भावसे । १६८५
 योगतो गतरवामौ तन्मत्या नापरः क्षणः । सर्वे निजसुखापेक्षी न किञ्चित्कोऽपि भ्रातृति ।
 लोकैकचक्षुषि गते परलोकगते लोकः स्फुटित्यस्मिन् एव सुखं गृह्येष्टु ।
 कोऽन्यो विचिन्तयितुमर्हति विस्मयेन तिष्ठन्मया विरहमेव कथं किलेति ।
 पुत्रस्य स्नेहविश्रामः पूर्वमाप्तचये क्षुते । यथैकः प्रभवेन्नायुसाया खंडोऽपि देहिनः ।
 अहमेव हते पुत्रं क्षुत्वा जीवितजीविनं । तिष्ठामि स्मरवधच तत्रान्यो निन्धातां कथं ।
 इत्युक्त्वा विरते रात्रि पुनर्गूढं प्रयागकः । प्रैरयन्तापसं भोज्यं कर्तुं ते भाजने त्वजन् । १६८६
 आनन्दव्ययशितं मे पर्याप्तं नास्ति वेतनं । यते तथापीत्युक्त्वा स सखेद इव निर्यथैव ।
 गोथं रहस्यभणितमथत्पद्दयतिथि । अमृतं पारतमिव नाज्यमस्मिन्मुदंजरं ।
 क्षुन्धो मनोरथो नाम विप्रस्य वनवासिनः । सुहृत्तपस्त्रिमस्तस्य तां कथामुपलब्धवान् ।
 राज्ञः सन्दर्भ्य दायादं भवावे भूतिभाजनं । इत्युक्त्वा मेन निन्ये स देगधृतां क्षुद्रतापसः ।
 जप्ते भूत्येन गर्भेण जातः सोऽन्येन केनचित् । सद्गुरुं यत्सदसतोऽप्येकं जन्मकर्मयोः । १६८७
 दक्षराजनं प्रहृष्टं बुद्ध्वा ताभ्यां न्यवेदयत् । उच्यताय समादिस्तत्कार्ये तत्र तमेव सः ।
 केचित्तु भूरि भिक्षास्त्रिमिक्षाराजापसर्पणे । कायस्त्रे कारणं प्राकृतयोस्तापसविप्रयोः ।
 वार्ता चेदवगोतिं सुवक्त्रेणचमदुले । काले तदुत्पपादस्य तस्मैव श्लोषमुख्यता ।
 अपाकस्तन्ममाकटे लब्ध्वा तासां विमानताः । विप्रे दे यत्सकाराधां युक्तं तत्तस्य कर्मणः ।
 क्षुत्तपो र्धर्देवस्तु प्रयागेकार्थितोऽसकृत् । प्रत्यये पुत्रमेकेऽपि भोजनायाकरोन्मनः । १६८८
 गृहीतभोजनं जानन् प्राप्तं प्राप्तं स तापसं । तमोरेन्वेहिरेचिष्ट लोडाक्श्मिन्निवाण्डजः ।
 अपश्यच्च कुटीं कृत्वा वेष्टितामेव शस्त्रिभिः । शून्नाव चाङ्गनद्वारादार्थ्यमाणार्गलाद्भुवि ।
 जातं जातं ततो द्वाहमङ्गनात्तापसाधमं । सशस्त्रिणं मुक्तमेषीत्याह्वयन् व्यलोकयत् ।
 मुक्तेविषय्य काला च द्वारमुद्घाटिताररिः । त्यक्तभीरादधे लब्धौ क्षुरिकामन्त्रिकक्षितां ।
 एकस्तस्मैविधं कूरुस्मादधार्थकियोन्मदः । आहरोहाय कष्टाविधनुः कवचितो भटः । १६८९
 ते राजा सद्गृहिकुटीं बुद्ध्वा यामोऽप्यपातयत् । क्षितौ व्याधामक्षुब्धलो नावधोत्कृपया पुनः ।
 पतितेन हतेनाथो वराकेणामुना न मे । इत्युचे दुरवहारप्रसक्तस्त्रिभुवि क्षणे ।
 नोभमुत्पाद्य निपतकेकोऽन्याऽप्युत्पतन् भटः । भयाङ्गमौ न्यपततां तं विलोकोद्यतायुधं ।
 प्रष्टे पूर्वं प्रविष्टस्य तिष्ठन् स्नानकनिष्ठुरः । स हराविव चामुण्डा रजे दण्डाकृतिः क्षणं ।

न सिंहादेनो भरोद्व्येवावेनोद्गदेः । अस्तब्रह्मः स शुशुभे भूपस्यान्तश्चये रणः ।
 आस्त्रोर्भाषडप्रवेक्ष्य विहासा इव डामराः । परं प्रवेक्षितास्तस्य निःशब्दं शक्तिणः कुटीं ।
 अथान्यो नीधमार्गेण सम्प्रविष्टः प्रयागकं । हत्वा दोष्णि च श्रीर्वै च राजानं समुपाद्रवत् ।
 राज्ञः प्रहरतः ब्रह्मं वक्ष्यित्वा स ब्रह्मक्षत् । वक्षसि क्षुरिकाघातदधं प्रादात्कृतत्वरः ।
 वर्णाभ्यहरेत्येतान् दिवक्ता गतजीवितः । पपात निहतो भूमौ स्त्रिभ्रमूल इव दुमः ।
 पलाय्य संप्रविशतो योग्यशौरस्य यादृशः । चक्रवर्धपि स प्राप बधं वेम्बनि तादृशं ।
 नान्यः स इव कालेऽस्मिन्दुष्टे भूतिमाश्रयः । गर्ह्यनिर्हरणत्वे तस्यैवान्यस्य नेषितं ।
 यदैकेनैव संयामैवमुख्येनोत्पत्तात्मनः । सर्वप्रकारं सुभगं माहात्म्यं तस्य खण्डितं ।
 नेषयुद्धितमेवासीदथ तातस्य दूषणम् । सर्वक्षेशवहा दोषाः कृत्स्नास्तन्मन्त्रिणां पुनः ।
 दाक्षलारिञ्चतः साष्टमासा यस्य वयः समाः । स शुक्लभाद्रपक्षस्यां हतोऽब्दे सप्तसप्तते ।
 राजा दुर्योधन इव स्ववंशच्छेदमिच्छता । सोऽभूज्जातकयोगेन कारितः स्वकुलक्षयं ।
 तस्यासीत् क्षार्कजौ जीवबुधौ शुक्रोष्णगृहशौ । तनयामिवजामिवयेषु कर्कटजन्मनः ।
 चन्द्रदैत्यज्यपेषेषु स्मददात्मजेषु यत् । आहुः सुसंहिताकाराः कौरवादीन् कुलान्तकान् ।
 निर्ब्रह्मण्यजनः कृत्स्नो देशेऽस्मिन् वेरिणेऽग्निकं । दस्येरिव शिरश्चित्वा स्त्रामिनोऽपि निनाय तत् ।
 तस्योत्तमाङ्गे भूभर्तुश्चिद्यमाने ससागरा । सक्रये भूर्निर्गन्धापि धार्ष्टिं महतो जहौ ।
 तन्मण्डे लगुडाकृदे यद्युक्तं जनोद्यधात् । अभूत्सेनाभिघ्रापेन सोऽये दीर्घोपमर्गभक् ।
 मण्डने देवविमानान् यथामुग्निं विपाटनं । तथा नवं प्रवृत्ते भूपतेर्मुण्डच्छण्डनं ।
 नैषिष्ट तच्छिरः प्राप्तमौचित्यादुच्चनो नृपः । भूत्वा चिरमुदयस्य कारयामास वज्रिमात् ।
 धिक्कष्टं तस्करस्येव तादृशयुक्तवर्त्तिनः । नोत्पलाङ्गां विना प्राप्ता शरीरेणान्तमन्त्रिणा ।
 भृत्यत्यक्तो नष्टवंशो गौरकास्येन केनचित् । स काष्ठागारिणा चक्रे नष्टो नाथ इवाग्निमात् ।
 दीर्घो हर्षनृपोदन्तः सोऽयं कोऽप्यहुनावहः । रामायणस्य नियतं प्रकारो भारतस्य वा ।
 भाग्यान्नुवाहृतडितस्तरलाः श्रियस्तास्तथावसानविरभं प्रसभोजतन्त्रं ।
 तच्चापि नैष वत मोहहताश्रयानां भ्रान्तिं प्रयाति विभवानुभवाभिमानः ।
 तावत्पथवरोधिकापरिकरे नैकापि चक्रन्द तं तावत्पथमुगेऽधुनानुसृतवान् कोप्यास्त तीर्थेन वा ।
 लोकस्य स्वसुखोपलिप्तमनसो बोध्यति निःश्वेहतां निर्बन्धं समुपेत्य नाशयति धिक् स्त्रान्तं वनान्ते रतिं ।
 नादौ किञ्चिद्भवति नियतं यच्च पश्चात् किञ्चिन्मये कस्मात्सपदि घटयन्दौश्यदौश्यानुरोधं ।
 निःशेषाङ्गिर्घट इव मुहुः कोऽपि जन्तुर्घटित्वा नो जानीमो भवजवनिकान्तर्हितः क प्रयाति ।
 श्रीसातवाहनकुले कृतकान्तगजवन्धे त्यजन्मुदयराजकुले प्रतिष्ठां ।
 इष्टं सुरैर्विहितं जहती हिमाद्रेर्दिधे तटे सुरगिरेरिव वासरश्रीः ।

इति श्रीकाशीनिकमहामात्यस्यकमभुवनोः कक्षयस्य कवेः कृतौ राजतरङ्गिण्यां सप्तमस्वरङ्गः समाप्तः ॥
 समाप्तं नवतावस्यां व्योनायां महीभुजः । पञ्चोदयरजस्य वने जाताः प्रकीर्तिताः ।
 राजानः ॥ ६ ॥ श्लोकाः ॥ १७३९ ॥

॥ अष्टमस्तोत्रः ॥



प्रोढाः कश्चिकिनो जरद्वयवः कुलसुवारद्युतिर्निर्वाणोऽपि वद्विष्कृतः परिकरस्त्रोऽयं समस्तोऽप्यहो ।
 अर्धाद्यदमतीकृताद्भगवता चारित्र्यार्थाविदा सा भिन्नादुरितं चराचरगुरोरम्भःपुरं पार्ष्णीती ।
 कृष्णकोपप्रसादोऽभूत्कस्त्रिक्कालं नवो नृपः । प्राप्नुयादिव पाथोधिष्यञ्जितविषाभतः ।
 सोदरो जामरौघस्य तस्याभूतां भृशोत्सादे । मेघेभ्यः पुरे वातावयहो स्फूर्तिहारिणे ।
 यत्किञ्चनविधायासीद्भुता यथैवमोत्सादः । राशो दुष्प्रकिया दैःस्थकरी वाक्पुत्र बालिनः ।
 मोऽनिशं हि गजाकटो विकोवाभिः परिभ्रमन् । आत्मसारां महीं पीतरशो रविरिवाकरोत् ।
 एकीभूतानमूषर्म्भान् जामराब्जिर्देहाग्निना । दत्युक्तं तेन नोर्विभूतस्यैकायोवचोऽप्यहीत् ।
 दस्यवो मन्त्रिसामन्तादिराज्येभ्यः महोदरः । भूमिष्कोषेभ्योभूक्तिं न भूपतेस्तस्य सङ्कटं ।
 अधिराज्याभिषेकेण मत्कृत्य भ्रातरं ततः । पातुं मोहसंभङ्गं प्राहिणेन्मण्डलान्तरं ।
 द्विरदायुधपत्तयश्चकोषामात्यादि ममजन् । निनाय मय्यै वाक्पुत्रादनिषिद्धोऽयमन्मना ।
 आशङ्क्य कोट्युत्थेभ्यः प्रवेष्टे प्रत्यवस्थितिं । तत्कर्षजं प्रतापास्यं सह निन्येऽनवीच तान् ।
 कुर्याममुं नृपमहं प्रातिहार्यं समाचरन् । नद्याः स्त्रभृत्यवन्तश्चुर्भूजो भूम्यन्तराः ।
 दिनानि सप्त संवद्वे मार्गे तदनुयायिनां । गायनः कनकोलभ्यान्तरोद्देशान्तरं ययौ ।
 वाराणस्यां विजयता निर्वैजान्तेन जीवितं । हर्षभूभर्तृभृत्येषु व्यक्तं निन्ये कृतज्ञतां ।
 ऊर्ध्वाधिरोहं दाक्षिण्यादस्यूनामुच्चलः पुनः । सेवाकृत्या सुधीः सेहं चन्दनो भोगिनामिव ।
 तथा जनकचक्ष्रेण दर्पाद्यवहन् तदा । राजान्ये जामरास्यासन् पथा नष्टप्रभा इव ।
 अभयसोरसा भर्तृस्तनयायामजीजनत् । राज्ञां विभवमत्यां यं भोजो हर्षनृपात्मजः ।
 जातं मृतद्विचिपुञ्जानन्तरं गुरुभिः शिशुः । आयुष्काभैकमावह्नाभयमिच्छाचराभिधं ।
 शुद्धमप्यरिषन्तानन्तुलेनाप्रियोचितं । ररथ तद्विरा राजा राज्ञास्याह्ने समारपयत् ।
 तिककं ॥ तमादाय स्वयं वासौ यावद्राज्येऽकरोन्ननः । तावद्भारेऽङ्गितश्चो नोतिकोऽटिक्कमुचलः ।

५

१०

१५

तृष्णोत्साहमहिष्णुवादसौ कुप्यत डामराः । एष एवातिवत्काराद्यदास्तुविश्रदाश्रयः ।
 इति वक्ष्यत्यस्य द्वारदित्वां तस्योदघोषयत् । यथाविकारं प्रथयुर्भीमादेवादयोऽस्त्रिणाः ।
 तेषां तस्य च मात्सर्यं यदापर्याप्तिमाश्रयौ । तदान्योन्याश्रिता भूत्याः पर्णं चक्रुर्ध्रुयुस्ववः ।
 दिदृशुः क्षापतिस्तेषां सेतुर्दृष्टं रणं मिथः । वार्यमाणोऽपि सचिवैराहरोह चतुष्किकां ।
 हृदयद्वन्द्वं प्रष्टुं तु डामरैरभयाश्रितैः । अथ प्रारभताकस्मात्संरन्ध्रैर्दाहणे रणः ।
 सेतुतथाध्वना युद्धे लभे राशिं सरित्तटात् । बोधा जनकचन्द्रस्य ब्रह्मवर्षमवाकिरन् ।
 याम्नाः शराः समीक्ष्याराले स्पृष्टनृपविग्रहाः । मग्नान्धैर्बद्धैश्च कौपिनेव प्रकम्पिनः ।
 आकृष्य दोर्भ्यां भूपालं वनादिव ततोऽनुगाः । प्रविष्टं मण्डपदारं चकिरे निहतागले ।
 शस्त्रक्षलकचक्राद्या भीमादेवानुगोऽभिनत् । चतुष्किकायां चक्रपुस्ततोऽन्योन्यं जिघांसवः ।
 तुमुले तत्र शस्त्राङ्गं भीमादेवानुगोऽभिनत् । तीक्ष्णेन जनकचन्द्रस्य कालपाशात्मजोऽर्जुनः ।
 स वीक्ष्य स्वं घतं द्रोहं प्रयुक्तं भूभुजा विदन् । पादप्रहारादिदधे क्रोधाह्वारि नृपौकसः ।
 अभग्ने तत्र सेनासात् कान्द्रोह्युत्तरं गतं । अधावत्कृष्टशस्त्रीको भीमादेवो जिघांसया ।
 क्षम्बच्छस्त्राद्विलोकाद्य तद्गृहगणनापतिः । मथं जनकचन्द्रस्य हृत्पाणेन दिधा व्यधात् ।
 तस्मिन् हतो तदनुजो गग्यसङ्घे प्रधावितौ । मय्य करवालेनालक्षितेऽकृत विचरौ ।
 अथभज्य तर्ह वज्रः सुचिं नावतिष्ठते । उदयकर्मा च पुमासिहत्यात्युन्नतं रिपुं ।
 स हि दिग्भाद्रे तत्राब्दे हर्षात्साहादनन्तरं । अन्युनालतिरिक्तैर्धन्विभिः पक्षैरहन्यत ।
 यक्षोपकर्णुरग्रेष द्रोहं यत्स्नामिनो व्यधात् । शैल्यन्तःपापान्तस्तस्य क्षिप्रमेव कथं ययौ ।
 सात्त्विकोपे कौपिकोकावाविष्कुर्वन्ति क्षत्त्रिमौ । भीमादेवः पलायिष्ट गग्यसु व्यथमोक्षृपे ।
 प्रहिते लोहुरं गग्येऽच्छमृषाघचितुं घतं । वस्तान्तेन व्यज्यन्त खोर्वीरग्न्येऽपि डामराः ।
 उपथापकृतैः प्राप्तराज्यं दस्युभिर्हृष्टतं । एवं शनैरबृष्टं भजे भूपतिरुत्थलः ।
 तेन च लज्जस्यैर्धेयं दिनेरेव जिगीषुणा । त्याजिताः क्रमराज्यान्तहयमैन्यादिडामराः ।
 ततो मञ्जवराज्यं स प्रस्थितो विप्रियप्रियान् । डामरान् कालियमुखान् बद्धा शूले व्यपादयन् ।
 हलाराजोऽपि बलवांसेन क्रान्तचित्तिः क्रमात् । बलैर्नगरश्वोद्यैरवस्कन्देन घातितः ।
 प्राग्जम्भेममंस्कारादन्तरक्षतथायवा । तस्य पुत्र हव प्रीतिर्गग्य एव व्यवर्द्धत ।
 न मेहे नाममात्रं यः कष्टकामां प्रियप्रजाः । नृपोगग्याय सुकोध मापराधं न कुचक्षित् ।
 राज्यात्मोऽनुयुक्तेन भीमादेवेन धीमता । उक्ते शूभावहे शिवे दे स मन्त्रवदस्मरत् ।
 एकथा लोकवार्त्ताधिं प्राज्ञात्मभृति निर्गतः । वहिर्दिश्य वाङ्मानोरचारोदादिनक्षयं ।
 अन्याद्योत्थानशीलेन श्रुत्वा नामापि वैरिणः । अधेराजोऽपि याचाभिस्तेनाक्लिद्यत विश्रवः ।
 तस्यैवालप्रधैर्यस्य राश्यां मध्ये मग्नस्त्रिणः । कर्मण्योपहतं हृत्तं न प्राभूदमलीमसं ।
 अशोचल सदाचारजाह्नवीजलमज्जना । कुनृपादोरणोद्धूतो गिरः पाप्मापनेत्येते ।

९०

९५

९०

९५

९०

९५

तेनानुपचितान्नेन प्राचक्षी विनिवारिताः । अमृतं सद्गुह्यं विमो ध्यान्तसङ्घाः ।
 प्रायोपविष्टप्रमये देहत्यागप्रतिज्ञया । निर्वह्यथा प्रत्यवेसां धर्माच्चान्नकारुण्यम् ।
 निश्चयं रूपकस्यान्तं कन्दितं तदनिष्टकम् । बभूव तस्य स्वात्मापि नाग्निपाक्षो महात्मनः ।
 कार्ष्णिणो यस्य वा देवाहृताकन्दितमुद्ययौ । तस्य स्वभावान्धकारन्दैस्तस्मिन् कुट्टे ब्रह्म म तत् ।
 अवलानुपहृष्ये तस्मिन् राजनि सर्वतः । वास्तव्यावनिस्तस्युरबलास्वधिकारिणः ।
 सोऽभून्मैकस्वरूपं राजेत्यज्ञात्वा कथितं जनैः । यं यं स्मदोषमभ्युपनीतं तं त्वरितमन्यजत् ।
 येन केनापि सम्प्राप्तः प्राप्नुयायेन पार्थिवः । अभ्युद्यद्भक्तः सोऽभूत्कल्पक इवार्थिनां ।
 स्वभाववीं प्रियालापप्रोतिदासजनप्रियः । नाशकस्त्वकांस्त्यक्तुं विश्वभवनैष्यपि ।
 क्षाण्डः श्रमेः प्रतिकलं तस्य सेवाविधायिभिः । प्राप्तस्मिन् चतुरान् वारान् क्षणदास्वपि दर्शनं ।
 सेव्यमानः सदाचिह्नः क्षणैव फलप्रदः । कलैन्द्रजालिकैरुतः शाखीव न बभूव सः ।
 वास्तव्यानां निश्चयान्ति नेन दैन्यनिवारणं । चक्रे पित्रे पुत्राणां सन्त्यजेतरकर्षणा ।
 स्वयञ्चितानि स्वर्णानि विक्रीणोऽप्येव तनैः । दुर्भिक्षमुद्रतावेव अध्वान् जनवत्सलः ।
 निवार्य चैर्वाचरणात्कुपार्द्रस्तस्करानपि । कोशाध्यक्षान् स विदधस्वकारागर्भजोविक्रान् ।
 कस्तुम्बिभायः श्वेतव्या विपदः कस्य मण्डले । इतोऽन्विष्यन् सदैकैकं चारैस्त्रिन्नापरोऽभवत् ।
 तस्य काऽप्यर्थनैस्तुष्टां नाम कोऽपि महान् गुणः । अनुसक्तो गुणैस्त्रैराशः पद्मविनोऽभवत् ।
 स स्त्रियै दण्डयन्दण्ड्यान्वाद्येभयाङ्गुलं । तेषां नादस्य सत्कर्मोऽङ्गुलं तांस्तु कारयत् ।
 प्रसृतस्वार्थिने दातुं वस्तु तथैकसङ्ख्याया । सहस्रसङ्ख्याया दानमङ्गागात्पूर्णां यदि ।
 अयतोऽर्थी यथा मधं देहि देहीति गां वदन् । तथासौ देहि देहीति वदन् दाता स ऋषुवै ।
 अनुदातुं क्षिप्रकालं शोणसङ्ख्यां न सक्तं । नेत्यदृतादिनीताङ्गुलं न तद्वत्तमदृश्यत् ।
 उत्सवे दैन्यविश्रमौ रक्षणे कार्यसाधने । शालेख्यलीनशाखीव नाभौ लभ्यफलोऽभवत् ।
 उत्सवे त्रिवराद्यादौ जनतां सोऽसिचक्रुः । यद्यद्योगे पयःपुरैर्महेन्द्रैव भेदिनी ।
 ताम्बूलदानव्यसनं परार्थात्सवता तथा । नाभूद्वर्धनपस्यापि तादृक् तस्मात्तथादृशी ।
 कोष्ठमात्रावेभ्योऽपि लब्धे नृपपदे व्यधान् । स दानविभ्रमांस्तान् ये धनदेनापि दुष्कराः ।
 निर्माणलोठनैर्धानामजलं वाजिनां क्रथैः । काश्मीरकोऽपि चक्रे स न मृत्तस्करयाङ्गुलं ।
 अध्वन्यध्वनि योगेन प्राणविन्यासमैतया । बभूव सर्व्वकृत्यशः सोऽन्तरात्मेव देहिनां ।
 भोगावाजोचितान् विप्रा भैषज्यं व्याधिपीडिताः । वेतनं वृत्तिहोनाय तस्मात्समुपलभिरै ।
 पित्रोपरारणकेत्यादि दुर्निमित्तोपमार्तिषु । गोचरस्यान्धेमादिमन्त्रैः सोऽभजद्विजान् ।
 नन्दिचेने पुरं कृत्स्नं दग्धमुत्पातवक्रिणा । पूर्व्वधाधिकुण्ठं तेन नवं रात्रौ व्यधीयत ।
 कीचकधारदोनेब्रह्मभूत्यानयोजनं । जीर्णैर्दुतिव्यर्थाणां कृतं तेन सुकर्मणा ।
 हर्षदेवेन धो निम्बे शीपरीहावकेभ्यः । परिहासपुरे तं स नवं नरपतिवैधान्

प्राग्वर्णितशुक्लावस्था भूविभो हृषीकेश । तेन विभुवनस्वामी निर्लोभो न महीभुजा ।
 जयापीडाहृतं हृषीकेशाटने वृष्टमग्निना । सिंहासनं तत्र चक्रे क्षराव्यककुर्दं नृपः ।
 लब्ध्वा तदङ्गाधारोहं भर्तुः प्रेम्णातिदुर्लभं । सामान्यथापि देवीत्वं जयमत्या न दूषितं ।
 सा ह्यानृशंभ्यमाधुर्य्यत्वागमन्निघतानयेः । अलम्बा तु परिचाणमुख्यैर्भवाभवद्गुणैः ।
 लब्ध्वापामबाभभ्या नार्थ्यः कोधाप्रजास्त्रयं । राक्षसाश्च भङ्गाय लावण्यललिताश्चपि ।
 प्रियप्रजस्यायमन्यो गुणः सर्वगुणाद्यणीः । उच्यतेऽप्यपतेरासीदर्थनैस्तृष्णाश्लिषः ।
 जिघांसवः पापकामाः परस्त्रादायिनश्च ताः । रथांश्चधिकृता नाम तेभ्यः रक्षेद्दिमाः प्रजाः ।
 तेनेतिहासिनीं नीतिं श्रद्धधानेन सर्व्वदा । येन सम्पठता श्लोकं कायस्थोदार्जनं कृतं ।
 यत्ने विपूषिकाशूलमन्यासेभ्यः क्लिप्तरे । ब्रह्म्याशुकारिणो विश्वं प्रजा रोगानियोगिनः ।
 पितरं कर्कटो हन्ति मातरं हन्ति पुच्छिका । हन्ति सर्व्वेभ्यः कायस्थः कृतज्ञः प्राप्तसम्भवः ।
 गुणान् समर्थं स्फुरता येनैवात्पास्यते ब्रह्म । वेताल इव कायस्थस्तमेवाहन्ति हेलया ।
 विषहृष्टः नियोगी च यदेवाश्रित्य वर्द्धते । चित्रं करोति तथैव स्थानस्थाननिगम्यतां ।
 नेन ते स्त्रामुजा मानवतिकाव्यनिवारणैः । काराप्रवेशेभ्यः स्वलाः श्रमं नीताः पदे पदे ।
 कार्य्याश्रित्यैव बह्व्यः सहेनस्याप्यहेतुमान् । भङ्गास्तृणमयं वासः कारायां पर्य्यधापयन् ।
 सकार्य्यैरेव हास्याय सभायां वरणोचितं । अकारयद्भूतिमिदं धावनं शोभयोधवत् ।
 स प्राङ्मुकुटितशृङ्गशृङ्गीषेणोत्पलान् पुनः । शूलहस्तः सजानूकः केवामासीन्न हास्यकृत् ।
 स शीर्षेदशनं साम्प्रदायवेष्ट्या विटान्वितं । प्रियवेष्ट्यं कश्चिदप्येनूतवंशमकारयत् ।
 बद्धाभ्यं शकटे नम्रं शरन्मनाङ्गमस्तकं । अकारयत्सटान्यस्तपोनपिष्टकटाङ्कितं ।
 ते कुम्भवादेभ्येणुडमण्डनैश्चाङ्किताभिधाः । नियोगिने भयमानाः सर्व्वतः ख्यातिमाययुः ।
 काय्यभष्टाश्चक्रियशोणवस्त्रावगुण्डनाः । सर्व्वार्थिनो व्यभाष्यन्त केऽप्यटन्तः प्रतिचर्यं ।
 वृथावृद्धासुखप्राप्यं पापिष्ठ्यं भुजैवत्परे । मत्वा बाला दवाचार्य्यगृहे प्रारेभिरे श्रुतं ।
 केऽप्युत्थैरट्ट भिक्षाकाः सादरं श्लोचपाठिनः । कृतानुपाठाः स्वापत्यैः प्राञ्चे लोकमहामयन् ।
 माता स्वमा सुता भार्या स्त्रापि कैरप्यकार्य्यव । सामञ्जं सेवनं कार्य्यप्राप्तैः सुरतसेवया ।
 जातकस्तृणशक्रेण स्तलक्षणाजिगीषणं । कारयद्भिः शुभैरन्यैर्गणकाः परिखेदिताः ।
 पिशाचा इव शुष्कास्ता रक्षस्तमुकचाः कृशाः । बह्वाः परैर्व्यभाष्यन्त शृङ्खलानुस्तराङ्गयः ।
 नृपेण कार्य्यिणो दर्पलिङ्गनाशे विपाटिते । अन्तेऽर्थेतिपरिज्ञानकमलं समजायत ।
 भारतस्तवराजादिलोचपाठमश्रियन् । ते दुर्गोत्तारिणोविद्याज-स्रोदस्त्रलोचनः ।
 इत्यं देवः स्थोदये दीर्घं मञ्जुतो नित्यदुर्जनाः । तस्मिन्नाजनि कायस्थान्नोक्तान् पदे पदे ।
 भिक्षमन्थानभूर्ध्वर्धदानभोग्यादिदौकने । नहि मोहयितुं शक्ताः प्राञ्चं तं तेन राजवत् ।
 तान् प्रजाकण्डकान् पुष्टान् कृतधीरकृतानिभं । तैस्तैः श्रुतिभिरप्यथैः सविश्रामोचरोऽवशान् ।

भूतेष्वस्य यथा पुरी उतवहङ्गुष्टा तदाज्ञाबलाद्भूयः स्त्रां त्रियमाससाद बहमा तद्वत्समस्तमिमं ।
 त्वं कायस्यकुटुम्बिकृत्तसचिवप्रायाश्च पश्चाननीलोठानुचलदेवनिर्वृतिस्तुखस्त्रित्या पुरीं स्त्रां क्रियाः । ११०
 त्रिवराव्युत्सवे शोकममं त्रिवरायामिधः । विद्वान् पठेत्तेन हठात्सर्वाध्वजो व्यधीयत ।
 व्यवहारानभिज्ञोऽपि कश्चित्कालमदीदृशत् । उचिनादार्यभाजः स क्रमन् कृतयुगस्त्रिति ।
 श्रीपदपङ्कजमुखादेतेजसस्तस्य भूपतेः । कुराणुद्दिश्य कायस्थान् धीमहिर्ब्रह्ममन्यत ।
 नहि क्षुद्रस्वकायस्त्रिप्राचाविष्टवैरिणः । संसन्धमरितं दण्डं दण्डनीतिविचारदाः ।
 चिरेण दण्डितास्ते कुर्युर्दण्डधराद्भुवं । लब्धान्नराः प्राणहरं हन्तुं किञ्चिदप्राशस्त्यतः । ११४
 दण्ड्यानान्दण्ड्यामानां पुनस्त्रीमिचबान्धवाः । राज्ञां विचारशोलेन न तेनोपद्रुताः कश्चित् ।
 कर्णेजपंज्ञोदधरप्रमुखोऽसौ दुःखदैः । कर्णभिः क्षिप्तताद्यापि पैश्वस्य खिलीकृताः ।
 विस्मृतिं लब्धराज्यानां पूर्वसङ्कल्पवासनाः । प्रयानि प्राप्तजनघां गर्भवासस्पृहा इव ।
 प्रायाज्याधिगमात्किञ्चित्सदसद्यश्चिन्तयत् । राज्ये तत्र विस्मय आतिस्मरद्वेषलः ।
 ददर्श त्रोरद्वेहान् यान् द्वेष्टन् वा पुरानुगात् । कर्मव्यानुगुणं तेषां प्रतिपत्तिमदर्शयत् । ११८
 स्मरं प्रोपपतिः पूर्वपतिद्वेष्टं कुर्यापितः । पूर्वस्माम्प्रतितां चाथ कुभृत्यस्योद्भूतो जडः ।
 शेषाद्देहात्मदेव्या समं प्रज्ञापि राज्यभृत् । तस्मिन् परिणता नूनं हत्याकृत्यविवेकरि ।
 तथा श्लोकस्य वणिजो व्यवहर्तुश्च सोऽभवत् । विवादं संशयं चिन्त्येवं स्त्रेयाद्यनोचरे ।
 भौहृदाकूटमङ्गवे श्यापदौपयिकं धनी । न्यासीचकार दीनारलक्षं कोऽपि वणिग्गृहे ।
 तेनोपयुज्यमाना च व्ययेषु वणिजः कृतात् । किञ्चित्पि गृहीताभूदनुमाचान्नरान्नराः । १२४
 त्रिंशद्विंशसु यातासु समासु न्यासधारिणः । गृहीतव्यं दातुं स धनं प्रार्थयताथ ते ।
 वणिक् तु कुलती तस्य न्यासघासाय सोद्यमः । कालापहारमकरोत्तैद्यैः कलुषधीर्षिवैः ।
 स्त्रोतोभिर्व्यलमसोधी लभ्यं मेघमुखैः पयः । प्राप्तिर्भूयास्तु नास्त्येव वणिक्कास्तस्य वस्तुनः ।
 तेनान्निग्धमुखः स्त्रन्पालोपोऽदाकृतिर्भवत् । न्यासघांसविवादेऽथो वणिक् व्याघ्रादिश्रियते ।
 विवादे श्रेष्ठिना ज्ञातं स्त्रिनैः प्राक् सख्यदर्शनैः । सुखं सुखं ज्ञायमानं प्राणान्कोऽपि न मुख्यतः । १२८
 निमग्नवस्त्रका वेष्टाः कायस्थोऽपि वने वणिक् । गुरुपदेऽप्यस्कारैर्विशिष्टाः सविवादिधोः ।
 चन्द्रमाङ्गलिके श्रेतांशुके धूपाधिवसिनि । विश्वस्तः स्त्रात्किराटैश्च विप्रहृष्टेभ्यनापदः ।
 ललाटदृक्क्षेत्रेऽददद्दृष्टस्तचन्द्रनः । सङ्विन्दुदृष्टिक इव क्षणात्प्राणान्कलदृष्टिक् ।
 पाण्डुराशोऽग्निधूमार्द्रः स्रग्ध्यास्यो गहनोदरः । तुम्बीफलोपमः श्रेष्ठो रक्तं मांसञ्च कर्षति ।
 साऽथ निःशेषितमिधः कुट्टो निर्बन्धकारिणः । गणनापचिकां तस्याः सम्भूतमदर्शयत् । १३४
 यदादौ श्रेयस इति न्यसमश्रेयसे पदं । आतरेख्यतयं सेतोऽर्होता षट्सुधात्वया ।
 च्छिन्नोपातत्कशाश्चैव जतं चर्षकतेऽपिने । विपश्चिका कृते दास्या नीतं पश्चाज्जतोऽतः ।
 स्त्रोटने भाण्डमारस्य कन्दत्याः कृपयापितं । कुलास्त्रा बज्रजः पश्य भूर्जे लग्नं जतचयं ।

त्रिभुजाऽस्य विद्यालक्ष्मीः कीर्तिः पोषाच मृषिकाः । तया व्रतेन वासुधायुःपट्टाभ्याम्वरसंस्था ।
 चरकोदन्तनं सर्पिः बालिचूर्णस्य वृक्षभिः । क्षीतं व्रतेः आहूयपञ्चाने च वृत्तमाचिकं ।
 नीतं चोद्गार्द्रकं का मा या साया दम्भेण ते । सोऽप्यन्विष्टः किं वेत्ति वक्तुं लघं व्रतं ततः ।
 मृगलोत्पाटको भिषाचरस्यो ह्यवाचकः । यो वारितो युद्धपट्टस्यो दत्तं व्रतवर्थं ।
 आनीते भद्रपादानां मध्यं धर्मव्ययोपरि । व्रतं व्रतद्वयं धूपबन्धामुलपन्नासुषु ।
 इत्याद्यचिन्तना युक्ता परिहाय्य व्यापनयो । तस्यैकीकृत्य गणनां लाभेऽपि जनकैर्व्यधात् ।
 वरं मासयद्वृत्तिप्रियादृष्टिः पुनः पुनः । संसारमेव तस्यास्ते न यथैर्नर्त्तनादुल्लेखः ।
 ममूलयद्वर्षं पिपडोक्त्याद्य सकलान्तरं । प्रसारितौष्ठस्यैव मोलयन्नभ्यधाम्नुदु ।
 ब्रह्ममुहुरनिशेषं नयोद्यासधननिर्दयं । विश्वदत्तं निर्दयं दीयतां सकलान्तरं ।
 तस्य धर्म्यमन्त्रो जागन् वणमुच्छसितोऽभवत् । चुरं चोद्गोपलितस्तु ध्यात्वा पश्चादतप्यत ।
 युक्तापद्रुतसर्वस्वं कैथ्यानाय्यमथार्थकः । विवादे नात्रकश्चेत् नापि श्रेया विचारकाः ।
 कोऽपि निश्चितन्यायं पुरोन्वयं ततो नृपाः । तदित्यमिति निश्चित्य वणिजं तमभाषत ।
 अद्यापि न्यायदीक्षाराः सन्ति चेत्तददर्थ्यतां । श्रमः क्रियानपि ततस्ततो वचिन् यथोचितं ।
 तद्याकृते तेन वीक्ष्य दीक्षाराभ्यान्विणोऽब्रवीत् । राजाभिर्भविनां राज्ञं नास्ति टङ्कः कियेत किं ।
 न चेत्कलत्रभूपालकालीन्यादीकृतेष्वमो । दीक्षारोष्य कुतश्च ह्यमन्त्रामाहूय अपि स्तिताः ।
 निश्चितमेव लक्षणे वणिक् तस्मात् व्यवहरत् । वणिजोऽन्विणायमप्यानेनान्तरान्तरा ।
 तस्याद्यदा यदेतेन यदीनं दीयतां ततः । तदा प्रष्टव्यमयथाभासोऽस्मै वणिजोऽर्थितः ।
 न्ययनानेहस्येष प्रभयस्ये प्रयच्छतु । ललाटस्त्रिंशतालाभं किम्वाच्यं लैलिके धने ।
 अतधारयितुं ब्रह्मं माहूयेषु चौरियत् । शीयश्चक्रवर्तैः स्थमीदृशेषु त्वयुञ्जत ।
 विवादे सन्दिहानस्य युक्तं ज्ञानयनुज्ञासनं । भाष्यं दण्डपराचाः प्रयुक्तं कुक्षेः पुनः ।
 अनिष्टार्थेषु ब्रह्मणु महाभर्मणतेष्विव । सविवादेषु शोपेक्षां कालापेक्षी व्यधासृपः ।
 पप्रथे पार्थिवस्येत्ये निश्चयं तस्य पालनं । प्रजासूत्रागच्छकस्य मनोऽपि मनस्विनः ।
 सख्यं कारणनिर्धेपेचमिगतादृक्कारदीना सती भाषोनीतजनापवाद उचितोत्थि वं समस्तप्रियं ।
 विदन्ताविभवान्तिता तद्विनिमा पारिव्रज्योऽजितो राजत्वं विकलं कमच चरने काले किलेत्यन्यथा ।
 च तादृशोऽपि राजेन्द्रकृष्णः स किलाभवत् । मात्सव्याविष्टवैवश्याहोशोत्कावर्धवोचनः ।
 शोदाय्यैर्धर्मधीर्धर्मगुणतादृक्कमत्सरः । बभूव संख्यातीतामां मानप्राणहरो नृणां ।
 मानोक्षतेन भूषोऽपि वाक्पादव्यवहारेणैः । साधवं प्रत्युपालभैः पार्थिवोऽप्यनुभाषितः ।
 प्रसूतानां क्लीकान्नामिष कोपोद्भवं विना । तेजोविष्कृजितं श्रेयं नदि नाम वनीरिणं ।
 विविधे भूतवर्गोऽस्मिन्नपि कश्चिन् विद्यते । वपुर्वैजयन्तिरिति यस्य देवैर्न दूषितं ।
 जातिः पङ्कजवाहपुः कपिलता ज्ञानं विरः खण्डनं मध्यस्थं तद्विभीक्ष्णतादिभिर्मुक्तः पारप्रदुष्टं वनः ।

२०

१७१

१४५

१४४

१४६

१४७

विश्वस्तुति प्रभूतविषयव्याप्तिस्तुष्टो दुस्तुष्टा दोषा यत्र पुरस्तुतत्र कतमो निर्दोषतोस्तुष्टोः ।
 अविचार्यति भूपालः स चकाराद्युजीवनं । बन्धवारिचदेहादिदोषोद्घोषेण मन्त्रहं ।
 अन्योन्यदोषमुत्पाद्य संख्यातीता महाभटाः । युद्धमङ्गलानां तेन दम्भयुद्धेषु चातिताः । १००
 मासाद्धैदिनमाहम्भहाद्यवसरेषु यः । निनाय योधान् सन्नङ्गानन्योन्यं प्रधनैर्धनं ।
 स माभूदुत्तरः कश्चित्पदा यत्र नृपाङ्गने । भूमिर्न मिक्ता रक्तेन हाहाकारो न चोद्येया ।
 नृत्यन्तद्वयं निर्धाता गृहेभ्यो बन्धवाभिः । बांधवैर्निन्विरे योधानुताङ्गाः पार्थिवान् ।
 स्निग्धश्यामकंचास्यारुक्मशूनाकल्पशोभिः । हतान् वीर्य भटान्नात्रा मुमुदे न च विव्यथे ।
 नार्थो राजगृहं गत्वा प्रत्यायातेषु भर्षु । मेतिरे दिवसं सधमनास्था नित्यमन्यथा । १०१
 भवेत्तददं बुद्ध्यामित्यदं कियथा वदन् । सावित्र्यमवाहयकौतुभूत्यैरजियहत् ।
 प्रवर्द्धभः सांस्तानेव विदुषः कलुषाशयः । जनाधिकारान् विदधे वज्रगण विमानितान् ।
 दंष्ट्रकः कल्पनाघोषः प्रवृद्धे तत्र सकुधि । विदुतो विषनाटायां निपत्य निहतः स्त्रैः ।
 तेन स्ववर्द्धितो दाराधीश्वरो रक्षकाभिः । जनाधिकारो विदधे विभूतिं वीर्य भूयसी ।
 माणिक्यमन्यपतिना दारेऽकस्मात्स्त्रियारिते । स्त्रियेन विजयं च चरे वृत्तपरिग्रहः । १०२
 कल्पनायधिकारस्था प्रवोराग्निलकादयः । काकवंशदिमन्त्रिणे न तत्केपेन भाविताः ।
 भोगभेनेनिरुगः खोणवाभोऽभवत्कृतः । तेनातिशेयाप्रीतेन राजस्यानाधिकारभाक् ।
 यस्तेन्द्रदादशोयुद्धे मन्त्रभैर्याऽपि विद्रुतः । सुप्रवृद्धगवन्तोऽपि रौरुमालोक्त्र विक्रमं ।
 येऽपि मनुभिधानस्य पुत्राः सामान्यशक्तिणः । तान् सङ्कुर्वन्त्युत्तमन्त्रिणः समपादयन् ।
 पुत्रैः विजयमिदं तस्येवात्यक्तदुर्दशैः । तिलको जनकशालाममात्यश्रेणिमध्यगैः । १०३
 यमैनाभायवाणदिमस्या दारादिनायकाः । कस्तान् समर्थः सङ्घातं तद्विस्तारमन्यदः ।
 दिवाः प्रशन्तकलशादयः पूर्वं तदन्तरे । प्रापूर्वाण्डुमान्मन्त्रोर्णोमोक्त्रविभ्रमं ।
 कन्दर्पः स्त्र भुजा दूतैः समानीतोऽपि नाददे । तस्यामहमतां वीर्य प्रार्थितोऽप्यधिकारिता ।
 आस्थानाचारभलापयवहारादिमण्डले । नवभेषाभवत् सर्वं तस्मिन्मन्त्रिणे नृपे ।
 लक्ष्मीः कार्पण्यचूर्णाद्भवेष्ट्यायविश्ववर्त्तिनः । धीरानपि विधापयं करोत्युन्मार्गवर्त्तिनः । १०४
 मपिण्डानामपि व्यक्तगुलवोक्षणतत्परा । प्रतनेन नरेन्द्रश्रीशान्तिस्त्रिहापकारिणी ।
 समस्तसमन्तपूजाऽपि यस्मात् सुखलभूपतिः । दधौ भ्रातृवस्कन्दं राज्यापहरणोद्यतः ।
 अकस्मादगृणोच्छेनमिव तं जीवपातिनं । स्थानं वराहवात्सल्यमुन्मथ्यायातमपमः ।
 लिप्रकारी विनिर्गत्य तमप्राप्तपदं ततः । निपत्य भैरवैर्ब्रह्मैः सोऽपकारमकारयत् ।
 विदुतस्यास्यदे तस्य मानोपकरणैस्तुतैः । ताम्बूलवेलाकृष्टेय माभियो समभाष्यत । १०५
 कृतकार्यः परावृत्त्याभावच्छेदोऽपि पार्थिवः । प्रत्यावृत्तं तमगृणोदधेयुः क्रूरविक्रमं ।
 गगनचक्रदादेष्टाङ्गना वक्षसैनिकः । चक्रे सुखलभूपालबलीर्दलनं ततः ।

अमलैः सौकुलेयैर्धराहवायामनिस्तुतैः । क्षान्तिर्भिमानोद्यानेषु धुनारोणाममुद्यत ।
 भर्तुः प्रसादस्यानृण्यं प्राणेषुधि समर्पितैः । राजपुष्पो गतौ तत्र सहदेवयुधिष्ठिरैः ।
 वराहान् सुस्नानानि कान् गगनान् प्राप विद्रुतात् । शके भूगितुरङ्गस्य वैभूषण्यापि कौतुकं ।
 निविष्टकटकं तं स श्रुत्वा मेखपुगाध्वना । कमराज्योष्णं घातुं द्रुतमम्बररूपः ।
 अस्त्रिज्यमाणमरणः प्रयत्नादयजन्मना । प्रविवेकं दग्धं पङ्क्तिमेतपरिच्छदः ।
 दत्तमार्गे तस्य राजा डामरं लोष्टकाभिधं । स सेखपुङ्गवं हत्वा नगरं प्राविशत्ततः ।
 तस्मिन् दूरं गते वैरे कलुषोऽपि स नाददे । आह्वयेहेरभंरभं यक्षीतुं लोहरं गिरि ।
 कङ्कः कान्तिन्दराधोशो दौहित्रीं पुण्ड्रवद्भुतो । यामवर्द्धयत् स्नेहादपुत्रः पितृवर्जितां ।
 राज्ञो विजयपालस्य सुतां सुस्नानभूपतिः । उपयेभ सतां श्रीमाननघां मेघमञ्जरीं ।
 तस्य प्रभावाधिष्ठानाच्छिबिरेऽपि न लोहरे । शक्तिगमोत् विहङ्गानामपि बाधाय वैरिणां ।
 धीरः सुस्नानदेवोऽपि मर्गे निर्गत्य दुर्गमैः । आसदङ्कुरिर्भिर्भासैः स्त्रोष्यीं दुर्गिर्विभ्रंता ।
 प्रशान्ते व्यमने तस्मिन् धीरस्योच्चलभूपतेः । अन्येऽपि व्यमनाभामा उत्पन्नध्वंसिनोऽभवन् ।
 भीमादेवः समुत्थाय भोजहलप्रदेवजं । माहायकार्यमानिन्ये दग्धाजं जगद्वनं ।
 शङ्काहर्षभर्तुं वरुणात्मजोऽभवत् । भ्राता दर्शनपालस्य मञ्जपालस्तु तदलं ।
 नीतिज्ञेन ततो राजा मार्गेण दग्धोऽधरः । आचेषात् पारितप्रायात्प्रत्यावृत्त्य निजां भुजं ।
 मङ्गलममनाच्छब्दं भोजोऽविचलत्वमण्डलं । भजे सुस्नानदेवभ्या मञ्जपालानुजीवितं ।
 गृहीतां देन भूत्येन निजेनैव प्रदर्शितः । भोजः क्षिप्रं नृपात्प्राप नियतं तस्करोचितं ।
 देवेश्वरात्मजः पितृकोऽपि दैराज्यालसः । डामरानाम्भिते राक्षि निधायै व्यद्रवद्दिशः ।
 विचारपरिहरिण धावन्तः सर्वतो जङ्घाः । तिर्यञ्च इव हास्याय प्रमिद्वृषरणा जनाः ।
 मलम्य रामलाज्योऽहं सुनुगमं दिगन्तरे । अर्जुनसुतः कथिदेवं चक्रिक्वाचगुरो वदन् ।
 निन्ये प्रवृद्धिं व्यामूढैर्वज्रभिर्विश्वप्रियैः । धनमानादिदानेन भूमिपैर्भूम्भनन्तरः ।
 योषं प्रविष्टः कश्मीरानेकाकी चर्मपोडितः । व्यधोयत श्चिन्ननामः परिज्ञाय नृपाङ्गुलैः ।
 कटके पर्यट्याशः स एव इहमे पुनः । स्वजात्युचितभक्त्यादिविकयी सस्मितं जनैः ।
 मिथैव नीतिकौटिल्यैः कथितेऽभ्युदयसमः । शक्यतेऽपरया कर्तुं न देवस्य मनोवितं ।
 शान्तापि श्वलति कापि क्षुब्धोऽपि शान्त्यति । देवतातवशाच्छक्तिः पुंसः कलाग्निमन्त्रिभा ।
 पलायने नापयति निखला भविष्यता । देहिनां पुच्छमलोना वक्रिज्जालेन पक्षिणः ।
 नाच्छिन्नवक्रि विषयस्वरप्रयोगेन श्वभवातरभसेन नचाभिचरेः ।
 शक्ता निहन्तु मसथो विधुरैरकाण्डे भोक्तव्यभोगनियतोऽकृतसितस्य जनाः ।
 भिलाचरः समादिष्टवधो जयमनोयहन् । नक्तं बध्यभुवं निन्ये बधकैः पार्थिवाज्ञया ।
 याज्ञि प्रसूत्य निक्षिप्तो विनस्तायां समीरगैः । क्षिप्रस्तान्तरे स्खन्दमानवृक्षे कृपालुना ।

२००

२-४

२२०

२२३

२२४

२२५

दिजेनैकेन सम्प्राप्तमिषा दुर्गतचेतनः । आसमत्यभिधानायाः क्षातिर्द्वेति गौरवान् ।
 मा हि पुष्पोति रत्याथादत्तस्तुरथा तथा । नीतो देवाभ्यं गूढं वटुधे दक्षिणापथे ।
 स कृतप्रयत्नमिषोऽथ पुष्पवस्त्रवर्षणा । मालवेन्द्रेण शास्त्रास्त्रविद्याभ्यासमकांक्षितः । ११०
 अन्यदीयं घातयित्वा तत्पुष्पवचनं शिशुं । रक्षितो जयमत्येव स किलेयपरेऽब्रुवन् ।
 देवाभ्यं गतादृतास्तदात्तामुपलब्धवान् । अतएवाभवत्तत्त्वं भृभृद्विरलितादरः ।
 बहिरप्रतिभिन्दंस्तत्तु धीरो मार्गवर्त्तिभिः । सके तदप्रवक्ष्याय सम्बन्धं पार्थिवैः समं ।
 ईर्यामगोपयन्त्यार्याः ब्रह्माभास्कादयन्त्रिभिः । स्वयमन्याभिगम्यत्वं करोति हि जडे जनः ।
 भिलासरे हने वलं कश्चिदादाय तत्समं । तस्मात्सा स्थातिमनयद्द्वैवेत्यपरेऽब्रुवन् । ११५
 तथैषैऽस्तु मिथ्या वा प्रतिष्ठां तां तथाप्यवान् । यया लघुत्वमानेतुं न देवेनाप्यशक्यत ।
 स्वप्नेन्द्रजालमायानामपि निर्विषया इमाः । कर्षयैश्चिद्व्यजनिताः काश्चिदाश्चर्यविप्रुषः ।
 मराजबोजी नाशाय विभ्रां गूढं व्यवर्द्धत । पुरयामादिदाहाय कलान्तरव पावकः ।
 रोह्यत्यन्तिकमोमनि प्रतिविषा वीरुद्विषस्कारुहः । काले प्राट्टुपट्टताच्छलिले मूर्च्छत्यगस्त्रोदधः ।
 सर्गच्छेदविधिचमानुदयतो दृष्ट्वा किलोपद्रवान् सम्बन्धे प्रतिकारकल्पनमहो दीर्घावलोको विधिः । १२०
 अजायत विपश्चस्वजगद्दुरणकमः । तस्मिन्नेव क्षणे यस्मात्सुसुलब्धापतेः सुतः ।
 तज्जम्बकालादारभ्य सर्वतो जयमर्जयन् । नामान्वयं नृपस्य जयमिह इति व्यधात् ।
 शास्तुः सर्वार्थमिदुःखां यथा सर्वार्थमिद्विभिः । तस्मा तस्याभिधानायां नात्यजुः किञ्चन ।
 मुद्रां तां कद्रुमस्याङ्गुस्तदीयस्याभ्युपगतां । बिलोक्तोक्तलदेवोऽभूद्विमन्युभ्रातरं प्रति ।
 बालस्त्वद्द्विमुद्राय वैरं पितृपितृव्ययोः । निवारयन्तो विदधे सुस्थिते मण्डनदयं । १२५
 स स्वर्गिणः पितुर्नाम्ना ततः सुकृतमिद्वये । चक्रोच्चलभृपालः पितृके स्थाण्डिले मठे ।
 गोभूमिधेमवस्तान्नदाता तस्मिन्महोत्सवे । आश्चर्यकम्पटुत्वं त्यागो सर्वार्थिनामगात् ।
 प्रसादैः प्रहृष्टैस्तेन महर्षिः आच्यसम्पदा । महान्तोऽपि दिगन्तेषु पार्थिव विस्मयं ययुः ।
 भर्तुः प्रसादाधिगतां श्रियं नेतुं परार्थितां । विहारं समठं देवो जयमत्यपि निर्ममे ।
 केषाञ्चित्पुष्पदुण्यानां विरहेण महोभुजः । सुताभोष्टाभिधानाभुक्ते नवमठाव्यया । १३०
 खलां स्वभारमुद्दिश्य परस्मिन् स्थाण्डिले पितुः । विहारोऽपि कृतस्तेन नोवितां स्थातिमायया ।
 मृत्प्राहस्तकपातित्वं तस्याः कलयता किल । न निष्ठा स्वप्रतिष्ठासु सम्प्रपेदे व्यथस्थितिः ।
 कदाचित् क्रमराज्यस्थो दृष्टमग्निं स्वयंभुवं । ययौ वर्हणचक्राख्यं गिरिग्रामं स भूपतिः ।
 तद्भस्मेश्वरयामाध्वना घातुमयेष्टयन् । अकस्मादेत्य तत्रत्याशैराद्यगङ्गासर्पान् ।
 प्रजिहोर्धुमिरप्याङ्गु तस्मिन्त्यन्यथैनिके । न तैः प्रहृतमह्योजोवष्टभ तस्मिन्नायुधैः । १३५
 अथ हारितमार्गः स गहने गिरिगङ्गरे । भ्रमसन्तानुयायेकां क्षणदामत्यवाहयन् ।
 उच्चसार क्षणे तस्मिन् स्फुन्दवारिषु दुःसहा । न चिरं प्रातर्दुर्भातां सर्वतः क्षोभकारिणी ।

कटकाक्षिः स्रुतात्यम्पा वात्येव गिरिगङ्गात् । सा दुष्प्रवृत्तिदीर्घम् पुनरुत्थयामदत् ।
 नगराधिकृतस्तस्मिन् सणे च्छुभाभिधोऽभवत् । अस्तिष्ठः कामदेवश्च कुक्षोरवादिमोदरः ।
 कृत्वा पुरोभक्षान्निं श्लोथैस्स नृपास्पदे । प्रविश्य भ्रातृभिः सार्द्धं कार्यशेषमस्मिन्नयत् ।
 नृपं कं कुम् इत्येवं तान् विचिन्तयतोऽजरोत् । सञ्जाभिधोऽपि कायम्बः कुटुम्बकुटिलाग्रवः ।
 धृतमेव सुहृदभुभृत्यवाञ्छन्त्यदजैषाः । राज्यं कुर्वन् सम्पाद्य राष्ट्रमेवमकम्बकं ।
 तेनैवमुक्तास्ते पापाजानराज्यमृहास्तनः । सिंहासनाधिनेहाय त्विप्रमासन् समुद्यताः ।
 श्रीयश्चक्र देवस्य वंश्यायत इति श्रुतिः । तदन्त्येऽभ्युत्थैषां राज्यान्मुद्यप्रदायिनी ।
 अतएवामजन्तोऽपि तेषां कुमुददुःखिभिः । सा वाममान्तःसंलोमा सदाचारानपेक्षिता ।
 कथं वः प्रतिभालेपो भवत्यापि कुपद्विनिः । भाग्यिकस्य कुले जातो लवटस्य हि सोऽधमः ।
 क्षेमदेवाभिधानस्य पुत्रोऽप्यनियोगिनः । क्रुराशयत्वमभजन्नासामाश्मिकाचिने ।
 शौर्येण स्पर्धन् भृङ्गारं चतवान् भूपतेरुच्छात् । सम्भाविनोऽपि गाम्भीर्योन्नाज्ञाय स फिलेद्विजितैः ।
 मामिधेमुनिस्त्वेषीषे विह्वलखिलान् स्मयन् । राजपुत्रदेवत्यम्पं स चैवोत्थमन्यत ।
 तस्य चित्ता कारिदामीत् सदा दोलायतोऽङ्गुलीः । या राज्यहेतुकुण्डलेन समभाष्यत ।
 तद्विराजिजमङ्कपादपि ते राज्यालम्बाः । नृपं जीवन्ममाकर्ण्य ततोऽभूवन् दनस्यृताः ।
 न स्फुरन्त्यश्च भंसोलक्ष्मस्य सुप्त इवानिष्ठ । तेषां चेन्मि सङ्कल्पस्तदाप्रभृति सोऽभवत् ।
 असुस्मिरादरेणाथ जनकैः पृथिवीभृता । निन्यिरे मध्यमां वृत्तिं राजस्यानाञ्जिवार्यै ते ।
 प्रकृत्वा रुद्धवायाजा सर्वेषामेव सर्वदा । तेषामप्यकरोदचान्तरं सर्वस्युषः कथाः ।
 ते राज्यं हृषभूभृतः पितरि प्रभयं गते । मातुलान्स्वसन्तः पाथिवाया मृहेऽमन ।
 तैर्मैद्यामन्तको नाम शस्त्रभृत्प्रातिवेशिकः । सुहृद्वृत्तोऽयं विश्वलो जननीशारङ्गकथा ।
 अमनीमपि किं नैते न्यस्तश्चञ्जिति भूपतिः । विचार्य केऽपात्तन्मातुलानामच्छेदमकारयत् ।
 तां कथां स नृपस्तेषां परोक्षमुदघोषयत् । क पुष्याञ्जिजनः साया वदन्निव्यन्विधेव च ।
 वृहद्भ्रादिगणेशं कृत्वा कार्यार्थ्यवारयत् । स कायस्य कृतान्तत्वं भजन् मङ्गमपि प्रभुः ।
 पोडिनस्तेन रौद्रेण निजोऽयं गणनापतिः । केशोत्पत्त्यश्चर्तारं तं नृपाय न्यवेदयत् ।
 प्रवेशभागिकपदे चने राज्ञा हृषा ततः । स क्रूररङ्गकुङ्गादीन् प्रैरयत् पूर्वविल्लिते ।
 जिघांसवन्ते नृपतिं प्रसङ्गप्रक्षिणः परैः । समगेषुत दुष्प्रजैरथ हंभरायादिभिः ।
 प्रजिह्वीर्धुभिरुर्व्याशं पीतकोशैः समेत्य तैः । चतुष्यष्टानि वर्षाणि नाऽप्यत्रसरः क्वचित् ।
 सङ्गमिर्व्यङ्गधा भिन्नेष्वङ्गकात्वं विचिन्तितः । न भेदमगमन्मन्त्रः सत्स्वित् लोकदुकृतेः ।
 तथैतां कुर्वन् शयन्नुपो मर्त्यस्य कथां । इति प्रत्येकमुक्त्वा ते विरागं पार्थिवेऽभजन् ।
 तेहरः पार्श्वेष्टादि गूढैर्वर्माभिरायमेः । प्रच्छाद्य पार्थिवोऽशस्त्रमनुसक्तं जिघांसुभिः ।
 अश्वतो विरहं सोढुं या प्रसादयितुं न कं । राजापि सन्दधे चेष्टा प्राक् प्राकृतभुजङ्गवत् ।

२६०

२६५

२७०

२७५

२८०

२८५

सभावेपरीत्येन नात्रचिह्नेन स खिरं । अथमत्या महाप्रोतिं तदादादत्तरदयं ।
 रक्षां भिक्षाचरस्याज्जनिमित्तं तव केचन । केचित्तु विद्युत्सदृशो प्रेरणां तरलवृत्तितां ।
 अथ वर्तुलभूभर्तृरात्मजा विज्जलाभिधा । कृतपाणियहासागादाक्ष्मं वसुधाभुजः । १८०
 सङ्ग्रामपाले नृपतौ तस्मिन्सर्वसुरे मृते । तस्मिन् सौमपालाख्यः पिष्टराज्यं समादधे ।
 राज्याहंमयजं बह्ना सोऽभ्यविच्यत चाक्रिकैः । इति कोपास्त्ररेन्द्रोऽभूत् कुध्यन् राजपुत्रीं प्रति ।
 लक्ष्मीकैर्यप्रतिभुवः पुण्याः पाणिमज्जिग्रहत् । तं प्रेष्टं सर्वलोकाणां श्रेष्ठं सर्वलमाभुजां ।
 अर्थिचिन्तामोक्षस्तु प्रीणतो निखिलाः प्रजाः । नानाव्ययोजितो रजे पश्चिमः स महेन्द्रः ।
 यात आमातरि क्षामभूषके निखिलतन्मिणः । निर्दृतीन् किमपि कुध्यन् दुभ्रूलुत् व्यसज्यन् । १८५
 भोगसेनोऽपि भूषेन काले तस्मिन् समन्युना । निवारितो द्वारकार्यात्सुरैः समपद्यन् ।
 विक्रान्तः स हि कार्यस्थानिर्जितः खिल उदमरः । सुसुलक्ष्मापतिं जेतुं प्रतप्ते लोहर पुरा ।
 वाक्स्वस्मिन्प्रवेण वारितोऽय महीभुजा । तत्परीवादमकरोत्सुकोधावेत्य तच्च सः ।
 प्रविश्यत् रुद्रकड्मुखान् स समया ततः । तमादिसुहृदं वीरं तदा राज्ञा विमानितं ।
 विमानिताविज्ञालेकाः संहता हतवृत्तयः । न ते वहिष्कृतास्तेन समराष्ट्रं जिगोषता । १९०
 तान् भोगसेनविन्यक्तसङ्गावान् कुटिलाग्रयः । सङ्घो निमिन्द वोरलात्तज्ज्ञानम् सरलान्तरं ।
 ऊचे चाथैव हित्वापि प्राणान् व्यापयतां नृपः । भोगसेनोऽन्यथा मेदं कुर्यादगहनग्रयः ।
 अन्यथाभूत् सङ्घोऽहं भोगसेने यदब्रवीत् । तिस्रिष्टेऽस्मि वक्तुं नृपिं मेरुलालनः ।
 स तु किं दक्षिणद्वारं तव दद्यामिति ब्रुवन् । दुभ्रुणुपक्षप्रणयं निन्ये नमवमानयन् ।
 प्रबोधाधायिनो देष्टि नियतिप्रणयो भवन् । तापात्ययादनिद्रास्तत्र जन्तुर्गतस्मिन् । १९५
 तन्मिणो यामिका भूत्वा स्मिन्निवारे ततोऽविशन् । ते राजधानीं सञ्चक्रेः स्वमेत्यैः सह संहताः ।
 यामिन्यां थं वयं हन्महे हतेत्यभिधाय च । प्राविश्यन् न्यस्तचिह्नाश्चण्डालाः क्षात्रपालरं ।
 भुक्तान्तरं स्थिते राक्षसे वाक्त्रे मण्डपे स्थिताः । सरोषनृपदयुक्ता मेवके सारणं व्यधुः ।
 राजा च विज्जलावेक्ष्य यिदामुर्मण्डयान्तरात् । दीपिकाभिः कृतानोको निर्यथैव मदनालपः ।
 मध्यमे मण्डपं तस्मिन् प्राप्ते स्वल्पैः सहानुगैः । तस्य तं मण्डपं सङ्घो रुद्रान्यान्वहणान्मान् । २००
 अन्यैरप्यपिमे द्वारे निहङ्गे सर्वरव ते । जिघांसवः समुत्थाय नृपतिं पथ्यवारयन् ।
 विक्रान्तिदम्भादेकेन रुद्रमये निवेदुषा । तं दिजोदोर्ध्वमसेजः शस्त्रा लष्टकेषोऽभिमन् ।
 ततः काञ्चनगौराणि तस्याङ्गान्यभिधेनवः । वज्रयः सुमेतश्चण्डाणि महेन्द्रग्यैव त्रिभुजः ।
 स द्रोहो द्रोहदयुक्ता केजान् लष्टान्मिमाचयन् । कोडाश्चक्यः कथं रुद्रमुष्टिं दम्भैर्यपाटयत् ।
 सुजनाकरनामा हि भृत्यः कट्टारकं वहन् । तस्मान्निकात्यनायिष्ट प्रहरत्सु विरेधिषु । २०५
 अनो बाने चित्तां लब्धौ नुरिका स चक्रे तां । मुष्टावर्गलिता कोलात् सा लष्ट्रेण विनिर्यथैव ।

निर्यातात्मः शत्रुभिक्षैस्सककेषो बबन्ध तं । ध्विस्तमय तां शस्त्रीं जानद्वान्तरपेयम् ।
 न हित्वा प्रहरंस्तेजसादृशीर्वीऽपि सोऽभवत् । येन क्षितौ निपतितः सर्वमर्मस्त्रिवाहतः ।
 अभिनव ततो रङ्गं प्रहरन्तश्च दृष्टतः । मदन् विहं हव अङ्गं परिच्य स्य व्यदारयत् ।
 अन्यश्च शक्तिं कश्चिद्वर्माणमपातयत् । विवेष्टमानो यः प्राणैरक्षरेण व्ययुज्यत । १२०
 लब्ध्वात्मने प्रवासाय तस्मिन्नावति मण्डपः । रश्मिभूमिपालोऽयमित्यवज्ञा कपाटितः ।
 दारमन्यत् प्रसर्पन् स क प्रयासोति जल्पता । ऋद्धेन दृढमार्गेण सङ्गपातैरहन्यत ।
 भोगसेनं ततोऽपश्यत् दारस्थाने समुत्थितं । दारद्वलिकया भित्तिमानिखन्तं पराङ्मुखं ।
 भोगसेने सभे कस्यादमं त्वमिति वादिनं । सोऽयं किमपि द्योतः प्रधावन्तं जगाद तं ।
 रय्यावद्वाभिधा दोषधरस्तिष्ठन्निगद्युधः । अयोदीपिकयारभ्ययुद्धक्षौर्विषतोऽपतत् । १२१
 स्यात्पथः सोमपालाग्यराजपुत्रः क्षताहितः । प्रहारैः प्राप्तवैक्लव्यो न याद्याचारतामगात् ।
 पुत्रः श्रीशूरपालस्य राजकापत्यमञ्जकः । विदद्रे श्वेवंकाय शस्त्रीं पुच्छच्छटोपमां ।
 ततः प्रधावन् प्रयीवमारुरुक्तः क्षितोद्यरः । निहन्तजानुखण्डलैरानिनिहन् वसुध्वरं ।
 तत्पृष्ठे स्वं क्षिपयेदं प्रहारैर्जरोरुतः । शृङ्गारनामा कायस्थो निर्दोहो वारितोऽरिभिः ।
 पुनरुत्थातुकामस्य सभ्यं शस्त्रावलीर्षिः । न्यपातर्यस्तस्य कान्या नीलाक्षवरणस्रजं । १२२
 तिष्ठेत्कदाचिद्वृत्तौऽयमविपक्षो विपक्षवत् । कन्धराभयमः सङ्गतस्योति स्वयमश्चिनत् ।
 कृतं पदापहरणं सस्य सोऽहमिति ब्रुवन् । श्विलाङ्गुलीश्वकर्षापि रज्जाङ्गामुर्मिकावलीं ।
 एकपादस्थितोपानतस्तमास्यैः शिरोरुहैः । चक्रवर्णः स ददृशे सुप्तोदीर्घभुजः क्षितौ ।
 पथ्याप्रयाग्य पथ्येने वीरदृष्ट्या मरौजमः । निर्दोषतामोषदगाश्चिस्त्रिशूलं जनान् प्रति ।
 रैवकः शूरजानाम् पूरुष्वनद्रोहमसकैः । निर्गत्य भोगसेनेन वहिः क्रोधाक्षिपातितः । १२३
 प्रस्थितो दयितावांसं स दिङ्मोहवशादिव । पन्थानं दृष्टिवीनाथः कान्या जयाह वेष्मनि ।
 राज्यादाने नृपतिमधुपा भोगकिञ्चललोकास्तेनानावसनकुसुमश्रेणिभिः प्रीणयन्तः ।
 हा धिमेदेवानिलतरलया पात्यमाना नियत्या वक्ष्येते किमपि सहसा दृष्टमष्टा भवन्ति ।
 तिर्थेभ्यश्चिजगज्यशो परिभवं लक्ष्म्येते लब्धवान् प्रापेक्षन्पुनस्तमः कुदपतिः पादाहतिं मूर्द्धनि ।
 इत्यं ते वज्रमानहृत्परिभवः सभ्यस्य सामान्यवक्तृको नाम भवन्महानहमिति ध्यायन् धृताहङ्कियः ।
 परासुपर्तिनेत्यर्कं तमनाथमिव प्रभुं । नम्रं ऊताममात्कर्तुं स्वच्छवद्याहिणोऽनयन् । १२४
 भुजो कण्ठं गृह्योत्पेकः कराम्भो चरणौ परः । तं भुग्नयोवमासोलकुललं हृदिरोक्षितं ।
 सद्युत्कारत्र ॥ नम्रमनाथमिव पाथियं । राजधान्याविनिष्कृष्टं व्यधत्तां पितृकानने ।
 महामरिदितस्ताम्रः सभे रदोपभूतने । शङ्काय वक्रिसंस्कारं ते भूतास्तस्य चकिरे ।
 न हतो नापि निर्दग्धः स के नापि व्येलाकृत । उद्धोदेव गतस्माद्गु नेचनिर्विषयोऽभवत् ।
 व्यतीतेन सर्वधैकचत्वारिंशतमायुषा । सप्ताशोत्यम्बै पौषस्य शृङ्गावक्षां व्ययुज्यत ।

चक्रेऽथ सामिकवचोरङ्गः शोणितमंडितः । आशानाम्नि वेतालद्वय चिंहासने पदं ।
तस्यावरोहतः सिंहासनाद्योङ्गं पुरोवुधि । विक्रामलो बभूवुः पुद्गलमिमभूषणम् ।
तन्निषेधो बह्विधास्यो पुद्गल तदाभ्युपेक्षितः । योधास्य कटुसूक्ष्मायाः सिंहद्वारेऽपतन् हताः ।
रणरङ्गनटोगृह्यस्त्रि राजा गृह्यज्जने । सख्युत्प्रेतकारुण्यः खंडयन्निषितान् बभौ ।
दिग्भन् विजयमन्दहमहितालो जणे जणे । प्रहारैः सुबलम् भिक्षा स चिरेणापतद्रणे ।
राजद्रोहोचितं तस्य निहतस्यापि निग्रहं । वैजयन्त्यमर्थोदो गर्गः कोपादकारयत् ।
दिदामठान्निर्कोव्यङ्गः पौरैर्भस्माश्ववर्षभिः । अस्त्रप्रणालान्तर्मेघवक्रो ज्यपात्यत ।
ते गुणकदामभिः कृष्टाः स्थाने स्थाने प्रभुदुःखः । तस्मिन् लोकधुक्कारपूजाकृत्योचितो दधुः ।
पलाय्य प्रययुः कापि मङ्गलमरयादयः । मरणाभ्युपेक्षां कश्चित्कालं सोढुं विपद्भयां ।
दृष्टं पगाजितं गर्गं नष्टे तदनुरे विदन् । भोगसेनोऽयं तां वार्त्तामष्टणेऽत्यन्तोपमां ।
व्यावृत्त्य प्रत्यवस्थातुकामः पश्यन् पलायिनः । योधान् क्षेः संहितः कैश्चित्ततः कापि भयादगात् ।
इत्थं निहतविध्वस्तनायका द्रोघमंहतिः । स्वदेमोचमहायने गर्गचक्षेण सा कृता ।
मत्वं माहमस्मिन्नेतिहासेऽपि कश्चित् । अत्रैवन्नादुःखं यादृक्कस्यासौ क्वा प्रतापिनः ।
निजाम्प्रहरमङ्गल्य राज्यं कृत्वा स लब्धवान् । द्रोहकृच्छं खराजास्यां गतिं कुकृतिजामगात् ।
यशस्करकुले जन्म द्रोघमभिः प्रमाणितं । जणभङ्गभङ्गद्रोघं यस्मादर्णटदेववत् ।
दावोदोपनकृटयन्वघटनेः सिंहद्विर्द्वारिणो यान्म्याकस्मिन्कगलपतनैरन्तं किरातावने ।
एकेनैव ननु प्रधावति जनः सर्वोऽपि मृत्योः पथा कृत्वा हन्ति हतोऽयमेव तु हृया कालस्य भेदयहः ।
स्त्रोदादे नल्लनैः घमङ्गलरवो यैर्हर्षैः श्रूयते होनैस्तैर्देयिताविलाप उदयन्नाकर्ण्यते तु जणे ।
योऽपि प्रवृत्तिः प्रवृत्तिः परः स्वं प्रवृत्तमन्ते मुदोदृक्तं सोऽयन्लोकयत्यहं भिक्षोहोऽयमान्धावहः ।
मायं विचिन्तितो गतैः फलिनोऽन्यत्र वामरे । दुर्निष्पाकप्रदाताभूद्रोघाणां साहसद्रुमः ।
अथ सिंहासनस्यान्तः कार्यान्तं त्यक्तविग्रहः । गर्गः प्रकालितामर्षयश्चन्द स्नामिन् चिरं ।
तस्मिन् रुदति सर्वोऽपि पौरलोकोभयोऽग्नितः । संप्राप्तावमरो भूपं यन्नापोकोकवत्सनां ।
कारुण्योत्पत्तये दत्वा कोषं जीवितकामया । जयमत्या तदावादि गर्गः कपटशीलया ।
कुरु मे स्मिन् भ्रातरिति सत्यमयस्तु मः । तत्प्रक्रियावचो ज्ञात्वा चिन्तितस्यायकल्पयत् ।
चिकुरनिचये यत्कोटिभ्यः शिलोचनयोद्य या । तस्मिन्तत्ता यत्काठिन्यमया कुचकुक्षयोः ।
वमति यदि तदासं पिण्डोभवन्ननु ता दमा । गहनहृदया विज्ञायन्ते न कैश्चन योषितः ।
दैः श्रेष्ठमयाचरन्त्या घातयन्त्याऽपि बल्लभान् । ज्ञेयया प्रविशन्त्यां न स्त्रीषु मत्पथः कश्चित् ।
दुग्धाधिकृता सा यान्ती यावन्मार्गं व्यलम्बत । अयनो विज्जला तावन्निर्गत्य प्राविशन्तितां ।
अथ तस्यास्थितारेऽहं कुर्वन्त्या भूषणार्थिभिः । नुष्टकैर्न्यमानाया व्यथा गानेषु पप्रथे ।
सख्यवचामरे राज्ञा दक्षमाने विनोकयन् । लोकः सर्वोऽपि साकन्दो दग्धदुष्टिरिवाभवत् ।

१४४

१४५

१४६

१४७

१४८

१४९

शैचित्तं तेन च तदा निन्येऽत्यन्तपवित्रतां । मर्त्यैर्दृश्यमानोऽपि नोपाविष्टप्राप्तये ।
 सुतमुच्चलदेवस्य बालमहे निधिक्षता । राज्येऽभिवर्तुं ते केचित्तेनात्येक्यन्त यत्नतः ।
 लोकोद्येयस्य केषाञ्चित्तत्त्वमालोक्य सम्पन्नतः । भिक्षामप्यटितुं जाने नैव जानाति योग्यतां ।
 राक्षसां यत्नाभिधानायां मन्त्रराजस्य ये सुताः । मन्त्रसाक्षात्प्रयोऽभूवन् मध्यमे प्राक् चयं गते । १७३
 हन्तुं ज्येष्ठकनिष्ठौ द्वौ ब्रह्मैव मङ्गललोठनौ । अन्विष्टौ ब्रह्मराजेन भयाश्रयमठङ्गनौ ।
 निर्लेजैर्निहतान् द्रोग्धुन् विश्वाय मिलिते पुनः । तस्य सारोहसविशैरानीतः क्षतचक्रिकैः ।
 दृष्ट्वा राज्यार्हमपार्थं कश्चिज्ज्यायांस्तयोस्तदा । गर्गेण राज्ये संरम्भादभ्यषि चत सङ्कल्पः ।
 सा धिक् चतुर्णां यामानामन्तरेण पतिचयी । अहस्त्रियाभे तवासीदृग्या या पुरवाद्युषैः ।
 ये सायमुत्कलनृपं प्राक्ते रघुं मिषेविरे । मध्याह्ने सङ्कल्पं प्रापुर्दृष्ट्वासे राजनेवकाः । १७४
 अथ लोहकोदास्यः सार्द्धेऽङ्गि गलिते नृपः । सुखलो भ्रातृमरणं श्रुत्वा तद्वान्तमानसः ।
 गर्गेण प्रहितो दूतः सकन्दं स्वं क्षियन् क्षितौ । ततस्तं वीतमन्देहं चकारार्त्तप्रलापिनं ।
 आद्यात्मङ्गलवृत्तान्तपर्याप्तं नाष्टृणोत् कथां । गर्गदृताह्लादबधं स्वस्याङ्गानस्य केवले ।
 अमृदधानस्तं श्रीवमरिच्छेदं सुदुष्करं । तदाङ्गानाय गर्गोऽयं प्राहिणोत्तद्वलन् गृहात् ।
 आकन्दमुखरो भूत्वा तां राक्षसहृणोदधे । कश्मीरगभिमुखो यः नाममन्त्रबलोऽप्यधात् । १७५
 अन्योऽप्य गर्गोदृतस्तं पथि मंगदितोऽप्यधात् । कत्तन्नमरेण वृत्तान्तं नागलक्ष्यमिति भुवं ।
 क्षिप्रं क्षतेषु द्रोहेषु लयमस्त्रिहितेऽनुजः । क्षतस्तु मङ्गणोराजा हृत्यमागमनेन किं ।
 श्रुत्वैति गममन्देहं कोपादमहानो नृपः । अप्रशान्नेषिणेभृथान् विहस्यैवं वचोऽप्रवीत् ।
 नास्माकं पैतृकं राज्यं यदि रिक्तहरोऽनुजः । मञ्ज्यायसा मया चैतद्गुजाभ्यामर्जितं पुनः ।
 राज्यं श्लोकुर्ध्वेतोरयो नादाताभूत्तदावयोः । येनाहतनिर्दं पूर्वैः स कमः कगतेऽप्यधात् । १७६
 दत्तुं विरतेरेव वदन्नासीत्प्रयाणकैः । दृतास्य पार्श्वं गर्गस्य स्तोकतै प्राहिणोदङ्कृतम् ।
 स काष्ठवाटं सम्पाप मङ्गलस्य हितेक्षिणा । निर्गत्य गर्गकण्ठेण चक्रे ऊष्कपुगे पदं ।
 प्रहृत्तायां विभावर्ध्नी दूतैः क्षतगतामतेः । तस्माद्भोक्तुं सामापि गर्गो द्रोण्याभ्यधीयत ।
 कादं मध्यगतां राजा तयापि प्राहिणोत्तदा । धात्रेयं भ्रातरं गर्गाभ्यर्त्तं हितहिताभिधं ।
 भागेभनः क्षणे तस्मिन्नायथैः देवभोहितः । स्वः स्वकान् वित्स्ववन्नाभ्यधीयत नृपान्तिके । १७७
 सोऽभ्यर्त्तं कणभृत्याख्यमश्वारोहं मन्त्रीपतेः । विष्टञ्च गर्गं ज्येष्ठानोत्तुक्ताभूतोभनोद्यतः ।
 कालापेक्षामपि त्यक्त्वा हन्तुं भ्रातृद्रुहं स तं । येऽयं प्रमङ्गमन्त्रिष्यश्चो लोकेऽसज्जनः ।
 यत्क भ्रातृद्रुहः पार्श्वे स समाश्रयसे कथं । गर्गेऽपि तमुपालभे दूतैरित्यादि संदिग्धम् ।
 स तु मार्गात्पलाय्यायन्तमभीति विलम्बकम् । दत्तासकन्दः क्षपापाथे तं बालुगमघातयत् ।
 पतवन्तं कर्णभूतिर्विरहृत्या व्यगोचत । तस्य दैमातुरो धाता तेजःसेनोऽप्यनूतयत् । १७८
 तेजःसेनस्तु भूलायेनृपादेष्टाश्चक्षते । मरिसो लक्षराज्यस्य तद्भूजेऽप्यपतेरपि ।

अवष्टेभन भूपोऽभूत्त्रिपहावधहचमः । नयेनासितुमस्त्रसं तावदासीत् तदसं ।
पुरोगोऽपि कृतः पश्चाद्योऽतीतेऽस्मि महीभुजा । स सञ्चपालस्तत्पार्श्वमयादायायथो हयान् ।
तेष्वायातेष्ववष्टेभं यातं किञ्चित् तदसं । प्राप्तश्च गर्गसेनानीसुशब्धोऽनल्पमैनिकः ।
दुधुक्ष्णं वीक्ष्य तानात्रैर्मृपोऽस्ममधिरोपितः । उत्सेकशठधीर्भस्मं कञ्चाच परिधापितः । ४०४
गगणं शलभश्चक्रमिव कुर्वन्व्यापतत् । शरासारोरिपोर्वलान् सर्वतोऽस्मिन्नसक्ततिः ।
ओंकारं श्रग्भूत्कारैः कृत्वा द्रोहस्य दुःसहाः । प्राहरपाजकटके सर्वान्पुर्वायुधैर्दिवः ।
हतविचतविधस्तस्यैवः साहसिको नृपः । वेगादपसवारैको मध्यास्त्रिगत्थ वैरिणां ।
गर्जत्सिन्धुरयात्रान्तन्युन्नतिरलङ्घयत् । सवाजिना तेन सेतुर्नोत्तङ्गः पश्चिणामपि ।
सञ्चपालादयोदिवाः श्रेकुलमनुवर्त्तितुं । पृष्ठलग्नानिहन्तः स्थाने स्थानेऽवरोधिनः । ४०५
वीरानकाभिधम्बीरः स खशानात्रिवेभनं । जिह्मदिशैः समं भूतैः प्रविष्टस्तस्य वैऽरिभिः ।
निरम्बरैर्निराहारैस्तिष्ठन् कतिपयैः समं । स तत्र चित्रमाक्रम्य निर्भयादण्डयन् खशान् ।
क्रमेण च हिमापातदुर्लभाध्वनि सङ्कटे । अविपश्चोभाग्ययोगात्प्रययौ मोहरन्पुनः ।
पदे पदे श्मश्रुमृत्युग्रायुःशेषेण रक्षितः । तथाप्यासीत् कश्चोरप्राप्तिमेव विचिन्तयन् ।
वराकं दारसेलयाद्गर्गोहितरितं क्रुधा । विरुद्धधीर्वितस्तायां वज्राण्यङ्गिमक्षिपत् । ४०६
तस्मिन् प्रक्षिप्यमाणेऽप्यु चेमाख्यः स्त्रिङ्गपुनः पुरः । दाभोऽस्योच्चैःपदारोहमधःपातेऽपि लब्धवान् ।
राज्यप्रदः क्षतारिश्च गर्गः प्राप्तोऽन्तिकन्ततः । प्राप सन्तुलराजस्य सविशेषमधीष्ठतां ।
स भृश्वन्निर्विकान्तिहीनो राज्यमवाप्तवान् । चक्रभ्रममिवापश्यत्सर्वतो भ्रान्तमानसः ।
न मन्त्रो न च विकान्तिर्न कौटिल्यं न चार्जवं । न दातृता न लुब्धत्वं तस्योद्विक्तं किमप्यभूत् ।
तद्राज्ये राजधान्यन्तर्भ्याः ऋग्ऽपि मलिङ्गुचः । लोकं मुमुषुरन्याध्वमस्यारस्य कथैव का । ४०७
पङ्कुरपङ्कनाकानं कान्धा यत्रात्यवाहवत् । पुमानयमवत्तत्र साध्वसाध्वतधीरशौ ।
यामद्य सन्तुल्योऽन्येद्युर्भजे तां लोठनः श्रियं । साधारण्यं गतो राज्यभोगदत्तभवत्तयोः ।
पुरुषान्तरविज्ञानविहीनस्य प्रमाद्यतः । सर्वोऽपि तस्य तन्मन्त्रैर्व्यवहारो व्यहस्यत ।
ऋगुरोलोठनस्योजःसूर्यसेन व्यधीयत । द्वारे तापसगोष्ठौषु योग्यो विक्रमनिष्ठुरे ।
यः सुख्यलभयोच्छेदमङ्गोर्कुर्वन्तदागमे । स्वमन्त्रतत्त्वजापेन सिद्धिं मन्त्रचोऽभ्यधात् । ४०८
जिह्वा गर्गाक्षया राजा तदप्रियमपातयत् । बदाग्रानं वितस्तायां विमं नीनाश्वडामरं ।
राजानुयाहको गर्गकोस्तान् व्यापादयन् रिपून् । हालाहां डामरान् भूरीन् दत्तमोज्ञानघातयत् ।
राज्यकिञ्चित्करे गर्गायत्तजीवितमृत्यवः । वक्षिद्याभ्यन्तरे चासन्नप्ये वा पृथवोऽपि वा ।
कदाचिल्लोहराद्गर्गे प्रविष्टेऽथ नृपान्तिकं । चुक्षोभ नगरे लोकः सर्व एव भयाकुलः ।
तदा ह्युदचरदतां शूलान्यारोप्य नैपु यत् । क्रुध्यन् गर्गाऽवमाद्यतां हन्तुं सर्वानृपाश्रितान् । ४०९
गर्भिणीगर्भपातिन्या तादृशा भयवार्त्तया । दिवाप्यहान्यन्मभावि जनेज्वरदवास्त्रिणैः ।

ततस्त्रिलोकमिहाद्यैरुद्देकाद्वागदीयत । अनवेक्ष्य नृपादेशमास्कन्दे गर्गमन्दिरम् ।
 देवस्यात्युत्पन्नः कृत्वा धावति स्म धृतायुधः । प्रत्ययहीनान्त्रिलोकान् गर्गचक्रसु विह्वलः ।
 निर्लेप्ता दिग्भट्टारण्यकाद्यास्तुङ्गमैः । भ्राम्यन्त साबाहुस्तन् गर्गावमघवीर्ययुः ।
 निषिद्धेन तावता प्रत्युतास्कन्ददायिनां । मोठनं कुण्डलकोनानेषां स्फूर्त्यैः स्वर्जयत् ।
 तेनापि योधर्गस्य बह्वर्गस्य मन्दिरं । न ह्युं नापि निर्देगुं पारितं हस्तवक्रिणा ।
 धान्यकैश्वेनानाम मठोशीलोठिकामठे । अबाधतैव कारावैल्योधान् घातयन् परं ।
 प्रकाशेन समं राजलोकं विरलतां गते । साधं यानुचरे गर्गो ह्याकठो विनिर्धेया ।
 समरेरप्रतिहतो निनाय लोहरं व्रजम् । बज्रौजःसूर्यमस्त्रस्यमावीनं विपुरेश्वरे ।
 तापमेन किमेतेमेत्युक्ता न्येद्युर्मोच तं । तं सुसुलेऽपि विधुरे नृपतिं मोदपाटयत् ।
 खणे खणेऽभवद्देशतः प्रवृत्तिं सम्मतः । गर्गागमनसम्पत्तौ पारंगलितमन्दिरः ।
 अथार्णस्य महोभर्तुर्गर्गमभ्यामिच्छतः । महत्तमः सहेलोऽभूत्कोदरे दृष्टमाचरन् ।
 तेनाङ्गोकारितो गर्गः कथं चित्कन्यकापणं । भृत्यास्तु तेन सम्मन्त्रं नैव न भूतस्य भूपतेः ।
 ततः सुसुलदेवेन सह सन्धिं निबद्धवान् । पश्चात्सम्प्रार्थ्यमानोऽपि सम्मन्त्रं न व्यधत्त मः ।
 मण्डले विभक्तमेवं याते नृपोऽब्रवीत् । सङ्गं संहरयं नोनरयस्यासादितांश्वरैः ।
 तानग्निकणसु ख्यादिप्रवेशैरिह दुर्जनः । अत्यकानसुभिर्घोरामवस्थामन्ववीभवत् ।
 भोगमेनाङ्गनामकाममेने स्वर्यं नृपः । अनुमर्तुं पतिं च्छ्वं वधन्तो साधु तद्वायात् ।
 तादृग्दृष्ट्वापि वैकृत्यं ब्रह्मिणेन तदन्तरे । प्रमित्ये दिग्भट्टारो रवदानेन भूभुजा ।
 न राजबोजो बोधण्डविक्रमो वा बभूव यः । प्रमितो गूढदण्डेन यस्तथा तेन पापिना ।
 तं या निनिन्दानिष्यन्पौराणं तत्सुसुतादा । तस्या वक्रिप्रवेशेन विह्वं मानवतीव्रते ।
 मोऽप्योऽपि राज्यकान्तिः भूदेवमातङ्गदुःखः । दीर्घकपादुद्यमानदीर्घदुःखप्रसङ्गिभः ।
 कलवित् सुसुलो गर्गादुद्यन्त्रिर्नपि भ्रमन् । व्ययंकापे सञ्चपालं कास्योरैक्यस्यभाक्तः ।
 दारेण सह दत्तार्थं लक्षकः सन्तुभूभुजा । वराहमूलं सम्प्राप कथञ्चित्प्रस्थितं भजन् ।
 गर्गः स्मरभ्रवस्कन्दं पश्चादभ्येत्य नाश्रयन् । वराहमूलेन समं तस्य सैन्यमनुष्ठयत् ।
 विद्वेष्टे म तु तद्योधैर्नैव परिषत्त्वजे । अद्विष्टैर्भेदिनी दिव्यैर्देहैस्त्रयसां गणः ।
 नायकैर्गलितैः प्रहृष्टहृत्तैः सहैर्जैर्मही । पतितैरुप्यच्छाद्यैर्भूषिता मौक्तिकैरिव ।
 आगच्छता च्छ्वभीति सञ्चपालेन लक्षकः । निराश्रयः सम्प्रपदे पार्श्वे सुसुलभूपतेः ।
 सोऽयं भूभ्रक्षस्रपाले दूरं क्रान्तरिपौ गते । आजगामान्तिकं प्राप्तेः प्रेरितः पौरडामरैः ।
 धन्विं तव विष्णुस्यामि साक्षं सुसुलभूभुजा । इत्युक्त्वा स्रवणं प्रायान्दभ्यर्च्य सहेलकः ।
 काङ्क्षिताभ्युदयं पौरैश्चातकेनैव वारिदं । अग्निमिवकाजवर्धं सन्धे एवोत्थानयन् ।
 गणेशं दृष्ट्वा कुरुभिरावाया तदन्तिकं । कन्यकादवमादाय परिणेतुमुपाययौ ।

४१

४११

४१५

४१०

४१५

४१०

उपयेमे स्वयं राजा राजलक्ष्मभिर्भा तयोः । गुणलेखां कुवालेन स्त्रीषु तस्यवीर्यवी ।
 सूर्यलेखान्जोऽभ्येत्य सञ्जपासेन वेष्टिते । राजापि राजसदसः सिंहादरं समासदत् ।
 साक्षाद्विरोधिभूत्येन दारभेकेन पातितं । अभ्युद्योषं तमप्राप्य साङ्के वैरिमनोरथैः ।
 ससैन्ये गलितदारराजवेष्टिते रिपौ । गर्गास्त्रन्दविशङ्कासीचकितं शोकात्तं बलं ।
 गर्गे त्रितीर्णकन्येऽपि राजसैन्यमविश्रमत् । तस्यैवातर्कमिदमेव हणत्तदेऽपि शङ्कितं ।
 अस्ताभिलाषिणि दिने तादृक्कायवते बले । सेवादददति आपि दुर्भेदोक्तितानिपून् ।
 प्रविश्य यामनिर्भुगकवाटेन तमोरिणा । दारं विहृत्याङ्गनस्यैः सञ्जपातोऽयदीदृशं ।
 तस्य निश्चित्य पातङ्गीं वृत्तिं भूषयन्निजैः । अनुप्रवेष्टं विदधे पदा तिलककाभिधः ।
 दरदानघने काष्ठवाटसङ्कटविक्रमे । यस्तस्य सद्गुणो योधः प्रतिविम्ब इवाभवत् ।
 स केशवस्य स मठाधीशस्तमनुसक्तुः । ज्ञेयेयमादतो पार्थमिव प्रार्थितसैन्यवत् ।
 निर्गत्य मण्डपाग्नप्रहारैस्तैः कथञ्चन । विहृते प्राङ्गनदारे धीरो राजाविद्यत् स्वयं ।
 निर्विभागे वर्तमाने सङ्ग्रे सैन्ययोर्दयोः । प्राङ्गने प्रसये प्राप्नुर्भूषांसक्तन शक्तिजः ।
 सचिवः सूर्यराजस्य पतंगयामजो द्विजः । आजौ प्रापाज्जको नाम स्वस्तीमयोगभागितां ।
 कायस्थेनापि रुद्रेण रुन्ध्रा गञ्जाधिकारितां । स्वामिप्रवादः साफल्यं निन्दे त्यक्त्वा तनुरणे ।
 सायं वनस्थतिर्लीनैः स्वगैर्वाचालितो यथा । यागि प्रविष्टे प्राङ्गननिःशब्दविहगोऽभवत् ।
 आघोषोर्वा वाचाला चको चिचार्पितेव सा । तथा सुखलभूपेन तुङ्गज्येन तर्जिता ।
 अनाकटेऽङ्गनाम्नः स्ये तस्मिन् सिंहासने ध्वनिः । सुखलो जयतीत्येव ठकावाचस्य शुभेव ।
 मङ्गराजस्ये तादृक्कान्त्याणुदपद्यत । अगातां तत्र वैक्लवं यादृक् सवहनलोठनौ ।
 आबद्धकवचावसाकटावालिशु सुखलः । बालौ युवामिति वदन् धूर्त्वाऽद्याजयदायुधं ।
 आदिश्य मण्डपेऽन्यस्मिन् बहुयोस्य स्थितिं तयोः । प्राप्तराज्यस्तनो राजा विवेकाभ्याममण्डपं ।
 व्यहानांस्तुरेमासान्भुक्तराज्यं बबन्ध तं । सितस्य भोऽष्टाश्रोतेऽच्छे राधस्य वितयेऽङ्गनि ।
 तेन सिंहासने कान्ते भास्वतेव नभस्तले । जणादेवास्त्रिलो लोकः सोभमन्निरिवाद्यतत् ।
 विकोशशस्त्रसन्धोहावेकसोभितः सदा । व्याधलोके व्याप्तवक्त्रो मृगराजइवाभवत् ।
 आहृष्टः कुलच्छेदमन्त्रिभ्यान्विय कुर्वता । न तेन नीतिनिष्ठेन रिपवोऽप्यवशेषिताः ।
 जनस्य वीर्य्य दौर्जन्यमधृष्टाकारतां वहन् । स कार्यापेक्षयाऽप्यासीन्न काप्याहितमादेवः ।
 वस्तुतस्त्वाद्वैरयः क्रूरन्दमयितुं जनं । अवाक्यं तद्धोमत्ताङ्गिनि व्यालइवादधे ।
 कालवित्त मलत्यागी प्रगल्भः प्रतिभाववान् । दङ्कितशो दीर्घदृष्टिः सरवान्यो न कोऽप्यभूत् ।
 अधिकः कोऽपि कोऽप्यूनः कोऽपि तस्य समोगुणः । दोषोऽथ वा पूर्वजस्य स्वभावोऽप्यदृश्यत ।
 अन्यकाति ममानेऽपि कोऽपि तत्पूर्वजजनः । कोऽपि विषमात्मकतदीयेन तु शरधं ।
 न बभूव स वंदादौ सास्त्रयोऽनुचिन्तनं पुनः । स्थितिमेवमवासेदे नोमो रुमनुजीविना ।

४६५

४७०

४७५

४८०

४८५

४९०

नैष्क्यं दन्त्युद्धादि सन्धानैर्मानिनां बधं । तस्मिन् प्रमादानिच्छुडे तदीयत कुराकुनः ।
 वाक्पातस्थं नृपस्यामीदाद्यस्यातद्दुःसहं । तस्य तु प्रणयप्राये हिंसाद्याबाधवर्जितं ।
 तस्यार्थेऽष्टभक्त्यादौ भूयानास्ते स्म सन्पदां । त्यागो विषयकालादिनैयत्यानुमितोऽभवत् ।
 नवकस्याश्वबाहुव्यप्रिये तस्मिन् इरिद्रतां । तद्यजुः कारवो वाजिविकेताख्य दैविकाः । ४८१
 हूः महस्यमनोत्पन्नो जिगीषोः प्रथमैषिणः । तस्यासोदपरित्याग्य न किञ्चिदसुवर्षिणः ।
 तस्यैवदादशोभूरिपराङ्मूढाशुक्रदायिनः । यथा नृपस्य शुश्रूभे तथा नान्यस्य कश्चिन् ।
 यथा प्रागुत्तरो राजा सुप्रापः प्रियमेवकः । स तथा मेवकैराभीष्टुषा दुर्लभदर्शनः ।
 नोत्तलादपरस्याभीष्टमनं हयवाहने । नान्यस्य सुखलनृपाद्राज्यं तत्र च पप्रथे ।
 श्रममुत्पन्नमुत्पन्नं नित्ये दुर्भिक्षमुत्तलः । राज्ये सुखलदेवस्य न तत् स्वेष्टेऽप्यदृश्यत । ४८२
 किमन्यदस्मिन् मोऽभूदयज्ञादधिको गुणैः । त्याक्ता त्यागार्थेनैस्त्वस्म्यप्रापत्वा नि केवलं ।
 शौचमेः पालको गर्गो यं राज्ये कर्तुमैवत । सहस्रमङ्गलस्येन निरावास्यत स क्रुधा ।
 तस्मिन् भद्रावकाशे प्रामनामा तदात्मजः । काञ्चनोक्तोचदस्यके डामरैः सह शक्तिः ।
 अमन्यग्रसुखलनं पिबत्येणार्थितं शिशुं । प्रसङ्गे तत्र गर्गोऽपि प्रातिकुल्यमदर्शयत् ।
 प्रहितानां नरेन्द्रेण तृणामामिव शस्त्रिणां । गर्गदावाग्निदग्धानां निःसंख्यानमभूत् त्वयः । ४८३
 गर्गश्यालोऽपि विजयः स देवसर्गभोग्भवः । प्रातिलोच्येन नृपनिन्यामां कदनं व्यधात् ।
 र. व्यप्राप्तेर्भाममात्रे दिनैरभ्यधिके गते । तेनोत्पिच्छेन राजोऽभूदधीरस्याकुलं मनः ।
 सुरेश्वर्यमग्नेर्ब्रवीतिस्तानिन्त्यसङ्गमाः । गर्गेण राजभैरव्यानां कृताः कदनकांचिणः ।
 भयार्थं तुमुलऽमात्योऽष्टङ्गारकपिलो हतो । कथंशुद्रकभामानो तन्निष्ठा च सहोदरौ ।
 निहतानस्तमुत्तममृहान्तरलक्षितान् । तादृशानपि निष्कथं नाभीन्कस्यापि पाटवं । ४८४
 हर्षमिहः कल्पनेनो भूभर्तुमां तुलात्मजः । विजयेन हतानेको विदधे विजयेनरे ।
 पुत्रो मङ्गलराजस्य तिरहा राजन्यवशजः । तत्र तिरहाकरमुखास्तस्मिन् प्रमिस्त्रिरे ।
 राजानीके सञ्चपालः प्रवीरप्रवरोऽभवत् । भूरिभैरवेण गर्गेण नान्यभैरवोऽपि योजितः ।
 असंभ्य विजयक्षेत्रे लक्षकाथैर्विर्मजितैः । धीरो राजा बलं भयं स्वयं गर्गोऽनुसं यथे ।
 मोऽन्विष्य गर्गेण हतान् योधायाग्रो हतान् वज्रं । निरदाहयदन्येयुरसङ्ख्येयैस्त्रिभिः । ४८५
 बलिना भूभुजा गर्गः पीड्यमानः शनैः शनैः । ततः स्ववसतोर्दग्ध्वा फलाद्याभिमुखोऽभवत् ।
 स तत्र रत्नवर्षास्थं गिरिदुर्गं समाश्रितः । हतायोऽनुचरैश्चोक्ता नृपणारादवेक्ष्यत ।
 अन्वाकृतेन तत्रापि सञ्चपालेन वेष्टितः । चरणौ शरणीयके राज्ञो दत्ताशलात्मजं ।
 अग्निकक्षे नृपे कर्णकोष्ठजं मलकोष्ठकं । विरुद्धं दृष्टवत्याशु गर्गोऽविश्वसमाश्रयो ।
 उच्छ्रोतप्रणतिस्तस्य नेष्टेषु विजयादिषु । शमितोपश्रवो राजा विवेकं नमरं शनैः । ४८६
 गलाद्यलोहरेऽन्यस्य बद्धा सन्ध्यालोठनौ । स कश्चिदमपलाशधरेमं सखितो नृपैः ।

भूयः प्रविष्टः कश्मीरान्धेयः सर्वान्तिशायिभिः । गर्गं प्रसादैरनयत्प्रवृद्धिर्नधिकाधिकैः ।
 पौमार्कप्रतिभे तस्मिन् द्वादिनावनुचकतुः । महादेवी कुमारश्च द्रुमच्छायावनानिलौ ।
 कामरौ देवसरसोद्भवौ विजयगोविन्दौ । दृष्टिक्लृप्ता स्मृतिक्लृप्ता वेषां प्रचकतुः ।
 सानाथकाङ्क्षिणौ पार्थिवेभ्यः प्रविशतः पुरः । लोकपुष्टे तस्मत्तुलौ कन्दद्विः स्नानुगैः समं । १२५
 विजये गर्गसम्बन्धात्सदास्मिन् महोपनिः । सदाचारं परित्यज्य वेत्तिभिलावताडयत् ।
 तौ मानिनश्च तद्व्याधः कृष्टव्यास्तोयधुः । साहसं सुमहत्सैन्यं पश्यन्तौ महोपनिः ।
 स्वपाके भोगदेवास्तः कृपायाः प्राहरन्मृषं । धीरो गज्यकनामा च करवानेन पृष्ठतः ।
 सावशेषतया भूपस्यायुषोमोक्षतां ययुः । दिव्यप्रवृत्तयोवाहतुरगी तु यययत ।
 तूपन्यान्तरथैर्द्विप्रवृत्तिं वाणवञ्जः । निहतस्तत्र प्रह्वारसिंहः मादौ सञ्चल्यकः । १२६
 कैनिनैर्हृष्टवृद्धिर्भोगदेवादयो हताः । सङ्घट्टिक्लृप्तं निशीर्णं हेतुभाविनि विप्रवे ।
 प्रुले व्यापादिता गज्यकादयो त्रैहर्धस्थिताः । सन्देहितासुरित्यासीराजा गर्गानुकूलभाक् ।
 न भवेत्परिपातेऽपि प्रमथः समयं विना । प्रसूतमप्यसूतं हन्ति ऊनोः प्राप्तावधेः पुनः ।
 ज्वालाभिरैर्ध्वदहनस्य पयोधिरुच्ये न ज्ञानतामपि हि यानि मुक्तः स्पृशन्ति ।
 तान्येव यानि विलयं किल भौक्तिकानि कामाकुचेषु युवभावभुवोन्नपापि ।
 प्राक्तेवामपि प्रित्य परे लोकामहिष्णुना । मण्डलात्सङ्गपालाया निरावाक्यन्त भूभुजा । १२७
 सम्बन्धौ काव्येभ्यो यशोराजाभिधस्ततः । सहस्रमङ्गलाभ्यर्णं राज्ञा निर्वसितो ययौ ।
 तमन्याश्च विनिर्ध्यातान् देशदृक्कृतद्विमान् । दैव्यैक्यप्रतिष्ठः स राज्ञः प्रत्यभियोगितां ।
 तत्पुत्रः कान्तमार्गेण विविक्तुः क्षापनैर्निकैः । यशोराजे सते प्राप्तः प्रत्यावृत्त्य यथौ भयात् ।
 अथान्येवपि अत्येषु राज्ञा निर्वसितेषु सः । मिलितेषु प्रथां यावत् यथावदुपलब्धवान् ।
 उपगमे नवे मध्ये पर्वतीयस्तयोन्मपाः । चास्येवो जासटेवज्जधरो वज्रापुराधिपः । १२८
 राजा सहजपालश्च वर्तमानामधोश्वरः । युवराजौ त्रिगर्तेर्विजङ्गापुरनरेभ्यः ।
 कङ्क आनन्दराजश्च पञ्च सङ्घटिताः कश्चित् । प्रस्थानार्थं कृतपणाः कुरुक्षेत्रमुपगताः ।
 आसमत्या हतं तावदभ्येत्य नरवर्धनः । प्रापुर्भिच्छाचरन्नेन दत्तपाथेयकाक्षनं ।
 कुलकं ॥ स जासटेन सम्बन्धितो हतिनसत्कृतिः । मोतोऽन्येभ्यः प्रथां भूपैर्वज्रापुरमयाययौ । १२९
 देशादिनिर्गैर्बन्धप्रभुखैर्वर्द्धितप्रथे । तस्मिन् प्राप्ते सहस्रस्य प्रतिष्ठा लघुतामगात् ।
 आभये हर्षदेवस्य क एते राज्य इत्यय । उक्ता त्यक्ता सहस्रादीन्नेनवाञ्छित्यज्जनाः ।
 कृतज्ञभावमुत्सृज्य सम्बन्धितमोहितः । दर्पको राजपुत्रस्तं राज्ञा निर्वसितोऽप्यगात् ।
 पुत्रः कुमारपालश्च तत्पितृमातुलस्य सः । दृष्टिं सुखलदेवेन पुरा निन्दे हि पुत्रवत् ।
 प्रितो युवराजेन जासटेन च कन्यकं । वज्रापुरेभ्यः मदधौ भिलवेभ्यः सपन्नकः ।
 तद्देवदत्तकुगे भूपान् सङ्घट्टयाखिलांस्ततः । तमेच्छद्वयपालास्तः कर्तुं पैतामहे पदे । १३०

तां वार्तां श्रुत्वा राजा बावरासीसमाकुलः । गजपातो हतस्तान्द्रोऽत्रैव स्थगता बली ।
 पद्मे तान् प्रतिगता योद्धुं प्रथममध्यगः । भिक्वाचरचमृधुर्यो दर्पकोऽपि व्यपद्यत ।
 तेन प्रथमनाशनं ततो भिक्वाचरो ययौ । अकिञ्चित्करतां मेघदवावपदवारितः ।
 आशमयां प्रयातायां क्षणे पाथेयकाक्षणे । शङ्करोऽपि ययौ तस्य शनैर्मन्दोपचारिता ।
 चतुःपञ्चानि वर्षाणि तिष्ठन् जामटमन्दिरे । पासाच्छादनमात्रं स ततः क्रोधात्कृष्णमासदत् ।
 ठक्कुरो देहपलोऽद्य चन्द्रभागानटाग्रयः । दत्ता सुतो धर्मिकास्यां तं निनाय निजान्तिकं ।
 प्राप्तोऽसौ वसंस्तत्र कश्चित्कालं भयोऽजितः । स राजशेखो दैव्येन शैवेन च तथ्यजे ।
 तदन्तरे साहसिकः प्रायः साहसिकश्चरत् । गतागतानि कुर्वन् सन्तुष्टमनयकृपं ।
 स भिक्षुपथमार्गेण विविधविशेषांशुः । तैरेव श्रुत्यैभूतुर्बहुं पापैः समर्पितः ।
 ततोऽपि परं सर्वं सञ्चपालय पप्रथे । स्त्रियोऽपि द्रोहविमुखो यत्तु देवान्तरं ययौ ।
 तस्मिन् गुरौ कुलीने च किं वाच्यं स दिगन्तरे । शैव्येण च यमोराजः पप्रथे वत्तद्वृत्तं ।
 अथ राजा निवास्याद्यान्वहीनादीन्महत्तमान् । सर्व्याधिकारे विदधि कायस्थं गौरकाभिधं ।
 स तापमस्तु सम्बन्धो कथञ्चिद्विजयेत्यरे । सेवया लोहस्यस्य तस्य वाक्त्रयमाययौ ।
 शमिते पूर्वकायस्थार्गे तेल ततः क्रमात् । नीतः सर्व्याधिकारिणं सोऽयमेव स्थितिं व्यधात् ।
 अश्वेककर्मस्थानेभ्यो हृत्तिं राजोपजीविनां । निर्व्यादकोऽत्र भरणं तेनाकार्यनिष्ठं प्रभोः ।
 अदिना पापिनस्तस्य नाश्नायि कूरता जलैः । मधुरिणो विषयेव शक्तिः प्राणापहारिणो ।
 न्यधात्कृपणवित्तं स पूर्वैरहितनाशकृत् । विशुद्धे नृपतिः कोऽपि हिमे हिममित्रान्मुदः ।
 कोऽत्र कृपणवित्तं प्रविष्टेन हि दूषितः । भुञ्जते भूमिपालानां तत्करैरवधारिभिः ।
 लोभाभ्यासेन भूयोऽपि सञ्चितं कोशमन्वहं । आसौ स लोहरगिरौ प्रदिव्यस्तन्नेमपदः ।
 गौरकाभयिभिर्भूतपञ्चकायैर्नियोगिभिः । विधीयते स निःसारा महोत्पातैरिव स्थितिः ।
 उच्यतेऽप्येतौ शान्ते मूर्ध्नाच्छिन्नोऽपदे । अधावंकं पुनर्लोकं व्याधादव नियोगिनः ।
 प्रशक्तकलत्रस्थाने तद्वाटतनयः परं । कायस्थकनकोनाम सः श्यामकृतं सम्पदं ।
 नानादिगन्तरायातो दुर्भिक्षपतितो जनः । येनाविष्कृतसूतेन शान्तव्यापश्रुधीयत ।
 मञ्जान्मृचमस्यान्ते येवां तत्परीक्षणं । त एव चक्रिरे राज्ञा प्रमत्तेनाधिकारिकः ।
 द्वारे तिलकभिंदस्य तादृक्तेन व्यधीयत । राजस्थाने च जनकः कलसस्य सरोदरः ।
 प्रतापैर्नृपतेस्तेऽपि करमाक्रान्तमण्डलः । जितात् दाराभिपः सोऽपि स्त्रीचकार रसाधिपात ।
 काकवंशसु तिलकः आभुजा दत्तकपुत्रः । निन्दे प्रकल्पमहितान् प्रकल्पनद्वयदुमान् ।
 याम्बकम्भुता वेङ्गराज्यानाधिकारिणा । नृपाः प्रतापैरहिताः सञ्जकेनापि निजिताः ।
 काकवंशस्य दारासराजदारेण धीमता । अहमेवकम्भुत्येनायवपिष्टेन मन्विताः ।
 एवं स्नाद्विद्यां त्यक्त्वा गुणपेक्षेण मन्विजः । कुर्वन्तोऽवाचसीक्षेन कश्चित्कालोऽद्य वाञ्छत ।

३१४

३१५

३१६

३१७

३१८

३१९

वितस्तापुलिने गोऽय कर्तुं प्रारभेतासतं । स्वयं सद्यः स्वपत्न्या च नास्मा सुरष्टदृश्यं ।
 उत्पातवह्निना दग्धो निःसंख्यधनदाक्षिणा । तेन दिङ्माविहारोऽपि नूतनचमनीयत ।
 पुरीमद्विक्लितां जातु स प्रयातोऽन्तिकस्थिते । अग्निः प्रेष्यत कल्पः सौमर्गो ज्येष्ठाय भूपतिः ।
 गार्गीः कथायुक्तास्त्रास्त्रात्मनिकम्बु हि स्फुरन् । स्रग्वादिहते तेषामस्तु बामुदपादयत् ।
 सर्वोऽर्थाधिकसामर्थ्यं तत्किमुच्छं निवेद्य ते । नित्योपजपनैर्गर्गे विक्रियामनयन्नुपं । १७४
 बद्धा त्वं लोहरे भृष्टदिच्छति चेत्तुमित्यय । गर्गः ब्रह्मे सत्येन राज्ञा चैकेन बोधितः ।
 ततः स मसुतस्तप पलाय्य स्त्रभुवं ययौ । दिनेभूपोऽपि संप्राप्तः प्रविवेक समच्छलं ।
 अन्येन्यब्रह्मया भेदे यातयोराजगर्भयोः । चाकिकैः कृतसंस्कारैर्वैरं प्रौढिमनीयत ।
 श्यालं गर्गत्य विजयं कोहमेवब्रह्मवन्दः । समोपास्यत्यगकाजा पञ्चाक्षपेन पत्न्यूञ्ज ।
 कारायां गर्गश्चतुर्थेन पूर्वं न्यधीयत । स मन्त्रकोटकस्तस्मिन् कालेऽमुष्यन् बन्धनात् । १७५
 निबन्धे येन सोऽबद्धः कामरैरपरैः समं । तद्भारविन्ना सामर्थ्यं निनाय स क्षतां नृपः ।
 शनैर्धुद्वेषु निर्याते राजैरन्येऽय पूर्वंवत् । गर्गेण कदमं चक्रे योधानाममरेन्द्रे ।
 तत्र सर्वान्तिशायिन्या वीरहृत्प्रा नृपाश्रितः । ब्रमालोडामरः प्राप प्रथां पृथ्वीहरः परां ।
 रणे दारपतेर्गर्गनिर्जितस्य पलायने । शैथिल्यं तिलकचिह्नं प्राप सर्वैः पहास्तनां ।
 हतशेवाः क्षताः ब्रह्मवक्त्रादि त्याजिता भटाः । तदीया गर्गचक्रेण कादृशात् केऽपि रक्षिताः । १७६
 वह्निषात्किञ्चमाणेषु वीरदेहेषु सन्ततः । राजशैले चिताघ्नीनां गणना कापि नाभवत् ।
 हृष्टभैरवेन राज्ञाय गर्गो निर्दग्धमन्दिरः । सन्त्यज्य लोहरं प्राधाङ्गिरिचूडावनाभिधं ।
 गिरिमूलोपविष्टस्य भूपतेः शैनिकैः समं । तेषु तेजकरोजित्यं गिरिमार्गेषु सङ्गरे ।
 कूटयुद्धैर्नृपानोकं प्रतिराज्यपतापयन् । रणे तैलोत्तराज्जदिप्रमुखास्तस्मिणोऽवधीत् ।
 फान्गुणे हिमसम्भारभोमे परिमितानुगः । स धीरो राज्यपि रिपौ न धैर्यं न व्ययज्यत । १७७
 धैर्यवान् काकवंशस्तु तिलकः कल्पनापतिः । परं क्षिप्ररिष्टकृत्स्नं ब्रह्मोऽभूत् प्रधातुं ।
 पोडितस्तेन सम्प्रेथ स्त्रभाभ्यां तनयान्निकं । निन्येऽनुकूलतां भूपं प्रसादाच्छादितकुधं ।
 गूढमन्युनृपः सन्धिं बद्धः प्रचलितस्ततः । तं मन्त्रकोटकं हृष्टं निनाय न पुनः ब्रमं ।
 सेहेऽय लोहरे दिवाप्राधानविग्रहे नृपे । स मन्त्रकोटकासङ्गपथी मोचविमाननां ।
 तन्मार्गे नृपतिर्गूढं विभेदं तद्वत् नयन् । तदीयानकरोद्धृत्यान् कर्णाग्रोन्निहितावहान् । १७८
 स क्षिप्रो मोचदाकादृष्टमनोर्विकवाद्यते । प्रेरितः पार्थिवश्चैव मदारतनयोऽविजित् ।
 ज्ञानप्रवृत्तः पार्थिवज्ञानद्वेष्टुपरिस्थितः । अथैकदा तमाश्रितब्रह्ममत्याजयन्नुपः ।
 कुर्यादाद्यामवष्टब्धे कोऽस्यः पौष्टगन्धितः । आशेषमथ सोऽपि यत् क्षीयं भीरवययौ ।
 उत्प्लातनोपितनृपः क नु सोऽभिमानः कापेष्टभागितरलोकायमा क हसितः ।
 यदा वधं नटयति मकटं विधातुरिन्द्रेव सन्त्यगुणपंक्तिरिवाच जगत् ।

अशकं युधि ये द्रष्टुमपि तं नास्यते शठाः । केऽपि राजप्रिया बाह्व्यन्विवहो तथा व्यधुः ।
 श्रीमङ्गलममठाभ्यर्णमन्दिरस्था नृपे स्वयं । मङ्गलमोपस्थिते युद्धात्कल्याणाद्या व्यर्णमपुः ।
 जीवन्म पितरं श्रुत्वा विदेशे गमनन्दनः । सन्त्वमानः स्वयं राज्ञा कृच्छ्राच्छ्रुत्वं समर्पयत् ।
 गर्गः सदारतनयो राजौकस्येव भूभुजा । उपाचर्येत दाक्षिण्याद्दुहोभोगैर्मिजोचितैः ।
 गाभिः पलाय्य यातोऽपि चतुष्कं निजमन्दिरात् । अर्कभाजा कर्णेन दृष्ट्वा राज्ञः समर्पितः ।
 कृच्छ्रप्रकोपस्य प्रसादस्य महोभुजः । अतः शुद्धिविहीनस्य हीनस्त्वेव न निश्चयः ।
 दरद्राज्ये मणिधरे दिदृक्षाश्रमते नृपः । उरुगमाय निर्यातो गर्गं भूयैरघातयत् ।
 दिवास्वामान भोऽनुभूतकारागारस्थितिर्निश्चि । सत्वात्तिभिः सुतेः कण्ठबद्धरन्त्यपात्यत ।
 निष्ठां विस्मयुवानिन्ये यथैव मन्पात्रगैः । तथैव कण्ठबद्धात्मा मपुलोऽचिष्यतामसि ।
 तं चतुर्नन्दे वर्षे हत्वा भारुपदे नृपः । सुमेहुः प्रत्युत प्राप दुःखमुद्धृतविभवः ।
 वक्त्रे कानिश्चराधोगे महादेव्याय मातरि । मङ्गलमिधायां शान्तार्यां स ततोऽभूत्सुदुःखितः ।
 तन्मध्ये नागपालास्यः भोमपालस्य मोदरः । तेन प्रतापपलास्ये हने देमातुरेऽयजे ।
 शङ्कितस्त्रिहन्तारं हत्वा मातुं पलायितः । त्यक्तस्त्रेशः शरणं यथौ मुक्तामभूभुजं ।
 क्रुद्धः स कारणान्तराप्रणयं वञ्चवर्तिनः । अष्टकलभोमपालस्य निश्चिकायाभिषेकनं ।
 निश्चित्य सर्वोपायानामसाध्यं विधुः नृपः । स भिक्षाचरमानिन्ये तस्य वक्त्रापुरादिपुं ।
 निश्चय्य मोतदायादं तं प्रकोपाकुलो नृपः । दत्तास्कन्दोऽविशक्तोऽनेजा राजपुर्गे ततः ।
 दत्त्वा राज्ये नागपालं भोमपाले पलायिते । सप्त मासान् तत्रासीत्तास्तान् संवासयन्निपून् ।
 राज्ञां वञ्चधरादीनां राज्ञा वञ्चधरोपमः । सेवावसरदानेन प्रसादविवशोऽभवत् ।
 भ्रमतां चन्द्रभागादिमरिचीरेषु सर्वतः । तान् धैर्यानां मुखमपि द्रष्टुं श्रेकृन् वैरिणः ।
 अग्रयामाभवत्तस्य तिलकः कल्पनापतिः । दृष्ट्वीहरो जामरस्य मार्गरत्नदीक्षितः ।
 धार्मिको नृपतिर्ब्रह्मपुत्रीं देवशंखस्य सः । मण्डले दिपतेरत्नन् प्रपदे मौलिके फले ।
 तस्येन्द्रविभवस्यान्यत्सामर्थ्यं दर्शयते किञ्चित् । आश्रयवन्द्यशोभोऽपि सैन्यस्य स्वमण्डलात् ।
 तत्र प्रसङ्गी तत्रः प्रोभवत्स्वजनचङ्केनः । दूरस्थस्यानयदृढं गौरकस्यापरि क्रुधं ।
 राजगुप्ते स्वयं राज्ञा स्थापितः स स्वमण्डले । अज्ञायि पैशुनाऽऽदुर्बुद्धिना निखिलार्थहृत् ।
 तत्समन्वेन तिलकं स भिद्यन् मगराधिपं । मनस्विलकर्मिहस्य तद्वातुहदवेजयत् ।
 अन्त्याधिकारं स्वभ्याय क्रुद्धा पर्णोत्सर्गभवं । अनन्त्याधिपमानन्दाभिधं दाराधिपं व्यधात् ।
 भोमपालादयः क्षाष्टास्त्रादा प्रहृतयोऽभवन् । राजसुतायास्तस्यापि न याः सविधमाचयुः ।
 स पश्चमेन वर्षे वैशाखेऽय स्वमण्डले । प्राविशन्नागपालोऽपि राज्यभ्रष्टसमन्वाता ।
 दुःसहातद्दृतेन लोभेन शोभतस्ततः । अदृष्टवच्च वास्तव्यामनयचाकपतां व्ययं ।
 निवार्य गौरकं कात्याक्कार्षिणस्तत्समाश्रितान् । तस्य दण्डयतः सर्वे विरागं मन्त्रिणो ययुः ।

अकाण्डव्यवहारेषु स विपर्यासितेभ्यभूत् । अवसज्जधनो गाढमप्रोक्ष्यान्मन्त्रिणां ।
 शैवर्णीरिष्टिकाः कृत्वा प्राहिणोत् लोहरान्तरे । काञ्चनादिप्रसोक्तान् स्वर्णराशौनडीकयत् ।
 अथ दण्डयितुं गर्गंभूत्यान् दण्डाधिकारिणं । लहरेऽकृत गर्गस्य मन्त्रिणं गज्जकाभिधं ।
 तं दण्डभोतैर्गर्गस्य सेवकैरामितस्ततः । विश्वस्तमबधीत् कुप्य १ च्छादना मलकोष्टकः ।
 लहरे विभुते राजा दैमातुर्मथाद्यजं । मलकोष्टस्यार्जुनात्वं बबन्ध सविधस्थितं ।
 हस्तस्य सङ्कुचस्य पुच्छं गोविणमप्यभौ । बद्धा व्यधादिन्दुकात्वं तस्य तद्वातरं हितं ।
 पूर्ववैरं स्मरन् सूर्यं सपुच्छं तं पगालया । बबन्धानन्द सङ्घातो ब्रीह्युज्ज्वलमाचरन् ।
 निर्गते लहरं मलकोष्टके विद्रुते ततः । अगोप्यार्जुनकोष्ठं तं ग्रूणे कोपाद्वापादयत् ।
 निवेश्य सैन्यं तत्राथ प्रविष्टस्य पुरं ययुः । डामरा निखिलास्तस्य वैरं विश्वस्तघातिनः ।
 क्रुध्यन् पृथ्वीहारापि कृतमेवाय मन्त्रिभिः । आदिष्टैः कस्यनेशाद्यैरवस्कन्दमदापयत् ।
 कर्षाच्चित्तं तु निस्तोर्णो जयन्तोविषयौकसः । बन्धोः क्षीगभिधानस्य प्रविवेजोपवेशनं ।
 दिनेऽवन्तिपुरादीनां पुराणान्मन्त्रेण तं । ब्रजन्तं विधुरं केचिन्नाशकन् बाधितुं दिवः ।
 तदैधुर्यविधानं तत्प्रजामंहारकार्यभूत् । प्रसादाद्भूपतेः क्रुद्धवेतालोन्यापनोपमं ।
 क्षीरोऽथ तीक्ष्णधीर्दृढः सह पृथ्वीहरेण सः । अढौकयच्छमागामान्तरेऽष्टादश डामरान् ।
 अभेद्यमहान्तान् जेतुं निर्धातो विजयेश्वरं । न्ययुक्तं भृष्टसंभ्रान्तस्तिलकं कस्यनापतिं ।
 भयामः खण्डशः कुर्वन् स तानतुलविक्रमः । विद्रावयामास रथैः पुगेवायुग्विबाम्बुदान् ।
 समानावभर्त तस्य जित्वा यातस्य डामरान् । प्रवेशं प्रत्युत नृपो न प्रादादवमानकृतं ।
 स भग्नमानो नगरं प्रविष्टे नृपतौ ततः । खिन्नः स्ववेष्टान्यवसनं स्वामिकार्ये निहत्यमः ।
 सम्प्राप्ताः समशीर्षिकां विमदूषैस्तुर्च्यनिर्द्वेष्टादया वैरे विद्विषतां कृता धुरि पदं सन्धौ वहिः स्थापिताः ।
 कार्यान्तेऽद्भुतकर्मकौशलकृतावज्ञाविरागसृष्टः । सर्पाकीर्णमिवागुः वेष्ट सृष्टिणो भृष्टाख्यजन्ति वभुः ।
 त्यक्तकार्यान्मन्त्रिणैस्तस्मिन् सर्वैश्च डामराः । सम्भृतिं विक्रियां निन्युः कृषिं चयधनादिव ।
 आतङ्कोर्देजितैर्विप्रैः कृतप्रायैः पुरे पुरे । वज्रौ कृताग्निभिर्घोरौ लुकोतिर्ददपयत ।
 उपसर्गेण तुरगाः करभास्य स्यं गताः । न्यवेदयन्मण्डलस्य प्रत्यासन्नमहाभयं ।
 प्रत्यामन्नागुभा कस्य भयं जनता दधे । आसन्नवज्रपतना वातेनेव द्रुमावलिः ।
 अथ पलवताब्दस्य प्रारम्भे डामरावलिः । उन्नस्पृष्टा हिमाभीव वभूवापतनोन्मुखी ।
 प्रथमं देवमरसादिप्रवप्रमरन्तः । मुख्यं व्यथावेशोगण्ड इव पाकं व्यदर्शयत् ।
 एककार्यत्वमानोय टिक्कादीन् गोत्रजान् बली । स्वामस्यं विजयोऽभ्येत्य राजानीकमवेष्टयत् ।
 तत्र कायस्यपुत्तोऽपि स्यामस्त्राणिकलायकः । संरम्भं नागवहास्यस्यैव तस्य चिरं धुधि ।
 कर्षाच्चदय भूषेन प्रार्थितः कस्यनापतिः । निर्धयो स्वामिरोर्ध्व-आत्मं प्रतिस्वयमोष्ठवः ।
 विजयेन सन् तस्य बद्धमूलेन संयुगे । सन्देहं प्राणहन्तिष्य जयश्रीश्यासकययौ ।

प्रवृद्धिं मङ्गकोट्यपि प्रयागे लहरान्तरे । देशास्त्रे निर्धये राजा ग्रामं चन्दोरकाभिधं ।
 सैनिकाः शत्रुभिस्तस्य आमितास्तत्र राशिषु । शरातिं निन्यो धैरैः स्वप्रेरितं कुमुधवः । १७५
 बाहुमात्रमदायेन सर्वशक्तिमता वरः । येन हर्षनन्दोऽपि विधुरेणोदपायत ।
 भूरीधया जितवता दिक्कमेण महाभिमां । साहमानां न पङ्क्त्यास्मि जामदग्न्यस्य यस्य वा ।
 स महोचितविक्रान्तिः कान्तस्य बलवत्तया । तत्र भद्रबलोऽकस्माद्भयुज्यत जयश्रिया ।
 ततः पलायिते तस्मिन्नुपस्थिते मञ्जकं । हामियामस्थितो वीरं भद्रं पृथ्वीहरोऽनयत् ।
 पलायितस्थानपरांस्तस्य पृष्ठं न निष्ठुरः । प्रतापी मगराभ्यर्गे दग्ध्वा नागमठं ययौ । १७६
 स चाप्येव ततः कृता डामराः सर्वेता नयन् । राज्ञो राजाश्रितानाञ्च चरकेभ्यस्तु रङ्गमान् ।
 निस्त्रिंशता तीक्ष्णकोपस्ततो भूयः समाश्रयन् । अभाग्यभागिनां याग्यामानलस्ये कुपहुति ।
 नीलो पृथ्वीहरस्याय हता डामरमन्तिकं । पृष्ठन्यस्तविषं भोज्यमिव राज्ञो व्यमर्जयत् ।
 विस्मृत्य भ्रातरं हस्ते विन्दकस्य तयैव सः । अन्येषां प्राहिणोत्पार्श्वे भ्रातृन् पुत्राञ्च विभ्रतः ।
 मातरं जयकाण्डस्य भिक्षायाः सत्तामिनः । त्रिंशत्सर्कणप्राणाञ्च कृत्वाभ्यर्गे व्यमर्जयत् । १७७
 सपुत्रं सूर्यकं पृष्ठेऽधिरेण नगरे परान् । भूरीन् वध्यानवध्याञ्च क्रोधाक्रान्तो न्यपानयत् ।
 कालस्यैवेत्यस्याय तस्य सर्वेऽपि शङ्किताः । आभ्यन्तराय बाह्याश्च निरागं प्रतिपेदिरे ।
 येनैव नीतिमार्गेण हारितं हर्षभूभुजा । निःस्त्रयादधे तं स राज्यं व्यवहरन् स्वयं ।
 प्रविष्टानां दुष्टे गहनकरिकर्षप्रणथिनां । प्रसक्तानां द्यूते नरपतिधुरायां विहरतां ।
 तटस्थेन धकेः सपलितममकत्सोऽर्हति परं । प्रयोगे वैकन्यं स्वयमविकेलीया न भजते ।
 तीक्ष्णपथ्यो नृपतिस्तत्रानि विविधोद्यमः । निनाय मङ्गकोटादीन् किञ्चिन्मन्दप्रतापतः । १७८
 अयानिनाय विजयो विषलाण्डाध्वना जनैः । सप्रारं हर्षदेवस्य तं भिक्षाचरमन्तिकं ।
 विविक्तन्देवमरमं कम्पनापतिना ततः । विद्राव्यमाणः श्वभ्रायाप्रधावत्सोऽपतत् क्षितौ ।
 परिज्ञाय हतभ्याय स तस्य विजयो गिरः । विममर्जमन्तिकं राज्ञः फले जयतरोरिव ।
 तदण्यत्पुङ्गवं कर्म भजन्मूक्ततन्त्रतां । न तस्य तुष्टस्तुष्टाव न चकार च मन्त्रियां ।
 अजानश्चदानांभुः श्वभ्रायाः कम्पनापतिः । तत्र कस्मात्ततोत्सेक इति ते मन्दिदेश च । १७९
 सत्यप्रकारं तिलकः कृतज्ञं नृपतिं विदन् । अयं जातविरागः स द्रोहोन्मुख्यं समादधे ।
 सतां स्यादनुपालभ्याभजद्वैमुख्यमेव चेत् । प्रोहक्या स निर्याय यथावयाङ्गनामतां ।
 मेधाशयिलमथवाचितकृत्यकृत्वं नीतिप्रियाः प्रतिपदं समुदाहरन्तु ।
 मानोऽज्ञतास्तु विहितस्तुतयः कृतज्ञैस्त्यक्ताण्यस्यरहितं घटयन्ति मन्तः ।
 पटं वज्रिस्पर्शज्वलितमहिदष्टास्त्वचमरेः श्रुतिं यातं मन्त्रं पतननिरतां जीर्णवस्त्रिं ।
 अमेवाङ्गभूषण्यननविमुखं विग्रहमजहन्न धीरोऽप्युत्थानोपहतमहिमा शर्म लभते ।
 इत्युपायं परिहृज्य न्यायं ये प्रभवे क्रुधि । द्रोग्धारः कथितास्तेभ्यः कोऽप्ये पापीयसां धुरि । १८०

अस्मन्कोपकारित्वं पिबोः सर्वेषु च प्रेमाः । अधिकाः पिष्टघातिभ्यः पापिनः स्वप्रभुद्रुहः ।
निहते विजये शान्तप्रभाविष्वपरेष्वपि । नाज्ञायि कस्यचित्त्वास्थं तत्त्वज्ञानात्तरात्मना ।
कश्चित् क्षणं सोऽपसृतः प्रत्युतोद्योपतापकत् । विप्रवप्रसरोज्ञातः सर्वैर्ऋद्वोत्सदः ।
आनिनोपुस्तोमसकोष्टमिच्छाचरं पुनः । विषनाष्टन्तस्य पार्थ निजं भैरवं व्यमर्जयत् ।
कम्पनेशस्तमायान्तं द्रोघायावेदयस्ततः । राज्ञा न्यवेधि तद्रोषादेवञ्च समदिश्यत । ७०६
एनं वर्त्मन्यनुहाने ज्यज हन्यामहं ततः । पुरोगतं मृगव्यालः प्रगालमिव वाजिभिः ।
दैराज्यकार्यभर्तृभविष्ये विधिचोदितः । कर्त्तव्ये तत्र शायं स नृपतिः प्रत्यपद्यत ।
मर्षराजमुखनिवन्मन्त्रा द्रोघं य उमरान् । तिलकोऽकारयच्छैलमार्गैर्भिच्छाचरानुगान् ।
स्थाने स्थाने ततः प्राप ततः कर्णापकर्णिका । जमानः या रथातिहेतुर्भित्तराजस्तु भोतिहा ।
नासंस्कृतं वक्ति शिला भिनत्येकपुण दश । अस्मान्तायोजनघटं यात्यायाति च सञ्चरन् । ७०७
इत्यादि तादृक् साहाय्यं भित्तुत्यानयज्जनः । निखिलान्यलितश्चेतनम्वकुर्वीदपि कौतुकं ।
भविष्यन्निव मन्त्राज्येक एकोऽयं भारभाक् । वार्तामथ्यवर्त्तापि भित्तोकचेऽन्विषे च ।
मरिस्त्यानगृहे दानो वृद्धाः क्षीणनियोगिनः । राजवेष्टान्यगणिता नामनाश्च नृपात्मजाः ।
स्वभावदुर्जनाः केचिदोधाद्योऽप्यकाङ्क्षिणः । कार्यन्तोऽणुपाख्यायः शिथ्यान् स्फुरणं नखैः । ७०८
वृद्धाः सुराको नर्त्तक्यो देवप्रासादपालकाः । वणिजोभुक्तनिक्षेपाः पुस्तकश्रुतितत्पराः ।
प्रथिः पद्मेशकुशलाः परिषद्यदिजातयः । शस्त्रिणः कार्ष्णिकप्राधानगोपान्ता उमराः ।
मुखयन्ताः स्वमन्योश्च किमप्युत्पन्नवर्तया । एते प्रथेण देशेऽस्मिन् पार्थिवोपस्रवप्रियाः ।
॥ कुलकः प्रवर्द्धमानया भित्ताचरागमनार्तया । वेपमानोऽभवत्को रथो चित्ताच्च भूपतिः ।
पृथ्वीहरस्तुक्चक्षुर्गिरिकच्छे वसन्धय । राजानीकं बभञ्जागौ निगत्यातुलविक्रमः ।
अनन्तकाकयोर्वेद्यावनन्दद्वारनायकौ । चक्रे तिलकभिर्दश मन्त्रिणस्तोन् पलायिनः । ७०९
निहते विजये ज्येष्ठे शुक्रयज्ञो परामयः । तमाषाढस्य नृपतिः प्राण्याभूदिवशः पुनः ।
तट्टीकिते गैरा वृत्तमूर्द्धोरारेण भोगिना । रिपोलक कुलस्याण्डोपमं कान्धव वणिं ।
प्रतामन्त्रं स राजाय दुर्निमित्तैरुपह्वं । विचिन्त्य यातमुचिनं कर्त्तव्यं प्रत्यपद्यत ।
तृतीयेऽपि शुभेः शुक्रे ततः प्रास्थापयत्सु । देशेभ्यः कुटुम्बस्य मतोऽलहरं पटुः ।
ताननवजतस्तस्य हेतुः क्वात्परिच्युताः । लाष्टदिजातयो विप्रा वितस्तायां प्रपेदिरे । ७१०
स तेन दुर्निमित्तेन विजोऽप्युपरात्तिके । अनुगम्याय तान् दिवैर्दिनेभ्योऽविशत्पुरं ।
विना पुत्रेण देव्या च स ततः प्रत्यपद्यत । प्रतापेन च लक्ष्म्या च परित्यक्तवान्यतां ।
स भन्त्राव्यापदि शुभः प्रत्यभासस्य तदज्ञात् । अभ्यन्तरप्रकम्पोऽपि सर्वाम्बुदयभगभृत् ।
स्वयमुत्थः प्रितानर्थः सोऽपि चर्चनरेन्द्रवत् । अद्यापि सान्त्वयानोत्या तथा साक्षाज्यभोगभाक् ।
आवर्णे लहरैर्याचैरानोय बलबालिना । भित्तुर्भटवराज्यानां उमराणामथार्थत् । ७११

तेऽपि जन्ता इव वरं शङ्करासकसन्निभं । प्रविशन्त्यस्य लहरमनुधानः सवैनिकाः ।
 सभाजयित्वा तान्मङ्गकोष्ठमुखाग्निजाश्रुवं । व्यसन्नचक्षुः कम्पनेन प्रमाथायाशुवे स्थितः ।
 सन्धितः परश्चक्रेऽथ पर्यापतति पार्थिवः । संयतोऽहं प्रवहते पदातीनतुल्यवयः ।
 तस्मिन्पुष्पमनं राशिं वसुवर्षिणि सन्धितः । अकारि ब्रह्मचरणं त्रिन्विधाकटिकैरपि ।
 नगरे सैन्यपतयः प्रतिमार्गमकारयन् । तुरगाश्वसङ्घाहान् व्याधामधमरोक्षुषाः । ७१
 मययामस्थिते भिषावमरेश्वरवासिभिः । राजसैन्यैः समं युद्धमयच्छेत्तु साहसराः ।
 तेर्द्धिरश्वपुरोपात्ते प्रवन्धारभ्यङ्ग्यैः । श्रीविनायकदेवाद्या राजसेनाधिपा इताः ।
 आद्य एव रणे यातां राजानीकादिरोधिणः । लब्धा वराश्चामायातामन्यन्त नृपसिधं ।
 राजधान्यन्तिके क्षितिकाख्यायाः सरितस्तटे । पृथ्वीहरश्चकाराजावज्रेवसुभटचयं ।
 तिलके विजयेऽप्ययच्छेत्तु जामराः । महश्चरितटे युद्धं सङ्गाधीशोल्लोकाः । ७२
 ते बहुमगरा दाहं कापि कापि च लुण्ठने । वाक्यानां विदधिरे विनदन्तो दिवानिभं ।
 निर्यस्तुर्धृष्टतनाः प्रविशन्त्यस्त्रविश्रुताः । कन्दर्पताम्रनिवहाः प्रधावद्गुणैर्निकाः ।
 प्रमत्तपक्षिनिवहा वषट्पाशुगतारिकाः । संसार्यमाद्यसङ्घाताः कृत्स्नमाणतुरङ्गमाः ।
 आमश्रुतसंमदप्रमत्तपक्षिवोऽनिभं । दिने दिने राजपथा उपप्लवविष्टङ्गलाः ।
 प्रतिप्रत्यूषमायासु सम्भारक्षणे वैरिषु । अद्य भुवं जितो राजेत्यज्ञायि प्रतिवामरं । ७३
 धीरः कः सुस्मृतादन्या न यः प्रत्यभियोगिनां । कच्छेणापि स्मरारणे कुटं दर्पादुपाय्यत ।
 ब्रणपण्यक्षमं शल्योद्धारं यदा धनार्पणं । ब्रह्मसूतानां सततं कारयन् स व्यलोक्षत ।
 प्रवासवेतनप्रोतिदायभेषज्यदन्तिभिः । ब्रह्मलोके नरपतेभिः सङ्गोऽभूदुल्लस्य ।
 युद्ध एव विपद्धानां सतानाश्च स्मरेष्वासु । नित्यं नरतुरङ्गानां सहस्राणि त्रयं त्रयः ।
 तुरङ्गवह्नैर्धन्यमानानृपबलैस्ततः । साहस्रं मङ्गकोष्ठाद्या मन्दोद्रेकलमाययुः । ७४
 भिक्षुराभ्यन्तरेरेव दत्तमन्त्राः सुरेश्वरी । ते निन्युभिस्तुमन्त्रेण तन्मार्गेण युयुत्सवः ।
 सेतुना स्तम्भपार्श्वेन धन्विप्राक्षैः सरोज्यरे । अवापि तेजयोऽमीभिर्वाजिभ्यश्च भयं रणे ।
 द्रोण्याथ कम्पनेऽप्यस्य निवसन्निजयेश्वरे । वलितान् जामराक्षिन्ये मन्दोद्रेकं स्फुरन्वजे ।
 लवन्धलोका माशानीदृशन्ति मेऽथ गच्छतः । प्रष्टे निपत्य माकाशीदृष्ट्या चेति विचिन्तयन् ।
 स प्रभावं दर्शयितुं प्राप्तस्य निजयेश्वरे । अजराजस्य सेनायां व्यावृत्त्य प्रस्थिताऽभवत् । ७५
 सार्द्धं शतद्वयं तस्य योधानां हतवानपि । संत्यज्य विजयच्छेत्तं द्रोणकृत्तनगरं ययौ ।
 पथि नाग्यसङ्गं भोत्या भयान्तं जामराः कञ्चित् । नदन्तोऽद्रिजिरीकडामार्गान् सन्ध्याश्च तत्तज्जुः ।
 त्यक्त्वा मङ्गलराज्यं स प्रविष्टो व्यसनान्नरं । पूर्वचेष्टः स्मरन्मूप जहास कृतसत्क्रियं ।
 हतरामात्यवत् क्षामक्षितोऽयोजोनिजोचितं । रणे प्रादुर्भूयत्किञ्चित्साक्षिभ्यस्तदव स्थितः ।
 ततो मङ्गलराज्यं ते समस्ता एव जामराः । अभ्येत्य प्रत्यपश्यन्त तां महासरितस्तटी । ७६

उपायाः सामभेदाद्या रिपुघ्ने प्रयोजिताः । राक्षो विफल्गा अगुर्वहिरतिः प्रकाशिताः ।
 कामतत्तत्तदीपालमण्डलस्यापि भूषतेः । फलं दोषिकमन्त्रायमासौजयररक्षत् ।
 चमरेण दारपतिः सार्द्धं तस्मै नृपात्मजेः । राजानशटिकोपाने राजस्थानीयमन्त्रिणः ।
 दूरदीपालरगता हव स्त्रीचकिरे नृपात् । ते प्रपादमभूरि नचायुधन कुर्वन् ।
 कटका विदिषां सर्वे पर्यायेण जयाजयौ । लेभिरे विजयादन्ववतु प्रजोहरः कथित् । १९०
 मधुमत्तेन तेनाजौ वेतालैरेव क्लान्ता । प्रायोवरावरः स्वर्गे यस्या रूपममृताः ।
 उदयस्येष्टटिकुलोद्धृतस्यैकका पमथे । युवदेश्यस्यापि शैव्यमेकस्मिन् तदाहवे ।
 प्रजोहरस्यापजह्रे दन्त्युद्धाभिमानिना । प्रहृत्य कष्टकृत्तैः कराद्येनाभिवक्त्रि ।
 युद्धे पुरोपकप्टेषु वर्तमाने बराहताः । स्त्रीबालाद्या अपि बधं प्रमादाम्रतिपेदिरे ।
 एवं जमस्ये घोरं बद्धमाने किमप्यभूत् । अनुत्साहाक्षपोव्यूहादपि निर्गन्तुमशमः । १९१
 तस्मिन्निबद्धसञ्चारे कामपालस्तदन्तरे । अलुप्य यथाटलिकां लम्बरंभेददाह च ।
 सिद्धे गजाहवय्ये तदुद्धारपरिग्रहे । समयोयामगोमायोः पौरुषस्य पुरोऽस्तु कः ।
 राजदयोपमर्देन राजा निःसङ्गेन सः । तेन कराविधेयोऽभूत्समपि द्रष्टुमशमः ।
 सर्वानौचित्यबहलः सर्वव्यसनदुःसहः । सर्वदुःखमयः कालस्तस्यावर्तत कोऽपि सः ।
 तथाप्यस्त्रलिने तस्मिन् चितव्याज्जाडितापहः । राजानशटिकविभैः प्रायस्कृते विरानिभिः । १९२
 प्रार्थयन्ते स्म ते युद्धे तटस्थास्तव मन्त्रिणः । गृहोत्था नीविरेतेभ्यो लोहराटो विद्वन्मता ।
 न चेद्वाप्यद्वैतस्मिन् व्यसने स्थायिताङ्गते । कोदध्याज परैर्नीतं प्रत्यासन्नं ब्रतम् ।
 न प्रत्यभेसोत्ताटस्थं यत्कालापेक्षया नृपः । तस्मिन्नेर्दंभिते ब्रह्मं निखिन्ना मन्त्रिणो दधुः ।
 प्रक्षिप्तान् कुञ्जयितुं न यस्य मतदार्यभिः । विस्त्रव्यवहारं नित्ये राजा ब्रूहिभैः । १९३
 कर्षस्थानोपजोव्युपपात्रिषयादिसकुला । तत्पार्श्वे प्रथमो वृद्धिमन्या भेनेव वैरिणा ।
 तस्यान्वयचणे तैस्तैः प्रमादैरुत्थितैरगात् । देहोव्याकुलतां कर्त्तुं मुष्टिं प्राचटतोत्कटा ।
 अद्भुतपार्थिवस्थानैः शठैरव्यवहारिभिः । ऊवेतैः सान्त्वयन् राजा दुःस्मितस्तदप्रियं ।
 सवन्धविश्रवाद्वाशा सोऽधिकोविश्रवोऽभवत् । गलगेगः पादरोमादिव तीव्रव्यावहः ।
 काञ्चनोत्कोचदानेन तन्मन्त्रेऽधिकचक्रिका । काञ्चित् स्त्रीकृत्य स प्रायं कर्षचिद्विन्दवीरगत् ।
 विजयावर्णशोमादिस्त्रिवंशेशठात्पुत्रं । प्रविजन् भिक्षुयेनानीरव्यारोहेरहन्त । १९४
 तेनातिरममात् स्थानं भिक्षा प्रविजना पुरं । प्रायजः कृत दवाभूत्तदा राज्ञविपर्ययः ।
 ईषन्मन्दप्रतापेन नचान्येव्यपि भूपतेः । प्रजोहरेण सन्धिसा भेदेऽसौः सम्प्रकाशिता ।
 तस्मिन् धुर्वै जिगोषाणां सन्धिसौ भूभुजा समं । दयोऽपि शैनिकास्थानं तममन्वन्त विभ्रवं ।
 राक्षा नागमठोपान्तमनितुं प्रवितास्ततः । चीनमात्यान् खदिसखानागच्छन्त्युद्यतावधौत् ।
 धात्रेयो मयको गङ्गा द्विजोरामश्च करिकः । तेषां निरुक्तविचक्ष पात्रं धृत्वाकथोदताः । १९५

गीविन्दसे गौरकस्तु हतोभूतपतिं स्मरन् । दृष्टे त्वाक्रन्दिनि परैः प्रहृतं कदलोन्मिश्रितैः ।
 तद्वैद्यसंश्रुतको देवः सर्वो विनागहन् । राजधाम्यन्तरे राज्ञो दुर्दन्तिमुखरोऽभवत् ।
 दधे द्रुक् चतुर्दश्या तद्विपर्ययमण्डलं । अतिवार्त्तयितुं कष्टं दिनमासीन्महीपते ।
 अथ मञ्जातवैद्यो नेदमस्मीति चिन्तयन् । किङ्कृत्यमित्यमदृशानपि पप्रच्छ भूपतिः ।
 विषमे वर्त्तमानस्य तस्य कश्चित् नामवत् । अन्तर्जहास यो नान्तर्वहियौ न तु तोष वा ।
 तमतिव्यसमापातं तस्याऽघोहवत्सतः । अभजन्त क्रमाङ्गुत्याः प्रतिपद्यमानाश्च ।
 कल्पनेशस्य विस्माद्यो भ्राता हैमातुरो हि तान् । समाश्रयद्वारकायै तद्वत् प्रत्यपद्य ।
 गूढं जनकसिंहेन दूतान् प्रेषयतामिह । भिक्षवे भ्रातृतनया वाग्दत्ता निरवर्त्तत ।
 अमिवाजितनुंवादि हत्वा भिक्षाचरान्तिकं । अश्वकाराद्यभाष्यन्त प्रयाणाः प्रतिवासरं ।
 किमन्यद्वायमेवास्ति येऽवमन् पार्थिवान्तिके । अलक्ष्यन्तापतो भिक्षोस्ते नित्राचां गतवयाः ।
 यतो याति ततथैति लोकोच्यक्रमतन्मिनः । इति राजर्जि कुप्यान्ने कोऽप्यजृम्भत विप्रवः ।
 कामरैः शरदुत्पत्तौ गीतायां सर्वतस्ततः । कान्दिशोकोऽभवत्सोऽकः कृत्स्नो धनजनोऽजितः ।
 प्रयाते सुस्मलनूपे स्त्रीपूर्णमिमं महीं । भिक्षुः कुर्वाण इति स्त्रिया लोकस्यासौदिनिश्चयः ।
 क इष्टा त्यागिता भिक्षोः कुतोवा तस्य मन्दः । पराममर्षणाभेति गतानुगतिर्लोकजनः ।
 सन्दृश्यते परिहृता विरमन्तरेण रेखा स्त्र्यं न खलु या शत्रिनो नवस्य ।
 तस्याऽजः प्रकुर्वते नतिमन्मरार्थी धिन्बुधतामपसरत्सदसदिचारां ।
 विजये राजवर्षाणां भृगुयोवदवाभवत् । भिक्षुपक्षजये भोको ह्यव्यसामोद्विष्ट इव ।
 दिशर्कोनेयकन्यायो राजाडामरसङ्घयोः । ततोऽन्यान्यभयभ्रश्यदैर्योऽदजृम्भत ।
 राजाभ्यन्तरभेदेन राज्ञैस्त्र्येण चारयः । रेष्कन् पलायितुं भोता अज्ञातान्यान्यनिश्चयाः ।
 बान्धवानपि दधृक्षुर्विचक्षितो विदक्षुपः । स्त्रितो पलायने वापि अहधे न स्वजीवितं ।
 तं महाव्यसने वासः स्त्रणेरजादिवर्षिणं । नाभ्यनन्दन् दृष्टीतार्थानिन्दुः ब्रह्मणः परं ।
 मष्टोऽद्यशेष भवितेत्यमीतेऽप्यतो जनात् । वचोनीमी भिषक्त्यक्त इव शृङ्गलस्य विषये ।
 अथयोपस्थितं किञ्चित्तदादिशेन ठाकयन् । सविलासं सर्वगच्छ तमेच्छिष्टानुगमजः ।
 येन्यएवाभवत्तस्मिन् क्षणे साहसिकोऽप्यहो । स्मरन्तहादपि निर्गन्तुं नात्रकथङ्गवाकुलः ।
 यावदेच्छन्मन्त्रभेदाच्चलितुं डामरव्रजाः । स्त्रैरेव ब्रह्मिभिः सर्वनिन्द्ये भूभृद्विस्तृताः ।
 ते कष्टव्रतादाराणि हन्त्यतो नृपमन्दिरैः । प्रवासविने लब्धये प्रायं चक्रुः पदे पदे ।
 ददङ्गुलं धनेनमोर्दयादप्यधिकं नृपः । तेषामभिमतो नाभूद्वर्मानाभिलाषिणा ।
 मर्त्यं चिच्छलिषुसोर्धं क्षणिकैरिव सामयः । स हज्रा निश्चिन्नेर्दयं दापितोऽय गतचयेः ।
 क्षामपक्षेपि प्रायश्चित्तिराकम्प दापितः । धनं सुवर्णमाच्छादि चूर्णीकृत्य विष्टङ्गैः ।
 सहङ्गुवालं मगरं ततः कुम्भत् चक्रे क्षणे । शोऽभूदन्विमिवोदृतं न संस्थापयितुं क्षमः ।

एकदा प्रातरेवान्यैरुद्दहारः स ब्रह्मिणिः । सर्वतः सोभमानश्चक्षुषः स लोकोकथत् ।
ततः सोमं ब्रमयितुं जनकं नमराधिपः । पुरभ्यमार्थमादिक्ष्य चतितुं चणमेषतः ।
कथञ्चिद्भानमानाभ्यां तानावर्ष्यापि ब्रह्मिणः । चावरोधः स पक्ष्महो राजधान्याविनिर्घयो ।
अङ्गनात्तुरगाकूटो वहिर्षोवत् निर्घयो । राजधान्यन्तरे लुष्टिस्तावत्प्रारब्ध तस्करीः ।
अददन् केऽपि केऽप्युच्चैरनदन् केऽप्यलुष्टयन् । तद्वृत्त्यावाञ्जमुत्सृज्य तस्मिन् मज्जति ब्रह्मिणः ।
विष्टङ्गलक्षपाकोपब्रह्माभिः ब्रह्मिणो नृपः । सर्वतः पक्ष्मवेरायोद्भजन्नुगतोऽध्वनिः ।
वर्षे पक्ष्मवेते कृष्णपक्षां मार्गे विनिर्गतः । चाममाचावज्जेऽस्मि सप्तलोद्गोहविजलः ।
निजैर्हरिहरिभ्यादि त्वष्ट्यमानः पदे पदे । स प्रतापपुरं प्राप चपाचामकषैनिकः ।
तिलकस्य पुरोगत्वा प्राप्तस्त्राद्यश्च विषयन् । तत्र बन्धारिकाकूटि चिरं दुःखोऽन्वितोऽनुसृतः ।
द्रोहं न कुर्यादेवं मे चिन्तयित्वेति सत्वरं । वेष्म जलपुरेऽन्वेयुस्तथा च प्राविशत्स्रष्ट्वं ।
तद्गौरवेण खानादि कृत्यैस्तैस्त्यसंयहं । प्राविशत् कमराज्यं स कर्तुं भूबोजनोत्सुकः ।
अहं युयुत्सुकल्याणवाद्यादीनय कामराजः । आनीय स पुरस्तात् धैर्यैर्धैर्यमकारयत् ।
अहन्तेन तथा युत्वा निष्कृष्टः स ततो ययौ । स्त्रोकुर्वन् स्पर्धदानेन दक्ष्यमार्गविरोधिनाः ।
प्रयाज्यं ततश्चैऽग्नौस्त्रिभुवनकस्तपोदरः । प्रयाणमेकमानन्दो दाक्षिण्यादन्वगानु तां ।
अत्यत्यक्तः स दानेन विक्रमेण च तस्करात् । अगाधमार्गेण ब्रमयन्नायुः श्रेष्ठेण रक्षितः ।
चाणं सिंहनखाद्रुमाद्रिगङ्गनखारादरक्ष्यते चे तेषां बालगलाभयादपि भवेत्काकातिवाहः कमात् ।
ये दन्ताः करिणां रणप्रहरणं तेऽद्याप्रयुर्दीप्यतां । कोडायां करताडनानि न दृढा शीर्येष्टा रुडिः कश्चित् ।
जन्तूनां विक्रमत्यागयश्च प्रज्ञादयो गुणाः । भवे चित्रमभावेऽस्मिन् भवेयुरभङ्गुराः ।
भास्वानयौघ्यमृदतां भिक्षावस्त्रां दिने दिने । तां तामायाति जन्तूनां कः प्रभावेषु निश्चयः ।
अशक्रुवन्नृलिकामरिभृष्टां निरीक्षितुं । मन्युनिःशब्दसैन्यैःऽद्रिमारोह स लोहरं ।
खड्गलक्षमपि द्रष्टुं तत्रातिचपयाक्षमः । त्रयनीयविमुक्ताङ्गुलपथेऽस्मि दिवानिशं ।
दत्तदीपादनिर्गच्छन्नर्गहादिनेत्यपि । दाक्षिण्यादर्शनं प्रादादृत्यानां भोजनलक्ष्णे ।
विलेपमानि नास्याचोखाहरोह तुरङ्गमान् । गीतनृत्यादि नैचिष्ट सुखगोष्ठोर्न चादधे ।
तामंस्ताटस्थमोख्यैस्तैस्तुष्टोद्गोहादिदर्शितं । एकेनेकेन च क्षृणा क्षृणा देयं न्यवेदयत् ।
अन्वगात्स्त्रां भुवं त्यक्त्वा मामेतेऽन्वगुरित्यपि । निन्ये वृद्धिं परार्थशीः स दाक्षिण्याङ्गनाप्यैः ।
कम्पौरेषु गते तस्मिंस्तदेवास्त्रिलम्बिणः । पुराणि राजधान्ये सवेन्वाः समगंसत ।
मन्त्रागोहसामन्तकिशोरौरादिसन्तः । तेषां जनकसिंहोऽभूदयजोर्नमराधिपः ।
स भिक्षोर्मत्तकोष्टाद्येरात्रैः कनगतागतैः । विद्याबाध सुतभाजसुतो वीरिभ्यदायितः ।
प्रावर्त्तत भयभ्रष्टतस्त्रोवाकाकाङ्क्षते पुरे । अरावकाय रजनी सर्वभूतभवावहा ।
निहताः केऽपि भुविताः केऽपि केऽपरिभिः पुरे । दग्धगोहा कधीकल दुर्बलाराजवर्जिते ।

धैर्येण्येष्टुषादेर्निहृत्वास्त्रिदिकपथः । सिन्दूराक्षपुष्पाशयादिमण्डलमन्थनः ।
 विकोत्रप्रसन्नकदलीपण्डदुर्लभविग्रहः । मृगेन्द्र इव लोकाश्च भयतौहृत्तावहः ।
 वीरपट्टाक्षलक्षितैर्योवनोद्रेचिताः कपैः । अश्वद्वैः शोभितः दृष्टे जयश्रीबन्धुप्रज्ञैः ।
 कुण्डलद्योतिना स्निग्धधवलायतदृष्टिना । प्रत्ययप्रभुणा चाह चन्द्रनोद्रेकशोभिना ।
 तास्त्राधरेण वेक्षण शोभाजिह्वाधिकनिवा । पक्षपाति विपक्षाणामपि सम्पादयन्मनः ।
 अमेविकोत्रस्थान्तःस्थां श्रियमन्त्रेण कल्पता । कोटरच्छटया चापि चामरेणैव वीजयन् ।
 पदे पदे निवृत्ताश्वः सामन्तैरुपपादिता । स्त्रीकुम्भैर्गर्वां भिक्षुः प्राविशन्नगरं ततः ।
 कुलकं ॥ तस्यार्भकस्य धारीव दृष्टस्त्रोमल्लकोटकः । प्रयत्नवप्रगल्भस्य सर्वकार्योपदेष्टुता ।
 अयं पितुः प्रियलोऽभूत्तन्मन्त्रादौ विवद्वितः । राज्यस्यायं मूलमिति प्रत्येकं समदर्शयन् ।
 यद्वं जनकसिंहस्य प्राङ्गन्यावाप्तयेऽविद्यन् । राजलक्ष्मीं स सम्प्राप्तुं राजधानीं ततः परं ।
 दूरगच्छे कुले तेन पुनरुद्रेचिते यथै । बद्धास्त्रोमर्भकेऽपत्ये स्त्रीजनोन्ववशास्तता ।
 दृष्टेन तादृशा भिजोगिति हस्तेन ब्रूयुः । शिवस्थेऽपि साक्षरान् गोपहास्या जिगीषवः ।
 प्रावर्तन्त धनाधीनमियः सुखलभूपतेः । कोषेण नीतशेषेण विलासा नवभूपतेः ।
 वाजिर्वर्मासिभूयिष्ठां राजलक्ष्मीं विभेजिरे । राजडामरलुण्ठाकमन्त्रिणो यन्त्रणोऽज्ञाताः ।
 पुरे स्वर्ग इवास्त्रादं भोगानामुपलेभिरे । दस्त्रो यामभोगार्हाः पिशाचा इव गलराः ।
 आस्थानेन वभौ भूभङ्गाभीणैः सर्वतो वसन् । प्रलम्बकम्बलप्रयविलासावरणैः समं ।
 भिन्नाचरस्यासम्भाव्यप्रादुर्भावतया प्रयां । कामरा अवतारोऽयमिन्द्रियां निन्दिरे प्रयां ।
 राज्यस्थानान्यदृष्ट्य कर्मण्येषु मुनो ह सः । अदृष्टकर्मैव भिद्यमैवज्यस्य पदे पदे ।
 अनेजेनकसिंहं कतश्चाहसुतापणं । कम्पनाधिपतिर्दत्तकन्याऽपि तमन्त्रिञ्चयन् ।
 जङ्गे राजपुरीयस्य राज्ञः कटकवारिकः । पादायाधिकृतोऽद्राक्षीत् स्वार्थमर्थं नतु प्रभुः ।
 सर्वोधिकारिणं राजलक्ष्मीर्विन्मन्त्रिञ्चयन् । राजशब्दस्यैव पाचमभूद्विचाचरः परं ।
 वेश्याचलीकृतैश्चर्यैः प्राङ्गताचारभागपि । अन्तरङ्गः सदृशतां किञ्चिद्विन्मन्त्राभवत् ।
 देमातुरो द्रव्यकल्प भ्राता चास्यैश्वर्यैर्भूः । नृपान्तरङ्गश्रेष्ठस्य श्रेष्ठपालोऽप्यन्त्रिञ्चयन् ।
 मन्त्रिणो भूतविद्याद्यास्तस्य पैतामहाद्यपि । लक्ष्मीसरोजिनीभङ्गा बहवोऽन्ये जङ्गविरै ।
 मुग्धे राशि प्रमत्तेषु मन्त्रिण्येषु दक्षुषु । उत्थानोपगतं राज्यं नक्तोऽपि बभूव तन् ।
 स्त्रीभिर्नवनवाभिय भोज्यैः प्राज्यैश्च रक्षितः । भिक्षुर्नैषिष्ठ कर्मयै सुखानुभवमोहितः ।
 स सुखानुभवप्रादृष्टिरान्धो विजयोद्यमे । स्त्रीः प्रेरितः सभामध्ये स्त्रानुमेक्यदातवः ।
 दर्पेण सचिवे वाचं कथयत्यनुकम्पिकां । न स चुकोध मुग्धस्तु पितरोवाचरज्यत ।
 निश्रान्तिः शेषममो वेश्याक्षिष्टैरब्रिहवत् । अद्वा चेटोचिताशेष्टा विटैः प्रैर्यत वेवितुं ।
 पानीयरेखाप्रतिमस्त्रैर्यस्त्रास्त्रिलवम्बुषु । तस्माप्रमादवचसः सेवाम्युच्यन्तिनोजङ्गः ।

काहकाकाकाताकादिवाचकोभिन्दिमुक्तः । चतुष्टुर्भूते इदमे पारिवसकमामनः ।
 ते वाग्यमाना भुभंतुर्भूतेदमेकादिनः । न किंवा कस्यचूँ भी मतिरिदामुक्तः ।
 ते वेसका कस्यचूँकाका सुसुक्तभूपतिं । तं निदिदिभीऽमन्यका कीहापुक्तकविभिं ।
 प्राथम्येचितुमाचातेः पौरैः कश्च दिने दिने । अमन्यका काहा न कस्यकां वावर्दां नयः ।
 नृपापातभयात् चोभं मुक्तुर्भूतपागतेः । पारिवस्येय पौरैश्च चोदुमाकीयतेऽहते ।
 ततो जनकविंश्च नमरं तस्मतेन तत् । वर्ये सुसुक्तदेवक ससुमानकनेऽभवत् ।
 प्रायाहारचितुं पूर्वमपहारदिकाकृपः । प्रकथौ निजकथेनं तथाकीय इतोद्यनः ।
 तमथे निजिंकांकाव जामरांकिस्कोऽप्रवीत् । व्यापादयेति तं तथ कथैकाधो न सोऽपरीत् ।
 राक्षस्य मुकादहा कवन्काकादिन्यसुः । तस्मिन् प्रवीहरमुकासाचसुक्तिकात्यनः ।
 भागिनेयं प्रयागका कनारं कस्यकभिधं । वन्मुनेककृपोऽस्मिन् प्रकथौ स तु सुसुक्तं ।
 ततः प्रविश्य नगरं स निपत्याक्षिर्जनं । अकारकविरक्तानां पौराणां प्रद्वी वभां ।
 पुक्तमपुक्तकांकाव इतोकिः इदमुक्तिभिः । पौरैः स कथे नाख्येव मेवजं विज्यकृपां ।
 अचान्तरे सोमपालविज्याका कश्चरे क्षिताः । चोदुं सुसुक्तभूपं ते वर्ये पौरास्माचयुः ।
 तस्य पद्मरथो नाम राजा का कश्चरेवरः । मैत्री संस्यत्य कश्चः पौराचयौ तत्कुलोद्भवः ।
 सोऽथ इत्तकथोदश्यां वेज्याके वलिभिः वने । तैमासी सुसुक्तो राजा वज्रानं प्रत्यपद्यत ।
 प्रेक्षकैर्मध्येऽद्यापि स पौरांस्थानिके रणः । तस्याकुतोऽस्मानाप्रिक्तालनप्रथमश्चतः ।
 कुतोऽप्येत्य निजस्कारकातः प्रभृति भूपतिं । तमप्र्यन्यं पुनश्चके इदमेव इव काननं ।
 भयसुलितपात्राणां कासपात्रैः समामनं । स चकार तुहकाणां कणापुष्पककिमः ।
 मातुलं सोमपालक विज्ये कस्यकां वनी । रणे तत्कोपमेतालो वितेकाधरितसटे ।
 किमन्यदकमेन्यसु वज्रनपि स तान् व्यधात् । इतविद्रुतविधत्तकथात्परिपन्थिनः ।
 कक्षीरकाकामैकियं किं नामूत् क्षामिनो इदुः । एकका ये रणं नष्टाः कुकीर्तिमपरका च ।
 तुहन्मैः सह यातेऽथ सोममसे गतकपाः । विज्ये काक्षीरकाकश्चका राजानिकमविजिद्यन् ।
 चोभन्नुपि विरंक्ष्य वमयनोऽहुतावयाः । कृत्तप्रभोः पुरः खटं न ते भृष्टा कसजिरे ।
 आगच्छजिगतः पौरैर्कांमरैश्च वनं नृपः । प्रत्ये दिव्येदिर्दिः कक्षीरामिमुक्तः पुनः ।
 राजपुनः बाहदेविः कश्चो विजयः प्रभोः । जामरान् कनराज्यस्थान् संश्रुतायेवरेऽमरन् ।
 कश्च प्रथमं राजा वेज्याजिपुनविजिक्तः । कश्च विज्यो राजानं तमसुक्त वमाचयौ ।
 अमे जनकविंश्च वयना मन्थितमिक्तः । प्रत्युचानो वलोचनान् नृपतिं निरपयवाः ।
 काक्षिसेवाभिध रामजका इक्षी सुसुक्तः । भाजिसे कश्चिदभवच्छूने कामोपवेजनः ।
 भिजुर्भूतेकैमागै ते सुसुक्तानिकनानिभः । कोवकाचान्तरे जेतुं कश्चइकोहरो कथो ।
 जितवांसे ववन्नेकां निरनं सुसुक्तोकाव । कोवकाचनविंश्च कथौ तो च विनेद कः ।

भिक्षुसर्वकर्म गन्धमपि शोभनमनुवन् । अत्येकः कथञ्चन सत्ता देवास्तिहायनं ददौ ।
 अन्धोपापार्जितां तन्मममीमांसां कामराः शिव । समन्तोऽस्य गुणान्नीता नात्यजन्निवोऽर्थम् । ८११
 भिक्षुस्तु राज्यविभट्टः सुचरे विचये वचन । उक्ताई कोमपासक दानमानैः पुनर्वचो ।
 विन्मः साहायकप्राचीं विजयवर्मानिकं मतः । तस्मिन्निरोधिभिर्विहोरके धीरस्तुं वचो ।
 भिचारोविन्मभूयो भजन् सुनयपापतः । अनेवोदयदुर्गा यत्तन्निपां तां मतवचः ।
 निपत्य स्वल्पयेनोऽपि ततः दूरपुरे वली । जिन्वा पृथ्वीचरो बह्वात्मजं यद्वावद्वचान् ।
 तस्मिन् पलायिते भिक्षुपुनरागीय शोऽविद्यत । भवं मन्त्रवराज्यानां दक्षणां स्वचिकीर्षया । ८१२
 तपत्येभं पृथग्यावैर्दामरैः ककौतैः सभं । जगाम विजयचैर्न विजितं कल्पनापतिं ।
 जितमेनाहवे हर्षमिषोविद्यतयेनिकः । विजयेचरमुत्तुञ्ज भीतोऽवनिपुरे वचो
 विजयचैवजासत्तपुरासोद्गवापि । जना भवेन प्राविचयय चकधराजिकं ।
 योविचिद्वपुःशुमीदिभोपेनैरपूर्यत । खानं तस्यैव राक्षस्य योधैः वाकुधवाजिभिः ।
 अन्वाकैरेव स्पृष्टं कोकोकुच्छनलासैवः । तेभंयवैरवेष्टना कटकैर्यात्रदिनटैः । ८१३
 तान्दाहमयवमोषदारगुप्ते सुरैःकनः । अत्रणे निहतो हन्तुं बहुं वा नात्रकम् दिवः ।
 तदन्तरस्थितं दग्धं कर्पूराख्यं स्वैरिरे । कश्चिन्निस्सलीयामजया निर्गुडकामरः ।
 पापो जगकराजाल्यसत्ताप्रमुददीदिपत् । मूढसाहृगपथ्येज्जन्तुमंहारनिर्जनः ।
 तजापतनं जलिनं जलनं वीक्ष्य सन्तः । भूतयामस्य सुमहान् हाहाकारः समुद्ययो ।
 विजयताकवाचारिभिर्वेधं विजयवचैः । अथैरस्तुवोसद्यां भमद्विज्जिरे जनाः । ८१४
 प्राञ्चाल्य बलज्जवायैः करालैर्धूमराजिभिः । खोम पित्रकवय्यज्ज्वालेयैकक्षरैरिव ।
 निर्धूमस्य विचारियो ज्वाला दग्धभुजो दधुः । सन्तापद्रुतहेमाभसुवर्णलक्ष्मीभवं ।
 सन्तापविद्रुतयोमचारिमौलिपरिच्युताः । रक्तोन्नीवाहव भेज्ज्वालाभङ्गान् भोजने ।
 वीर्यदाहपन्निभङ्गजया चट चटारवः । तापप्रकाश्यमानाभङ्गप्रायोदवोद्ययो ।
 स्फुलिङ्गैः श्लेषविषदाजन्तुजोषितकश्चिभैः । अथादि गहनस्थोमसार्गभ्रमणसम्भ्रमः । ८१५
 शकुनेः श्रावसद्यारकोशादाकन्दिभिर्भैः । मानुषैर्दृष्टमानैश्च भूमिर्मुञ्चरिताभवत् ।
 भ्रातृन् भर्तृन् पित्रन् पुत्रानालिङ्गाकन्दनिर्भेराः । भीमोलितदुष्टेनाय्यौ निरदक्षान् वञ्चिता ।
 तदन्तरात्माहसिका ये केचिन्निचयविषुः । वक्षिणे निहताः क्रूरैर्दामरैर्हृद्युवोदितैः ।
 तावन्तो जगवसाव व्यपयन्त तदा चलात् । स्त्रियाश्च न ये दग्धास्तावनापि हज्जानुना ।
 अन्तःप्रान्तेषु यत्नेषु वदिःप्रान्तेषु वर्तवु । अकारदेव प्रदेवः य निःशब्दः समप्रापत । ८१६
 वज्रेः कदकहाज्येष्टां श्रुतीभूतार्विकः परं । क्षिप्तस्य श्रवणस्य सुतः विमविमाध्वनिः ।
 विनाशान्दशमोदोनिःसन्दाः वरणीयैः । प्रवक्ष्यन्तिस्वगन्धस्य योक्ताणि वङ्गवगात् ।
 एकः सुमवचः कोपात् दितोयोदस्तुविजयात् । ईदृग्युतवदन्त्यायो योरक्षकधरेऽभवत् ।

भक्त्यामादिर्वहारः सन्त्यर्हस्य वरिष्ठतः । तद्वत् निपुणदाहे वा कायवे तथ वाभवत् ।
 पुष्पेऽग्निं प्रज्ज्वालादग्नां वभयः सुखतं गतम् । तद्विपुः कृतवाचाज्जगत्पुत्रा भाग्यैश्च तप्यते । ८८५
 वज्रदुग्धेषु दग्धेषु तदानीं दग्धमेषिषु । पुरयामवहसेषु दग्धाः प्रुत्वात्मनाचयुः ।
 मङ्गलास्त्रोडाभरक्षिणम् ब्रह्मक्षत्रागरोद्भवः । श्रीर्तिं प्राप्तकरीषार्थैः कापालिहवाचयौ ।
 चवरोद्वाच विजययेत्तं भिषाचरक्षतः । लब्ध्वा नागेश्वरं पापं धातनाभिरग्नीमरत् ।
 गर्भं पैतामहे देये किं नासीत्तस्य चेष्टितं । पिबद्गुहः स तु बभूवः सर्वप्रीतिकरोऽभवत् ।
 दग्धिणी सर्वमिषस्य पत्नी तदा पलायिते । दृष्ट्वोद्दरेण सम्प्राप्ताः विजयेऽमङ्गलान्तरात् । १०००
 निमित्तभूतमेतादृक्प्रजः संहारवैभवं । खं निन्दन् सुखलो राजा ततो योद्धुं विनिवर्ष्यौ ।
 सर्वेमात्पापनः शीघ्रं निरपक्षेऽभ्युपगच्छे । प्राप्तोजनकराजेन बधोऽग्निपुराणि के ।
 यत्कृते कियते कस्य लोकान्तरसुखान्तकं । स मूढैः सुखभाषासः कायस्थिपं न गच्छते ।
 कम्पनाधिपतिं सिम्हं कृत्वा कामरमयस्यं । सर्वं विजययेन्नादित्यतोऽपि ततो मृतः ।
 ब्रह्माणां प्रययौ दृष्ट्वोद्दरो मन्त्रवराज्यतः । विजित्य मङ्गकोट्येन त्याजितो निजमच्छलं । १००५
 क्षिप्ताः केचिद्वितकायां केचिद्वक्रधराकुले । चकियन्नाग्निधात् कद्रुमग्रन्था बहवः ब्रवाः ।
 कमराज्येऽथ कल्याणवारादीन् रिच्छेयोऽजयत् । कामन्दोऽमलाजस्य ततो हाराधिपोऽभवत् ।
 प्रुष्टे प्रमापितं सिम्हं गच्छन् दृष्ट्वोद्दरो बली । सार्द्धं जनकविंहासैरयुध्यन् क्षिप्तिकातटे ।
 तीर्थं प्रस्थाप्यमानेषु विपक्षास्त्रिन्विंशस्यस्यः । भाद्रे मासोऽकमलाकान्दिताकान्दिक्पथं ।
 हतवीराबलाकान्तमुखरे मगरान्तरे । दृष्ट्वोद्दरादये सर्वैर्दिवसैरन्वकारितम् । १०१०
 ॥ सुप्तं ॥ अथ यातो यमोराजस्यास्यः प्रुरोदिगन्तरात् । वीरको विदधे राज्ञा खेरोकाव्याधिकारभाक् ।
 अप्रियं स लवण्यानां तेषु वा तस्य नाचरन् । कालम् गूढघोषैर्द्विरन्योन्यस्य न्यवीवदन् ।
 पुनराचयुजे राजा ब्रमाणाभिर्गतस्ततः । परैर्जनीमुखगामे युधि भङ्गमनीयत ।
 नित्याभ्यासेन बुद्ध्यानां लब्धोऽर्क्योऽन्वद्वयन् । सर्ववीरायणीर्भञ्जुस्तपून्वै तथ विक्रमं ।
 तुल्यदिजादयो मुख्या भिषुदृष्ट्वोद्दरादिभिः । आचारापातविवशा निहताः योद्धुले बली । १०१५
 प्रधानवीरभयिष्ठे धैर्यद्वन्द्वे न कोऽप्यभूत् । स वीरस्वरतः वज्रो भिषोऽग्निप्रियोद्युधः ।
 दृष्ट्वोद्दरास्य भिषोऽस्य संयामे भूरिवार्षिकी । कादम्बरोपताकाव्यो दे अये पीतपाण्डुरे ।
 आक्षामत्यहुते याव्यामनेकतुरगस्ये । न विपक्षं प्रवृत्तिभिर्मान्ध्रमाययथा क्षमः ।
 धैर्यानां वज्रटं चाक्षमजानिरविकल्पनः । अभूत् क्षेमस्योदीरो नान्योभिषाचरात् कश्चित् ।
 लोधानां योद्धुले धैर्ये विद्वेदेषु न कश्चन । शर्वं वध्वा तैर्नैव बहवो वज्रधाः क्षताः । १०२०
 बहवो कामरानीकाः केचिद्भुङ्क्षु धैरिकाः । भिषाचरमनेत्रेण कसभा इव पाक्षिताः ।
 नान्यकोत्तमानदीनले दृष्टे दृष्ट्वोद्दरात्तदा । खलं को भैरव्ये हारे जगामार प्रतिपद्यं ।
 ततः प्रवृत्तभूतोऽपि पुरः पश्चात् सर्वदा । किन्देहा इव नाद्रे बुद्धे निबुर्ध्वराभटः ।

आहवे साहसं कुर्वन् सर्वतः सोऽभधाभिजान् । इवमव्यक्तितत्त्वैर्मुपनिमित्तमव्यक्तम् ।
 न मे राग्याय योज्यं पयसां दुर्लभः पुनः । छेद्यं प्रथमं पूर्वेषां व्यवसायं व्यपोहितम् । १०९१
 अनाथा इव ते नाथा विधां व्यापादनक्षणे । क्षात्र्यं नष्टं कुलं नाथवद्भ्यो नूनं कृपां दधुः ।
 इति मत्वा योऽकष्टक्षेपे सुदृढनिश्चयः । दृष्टमानोऽस्मि दायाददुःखदायी दिने दिने ।
 मास्त्वयाप्राप्तकालस्य विपत्तिरिति जायतः । कस्य साहसवैमुख्यमुत्पद्येत यद्यर्थिनः ।
 किं कार्यगतिरौटिस्त्रैस्तैस्तान्यथ वा कथं । न वदामः प्रतिज्ञाय स्वमार्पेऽभ्यनि स्थितिम् ।
 धोत्वैषोपायान्निषोरमक्षिप्तं कामराः । ततोदायादविच्छेदं नास्माकमत आतु वित् । १०९२
 प्रायाव्याधिगमाद्राक्षामन्येषां राजवीजिनः । चित्तमनो व्यवहतिं व्युत्पद्यते द्वेः द्वेः ।
 पितुः पितामहस्याथ न दृष्टं तेन किञ्चन । अतएवाभज्योऽहं राज्यं सम्प्राप्तवान् पुरा ।
 तत् स भूयोऽपि चेदोक्ते केषु वार्ता विपाटने । आपेक्षं वीक्षितुं जाने न देवेनाप्यवश्यम् ।
 जानन् सत्त्वन्मौटिक्यं प्रमादात् स हितेऽहितम् । प्राप्नुषां राज्यमित्याशां बद्धाहान्यववाचयत् ।
 द्रक्षूनां सुखलो राजा मेने तत्त्वहितं मतम् । जिगोषोर्नीतिविकान्तयोः प्रथमेऽपि प्यनकारः । १०९३
 युद्धे खान् स स्मरन्नेवं नापासीतेन तेऽभजन् । नास्मिन् विश्वासमेतस्माद्धेतोर्नास्माभवज्जयः ।
 इत्यं नानामतौ पक्षः प्रतिपक्षैरपेक्षितम् । राई निखिलमेवागात् सन्ततः प्रोचनीयताम् ।
 अस्मत्स्वार्थद्विपनिवर्धैर्निघह्ययवस्य व्याधप्रपानसपरिभवः कोऽपि मन्वन्मावि ।
 हाधिघाता विघटनपरः सोऽपि मास्मादमोषां सन्धं मेयोविधिविधुरितैर्नान्यन्तान् स्वेतोऽपि ।
 हेराज्ये प्रभवत्येवमकाण्डापतिनैर्हिनैः । विवशं सुखलक्ष्माद्वदजयद्वैचवं वलम् ।
 पुष्पाणामाहमूयोऽपि भिक्षुपृष्ठीचरैः गतो । अन्यैर्बन्धुभर्तुर्नेतिर्दत्तकरैः कृता । १०९४
 भिक्षोऽपि कम्पनाधोमेऽथादिजितकामरः । सर्वो मडवराज्योर्ध्वी वारः श्रमितविश्रंभः ।
 तावत्यापि विपक्षाणां शान्ता जीतलतां गतः । पूर्ववैरं स्वपक्षाणां प्रादुक्ष्ये स भूपतिः ।
 जिघांसुकथिते राजन्यकृष्णेन पलायितः । मलकोष्टः सोऽपि कोपाद्राक्ष्यं राक्ष्मात् प्रवामितः ।
 अनन्तात्मजमानन्दं बद्धा दाराधिकारिणम् । व्यधत्त मेन्धवं प्रज्जिनामानं राजवीजिनम् ।
 गतोऽयं विजयक्षेत्रं सिन्धेन वसितोऽविद्यत् । नगरं तस्य विद्यतं बद्धा कारागृहेऽक्षिपत् । १०९५
 अनुस्मृतिमहावात्यापेरितोऽमर्षपावकः । आचक्षाम स्वमावारि तस्य अस्त्रान् दिधक्षतः ।
 शिंहचक्रमभंहाभ्यामनुजाभ्यां सहावधीत् । प्रूलेऽधिरोप्य सिन्धे सरोवावेकविलुप्तधीः ।
 कम्पने श्रीवशं चक्रं सुखे प्रज्जेः बहोदरं । बद्धा जनकशिंहस्य राजस्थाने न्ययोजयत् ।
 आप्तास्य मन्मिणयाभंस्तस्य वैद्विषकाकलः । क्लेशजस्तु सोऽभ्युक्षो लोहरक्षतमन्वगात् ।
 अथ सर्वेऽपि साश्वदासं त्यक्ताभिमिषिपूम् । ब्रतैर्कोषः कश्चिदासीद्राजधान्यां नृपाक्षितः । १०९६
 तेनाप्रतिस्वमाधेयोभूषणान्तेऽप्युपह्वे । इत्यमुत्वापिनोऽमर्षो न पुनर्यः ब्रमं वयो ।
 इकाक्षेपे परेऽपि क्षुब्धं अत्या विवक्षिताः । तत्राधराधे प्राञ्जल्यं राक्षोऽवज्ञैव ब्रह्मते ।

माघेऽथ मङ्गकोष्टाद्याचार्यताः पुनराचक्षुः । ते शूराः पुरमार्गेण भिक्षुपुत्रीहरादयः ।
 वितस्तापरिखाचिता भूरगम्या द्विचामिने । इति प्राचाचक्षुमठं त्यक्त्वा राजमहं नृपः ।
 वर्षेऽष्टावर्षे चैव कामरेषु रहस्यसु । अमेत्य मङ्गकोष्टेन प्रामेवाद्यादि चक्रुरः ।
 सोऽन्धवारैः सह रणे चकार जगन्नामरे । नृपावरोधैः बोधायादालोकितमयाकुलैः ।
 भिक्षुणा चित्रिकातीरे स्तम्भावारो व्यवस्थित । रामेण वानरी सेना यथा पाषोविधेयते ।
 नृपाद्यानाहुमान् निन्युग्निनाथ महानसे । दूर्वाकुराकन्दुराभ्यो बाहभाज्याय कामराः ।
 पृथ्वीहरस्तु संयुक्तं दस्युन् मङ्गवराज्यजान् । चकार विजयचक्रे वायव्यकटकसंघं ।
 तावत्प्रज्जिमुखान् मङ्गकोष्टधुङ्गाय भूपतिः । आदिश्यादावस्तुनन्दं येनासे साक्ष्योद्युक्तः ।
 अकस्मात् पतिते तस्मिन् हतावष्टविचिताः । प्रचक्षुः सेतुमुल्लङ्घ्य जीवन्मृताः कथञ्चन ।
 नगरं मङ्गकोष्टाजियये प्रज्जावद्याविव्रत । पृथ्वीहरानुजः सुखिं निर्जित्य मनुजेधरः ।
 परं पारं वितस्ताद्याः सेतुच्छेदादनाश्रुयन् । अर्वाचि तीरे स यद्वान्दग्धभागस्थितिकान्तः ।
 लवन्धैर्धनं प्राप्तं मत्वा सुखस्तभूपतिः । आचक्षौ विजयचक्रेनैवमुत्तमाय विह्वलः ।
 अहंपूर्विकयारानिवेकानौख निजैर्बलैः । पीडितस्तस्य मथीरः सिन्धुसेतुरभक्ष्यत ।
 स कृष्णपक्ष्यां ज्यैष्ठ्य तस्यासङ्गसमूचयः । यथायिना चकधरे तथा तथाभवा मृतः ।
 भुजावुद्यम्य जमयन् येन्यानां मथजं नृपः । अक्षैर्भैष्ट्याद्या हृष्टे पतितः हरिदन्तरे ।
 अन्धसाम्प्रतण्यैराक्षिभ्य मुञ्चितोऽसकृत् । तरसा युद्धविह्वलः स निखीरैः कथञ्चन ।
 अन्तर्नीलमलं त्यक्त्वा पारे सामन्तसंकुलं । सङ्क्रान्तेनैवैव्य तोर्षेणानुगतो ययौ ।
 सङ्क्रान्तान्तमैवोऽपि सोऽवष्टभमेया ययौ । प्रविश्य नगरं मङ्गकोष्टमुत्थायणेऽपद्यौत ।
 विजयस्याथ जननी मित्राख्या स्वामिनोर्ध्वितं । निनाय देवधरं येन्यं तद्विजयेधरात् ।
 साथ पृथ्वीहरेणेत्य हता तत्रोपवेष्टने । टिक्कस्य दत्तो भूपालयेन्यं विद्रावितस्तत् ।
 परं व्यायामविद्याविद्विद्रुते निखिले बले । दिजः कल्याणराजाख्यः समरेऽभिमुखोदतः ।
 मन्त्रिजामरसामन्तसङ्कुलात् शीघ्रलादलात् । पृथ्वीहरेणायुधेन बद्धा हन्तानि मन्त्रिणां ।
 अन्धगात् स वितस्तामन्तर्धामन्तान्द्रुतान् बलात् । अजानन्ददिजारीस्य बद्धा शूलैः यथादधत् ।
 मन्त्रिणो जगकश्रीवकाद्या राजात्मजास्तथा । तोर्षाद्रिं विचलाटायां वरं प्रचक्षुः स्वजान् ।
 इत्थं पृथ्वीहरोलब्धजयः संयुक्तं कामरान् । जिगीषुर्भिक्षुणा साकं नगरांपानामाधयौ ।
 भूयाऽपि मानुषाभ्याचक्षुर्धर्मा बन्धितस्ततः । रणः प्रवृत्ते प्राम्यपुरे बह्वस्य भूपतेः ।
 निर्भिरोधः पद्यानेन नृपावद्य हत्युभूत् । येन्य मङ्गवराज्यानां स्वयं पृथ्वीहरोऽपधीः ।
 तत्तस्यामन्तकुलजैर्वीरैः काक्षीरकैर्मतेः । समेतं कामरकुलं दुर्ध्वं बन्धिताऽभवत् ।
 काक्षीरकाः प्रोभकाद्याः काकबन्धाः सहस्रजः । प्रख्याता भैक्षे पक्षे रजाद्याद्यापरेऽस्तुरम् ।
 गदतः स्रवसादाद्यैः तुमुषं श्लक्ष्णता भिवात् । पृथ्वीहरेणायुधेन बाहभाज्यानि कोतुकात् ।

१०८६

१०८७

१०८८

१०८९

१०९०

१०९१

आषाढवज्रलाहृष्यां सहस्रारोहमेतकः । निजवस्त्रधनिप्रसवाधुवदो महामभूत् ।
 ताभ्यां च ब्रमितो युद्धे वस्तुनः सधमीरकः । इवोमभोगमस्याभ्यामिव प्राधान्यदृष्टिभिः ।
 सङ्ग्रामवज्रले काले तादृगन्यो न कोऽप्यभूत् । आदृक् स दिवसोवीर्यश्रीटीर्यनिकषोपलः । ११८
 अनीकिनो लाहरी सा विलम्बेनाथधारित । तेषामुत्पाटनेष्कुतां नामवदूतमेतकः ।
 अन्येन्यस्य परिज्ञाता दिवसे तत्र वदृष्टे । भिषोर्भूमिभ्यता ब्रकिर्भूमिभर्तुश्च भिक्षुणा ।
 ततोमहवराजांस्तान् योद्धुं तथैव निर्दिष्टम् । क्षितिकारोघषा युद्धमेतत् प्रव्योहरोऽप्यधीत् ।
 दिगम्तरादथायातोयशोराजो महीभुजा । मण्डलेश्वरतां निन्ये रिपून् प्रति जिहीवुणा ।
 खेरीकार्ये पुरा तस्य लवण्या वृष्टविक्रमाः । रणेषु मुखमासोऽथ व्रतज्ञः प्रवक्तृनिरे । ११९
 कुङ्कुमालेपनश्चहृषादिप्रतिपत्तिदः । सर्व्ववामभिनश्चालं तं राजा स्वमिवानयत् ।
 दोर्घोपप्रवयाषेष् दुःस्थितः स्वास्थ्यलिप्तया । जनो बबन्ध तत्रास्यां नववैद्यदवातुरः ।
 ज्यायांसं पञ्चस्रश्चाख्यं शेषाणां गर्भजकन्या । नृपतिर्भक्तकोटस्तु प्रातिपक्ष्ये न्ययोजयत् ।
 शिशुःकुङ्कुमाख्या माया पालितः स शनैः शनैः । आश्रीयमाणोऽनुचरैः पित्र्यैः किञ्चित् प्रयां यथौ ।
 यशोराजानुयातेन राज्ञा जनेषु निर्जिताः । केचित्तत्पञ्चमभजन् भग्नः केचित् डामराः । १२०
 मभिक्षुः प्रययौ पृथ्वीहरः स्वमुपवेष्टनं । मल्लकोष्टोऽम्बुसो राजा निर्जगामामरेश्वरं ।
 अचान्तरे मल्लकोष्टो विसृज्य निश्चि तस्करान् । सदाशिवान्तिके शून्या राजधानीमदादयत् ।
 पृथ्वीहरेण भूयोऽपि योद्धुमागच्छतासक्तः । प्रज्जिसृज्जिमुखा युद्धमकुर्वन् क्षितिकानटे ।
 वारंवारं लवण्यः स मगरे निर्देहन् गृहान् । प्रायः शून्यात्मनयद्वितस्तातीरमुत्तमं ।
 तत्र तत्र रणान् कुर्वन् प्राणसन्देहदायिनः । आचक्रामाथ नृपतिर्लेश्वरं वदन् बलैः । १२१
 भिन्ने तरुनो निःसृतं दृतिभङ्गादयुर्जले । मन्दिरं कन्दराजाद्यास्तदीयाः समवर्त्तिनः ।
 दरदृष्टं यथौ मल्लकोष्टो राज्ञा निराकृतः । सपुत्राप्यभजन्कुङ्कुमा प्रारोहं लहरान्तरे ।
 आनिन्द्यरे जयकेन लवण्येन नृपान्तिकं । विवलाटान्तराप्तेऽथ जनकश्रीवकादथः ।
 लहरारब्धप्रतिकान्तनिदाघः शरदागमे । ब्रमाणां निर्धयो राजा यशोराजान्वितस्ततः । १२२
 भग्नं पृथ्वीहरचापात् सैवै रक्षन् मुनीमुपे । आजौ सञ्जातजो उद्धमामा राजसुतो वतः । १२३
 युद्धं सुवर्णसामूरघामशूरपुरादिषु । कुर्वन् ब्रह्मभूपः प्राप पर्यायेण जयाजयौ ।
 श्रीकल्याणपुराङ्गङ्गं नीते पृथ्वीहरादिभिः । श्रीवके नागवहाद्या युधि प्रापुः प्रमापयं ।
 पौषे सुवर्णसामूरान्निहन्तुं मातुरन्तिकं । टिक्कं स देवशरसं व्यसृजद्गर्गजभ्यां ।
 स्नेह राज्ञश्च सैन्येन सहिता सा जिताहिता । अकस्मान्न च टिक्केन नियत्य निहता युधि । १२४
 स स्त्रीवधं यथात् पापी द्वितीयमपि निर्धृतः । विजेषः कोऽथवा निर्व्यक्त्ये चतस्कररक्षसां । १२५
 अबलां स्वामिनीं दम्यमाणो त्यक्त्वा पलायिताः । चित्रं पशूपमाः बलं श्रीचक्रुर्गोहराः पुनः ।
 दक्षिणागगनं ब्रह्मां भुवश्चोत्पन्नं नृपः । ज्ञाना महरराजं च प्रययौ विलेश्वरं ।

महराजतनूजानी निजा जिह्वैव दुर्जना । बभूव प्रभविष्णुर्मे व्यापदापातवृत्तिषा ।
 प्रायश्चासतने काले मृत्प्राक्षितउदृतयः । दर्शयन्ति वसुसाय्यं वारं दोषतुषयम् ।
 आवाक्यान् संस्तुतः शीलवचःपदवभाषितैः । निर्मौरवैधेयैराजो राशि तस्मिन् खरज्जत । ११७१
 च दुर्ज्यातिमहासैन्ययुतोऽवन्निपुरस्मितः । अभजततडत्ताव प्रतिपक्षवमायम् ।
 वैरिपक्षगते तस्मिन् बलेः सर्वोत्तमैः समं । विज्जकोविन्दयत्नेनात् पलायित महीपतिः ।
 धियाय्यं यद्गतः सोऽपि येनै प्राणाभिरक्षिपुः । मुष्कद्विषैरचष्टाक्षप्रायैः परिभवं पथि ।
 माघे पलाय्य नगरं प्रविष्टश्चयथाभिधे । अत्ये द्रोघव्ययष्टिष्ट खेषामपि तनूबन्ध ।
 काष्ठीरिके जने श्रेष्ठे निराशे नितराजतः । अहन्त्यसोत्तमाङ्गोऽभूत् प्रज्जिपक्षे चमापतिः । ११७२
 मुद्रिता रुद्रपालादिपूर्वराजात्मजप्रथा । प्रज्जिना विक्रमत्यागनवाद्रोहादिभिर्गवैः ।
 तेनैव वर्द्धितामुच देशे विज्जकोर्त्तिना । कालदौरात्म्यलुठिता प्रतिष्ठा ब्रह्मब्राह्मयोः ।
 अभजन्त्यत सङ्गम्य यथोराजस्य भिक्षुणा । नेहन्ति डामरा राज्यं तव विक्रमवर्द्धिताः ।
 उत्पाद्य पुनरुत्पिच्छं बाधितानवसावधं । राज्यं स्वयं यथोक्तो वा साक्षामो वा दिगन्तरं ।
 इति तैर्जन्मिने ऋद्धां वतां सुभा दरम्पुरात् । आगत्य मन्त्रकोष्टोऽपि प्राविशत् खोपवेष्टनं । ११७३
 वर्षोऽथ दुस्तरः ख्यातएकाक्षतसङ्ख्याया । सर्वभूतान्तकलोके प्रावर्त्तत सुदारुणः ।
 वमने डामराः सर्वे प्राप्यन्मार्गिर्निर्गमैर्निजैः । आगत्य भूयोभूपालं नगरस्थमवेष्टयन् ।
 धीरः सुखसन्देहोऽपि पुनरासीद्दिवान्ध्रं । निःसीमसमरसोमारक्षधरश्चभाजनं ।
 दाहशुण्डनसंयामकर्षणैः च डामरैः । प्राप्तिस्त्रैवेभ्योऽप्यधिको विज्जः पर्यवर्द्धत ।
 महासरित्पथे निर्निरीधे तच्छुर्विविचरः । नगरमेव यथोराजभिक्षुपुष्पोदरादयः । ११७४
 ततः कतिपुचिपुङ्गवेषु यातेषु सङ्गरे । निजेनैव यथोराजः परकीयभ्रमात् इतः ।
 कन्यात्मजेन हि समं विज्जकाक्षेन वादिना । बाष्पसेन तु सङ्ग्रामे पराङ्मुखः प्रदर्शयन् ।
 विप्रमनैः सुवर्णाश्चक्रवर्चिषेणानिजैः । कृत्वाद्युधिभिर्द्वामैः कृत्वाचातैरहन्यत ।
 भिक्षोराज्यं समर्थोऽयं दातुं हन्तुं ततश्च नः । भीत्या तैर्जामरैरेव च घातितइति मुनिः ।
 यथैव तेन विश्वस्तः क्षामिद्विष्टश्च वक्षितः । तथैव प्राप विश्वस्तः क्षिप्रमेव वधं स्वधे । ११७५
 प्रम्यहरस्तत्र तत्र बोधविमोघ डामरान् । क्षितिकारोधसा भूयोऽभ्येत्य सङ्ग्राममपहीत् ।
 तत्राधिष्ठानयोधानां भिक्षुपक्षोपजीविनां । पौरव्यं खपरोत्कर्षं परिभावि व्यभाष्यत ।
 वज्रिदानमहायोधसंहाराद्येष्टयैः । एकमेकमहस्तानीहस्थापीडयामयम् ।
 अतपन्तरणिक्षीत्स्वमभीष्टान् भूरकन्वत । ववुर्दुमादोन् भञ्जनो मघोत्पातप्रभञ्जनाः ।
 पवनोत्थापितैः पांशुकूटैर्दर्भैः मुदोद्धतैः । व्योषि प्रोत्तन्नसख्यभङ्गनिधोतदारिते । ११७६
 ज्येष्ठश्च शृङ्गैकादश्यां प्रहृष्टोऽय महारथे । काशीले डामरा वज्रमेकस्मिन् प्रददुर्मदे ।
 सोऽपिर्वा मादतोऽभूत् प्रवरन्वैद्युतोऽयवा । अज्जलैकपदे कृत्वा नगरं निरवधयः ।

इष्टादानीमेतावद्भवद्भवत् । साक्षिकस्वामिनो धूमोदहस्तो बहुस्वितः ।
 अचेन्द्रदेवो भवनविहारं यद्वहागमत् । ततो नगरमुत्थात् अथात् सर्वमद्वयम् ।
 न भूमिर्न दिशो न द्यौर्मध्यान्ते क्वभावात् । उक्तुका मुच्यन्ते भो इच्छादृष्टोऽभवद्भिः ।
 धूमाब्जकारसंस्कारास्तः प्रज्जलिताग्निना । अपुनर्दर्शनायैव मुञ्जरा विष्कृता गृहाः ।
 वितस्तादृश्यतोऽज्जालवेष्ठाश्चित्तदृष्टा । रक्ताकोमलधारेव कृतान्तका विवहरी ।
 ब्रह्माष्टोर्द्वैकवाटान्तसंस्वर्गात् पतितोऽक्षतैः । आलाकलापैः संदृष्टैर्देवैश्च वनाश्रितैः ।
 उचावचैर्वतो आलादृष्टैर्देवाद्रियक्षिभः । र्वाङ्मधूमन्त्राणां कभारात्पुधराश्रितैः ।
 आविर्भवोऽज्जालाभ्यो गृहाश्चकुर्मुर्ज्जुः । अदग्धास्त इत्याद्यां विमुग्धमृदमेभिना ।
 ज्वलितैस्तपितज्वा वितस्ता पतितैर्दृष्टैः । शौर्मास्येदनाक्षिभं विवेद करितो प्रभोः ।
 दीप्तपद्मैः खगैः साकं ज्वलितावास्तपस्वाः । उद्यानद्रुमवण्डानां शोभोऽप्यनमावयुः ।
 सुधाश्रिताः सुरगृहा आलासज्जलिता यथुः । अथवन्ध्यावमाश्चित्तदिमाद्रिस्त्रिरभमं ।
 मज्जनावासनोऽवेतुकदमैः शेषवद्भवा । अपासौर्नगरस्त्रान्तर्धुर्नष्टोऽपि ज्ञानतां ।
 किमन्यथाऽदेवोकोऽगृहादिविवर्जितं । नगरं यमात्रेण दग्धारक्षमजायत ।
 शोष्टावन्ने नगरे धूमश्चाभोनिराम्यदः । उच्चैरेको दृष्टुर्दृष्टोदग्धद्रुमोपमः ।
 सैन्येषु ज्वलितावासवाणाय ज्वलितेऽवय । ज्ञानमात्रेण बोधानां पुनो भूभदजायत ।
 पारंगमं वितस्तायाश्चित्रमेतुं तमचमं । लब्धरत्नादिषोऽज्जला निहन्तुं पर्यवारयन् ।
 पुनर्दग्धं समत्यन्तं प्रजा गृहाय चित्तयन् । आसक्तं मरणं राजा निर्विषो बह्मजन्त ।
 प्रस्थाप्युमय तं प्रत्यङ्मुखमाज्ञाय विद्रुतं । संश्रितोऽज्यैः कमलधरः कद्रवेत्यजबोधयः ।
 संरक्षस्मिन्निशितेऽनन्देनोक्तेऽस्मान्मनः । परिवर्त्य निहृष्टाशो धीरः स तमभायत ।
 तदन्यं करवै भूमेः कृते हंसोऽनगरे । अकार राजाभिन्नोऽक्षोऽभिमानी पितामहः ।
 कुतश्चोऽप्येष दायादोऽह्नात्माकमक्षि वा । स हर्षदेवोऽपश्यन् कार्येभ्यः पलायितः ।
 कोनाम मानिनां पक्षौ प्रविष्टोऽज्यो निजां भुवं । अश्रितोऽस्मात्प्राक्कां बालः कृत्तिमिवोऽद्यति ।
 इत्युक्तोऽद्ययन्मन्त्रामुन्निप्रायमुक्तं वचं । सम्प्रतिनिष्कृतः पाणिभ्यां कृपाणमुदनामयत् ।
 ततो निमग्नः कलायां वाजिनं लवराजजः । ऊचे शत्रुषु सत्त्वये प्रवेष्टाहानभूमजः ।
 प्रहारविक्रमस्त्रिष्टम् गृहादेकोऽभ्युपाययो । सङ्कटे तत्र भूमन्तुः पुण्योपायोऽनित्यं परं ।
 कोलपुत्रं क्षुद्रं क्वा वासव्यादेव भूपतिः । स्थाप्यन्निष्कथां मेने सेवाविष्कृत्युपक्रिया ।
 अथ स्निगान्निभिर्द्वैरहितोऽकिरन् ब्रह्म । हन्ते वामेन ते बोधाः सर्वे वाहनदुर्गदाः ।
 स प्रेरयन् सुरगं देवास्तत्र च तादृजः । अदस्तापि भूगोणि व्यधोयन्ति विरोधिना ।
 अथप्येवोदितस्त्रुमन्त्रप्रतिविमितः । नृपः साहायकायातविश्वरूपदायकौ ।
 कर्षविहानिव श्येनः सुरङ्गान्नि केजरी । एकोऽत्रावबहूनीनीन् सुखलभूपतिः ।

११७३

११७४

११७५

११७६

११७७

११७८

निपत्य पत्नीन् स्वभानान् सुरासायवि वाजिनः । प्राहरन्ते वधारोषा मूकमहतरं वधः ।
 विस्मितज्वलनज्वालाः सर्वैश्च सदाभटाः । स्वभावाच्च स्वभावाच्च स्वकोतोदकादिव ।
 स द्विषां कदनं कला दिव्यस्वामिन् न्यवर्त्तत । वाग्वाचसायस्योकात्रं वयात्रेनोन्मिषं पुरं । ११०
 तादृशेऽप्यजिते तस्मिन् जवात्रागौरवं दिवः । स चोत्तमोद्गमनोयस्य विनाशोवितादरं ।
 जायन्त्यप्यस्यल्लिखन् स्वप्नमत्रयं योऽरिभिः । निर्बल्लिख्यमाहृतोऽनेकैरदाप्यमोहितः ।
 वक्रनिर्दग्धसर्वाश्रयवारे मय्येऽस्मिन्ने । दुःखं सद्यैवाद्य चोरं दुर्भिक्षमायसौ ।
 दीर्घविप्रवसंशीलसद्यया शमरेर्बहिः । तन्मुष्कोत्पलयोदहस्यारोदग्धमन्दिराः ।
 अनामुवन्तोविधुरे राशि राजकुलान्नृपः । दुर्भिक्षे तत्र शमन्ता अपि क्षिप्रं प्रपेदिरे । १११
 वक्रनिर्दग्धस्यणि वेश्यान्वशाभिवादिभिः । बुभुक्षासौर्भवेर्दो ददाद्याग्निर्दिने दिने ।
 मरितां सेतवा वारिंसंकोष्णविपद्यैः । दुर्गन्धाः कुप्यैरदृश्याण्योर्वासादा जनेः ।
 निर्भीशमरकहासकपासकलाकुला । उवाह सर्वतः येना चितिः कापायिकमतं ।
 क मूकस्यारिणोऽर्कोऽग्न्यान्वशासोचविद्यदाः । अभाष्यन् बुभुक्षासौर्भवेऽग्न्यान्विभा जनाः ।
 अथ प्रमथ्ययुद्धेन दिनेः कापीपुगा क्षतः । पुष्पोदरोत्तरति मृत्तिविश्वेय पप्रथे । ११२
 गाढप्रहारविश्वे तस्मिन् प्रकादिते जनेः । तां वार्त्तां श्रुत्वावाजा जनन्दाद्युद्धं चोद्धतं ।
 धीरेव पुंस्यो व्याजौकुलसन्दर्शनं तं । जयसौलीभयन्यासीक्षतु भजे समुत्सुकं ।
 शकान्नाममहदयो विधिरानुकूलं मिथ्या प्रदर्शय विमिश्रमनुबन्धि दुःखं ।
 अश्लोकगेति भयमश्वमर्गे ज्वलन्तं भास्वत्तद्वैषधिभिर्दे प्रकटय वज्रं ।
 दीर्घदःक्षान्भूयान्ने यदीवायमनोत्सवं । तपःफलमिव आभुक्त्वा हृन्वासीकनारथैः ।
 बाह्वेयान्मन्त्रितं प्रेम गौरवेण प्रियं वचः । शोचिष्येन च दासिष्यं सापत्नमिव वा दधे । ११३
 तस्यापकरणीभूतविभूतिर्वैद्यिणी प्रिया । तस्मिन् काले महादेवो विपदे मेघमच्छती ।
 विनीदद्रून्निर्विन्लोकवाक् जगदिदम् । प्रणैराज्येन वा कथं न स किञ्चिद्विरचित ।
 मा भर्तुर्व्यथनोदनेः कृत्वा काशीरसमुत्थी । शैलुच्छाहसवाचासीच्छान्ता फलपुराणिके ।
 पृथं तद्दर्शनावासा दुर्व्यासावासातोऽतिथिः । भवन्तोऽधिकं राजा दुःखावेगेन पस्पृशे ।
 राक्षीमद्यातपादस्यथा वृद्धितभक्तवः । अनुसस्यन्तस्तथाः परिवारवरक्षितवः । ११४
 अग्रत्यंशं यथेऽप्यस्या भक्त्युद्दिक्तममत्यजम् । तेजोनामाभवत्पुदेवन्मोक्षस्थानादधिकं ।
 स अग्रजिभितोऽन्यस्मिन् स्यात्वातो निजं विरः । तबितोपान्नाच्छेन भक्त्या याग्याविप्रजदी ।
 आहवाकानधेरथोः प्रोक्तव्यनिकारिणः । राज्ञो दिवः कार्यवशादुपकारित्वमाश्रयः ।
 स राज्ञमथ निचमुकामो निर्मिषमानयः । सुत्कान्तैश्च पुत्रमाविश्ये सोहरावसात् ।
 मण्डलेश्वरतां प्रजेभ्यः शब्दं भागिकाभिधे । नीत्वा च मुनिमकरोत्सोदरे कोवदेवयोः । ११५
 वराहमूलं सम्प्राप्तमयायातः प्रियं सतं । आश्रित्य विप्रयो राजा वभूवागन्त्योक्तयोः ।

राजसुमुखिभिर्भवेः प्रत्यावातः स्वमण्डलं । स पश्यन् पितरन्ध्यान्तरसुखितमनसम् ।
 खेदनस्नाननोत्तोषावशेषं सोऽविशत् पुरं । अमृतमोऽमृतो दावनिर्देग्धमिव काननं ।
 राज्येऽभ्युदयदाषाढसाधोऽङ्गि जनकोऽयं तं । अवादीद्राज्यतन्त्रं कस्तमुक्तामुगद्गदः ।
 आन्ताः पितृपितृव्यासो न यो वोढुमशक्नुवन् । धुरमुदह तां वारं त्वयि भारोऽयमपितः । १२१५
 साक्षाज्यप्रक्रियामाचपात्रं पुत्रं नृपो व्यधात् । नत्वार्यपदधीकारं तस्मिन्दैवविमोहितः ।
 अभिषेकविधावेव राजसुनोः श्रमं ययुः । पुरोपरोधावपाहसाधिचौराद्युपद्रवाः ।
 सम्यक्संज्ञा च तथा देवो भवदृते मही । दुर्भिक्षं आवणो मासि यथावत् प्रशमं ययौ ।
 अचान्तरे सिंहेदेवोरणे कुर्वन्स्त्रियं । कर्णेजपैर्जनघितुर्द्रोग्धायमिति सूचितः ।
 कोपादविमृष्टंस्तनं सवन्धुन्तं व्यसजयत् । कस्यात्पञ्च राजसुनुस्ततः प्रागेव बुद्धवान् । १२१६
 कोपस्मितोत्कटस्थायो स तस्याप्रतिभोऽभवत् । निनाय रक्षामात्रेण पार्थिवशाममोक्षतां ।
 अभुक्तवान् मनसापात् प्रत्ययोत्पत्तये पितुः । साकं तेन सुतोऽन्येषुर्गन्तुं प्रावर्त्ततामिकं ।
 आचेषुं शङ्कितोऽहस्य इति मत्वा स मन्त्रिभिः । मार्गाद्यवर्त्तयत् तं पिता मिथ्या प्रमादयन् ।
 अमृतं निश्चिकायेति प्रविश्य तर्कितागमः । बज्रैर्न स्थापयिष्यामि कारायामिति सोऽनिग्रहं ।
 धियाज्यं यच्छते पुत्राः पितरस्येतेतरं । शङ्कमाना न कुत्रापि सुखं रात्रिषु शेरते । १२१७
 पुत्रपत्नीसु हृदया येषां ब्रह्मानिकेतनं । विश्रम्भभूर्भूपतीनां कसेषामिति वेति कः ।
 साङ्गान्भिधानप्रख्यातकुपामोपान्तवागिनः । खलपालस्य तनयः स्थानकास्थस्य कस्यचित् ।
 शैशवे पाशुपास्येन बर्द्धितोऽमरगोद्वयैः । गृहीतबलं तस्मिन् कमाङ्गिकस्य लब्धवान् ।
 प्रथमाब्ध्यात् प्रभृत्यात्तदृत्यो भूभर्त्तराप्रतां । प्रथयावत्पत्नो नाम वैरिविच्छेदमिच्छतः ।
 स हि भिक्षाचरं टिक्कमय व्यापादयेत्यमुं । जगादाङ्गोहोतश्च्युदानटिक्कोपवशने । १२१८
 कृतप्रतिश्रवन्स्त्रिभुवै तच्च महर्द्धिभिः । दानैरुपाचरद्भक्षपतिनाम्नाप्यथोजयत् ।
 भागलोभप्रभुटोहचिन्तादोलायमानधीः । स कार्यं परिहार्यं वा न कृत्यं निश्चिकाय तत् ।
 प्राप्सोष्टापत्यमवान्स्त्रिभुवैः कार्यतो नृपः । ततश्च प्राहिणोक्तस्यै पिनेव प्रमवोचितं ।
 सा तस्यात्युपचारस्य कारणं परिगृह्णता । पतिं पप्रच्छ निर्वन्ध्यान् सोऽपि तस्यै व्यवर्जयत् ।
 न कार्यः स्वामिनो द्रोहः कृते वास्मिन् स सुख्यलः । त्वामेव जनकैर्हन्त्याद्वाग्धायमिति चिन्तयन् । १२१९
 वरं स एव विश्वास्य व्यापाद्यस्तत्र चेदुधः । भवेत्ते स्वामिपुत्रादिकुटुम्बे स्थादिभूतिभाक् ।
 भाव्येति प्रर्थमाणः स निश्चयत्रिपर्यये । टिक्कं विहितवृत्तान्तं कृत्वा बद्धोद्यमः कृतः ।
 गतागतानि कुर्वन्ने दुभुक्तावय पार्थिवः । स पुन इव विश्वासं ययौ देवविमोहितः ।
 विपर्यस्ता मतिः पुत्रे विश्वासेवैरिभञ्जिते । जायते क्षीणभाग्यानां कोनाम न विपर्ययः ।
 वैधेयैः स्थायलोभान्नेर्धनार्थसमागमः । सर्वोपद्रवः सोऽनुभूयैव न चिन्त्यते । १२२०
 तं पीडितं प्रज्जना च राज्ञा चावनतं ततः । उत्पलोऽकारयद्दिक्कं मीवीक्षादापयक्तुं ।

राजाद्यदेवसरसं जितं सन्त्यक्त्य कार्त्तिके । बाहुकाक्षमनाङ्गामं खेरोविजयवर्त्तिनम् ।
 सकक्षाणपुराभ्यर्त्तौ रणैस्तेनैर्विलसतां । भिक्षुकोटेश्वरमुखात्पि निन्ये महामहान् ।
 मध्याह्निकाचरादीनां सुख्यं काककुलोद्भवम् । जीवपात्रं महावीरं बुधे जयाहं प्रोभयम् ।
 भवकीयस्य हत्यादौ विजयस्य पराभवम् । भृभृजा तद्गुहा दग्धाः कक्षाणपुरवर्त्तिनः । १९६६
 दग्धं वडोसके भिषाचरो कृष्णज्यो व्यधात् । तज्ज्ञा तां च्छां जमासायां यामे काकरदे स्थितिम् ।
 अनुजो भवकीयस्य विजयस्य भयाकर्षम् । संश्रितस्येन तूयेन बज्जा काराग्रदेऽपिनिः ।
 भृग्वैश्वानुगं प्रुरपुरे विन्यक्त्य गिर्यक्षम् । आसन्नदाग्रहिनीं राजा चक्रे राजपुरोमपि ।
 इत्यमुदपट्या दृष्ट्या खण्डिताश्चङ्कडामराः । कोकावशेषं सोऽपश्यत् कर्त्तव्यमरिनिर्जयम् ।
 भिषाचरोलवन्त्याश्च ब्रह्मिण्यमुपागताः । विदेवममं भोत्या रिपौ बलिनि मेनिरैः । १९७०
 किमप्यभागावतारैर्भिक्षपक्षजुषां यतः । जीवतामप्यनुज्ञावाजिर्जीवत्वमिवावधौ ।
 स सोमपालकौटिल्यं स्मरन् कुर्व्यां विमात्यये । क्षत्राभोर्वीं राजपुरोमिति ध्यायन्नवर्त्तत ।
 ज्ञान्तप्रायस्सर्देभोर्वीविजयस्य महीपतेः । तस्यार्षवान्तकमणप्रतीतिः समभाष्यत ।
 ज्ञतैकीयो योऽग्निष्टोविज्ञवक्षिते जने । कर्ष्यं प्रै स तद्राज्ये युगदीर्घन्वमन्यत ।
 असुखचमदाग्निप्रियमादादिवैश्वसेः । स राज्यकाकः सन्त्यक्त्य परितापावरोक्षभूत् । १९७४
 नरः पौरुषतैर्दुष्ट्यष्टत्वेन करोति किं । विधातृवर्त्तिनैश्चिन्त्यपराधीनासु सिद्धिषु ।
 पुरोभूतं कश्चित्परिहरति रात्रिन्तमरव व्यतीते कश्चिच्छित् हरिरिव विहृत्याकृत दृष्टे ।
 समुक्तग्रामस्य कचन नृपतिं दंष्ट्रं दृष्ट्वा कमेत्सुदुष्टः । स्फुटमिति गतीनामनियमः ।
 विश्वासनिहताजिन्ध्रकुचलादीन् पुरावसत् । मिथं त्रिकोव्रजलौचः पुराविद्धो निजस्य च ।
 विवुरयादिहृतात्तं नादात्कलिकणे ब्रुवन् । स्त्रीषु सभृज्यमानः स विश्वासविभ्रदां दृष्ट्वा ।
 संवन्धाविव निर्बन्धादिभ्रम्यास्य द्रुत्यले । तत्र सस्ययते केन देवादभ्योविमोहकत । १९८०
 ठिक्कादयोभूमिपतेः सुखोर्वान्त्यतमे हते । त्वां तुल्यार्थ्यकर्त्तारं विष्ट इत्युच्यतपलम् ।
 सुखिर्क्षं यश्चसोक्तस्मिन् स जिघांसुस्तु भूभुजं । तत्र तत्राभवत् सज्जः प्रसङ्गं नासदपुनः ।
 प्रतिभुतिविलम्बेन समन्वोरथ भूपतेः । प्रत्ययोत्पत्तये देवसरसाजोविमात्मजं ।
 व्याघ्रप्रक्षरराजादींस्तोत्तुंगसात्मसरान् परान् । आदाय कार्यभेदैर्भे विधेदित्युक्तवाङ्मयम् ।
 उचितोचित्य भेनाभ्यो दृष्टीतैः बाह्यचक्षुः । ज्ञतैः स मन्त्रिचतुरैः पत्नीनामेकदा ययौ । १९८४
 समधाम्नेषिणो हनुलसावकस्य सव्यदा । प्रियादारादिहानेन हन्तातः प्रतिकार्यभूत् ।
 तुरङ्गं मन्दुराचक्रवर्त्तयाम् नगरक्षितम् । अक्षय्यमुक्ताचयितुमुरज्ज्वल्यधने नृपः ।
 स लक्ष्यकप्रतोहारकस्यात्ममुखात् निजान् । पार्श्वदिदृष्टवामाकोत् शले तस्मिन् मितानुगः ।
 दृष्ट्वोरो लक्ष्यकापत्यं निजन्त्राभेनिवेदितम् । अधाच्छ्रुतिपथे राक्षसदुत्पत्तिचकीर्षितम् ।
 विद्वेद्वे वन्धुधीदृष्टांशवारभोऽपि वक्ष्येत् । आसन्नजीविनान्तक जम्भोः क्षणा पयोरिव । १९८८

स त्रापः सन्धार्यहादपि सर्वोभविष्यत्वेसादुत्पातक्षुः समपि तदभोगं प्रकटयन् ।
 कुलात् तत्प्राणाचममस्तन वैकुण्ठमपि तदिदं यन्मन् कदव भविष्यत्स सुदता ।
 मिथैतदिदं धिचिष्य चिन्तियालः प्रदग्धम् । तमनुसोत्पलादींस्तानयस्तानेवमवतीम् ।
 द्रोणः सुतोऽभवद्योगादनिष्कन् साख्यमेव मे । तां दुष्टमुत्पलाचष्टे स्नेहान्तेषां चोदितः ।
 ते ऋदादयन्तः स्नेहासा धार्ष्ट्येन भयवैकृतं । वन्ति देवोदकाभिर्वाग्धमिच्छेवमूर्चिरे ।
 निर्यातेष्वथ तेष्वीपसाश्चरुव निखलान् । दास्तेनाकारयद्भिस्तान्निभोमन्त्रास्त्रिणः । १११६
 उष्मनाश्च किमप्यासीदग्निःशस्त्रं च चिन्तयन् । कामुच्य न रतिं लेभे मृत्युगीतादिदग्ने ।
 मेने वैदेविकप्राधानाप्तानपि धृतभ्रमः । पुष्पाचयेऽपि पतिषु वैमानिकदवाम्बरात् ।
 राजान्नरजः साश्वतः प्रभो प्रायेण मोहिते । पुष्कारनैष्कन्दतारमन्त्रं केचिदचेतनाः ।
 अथमेव स कालस्य बलात्कलनयहः । विद्वतोऽपि यदाद्यान्ति जन्तवः कृत्यमूढतां ।
 सर्वान्तरक्षणेस्वस्त्यचक्षुषोदिवसदयं । उत्पलाद्याश्च साश्वताः कथमप्युत्पलाद्यन् । १११७
 रक्षःक्षणप्रार्थिन्नां कृतौषेऽङ्गप्रवीक्षुषः । स्नात्वा प्रत्यूषे तदुधं भोक्तुं यात मुहुर्द्वयं ।
 देवतार्चनपर्यन्तमवसायाक्रिकं विधिं । चाजुहोवात्पने कृतैर्वाग्धोऽय रक्षःक्षितः ।
 कार्यैर्षिर्द्विं ऋद्धधानो वैजन्त्याद्राजस्रयन् । राज्ञोऽभ्यर्थे स साश्वतदास्त्रद्वानुगोऽविजित् ।
 प्रावेद्यद्वारि रुद्धं व्याघ्रं तदनुजं नृपः । त्रेषाणामपि अश्यानामादिदेव वशिः क्षितिं ।
 विलम्बमानेस्वाप्तेषु केषुचित्सहस्रोवचः । सत्यं तत्सोमप्रावांस्तं वोऽथ द्रोणा य इत्यपि । १११८
 ताम्बूनदाधिकप्रौढवयसोनावशेषितः । बाभ्रुविषादिको विद्वान्दिलस्यान्तिके परं ।
 दृष्टौ टिक्त्वा घदेवनिष्ठवैश्याभिधाबुभौ । तत्र प्रसङ्गादायानामज्ञातोत्प तसन्निधौ ।
 वाङ्मासः सुखराजास्त्रोढामरं भिक्षुमस्तनः । प्रयासति प्रभोर्दृष्ट्वा पादौ तत्कार्यं चिद्वये ।
 इत्युक्तवांस्तेष्वहःसु तं नृपं नातिदूरगं । बधैर्न्यं डामरं चके स्त्रक्ष नाकार्यमुत्पलः ।
 तथाचैनं तस्यैव कृत्यमस्त्यमुनेति च । उक्त्वा प्रसन्नराजन्तं पार्थे प्रावेद्यत् द्रुतं । १११९
 प्रदिष्टानिर्जनं वाङ्मासकलयास्त मण्डपं । अलक्षमाजवापारोदारमर्गलिनं यथात् ।
 स्नानार्द्रकेशं श्रोतामृतया प्रावारवेष्टितं । कृत्वा कृत्यं वपुः कष्टप्रक्षीकं विष्टरोपरि ।
 आसीनं वीक्ष्य नृपतिं प्रसङ्गानेदुर्बोभवेत् । विजृम्भितं कुद भूभर्तुरित्यूषे व्याघ्रउत्पलं ।
 स तथा संश्रया व्याघ्रः पादप्रकृतिकेतवात् । राज्ञोऽपमेत्य तत्क्षणीं विष्टरस्नामपाद्वरत् ।
 विकोशो चाकरोत् पद्मंस्तं तथोद्गन्तलोचनः । प्राह स हा धिर्द्विं श्रेष्ठं तं व्याघ्रबोमृपः । ११२०
 प्राह रत् प्रथमं तावत् सत्ये पार्थे तथैव सः । तस्य प्रसन्नराजेन मूर्ध्नि प्रहृतं ततः ।
 व्याघ्रेणैव चतं वक्षसाभ्यामेवावकृतदा । प्रहृतं तत्र स पुनः प्राहरत् दिव्यत्पलः ।
 पूर्वमेव प्रहृत्या हि शिख्यपार्श्वोत्तिसालया । मेने कृत्वास्तन्मूर्ध्नि स तं प्रेषितजोविनं ।
 गत्वा तभोरपि कर्तुमिच्छन् व्याघ्रिण राक्षसः । रुद्धे कृताहनिर्देवानासिकानोविष्टोऽपिभिः ।

ताम्बूलदायिकस्यजा कदाचिद्व्यस्यकोत्रजम् । दीनोनिमेषः कादृशादुत्पलेनैव रक्षितः । १३२०
 अन्तःसमुत्थिते सोमे वाद्यमण्डपवर्तिभिः । टिककाद्यैः कृता लुब्धैर्द्रोह्यैश्चैवदायुधैः ।
 उत्पलेनिहतोराशेत्यवेत्य कटकस्थितैः । वहिःस्थान् हृष्यमानान् स्थान् समाश्लेषयितुं ततः ।
 रक्तापश्वं सन्दर्श्य तोमरेर्नैपुण्यतः । जवे मया हतो राजा न त्याज्यातस्मूरिति ।
 तच्छ्रुत्वा दुःश्रवं राजभृत्याः कापि भयाद्यदुः । द्रोहानुगास्वङ्गान्मर्त्यलोकाया यधुः क्षितिं । १३२१
 निर्यान्तोमण्डपात्तोत्पलेनभ्रुर्जागकाभिधं । दारात्मविष्टं निष्कृष्टपाणीकं नृपानुगं ।
 भूपालभाष्यपालस्य पैलोकाख्यस्य सेवकः । निन्दन् द्रोहं टिककाद्यैर्दासैश्चैकोव्यपादितः ।
 उत्कृष्टं नष्टसत्त्वानां मध्ये राजानुजीविनां । सखेटकादिं धावन् भावुकान्यभूषणं ।
 दृष्ट्वा सञ्जयालाख्यं पार्श्वद्वारेण निर्धनुः । तीक्ष्णः स तपतद्रूमौ तद्रूपमश्निषतः ।
 जाते कुकीर्त्तिकालव्यपाचे राजात्मजव्रजे । वैलक्ष्यचालनं सिद्धं तस्मै खलतलेः परं ।
 हतदेशिकसम्मादिदेहेराजात्मजव्रमात् । विद्वान् द्विजमनोगाख्यसोत्पलेः पुरोगतः । १३२२
 अक्षतान् व्रजतो बोध्य तीक्ष्णान् यामान्तरौन्मुखान् । चिचार्य्यतादव क्रोधाकाधावन् केऽपि वक्षिणः ।
 राजवंश्यामहीपालप्रीतिपात्रप्रयां यधुः । अगथनोऽङ्गनं शूलकाया जनविवर्जितं ।
 तांस्तान् कापुरुषान् हर्षदेवोदत्ताप्रभृत्यलं । श्रुत्वा च कीर्त्तयित्वा च कृतभारयद्वादव ।
 जातदुष्कृतसंस्पर्शात् खेदात् कर्तुं न शक्नुमः । पापात् पापीयसां येषां नामयहणसाहसं ।
 अङ्गनाम्नण्डपाकृतिं मन्थनाः पौरुषं मयत् । पापिनः केऽपि तच्छ्रुत्वा ददृशुः स्वामिनं हतं । १३२३
 अधरेणाससंस्कारलोचनेष्वप्रकम्पिता । वदनं दम्बदष्टेन स्नानस्थानेऽनुत्तमतं ।
 वक्षिता कथमेवोऽहमिति नामेति चिन्तया । निस्पन्दे जीवितानेऽपि तथैव ददतं दृष्ट्वा ।
 ध्यामायमानं वाष्पेण व्रणवज्रेहृदक्षता । अन्तःप्रज्ञानामर्षाग्निशेषधूमलतालिषा ।
 आनमस्य स्फुटीभूतचन्दनोलेखकुटुम्बं । सकया लिखितस्त्रेव अनन्तजलाक्षया ।
 आश्यानासजटोभूतकेवं नम्रं भुवि श्रुतं । पर्यस्तपाणिचरणं स्कन्धायालम्बिकन्दरं । १३२४
 तं बोध्य नोचितं किञ्चिदाचरत्ये नराधमाः । वैजयन्तस्य फलं भुञ्जित्यावेगादधिचिञ्चिपुः ।
 बद्धा तुरङ्गे युगे वा न तैर्जीतिस्थिताग्निघात् । कर्तुं न वा पारितः स पाणवाणाश्च धावितैः ।
 आसो विलम्बसाध्यं वा कर्त्तव्यं दृष्ट्वा दारुसात् । सज्जाग्निं चाग्निघादेहमपि कश्चन नाकरोत् ।
 राजवाजिनैकेकं तेऽभ्यादृष्ट्वा पलायिताः । निर्लेपितस्तु कटको व्रजन् यामेषु जामरैः ।
 न पुत्रः पितरं पुत्रं पिता वा प्रत्यपासयत् । मृतं हतं लुप्यितं वा प्रचलन् स हिमेऽभ्यनि । १३२५
 न कोऽपि ब्रह्मभृत् सोऽभूत् श्रुत्वा मानोऽक्षतिं पथि । परैराक्षिप्यमाणो यः ब्रह्मं वक्ष्यन् नात्यजत् ।
 लवराजशङ्कोराजद्विजो व्याघामवेदिनौ । कान्दस्य राजा निहता वीरहृत्वा चयः परं ।
 अदृष्ट्वा दुत्पलाद्यास्तु कटकं बोध्य विदुतं । प्रविष्टावाहुकां श्रित्वा विरो निन्दुर्नृपोपतेः ।
 गतेषु देववरधं तेषु श्विचक्षिरा नृपः । हतसौरहव प्राप याम्बायां प्रेक्षणीयतां ।

इवेद्रेषैस्तृतीयाध्यामावासायां च फाल्गुणे । पञ्चपञ्चाशत् वर्षाणां युषोऽतीतवान् हतः ।
 विलासप्रयत्नस्तस्य सिद्धदेवस्य सा भृत्यः । प्रेमास्तेनैव दुर्म्माणां धात्रीयेन व्यधीयत ।
 सन्ध्यायते योऽनुभावः सख्यस्तस्मात्प्रियभृत्यः । हतब्रह्माऽपि तं प्राप च तदा पितृवस्तुलः ।
 मोहलुप्तस्यतिः स्यात्वा चिरादुद्धतचेतनः । ततद्दुःखादतपूतिर्विलसाप स्फुटास्फुटः ।
 मर्त्यं कुर्वता राज्यं प्रयत्नादपकण्डकं । अधमे किं महाराज तवात्मा परिभाषितः ।
 अहेतेः पश्यतः प्रचूनने वैरविशुद्धये । अपि ते भानिगोऽगच्छन्त्यात सन्धावनाभुवं ।
 तया निषेधिते वैरे पिता भ्राता च ते दिवि । निर्गन्तुः सम्प्रति त्वन्नु वर्त्तसे मनुदुःखितः ।
 अजरस्वरूपद्रेण्यजामदम्भादिषु स्फुटं । कुलकालितवैरेषु मा कार्षीः काश्चनक्षत्रं ।
 ज्ञेयस्वदाप्रयोमन्तुरहं बोधयिता नृप । दूषे न तत्र यातं सन्निहोक्त्वमभियोज्यतां ।
 वात्सल्यापुलकक्षरेण चिन्मोक्षमधुरं मुखं । महर्षेण यदाक्षीत तस्मै पुरदवाधुना ।
 इति श्रान्त्यश्च विषयन् गाभीर्ध्यातव्यैकतः । श्लोकमयमूकान् स इदं प्राप्तां पितुः पुरः ।
 अश्रित्यत यन्मनुर्दाक्षिण्यं निररोध तत् । तद्यथैवं च तानूचे किञ्चिदाशेषकर्मणः ।
 कोत्रैः सद्गतां वोक्ष्य कुहतां कृतियागताः । धिरभवन्तश्च ब्रह्मज्ञ तातस्यान्ते विषय्येवं ।
 यत्कल्पितव्ये निहतं कृतमुच्छिष्टजीविभिः । मान्दानां भवतां सिद्धिं वा धिक् तदपि बाधुना ।
 इत्युपाश्रममाणस्तान् दिवैरन्तिकमागतैः । दिवैरमात्यैः कर्त्तव्ये अतएव हितः कृतः ।
 प्रस्थानं नोदरे केचिदूचुः सन्ध्याय मण्डलं । त्वरास्तु तत्र राज्येने वदन्तां भर्त्तव्यं भयं ।
 गर्गात्मजं पञ्चस्रमालस्य लहरक्षितं । दैराज्याचरणाच्चान्ये धीरप्राया वभाषिरे ।
 नहि स्वयद्वह्निषोर्ध्वविशोर्नगरान्तरं । अज्ञाद्यि प्रत्यवस्थानं केनाप्यसति सुसुप्ते ।
 आत्मन्यसमावतया तादृशां मन्त्रिणां नृपः । सान्तःखेदं यो विधेयं द्रष्टव्येत्यब्रवीदधः ।
 कालापेक्षोपरिच्युतपितृव्यापत्तिदुःखितः । स कोत्रादिष्वयादिष्वद्रक्षिणक्षानदीक्षितान् ।
 इतश्चेतय वधस्यमाणैः पाण्डूतमुताम्वरं । अन्धान्याख्यायिभिर्लोकैः पुरं मुखरतामगात् ।
 मत्तवेशालमालेव कालाव्याकुलेव च । वभूव सा यामवती सर्वभूतभयावहा ।
 दीपेर्निर्वातनिष्कषैश्चिन्तास्पन्दैश्च मन्त्रिभिः । तिष्ठन् परिहृतो राजा त्वन्तरेवमविवक्षत ।
 निर्दारे स तमस्तुपमाकृते शून्यवेष्टामि । तातोऽपि निहतः शून्ये मयि जीवत्यनायवत् ।
 कष्टमेतादृशासन्नवैश्रम्यकालनावधि । कथं गोष्ठेषु ब्रह्मामि द्रष्टुं मानवानां मुखं ।
 विरोधिवशवर्त्तिभ्यां दंष्ट्रेभ्यः सैन्यनायकः । स दिवैरेव दुर्लभैः कथमेकानि वत्स्रिभिः ।
 इत्थं विवृण्वतस्तस्य तत्तत्तोत्राभिवर्त्तनः । यद्यौ भोतिमतोभोमा कथञ्चित् स निबीचिनो ।
 प्रातश्चतुष्किंकां पौरसमाश्रमाय निर्गतः । नष्टं कटकमन्वेष्टुं योऽन्धाह्मणान् व्यसर्जयत् ।
 मार्गान्मृदोवधारेस्तुषारैर्विवरेऽग्नान् । आश्लिष्टवसुधामेषाः कस्यै प्रारेभिरे ततः ।
 नामाऽप्यलङ्घ्य सैन्यस्य मोघसैन्येषु दूरतः । निहतेषु नियुक्तेषु विवृण्वतपतिः चण्ड ।

१२४०

१२४१

१२४२

१२४३

१२४४

१२४५

यद्यद्येनाहतं तत्तत्परित्यक्तं मयाधुना । दत्तधारीनक्षितकनामभयं सागशामपि ।
 इत्याशां भ्रमयामास पटसोद्भासकैः पुरैः । चाभीर्षीवाभ्यस्तः पौराणवारण्यमन्त्रवर्धनः ।
 अमन्त्रं नृपाचारवेधैर्धर्माङ्गारकमवधाय । तथा सोऽनघया हृत्वा फलं सद्योऽनुभावितः ।
 अतादयूनमञ्जरीः क्षितवानुगैः समं । अनुरागहृत्कैकेयकासं पर्यवर्धयत् ।
 प्रियोऽस्मा वेदं प्रीतिदायोपायः प्रभोः पुरः । मञ्जरीकलाप्यमन्त्रिपदवो लक्ष्मणोऽप्यसीत् ।
 राज्यं वयं नयन्नेवं प्राप्ते राक्षि मयकमैः । क्षान्ति मण्डिते भिक्षुर्भिक्षुः पुरमाययौ ।
 तस्य हामरपौराण्यारण्यकाकबकुलः । अदृष्टपूर्वो ददृशे सैन्यशक्तिकरस्तदा ।
 इतं मुत्ता रिपुं राज्योत्सुकः स नगरं व्रजन् । राजा काकात्मजेनेति निष्केनाभ्यधीयत ।
 इतः समस्तविदेभ्यः स देवशक्तिं सञ्चलः । कथं प्रकृतयो जङ्गमशक्तं तदात्मजं ।
 पुरप्रवेशका राजसंस्थादेकमहत्करा । इति पद्मपुरं चामोमार्गं रोहं विरोधिनां ।
 आगच्छन्तो नष्टेभ्यः सुखिमुत्था महाभटाः । निहता यदि वा हृत्वास्तत्र साकुधवाहनाः ।
 प्रविष्टोऽसि ततोऽन्यत्रास्त्रो द्विवेदिनेर्भुवं । नगरं नगरोक्तोभिः स्वयमभ्यर्त्तिताममः ।
 अलमतेर्ज्यैरक्षमैर्दण इति शक्तिरे । स च कोटेश्वराद्याश्च खेरासंस्थावधीरणां ।
 राज्यं विदग्धिः सम्यग्ज्ञात्वास्तान् श्रवणपटुकान् । द्रुतमर्चयमानैश्च विलम्बं कारितोनिजे ।
 अतोऽब्रुहिमापातविवशाशेषैर्निकः । आसदक्षगरोपार्णं समर्थेन स तावता ।
 एतच्छास्त्रगरे लब्धे निःसैन्यस्य सचैनिकः । गर्भोत्पन्नः पञ्चशतौ नृपतेः पार्श्वमाययौ ।
 इतस्त्रामिपरित्यागमन्मुशालनकांक्षिभिः । राजपुत्रैः समं सोऽय वीरोयोद्धुं त्रिनिर्धेयौ ।
 अमन्त्रावनसंयामाप्नोष्य तान् भिक्षुसैनिकाः । चावन्मारेभिरे योद्धुं तावत् किमपि वर्धनः ।
 अनेनैव व्युर्भङ्गं तांस्तान् वीर्य इताक्षिजान् । न संस्तव्यवितुं त्रेकुः स्वचमूख पलायिनीः ।
 सेनानाद्याय ये मुक्ता भिक्षुश्चोदरादयः । अदृष्टपूर्वैः सन्नाधं तेऽपि प्रक्षिपदावयुः ।
 विद्रवन्तोऽनुयाताः स्युस्तैः चेदूरं नृपानुगेः । तन्मूनमर्धस्थितं जलादेव न किञ्चन ।
 वैमुख्यं तेषु यातेषु चिरात्साकुल्यमाययौ । नवभूषणभावेण नगरे विधुरे विधिः ।
 अन्यथा कलितो लोकैरन्यथा दैवयोगतः । इत्थं राक्षोर्दोराकोदितयावजयकमः ।
 कश्चिन्निपातयति बहूपदं कश्चेन कश्चित्परं पिपतिषुं नक्तं प्रकटं ।
 सङ्कल्पनिर्भेद्यचित्तगानुभावशेषोऽस्यसामिव तटं पुरुषं विधाता ।
 अथ तत्तद्वटस्थानशालः सुखिर्दिनात्म्ये । दावयाज्ञात्रिनिष्कन्तेनिष्कुरोऽहिरिवाययौ ।
 मेधाचकं पुरयामक्षितः मुत्ता इत्थं नृपः । इति शंसन् राज्ञस्तर्जोत्तस्त्रावसत्परं ।
 रिक्तादीन् क्षितान् पुरपुरादौ धेनवाचकान् । प्रतीक्ष्यमाकृतोः साकं निर्वाधे नगरेऽविद्यत् ।
 तन्निष्ठायां प्रत्यभिज्ञाकृते तेषामनश्वरान् । स्त्रावावष्टे जलतोदीपान्स्त्रापयन्ततः ।
 वैमत्याप्ते तु पक्षीनां विद्रुतानां शृङ्ग शृङ्ग । निद्रि कापि परिभ्रष्टा न तत्कटकमावयुः ।

११८०

११८१

११८२

११८३

११८४

११८५

प्रद्युषे प्रचलन्तेऽसौः पृथुलैः च डामरैः । न मुहूर्तमपि त्यक्तः प्रहरक्षिरितस्ततः ।
 दृष्टुंकीवाभ्युद्यमानं सहप्रकाशिनोद्यमानम् । यद्यो रश्मिं पुरस्कृत्य पश्यन्पश्यः वसुनिव । १८१०
 पश्यन्पश्य इत्यारोहैः सह आदृत्य तिष्ठता । कश्चित्स्थलमेव रक्षा तेषां कर्तुंमवस्थत ।
 द्वाचापयुद्धमभूदसम्प्राधेऽध्वन्यवाध्वनैः । बाधमानोऽरिभिर्लोकं कोऽत्याचोन्मुपदे पदे ।
 इतस्तु क्षामिनः क्षामिस्तुनोस्तु व्यसन्नस्थितेः । क्षान्दकाक्षिणा तेन तत्र क्षात्येव रक्षितः ।
 येषां प्राक्तपरित्यागे निश्चय वञ्चतामपि । न योग्यकाक्षापेक्षासि किन्तौहिणपश्यपयैः ।
 इन्मुं तत्रप्रमाधानं दृष्ट्वा पश्यपुराणिकं । अक्षयन् डामरैः क्रूराः क्षण्णुकीविषयैः कवः । १८१५
 खेरीतलालसायामादुत्याथ दृष्टुर्नैकिकः । व्रजसम्प्रायथो तत्र प्रसङ्गे श्रीवक्तः प्रया ।
 तमगुहानुगं सुस्मिरसाविनि विवक्षिताः । निपत्य ते विदधिरे हतकुण्डितवैजिकं ।
 मेरुस्तु सज्जनसाधवरो तत्राहवे हतौ । क्षतोऽह्नात्मजोमहो दिवसेभ्यो व्यपद्यत ।
 उदीपविहृतसम्भवहस्तलिखद्वटैः । उदीपपुरवासास्त्यन्यनक्तच क्षणेऽभवत् ।
 युद्धा युद्धा प्रचलतस्तत्र पश्यपुराददिः । दृष्टुर्नैक्यस्य विविधाः श्रीवक्त्याविहृतं मलं । १८२०
 प्रहारविवशो नाथो सुस्मिन्क्षालेति डामरैः । स निर्लेपिष्ठपण्डित्यः पूर्वमेव्यनुरोधनः ।
 लुण्ठितः श्रीवक्तोऽनौकञ्चोकभारपहानतैः । तैः कैश्चिन्नितैरामोत् सुस्मेर्मागौऽनुपद्वः ।
 प्रस्थित पथिकेऽकस्मात् यन्मेवत्सादयन्वने । आद्युःखेवो ह्यनेनस्य विदध्यादध्वशोधनं ।
 निःशब्दयेन्योनिर्यातः सुस्मिन् पश्यपुराणिके । उदीपसम्भवविधं सम्प्राप्तोऽज्ञावि डामरैः ।
 पदान्तिकोऽशब्दादि मुष्णतः सोऽनवेत्स तान् । तीर्त्वा शम्भे राजिगण्या माश्वशरो भुवं ययौ । १८२५
 ततः पुरं प्रज्वालारिभयं दूरादिरोधिनः । भूभङ्गतर्जनीकस्यकक्षासापैरतर्जयत् ।
 सज्जनसौख्यमात्रं तेस्तकमादाय च द्रुतं । प्रविश्य नगरं मात्रु नृपतेः पार्श्वमायथौ ।
 व्यायसि भानरीवायं तस्मिन् प्राप्तिं जहौ नृपः । दुःखोन्मेषरमुभिः सार्द्धं वेगिण्यापातमाध्वसं ।
 महत्तमोऽनन्तसुनुरानन्दस्तत्र वासरे । लोचनोद्धारकयामे डामरैः प्रचलन् हतः ।
 तन्मु मुहूर्तदृष्ट्वादितुःसहायासकारणात् । स विपत्पतितो नाभून् कस्यापि कवजावहः । १८३०
 भासाभिधः सुस्मिन्क्षालोकापुष्पात्पलायितः । क्षान्तोऽर्वाण्णपुरेऽविचदवनिस्त्रामिनेऽङ्गनं ।
 कल्पनोद्गोदकः क्षेमानन्दः स च तदन्तरे । अमर्षकैरवेष्टेता डामरैर्होतुडोद्भवेः ।
 इन्दुराजोऽपि सेनानीः कुलराजकुलोद्भवः । टिक्ते तदेष्टितोऽप्यामेद्वारं व्याजाद्विनिवत् ।
 पिष्टदेवादयोऽन्येऽपि वरवः सैन्यनायकाः । अत्यजन् कर्मराज्यं तद्गामरैः क्षतेकेष्टनाः । १८३५
 पाते वनस्थानः प्रावाहव तक्षीरविच्युताः । इत्थं हताः क्षतास्त्रांसंस्तत्र तत्र नृपाङ्गुलाः ।
 निष्पादश्च हिममुहुरण्णा नग्नविपदाः । लुब्धामावहवोऽभूवन् मार्गेषु मलिनास्रवः ।
 न व्यलोक्षन् मार्गेषु तदा नगरगामिषु । पलायनस्यदेहेभ्यो मानुषेभ्यः परः कश्चित् ।
 चासं विलासवाचार्थं तेऽपि चित्ररथादयः । निष्कुर्यैरचिरैरेव महामात्यैर्भविष्यते ।

द्वितीयेऽपि दिने हस्तवहाराः पत्न्यामपि । तुषारवर्षिणेमेवा न मुञ्च मे शरं विभुः ।
 वनपुष्पाभिधयामक्षितस्य कटकान् निजान् । भिषोर्भिषिष्य धन्याऽथ सिंहदेवमभिधयत् । १४४
 निजस्य कृतघत्कारं नृपं तदनुयायिनं । सर्वेऽपि भैक्षवाक्तास्तुः बेनिका नगरोन्मुखाः ।
 मन्दप्रतापे दायादे संमत्तावधरास्ततः । राक्षसतन्त्रोराजानमनुमर्त्तुमिनिर्धुः ।
 पगपातभयच्छिन्नायाताश्च विवर्ज्यतेः । न तानेतुमशक्नोत दूरस्थं पितृकाननं ।
 चकिरे स्कन्दभावेनोपान्ते देहाद्यितामिषात् । ते सत्वरन्तस्तत्तासामदूरे राजसङ्गमः ।
 राक्षी चण्डोद्भवा देवलोका तरसलेखया । शम्भुा सहविज्रदंष्ट्रं कपोलेखावधिर्भिधेः । १४५
 गुणोज्ज्वला जज्वला सा स्रुता वक्त्रापुरोद्भवा । गर्मात्मजा राजलक्ष्मीरपि वक्त्रे व्यलीयत ।
 मत्वा हिमर्तूपाद्यातं राज्यं तस्य निजप्रभोः । उमरानवभृमर्त्तुर्हिमराजभिधा बधुः ।
 ददर्श सौख्यं मुण्डमय भिक्षुदामनं । मातामर्षाग्निसन्दोर्ध्वैर्दृक्पातैर्निर्देहनिव ।
 कोष्ठेश्वरज्योत्स्नादयस्तत्कृतक्रियोद्यताः । असहस्रशतं वैराड्जता तेन वारिताः ।
 नगरं हिमवृक्षाने न यियासुर्धुक्कया । ताटेऽस्थेनाविताकृष्टान् श्रयान् ज्ञात्वाप्रवीक्ष्य । १४६
 प्रमत्ता प्रभुयं राज्यमिति पृथ्वरे वति । हते तु तस्मिन्दायादे विपक्षः स्थाप्यतिर्भुवः ।
 इति चिन्तयतस्तत्तु देवात् सञ्जातमन्यथा । राज्यस्यापि विरता हते प्रत्युत यद्विषो ।
 किं राज्येनाथ वा कृत्यं भोगमचोपयोगिना । जिगीषोर्दक्षितं कस्य मम वा न्य ग्र मेऽस्ति ।
 भृण्डं न्यपातयद्भुमा धः पूर्वेषां पुरा मम । भिन्दारे मदीयेऽथ तन्मुण्डं वर्त्तने लुठत् ।
 दक्षमासाश्रयाधाना मुखेन्दं व्यधत्त यः । तत्तु दुःखं स तु मया दक्षान्दानुभाविनः । १४७
 एवं निर्वृटकर्मयतया नेष्याम्यवन्ध्यतां । उपशान्तमनस्तापः सुस्थितः प्रेषमायुषः ।
 इत्याद्युक्ता गतष्टिक्काभर्षणं प्रणतं व्यधात् । प्रीत्या सहैमघटिकाश्वेतच्छादिभाजनं ।
 तद्विभक्षणं राज्याद्यापिष्ठाद्योदितया पुनः । मृहीतोऽभ्येत्य प्रीतापेलस्तस्मावन्तर्निचिन्तयन् ।
 अत्यन्तानुचितं सान्यज्ञवन्धुः संविधिसुभिः । रक्षितं रक्षिणान्यस्य हतस्माभ्यन्तरे । १४८
 विपद्यामयणेऽयस्मिन् स्वामिनोऽन्ते किमिहृषी । दक्षा प्रतोरेऽस्त्यन्तः कृतज्ञत्वेन विनयन् ।
 दिदृक्षाव्याजतः सञ्जकांस्थानगरप्रस्थभृत् । आयातो वाद्युकां गोमृन् युद्धैर्निर्वाप्तिवाङ्मधात् ।
 स सत्तमेवताद्वर्षादारभ्यासादितच्छलेः । भूतैरधिष्ठितसिद्धिं प्रजासंहारकार्यभृत् । १४९
 देवताधिष्ठिताविष्टदेहिवाक्यादिति श्रुतिः । भावितदधसंवादजनितप्रत्ययो यथै ।
 तदीयानन्यथानेन श्लेष्ता भ्रमयिता च यः । तन्मुण्डस्यास्य स पुमांस्यः सुतो स्रुतस्तथा ।
 भक्षुः कापुष्पाचारहतैश्चित्तो व्यसर्जयत् । प्राचण्ड्याख्यातये मुण्डमय राजपुरीं रिपोः । १५०
 उच्चलात्मजया तत्र देव्यासौभाग्यलेखया । नेदृन् पितृव्यमुखस्य जिघांसक्या निजानुगेः ।
 राजपुर्ध्वामाकुलत्वं नीतायामाससाद तत् । तद्गर्तुः सोमपालस्य दूरस्थस्यान्तिकक्षिरात् ।
 आदीनास्य मधुसैव्यामधर्षादिकर्मसु । तिरस्त्रय प्रोक्ता नैवमुद्धेः स्वप्रभोः ।

यथेष्टावयवेषु तत्र कर्तव्यं परिचिन्तितम् । कोचितं यच्च नोचितं तौचित्यं निरवयवे ।
 नामपात्रेषु योक्तव्यं कथं भ्रातुः क्षितोऽस्मिके । येन मुखावयवेषु योक्तव्यं निर्मातव्यम् ।
 सुदीर्घदन्तिनोऽप्यसौ काशीदेवः पराजितः । विजयिषु कर्तव्यं यत्कथं नः विराः प्रभोः ।
 क्रिकने येन निवसेरन्वयानं कथाकथी । विविधस्य हरेर्दृष्टाः कुर्वन्ता यत्र जन्तुकाः ।
 तद्वापात्रपुरे काशानुदयनद्वाराभिः । काठेनिर्वा विरा निन्वे कीर्तिहोत्रेऽप्यत्रुभिः ।
 यथा प्राप्तिभङ्गा धरतिपतिमावयत् विविधा यथा प्रायोक्षाया अपि वनरवीमासु वज्रजः ।
 यथा तप्तहोत्रं यत्ननिपातानुभवम् तथा वृद्धस्य प्रमथयमयोऽप्यङ्गुतरः ।
 कक्षापरस्य तस्यैव सेभिरे वज्रिस्तुतिः । एकचेतरमावालि मुष्टमन्त्रं न स्रज्ज्वे ।
 टिक्कादयोऽप्यनगरं यानोऽवनिपुराध्वजा । तत्र हनुं यत्नयन्त मावादीन् पूर्ववेष्टिमान् ।
 बुद्धानुदीपनपावप्रहारयेदकारिभिः । न ते जेतुमशक्यन्त तैः प्रयत्नेः परैरपि ।
 क्षितेर्महाश्वप्राकारगुप्ते सुरगृहप्राप्ते । तैर्दन्तमानासौ क्षातुं गन्तुं वा नाभवन् क्षमाः ।
 एवं प्राप्तविलम्बेषु तेषु लब्धान्तरः सुधीः । क्षीयकार प्रदानेन वक्ष्यतीकामरावपुः ।
 गृहीतनीतिना तेषां सुखिः प्राप्नोति सत्वरं । तेन भावादिमोक्षाय पञ्चपन्नादिभिः समं ।
 प्रापावनिपुरं चावयत् तत्कालदपगम् । कथ्यान्तजादीनालोप्य भग्नं टिक्कादयो वयुः ।
 देवानारादिनिर्वाता भावाद्यपि च विधिर्वा । भग्नानामनुगन्तुं यत्ना सुखैरनितकमावपुः ।
 लब्धप्रतापे नगरं प्रविष्टे कथमापनौ । अयथाविन्दुराजोऽपि टिक्कां वन्दयन्त वानुगः ।
 यत्र चिन्तयन्तीवभावादीनपि भूपतिः । यादप्यहारयेत्तदिकार्यं क्षानाधिकारिणः ।
 यथा पूर्वमधोकारान् न स्रज् सुखिरयभूत् । प्रतीहारमुद्यमेवो का कथेतरमन्त्रिका ।
 प्रतीहारोऽपि निःसीमसामरपात्रकृतः । तद्वेदचमिकां कुर्वन्तगाद्राशः प्रतीक्ष्यतां ।
 य नावीदसुचक्षुर्दे कोऽपि तन्नेरसेन चः । नाग्निनिचक्षुर्दे मोवा वभूवाकयणोक्तुः ।
 निज्जुतेजिलसदृशसूक्ष्मैर्भूतैर्महोपतिः । आहारस्यमावाद्य तन्मते न न्येवत ।
 इत्थं नगरमात्रान्तर्ध्यायदमचारिकः । योऽवर्तिह समावयवेषु कन्दलवज्रवै ।
 यष्टव्याखिलान् निज्जुं कामरान्निज्येवैरे । अद्यातिहदधिष्ठानं निज्जुः प्रिविराज्ये ।
 यष्टपूज्यं यच्चमूचकैर्वा वीर्यं कामराः । भिक्षोर्दक्षगतं रात्र्यं मन्त्राद्विद्यताय ते ।
 एकैकौषधीर्वायमिचामिवादि वृष्टवान् । मोतिष्ठेत् प्राप्तरात्र्यः किमास्त्येव यष्टाकारं ।
 इति संमथ्य ते रात्र्यं बीमसाक्षात् दिक्षुः । दूतास्त्रिगुहं प्रादिसन् योऽपि दूतं यत्नजं कत् ।
 आकारचारवेष्ट्यैः पञ्चगुह्यं तत्र ते । रात्र्येमात्रं भग्नानोभविष्यतीत्यचिन्तत ।
 भोगलोभोर्जितैश्चिद्वद्वयवचिन्तितं । देष्टेऽप्यपात्रं पापीये देवाय वज्रपादि तत् ।
 दाष्टेऽप्ययोयो घोरायै वदभावे वचानितः । वज्रेण पातुं देष्टेऽप्यं द्वितीयादपि तादृश ।
 प्राचीन् पञ्चाशदुक्तोऽस्ति यः कथामुदञ्जानमष्टकपेटकनीतिरायैः ।

११००

११०५

१११०

१११५

११२०

११२५

ज्ञानाच्च तत्कारकदशादुद्योतकं परिच्छदः । देवान्मरौन्मुषोभिर्बुरावाडे मायवाचकम् ।
 अमुषाङ्गिः पदरक्षिण्येवादिहितवाचकैः । तदाद्यैर्लामरैः कुचच विरोद्धमपायैत ।
 अकरोत् खेरिणीसुलतया श्रीकण्ठचिह्नितः । अतिरूपेषु दारेषु तस्य कोटिधरः सूर्य ।
 खटां हरेः फलारममयेर्जायां वकिर्भुजः । वस्त्राच्च तस्य वंसदुर्गोऽप्रभातस्य प्रकृत्यात् ।
 खनं सौख्यसिना बद्धवन्मिरावयकाङ्क्षिणः । योमयस्यः कान्तिसे नादानस्य प्रतिवर्ध ।
 तदिजितुः प्राणहरेः प्रथमैस्तस्य कर्त्तव्यतः । तद्देवदुर्मममदीपीमानं सुखहरीं ययौ ।
 विगर्तेषु दया श्रीलं कणायां मङ्गलच्छेदे । त्वामोदार्थमभिवारेषु मेचीलं मर्त्यधर्षिणी ।
 पीडयेत्तन्मभीर्धेयदूरसे तस्य कामरान् । तन्मिवावर्धय राजानं ततः कुर्वुः क्रमेण ते ।
 क्षान्तप्रजाः सौख्यैर्चितुं साम्प्रते नरवर्धकः । मन्त्रिभिर्भुक्तमित्युक्तमपि मन्त्रं न चापसीत् ।
 वासुधायपरिवारेऽसङ्गदरस्तथ गच्छतः । सङ्गुप्रार्थनां तस्य भव्याः पार्श्वदवाचलम् ।
 प्रावर्धताय नमरे विभक्तिर्विभयोऽज्ययैः । सुखप्रसुलभे काले वरचायेव कामरैः ।
 वीर्यान्वच्छत्रुरगरे कैकपायैवाधिकं । सुखलक्ष्म्यापतेर्धर्मैर्नैदुर्गैर्न तुष्टुर्जनाः ।
 भौदार्याकारताकृष्यवेष्टमौन्द्यमन्दिरं । कोटिचरोऽधिकं स्त्रीणां प्रथयौ प्रेक्षणीयतां ।
 प्रशान्तविष्टरे देवे यथावत्सवययतां । शिष्टरिलक्म्याकृष्यवेष्टमौन्द्यमन्दिरं ।
 धीराद्या लक्ष्मणेनपि सर्वे मण्डवराज्यतः । आनीताः पार्श्विवाभ्युक्ते येन्यार्जवममङ्गराः ।
 अपि भूपासनाभ्यादभद्राजोषमोर्विना । प्रतीहारगच्छहारप्रवेष्टो वञ्चमानकान् ।
 लवन्त्युपि तपामतया दुर्मिच्छदुःखः । यद्योत्तरङ्गकाखोऽभूत् स राजोऽधमदमिचः ।
 कामरेभ्यो नृपः पौरान्मन्त्रं गच्छन् कृतवेतनः । निनायाभ्यन्तरं हृदि वाचं चापचर्च कर्त्त ।
 तियवैष्ट्याधेदेवाद्या ज्ञातयो जनकदुःखं । राजहोरोचिनां राज्ञा विपत्तिमनुभाविताः ।
 मोक्षस्तुभिः स पितृप्रमयादादनन्तरं । अनन्यवाचनं राज्ञस्त्वमेव समपादयत् ।
 निवासनगरं पौराः सर्वसामर्थ्यवर्जिताः । अनन्यैराहमाकीर्णैः कामरैः पार्थिवैःपमैः ।
 बद्धमूला नातिदूरे सर्वभारसहो रिपुः । सवाद्याभ्यन्तरामन्त्रिसामन्तावैरिर्विश्रिताः ।
 मत्तोपदेष्टवृद्धश्च नैकस्यापि नृपाख्यदे । अथर्ववञ्चकाः सर्वे भव्या द्रोष्टैकहृत्तवः ।
 राव्यारम्भे बभूवेषं चा सामिप्यस्य भूपतेः । सा क्षान्त्यान्तराज्ञातुं प्रत्युदन्नाविवेकृभिः ।
 प्राप्तप्रभुत्वात्तदिदं गुणराजोपवर्धनं । वञ्चमात्रं सुवञ्चोऽप्यथ सेनात् प्रदर्शयते ।
 पूर्वापरानुसन्धानवन्मैर्दृष्टान्ताय कथाः । नावुद्धानिगभीराणां वञ्चा रघवितुं गुणाः ।
 प्रत्यक्षस्य गुणायाश्चोविचिन्त्यन्तोऽवकाशितान् । अनीयैका भविष्यामो विवेकस्यानुवादर्थ ।
 क्षितस्य तत्त्वविज्ञाने ज्ञान्यस्य हि यदुर्जनः । समानुष्ठानुभावस्य राज्ञः किं पुनरीदृशः ।
 क्षितानां दाराणां यदुष्टमुष्टदुःखस्य सुखदः कवेः । केलेष्वस्य प्रियवक्त्रलोकाय नृपतेः ।
 क्षितानां कोऽप्यथ अवचितविवेकः सङ्गुक्तैरचानान्यं ज्ञातुं सुमगमनमार्गं न सुञ्जतः ।

५१५

५१६

५१७

५१८

५१९

५२०

भवेत्प्राप्तप्रशरणा परिणामेऽथ वा मतिः । कथं सर्व्वेभ्यः भूतार्था निहाया नृपदेवयोः ।
 सन्धेवाद्यापि त्रिषमाः सुभावा देवतां जनः । येषां विपाकमद्यत्मजानन् गन्धर्व्वः ।
 विकासः केषाञ्चिन्नयनविषमैर्भिद्युदुहयः परेषामुद्भूतिः अवणकटुभिर्द्विषरवितेः ।
 न चेष्टा कायन्योपकृतिपरिहीना जलमुचो जलो वर्यादन्वं गन्धर्व्वति मुकं नासा तु जनः ।
 गुणाङ्गोकोत्तरान् इष्टव्यस्तानुभवगोचरान् । भविता पूर्व्वभूपालकृते सप्रत्ययोजनः ।
 अनुचनत्रापि स्थानात् भूभङ्गेन चकार यः । विलोकाद्योमकमेव दिङ्मागदव भूधरान् ।
 विरुधदादिनीटुन्दा गूढं यद्वयसम्भवं । बहन्ति तापं भूपालाश्चैर्वाग्निमिव विन्धवः ।
 भूमिद्वङ्गास्तस्तस्य तेजसाप्याविनो गतः । पूर्व्वराज्यव्यवहारेभ्यमेवप्रकाशतां ।
 योयत्सं पश्यति स्त्रात्मसंभुसं स व सर्व्वतः । जानाति यज्ञोक्तिरितं देवविन्धमिविचरं ।
 स्थिरप्रसादेदने यत्नदादने न व कश्चित् । भयं पुनः प्रकमतां दत्तं हरति विद्रिषां ।
 कृष्टाघेः प्रतिविम्बं स्वं दित्वा मान्योऽस्य संमुखः । नापरः प्रतिब्रह्मस्य सर्व्वतः प्रतिमर्ष्यति ।
 तस्य नातिप्रितं कोपे प्रसादे निमित्तं पुनः । धत्ते तीक्ष्णैकधारस्य तरवालेन्दुसं वचः ।
 तस्याकुञ्चनो नित्यास्त्रानलक्ष्मीविकाशिनः । प्रभवन्वाजिताः कल्पजाखिनः पञ्चवाहव ।
 राशि गाभोर्ध्वदुर्ध्वमहाकायप्रभविष्णुतां । विन्दे जन्मिणां लोकस्त्रिवे तेषां सर्व्वतः ।
 प्रकटस्तु प्रतोहारे नो विवेहेऽस्यमन्त्रिणां । पार्श्वदुर्माकामेवास्त्योऽधिक्षाभवेद्भूतिं ।
 तस्योत्पाटयतः सर्व्वैस्तृणानीवावहेत्यथा । स्फूर्जन् जलकसिंहोऽभूदन्नकोऽमूलनः परं ।
 आवाक्यात् संस्तुतो राज्ञः स कृतज्ञश्चवहारवित् । अध्वर्य्यक्षरणीभूततनयोऽस्तसर्व्वतः ।
 चरेभं यौगसम्बन्धादिच्छतस्तानुमोदतात् । कुडाभिधक्षक ततः कृतावज्ञोऽतनोत्तपां ।
 रत्नान्नेवो स तर्ज्जोपादुपपापैः षण् षण्णे । सस्र्जो जलके यन्मातृपोदेवमजियहत् ।
 राजस्तुत्यवयःस्यो हि जननीगाढवसेवात् । राज्यकाले हि बोधेकावासां तदवकाशदी ।
 तुरङ्गयोगोपस्कारस्नानाहारादि राजवत् । अकालव्यावकुट्तां राजधान्यन्तरे च तौ ।

११६०

११६१

११६२

११६३

यह स्मृष्टैः समशीर्षिका प्रभोर्न युक्तो प्राप्तवमुक्तैः कश्चित् ।

मिनोक्तेर्द्वैर्दुर्दृष्टव्यज्ञं शरोजवण्डस्य महाविजयना ।

तद्विजिलाभसंरुढपैरुगलेख्यकन्याः । तदर्थेऽप्यखिले चक्रुस्तद्विषः कमुषं नृपं ।
 अथ राजा विजयिनं सत्कनैः कल्पनापतिं । कनक्षः भावसे मासि जगाम विजयेश्वरं ।
 अचान्तरे पिष्टदेवादागच्छन् गिरिगङ्गरे । प्राप शूरपुरैर्दृष्टाधीश्वरादुत्पलोचनं ।
 पुष्पाणनाडादुत्पिच्छकतये पुनरागतः । शृङ्गाधिपेनागुडिकान्नेविका व कृदायन ।
 क्षितौ निपतितः पार्श्वप्राप्तमेकं दिवङ्गतं । मुसूर्ध्वैर्निष्ठाविष्टजानुमर्कापि बोऽवधीत् ।
 प्रत्याटनस्य सत्कृत्य कल्पेभं मदीपतेः । दार्ध्ववन्निपुरस्त्रस्य द्रोणे शूरः क्षितौ लघतात् ।
 य इत्थद्राटिका मुष्टिरस्रश्चक्रमुद्रः । अत्र तस्य दृढामर्षजोक्तमुद्रिपादनं ।

११६४

आद्यायामेव याचाचां जातारतिवधो जनेः । स निःशेषयिताशेषकष्टकानामगच्छत ।
तस्मिन् प्रविष्टे नगरं विद्रुताः केऽपि शाययः । प्रापुर्जनकशिंहावाः केऽपि कारागृहस्थितिः ।
कैश्यत्पद्यायितैः शङ्कां याहिताः पृथिवीपतेः । ततः कोटेश्वरमुखाः प्रातिलोभ्यं प्रवेदिरे ।
ब्रमाणां निर्गतः श्रीमान् कार्तिकेऽथ कृती नृपः । तत्र तत्रासुचद्दामं संयामोयमवाधत ।
यत्र सुसुलभुपाद्याः प्रापुर्भग्नप्रतापतां । तं शङ्कियाममदहत् सुज्जिर्जितविक्रमः ।
महीभुजा पोष्यमानैराकृतः कोटकादिभिः । अथ भिषाचरोराज्यदृष्टभूयोऽप्युपाययौ ।
एकेनाङ्गां योजनानि प्रोक्षन्त्य दश पञ्च च । त्रिलिकाकोटनामानं गिरियाममवाप यः ।
कुत्पिपासाकृमारातिभीतिमार्गभ्रमाद्भवं । क्रमं नाजोगणश्रीनो धावितः स निगोचया ।
कार्यमायाति वैमुख्यं जिगोषोर्बिम्बुरे त्रिधौ । प्रस्थितस्य पुरोवाते रथस्त्रेव भ्रजंशङ्कं ।

११५५

११६०

आरम्भमात्रमपि कस्यचिदेव सिद्धौ कश्चित्प्रयत्नपरमोऽप्यफलप्रदायः ।

मन्याद्रिणाष्टतमवाण्डधर्ममुक्तैस्तत्किञ्चिरादिदधता न हिमाद्रिजेन ।

अष्टा सरित् स्ववसतेर्जलधिप्रवेशे वेलाकिञ्चिन्नवमेन विवर्त्तमाना ।

मिथैव यच्छति धियं पुनरुद्धतेति नात्याममस्ति तु विधिव्यपरोपितानां ।

तस्य तावन्नाशयकठोरस्योदयच्छणे । सिद्धेर्बिम्बुरे विधिना विधुरेण व्यधोयत ।

११६५

आयातं तममुद्धा तु तस्मिन्नेव क्षणेऽश्रयत् । पृथ्वीहरानुजः प्राप्तभङ्गः कृताङ्गुलिर्नृपं ।

कोटेश्वरः स चावेत्य सम्प्राप्तं तमतिष्ठतां । कृत्याचमौ हतौ सर्पाविव मन्मथिचिन्तितौ ।

ताभ्यां स्थानेऽथ योऽन्यस्मिंस्त्रयजितोऽध्वपरिभ्रमं । कार्कोटदृक्प्रमार्गेण निर्गतः सुखं तं ययौ ।

आसीच्च तत्र प्रोचण्डदर्पकण्डूलदोर्दुमः । उवाचमाणः कम्पोराकान्तिवन्ततस्मिन्ना ।

उदापसलिलस्त्रेव तस्य रत्नगवेदिणः । पुरं प्रविष्टो राजातिप्रतीकारमचिन्तयत् ।

११७०

अद्वितीयस्त्वमात्येषु प्रतीहारोमदोयतां । सुज्जेरचरमानोऽभूच्छान्तेवणतत्परः ।

आयथावथ विभ्रम्भावबृहत्वं कृत्वातः प्रभोः । धन्यायजः पूतमूर्तिर्जीर्णबीजलमज्जनात् ।

तदाथाः संसृता राजस्त्रिरं सभाविनास्ततः । अनामुवन्तोऽधीकारान् पथ्यतप्यन्त स्मिन्ना ।

कुर्व्याणे कार्यतस्तस्मिन् भरं पिबेषु मन्त्रिषु । कालप्रतीक्षाचमतां मुञ्चसे गहनाश्रयाः ।

प्रतीहारस्तु दुर्लभ्यसुज्जिनिर्लेठनोद्यतः । अग्रिथानपि तान् प्रोत्था जयाहोयोपयोगिनः ।

११७५

अतीतेष्वथ मासेषु केषुचिदैवयोगतः । अकस्मादभवद्भूयत् स्त्रीतल्लतामयातुरः ।

विस्त्राटत्रोफातीसारवक्रमान्वाद्युपद्रवैः । सन्दिग्धाभ्युदये तस्मिन् देवः पर्याकुलोऽभवत् ।

इत्थं स्थितः कुलेऽस्यैकभर्तुः स्वामी बलौ रिपुः । तत्पक्षा जामरा राजं दुष्टमेव व्यतिन्तयत् ।

आयथाश्च तदाले च वितरुथं विचारयन् । राक्ष्साः श्रीगुणलेखाया जातमेकं सुतं त्रिभुं ।

पञ्चाब्धदेष्ट्यं परमां हिं सुज्जिर्भूमिपतिं तदा । विक्रीपुर्मन्त्रयामास मातुलेनास्त्र गणिता ।

११८०

इत्थं भूतस्य दुधुक्षुः सख्युः सुज्जिरयत् । पञ्चचक्रादिभिः बाहुं युक्त्वा मन्त्रयतेऽतिशं ।

लम्बरम्भः प्रतीहारो धन्वाद्याश्च उदीरिताः । इत्यदीचं संतो भूपं स तथैत्यपदीच तत् ।-

पूर्वप्रजासज्जदवाहुतवस्तुतलव्यावर्षनेन कुतुम्बे जलयन्ति तज्ज्ञाः ।

वासादवाक्यमतिहर्षमधिष्यन् सन्ति प्राथेनृपानियमद्वन्द्वमनोनुभावाः ।

जोषस्याने कृतवसतिभिः स्त्रीष्वयायासये वा निःस्त्रीष्वयच्छलनकुत्रैर्मानसं सम्प्रविश्य ।

नीतोभूतेरिव विवदतां निर्मेरं गर्भेष्टैर्भद्रं नृपात्कथमितरतः स्यादवद्व्यवेष्टात् ।

निर्हेतु प्रहसन्निटः प्रविशति क्षौणीपतेरन्तिकं प्रत्युत्सुसदृशे किं किमिति तं दृक्कलनच्छाद्य ।

भूते किञ्चिद्वनो कदाप्यथ कथमर्थैकं मानिनां मानप्राप्तगुणेषु यत्सरभसं दधीक्षितातांशते ।

२१५

सविभ्रमगतागतः किमपि भावमायः कुतो प्रभुर्भूतिलोचनं जगदवद्व्यवेष्टाकथनम् ।

निजस्य मुखविक्रियाप्रकथिताकनादीन्विदकनयहमिवाहितं नृपतिवक्त्रभो दुःखः ।

अपि जातु स दृष्ट्येत निःसङ्गममतिभूयः । योयन्मपुत्रक इव धनं धूर्त्तैर्न मर्त्यते ।

यतोभूत्यान्तराज्ञानाख्यातः सर्वस्वसंशयः । तत्प्रजादुष्कृतैराज्ञां हा क्षिप्त्वाद्यापि ज्ञाम्यति ।

सुज्जिगोरागममंष्टुमागच्छन् पूर्वैवत् प्रभोः । विन्यस्तारविगः पश्यन्निश्चयमस्मिन्न ।

हासिष्यं वामतोऽयातमाद्ये प्रतिविविधं । दर्पणक्षेत्रे राज्ञः स विभः स्यात्पराङ्मुखः ।

२१६

तस्मिन्वाज्यद्वे खेदाश्वन्दोक्तगतागते । नृपतेस्तद्वतां प्रीतिं निश्चेत् जङ्घिरेऽस्मिन्नाः ।

ऋत्यः सुखेष्टिचरयोऽप्यास्मान्निद्विजः षष्ठः । अतिलोभ्यावधेभन्तुर्भन्नेरासीच्छिरोऽन्तकम् ।

नीरेगे राशि दृष्टः स विष्टदृष्टौ नृपाव्यदे । वसुधार्त्तं विनिर्व्याय प्रार्थनार्थी यदहान् यथै ।

न तं प्रासादयद्राजा विजालकलवाहनः । आकम्पाद्यौ कथं न स्यादित्युपायं विचिन्तयन् ।

त्यज्येत क्षतकांक्षाऽसौ निराशैरनुजीविभिः । मन्त्रेति तदधीकारानन्वेभ्यस्तूर्णमपेयम् ।

२१७

राजस्थानात्सुं धान्यमुदधं कम्पनादपि । अजिघहस्वरपतिः खेरीकाव्यश्च निष्कणं ।

क्षिताधिकारे प्रथमवैरते नृपतौ ततः । अन्त्यावधेवानुचरः सुज्जिरासीद्विद्वितः ।

विमानितः पुराङ्गनायामुद्दिश्य मानवान् । सोऽयं सुसुखभूभर्तुस्त्रीत्यादाय नियेषे ।

योस्तुस्यात् प्रार्थनाकाङ्क्षी राजधान्यन्तिकेन सः । निर्मेच्छवाजपुरुषेन राज्ञा वान्वहयत ।

तन्निर्वाचनमर्थं स्यात्पलायानुवाचिके । प्रतीहारस्तस्य गुह्ये कीवादेः स्वात्मनं व्यधात् ।

२१८

नियहानुपहावस्तदायत्ताविति रक्षितं । पुच्छं प्रादास्तस्य कोऽय इति ज्ञावन् स विषये ।

निहन्तो लज्जको हारात् पक्षीक्षे जनकैर्मतः । अवरोपयद्दोहोभागिकं लोहराचलात् ।

प्रतीहारविष्टास्य धात्रीयाय महीभुजः । प्रेमाभिधाय तज्जोहाधोकारश्च समार्पयत् ।

उत्पन्ना लोहराद्यागाच्छब्दाद्भुंमहोपतः । स पीनविषमं कालं राजा पुर्यामलङ्घयत् ।

अमात्यकनुकम्पानपातनोत्पातनसमः । आकम्पनामरः प्राप प्रथमं कानपि लब्धकः ।

२१९

हारेऽप्याकारयत् सुज्जिप्रतिनक्तविधिस्रष्टा । क्षयमाप्नोराजवर्षपौरुषं राजमङ्गलम् ।

अनन्ददेवजः सुज्जिः क्रूरो मत्कोपपोषितः । कीर्तिमेव हरेद्व्यावितीर्याकलुषो वि सः ।

खड्गपादिसहायः स खड्गः पर्यटितुं पथि । निःसुखक्षोपहासश्च तेन कार्यार्थकात् कृतः ।
 कर्तुं पदव्यां योग्यानामयोग्यान्मभ्येक्ष्य कः । तेषां गुणैस्तान् संयोजुं न शक्यं कारक्षैरपि ।
 पदे शोखण्डस्तानुचितमुचिते कर्षयि निजे हृषाङ्गः प्रसेप्तुं प्रभवति चिताभ्यस्य रभसात् ।
 न तत्क्षेत्रायत्तविजगद्दुदयापावघटनोऽप्येषा तद्वन्नेन कुटमिह पदुः खड्गटवितुं ।
 तस्मिन् सुजिप्रतिस्पर्द्धामप्रौढां बोद्धुमश्वमे । दूतामखजराभेतुं सञ्जपातं दिगन्तरात् ।
 निर्वीरे मण्डले देव्योऽप्यवापत्कार्यमोरवात् । कोट्येन्दो नरपतेर्क्षितरामान्तरङ्गतां ।
 प्रीतिदायैस्तोष्यमाणैस्तैस्तुष्टेन भूभुजा । विजयोनगरे तक्षो सोऽपि सुतामयातुरः ।
 एवं दमकदम्बैश्च राशि कुर्वति कार्यतः । चालकैः सोमपासाद्यैः सुजिर्भिन्नेऽथ वैकृतं ।
 प्रतिज्ञाय लतामाचषाद्यं कञ्जोरनिर्जयं । सोमपासाद्य तद्वाण्यं सोऽग्नीचकैः स्वमानितः ।
 प्रतिज्ञुत्वाव तस्मै च भागिनेर्धीं स कन्धकां । धोमानचान्तरे वामदाने प्रचुयुजे नृपः ।
 दौ तावत्प्रःप्रैरा राजकन्धयोः क्षीकियात्तदा । रभसाद्यावकुल्याणावदातामन्तरं द्विषां
 उपायैर्जर्षसंहस्य प्रकुनेय निरोचिनैः । मेरितः सोमपासोऽथ सुज्यैर्बन्दादरोऽभवत् ।
 स्वयमेव्य प्रतीहारस्तत्र राजपुरीपतिं । क्षीमान्तभुवमानिन्य कन्धकोदाहचिद्वृषे ।
 जातां कल्पनिकाख्यायां मन्वादेव्यां मन्वोपतेः । उपसेमे नृपसुतां सोमोऽन्वापुचिकाभिधां ।
 जाते तस्मिन् कृतोदादे नागसेखाभिधां सुधीः । तत्क्षणेयं प्रतीहारो भूभुजे प्रत्यपादयत् ।
 इत्थं राष्ट्रदये बहुसन्धा निरवकाशतां । प्राप्तः प्रतस्ते वेमने सुजिस्त्रिपक्षगोक्षुक्तः ।
 जालन्धरे सङ्गटितो ज्येष्ठपासो निनाय तं । गाढावमाननिर्भष्टयौहवं भिक्षुपक्षतां ।
 त्वयि भिक्षाचरे चैकधैर्यमायकतां गते । नोपेन्द्रो वा मन्वोद्रेवा समर्थः प्रत्यवस्थितौ ।
 राज्यप्रदस्य ते यद्य चक्रे राजा विमाननां । तस्युग्रो यस्य विषये प्रतिकुर्षस्तयोर्दयोः ।
 इति सम्प्रेरितक्षेत्रे देवपाशास्तिकस्थितेः । यिद्यासुः सोऽन्तिकं भिक्षोर्भागिकेन न्वविधत् ।
 अनिच्छिप्रवतोऽस्त्रीनि स्त्रामिमो जाह्नवीजने । न युक्तमेतत्ते कृत्यमित्यावेगाद्भासि च ।
 स्वात्मा द्युनद्यामेष्ट्यामि पार्श्वं व इति निखयं । स पीतकोशः क्षत्वाद्य यथै प्रकृतचिद्वृषे ।
 प्रतोहारकरन्यसाधर्म्यभारस्तु भूपतिः । मन्दाकान्ततया राज्यमस्त्रिस्तममन्यत ।
 यो यो हि व्ययहोत्तं तं सन्धाय सविधस्थितः । तमन्धं प्रतीहारः सानुपहमिवैवत ।
 प्रगस्तमाने शास्त्रेवमुदयः कल्पनापतिः । अवधीच्छ्रयणा दृष्टं प्रकटं कालियात्मजं ।
 अविन्वाशोऽप्यणान् सर्वलावण्यानय लक्ष्मकः । निर्दोष्यादान् कल्पनेऽमीवत् सान्धमजिघासत् ।
 स्वात्माभ्येषति गङ्गायां यावत् सुजिर्भिन्नुचतां । यावत् कथं मया नेवः काक्षीरइति चिन्तयेत् ।
 तावन्नाचान्तरव्याप्रा राज्ञो विज्ञाय जामरान् । भिजान् भिक्षाचरोऽविर्बाहवलाटो हिमागमे ।
 मण्डलक्षान्तरे तस्य विविचोदङ्गजामरः । प्रतीहारो हि मनुष्य निषेद्धा समपद्यत ।
 स टिकेन पिङ्गद्रेहादेकान्तदेविषा रिपोः । आनीतः सन्ततेर्देनायायः सर्वैश्च जामरैः ।

११४

११५

११६

११७

११८

११९

प्रतीक्षमाणो राज्यातिष्ठेत् सुख्यसमागमं । निर्भयदृष्टिज्ज्ञानमातुर्भागिकस्य खड्गप्रभोः ।
 वाणशालाभिधं दुर्गे वयस्योष्णितावपि । दूतैर्विभेदमनसमन्वितमरमण्डलं ।
 प्रभेदं सुहृदां चाथ द्विषाश्च विद्वजन् पुरः । व्यावर्त्तताश्च गङ्गायाः सुख्यव्यवहितमञ्जनः ।
 पूर्वविप्रकृते भिषावस्त्रिंशभेदमागते । यथामुख्य महीभर्त्तुस्तथास्त्राकं भयं भवेत् । ११७०
 ध्यानेति धिक्देवेन प्रार्थितो व्याजमादधे । सुख्यस्त्रीकरकोयोगे सोमपातोभयाकुलः ।
 सुख्यजान्मन्धरं प्राप्तः प्रातर्भिषाचरात्किर्वा । चावद्यास्यति तं चाथं तद्भूतस्त्रावदावदत् ।
 प्रेरितो ज्येष्ठपालेन निविष्टो भागिकेन च । विरराम स तस्मात्त्वा विपश्चात्प्रवणयदात् ।
 खणं देवान्मरोपान्तं तव भूपोऽपनेत्यति । खड्ग दास्यत्यधीकारं मन्त्रुखप्रदितार्थनः ।
 इति दूतमुत्सेनाकः सोमपालेन चान्वहं । विपश्चात्सुख्यमुत्सार्थं तद्देवाभिमुखोद्ययौ । ११७५
 उदयः कल्पनाधीशो वैशाखे तूर्णसङ्कटः । खड्गान्त्रितेन संयामं प्रत्यपश्यन् भिक्षुजा ।
 प्राक्कल्प्यन्वपहतने जाते दृष्टुबले ततः । तस्मिन् कोटान्तरं भिक्षुः प्राविशत् प्राप्तवेष्टनः ।
 राज्ञश्च विजयशेषं निर्यातः प्रत्यपूरयत् । कल्पनेनैव कटकं तास्त्रास्तुप्रैवयन्मूः ।
 यन्मोपलक्षराधारविविधायुधवर्षिणी । दुर्गस्थितेनृपपदः प्रतियोष्यन्वर्षिभिः ।
 पतत्स्वयमासु भिक्षोश्च नामलक्षसु पन्तिषु । यहीतुं दुर्गजाज्जसेना दीर्घापि नाशकत् । ११८०
 दिग्भेरभ्यधिके मासमात्रे घातेऽपहीनतः । विहार्यमूलं दुर्गस्य धान्यखाताम्बुमध्नं ।
 दुर्गभाजोऽवलासख्याराक्षुपायपरे धियं । जाततदैरिवाभिषेक्षां धनलुब्धामदर्शयत् ।
 विमसजं प्रतीहारमथ तद्वत्समिद्धये । राशो जामरसामन्त्रमन्त्रिराजात्मजैः समं ।
 कोटेश्वरविशकायाः रुद्रखण्ड विमोचयं । करिष्यामो वयं भिक्षोरिति बुद्ध्या तमन्वयुः ।
 पश्यन् सङ्कटशैलापादधः कोटं मितोकति । जितं मेने प्रतीहारे वीर्यान्मत्ताः स्ववाहिनीः । ११८५
 पूर्वस्थितैः प्रतीहारानुगैरान्यत्र वासरे । अयोधि सर्वैरन्यस्य बलात्कोटं जिघृक्षुभिः ।
 ते तावन्तोऽप्यमृष्टा तथा तैः प्रतिचक्रिरे । नास्तीदं विक्रमेणेति यथागृह्णन्निश्चयं ।
 शीरदेष्टुमार्येभ्यो न्यपतन्मन्त्रिभिर्यताः । निधेदसौचसरघाः शीर्षभ्रमरगोलकाः ।
 कोटेश्वरस्य मूढत्वं निबूढं तत्र किञ्चन । खड्ग भिक्षोर्लवण्यानामन्येषाश्च विनाशकत् ।
 नास्त्रान् मत्समा वीर इत्येतावन्प्रसिद्धये । स ह्यपुष्टोऽहनेभिर्साध्यान्प्राणव्यवकार्यभूत् । ११९०
 बुभुक्षुणां खड्गानां स सङ्कटे धैर्यमादधे । कोटेश्वरोऽस्मि चाभिषत्सदृशाजामराः परे ।
 अदेतदृश्यते भूरि शैत्यमकाङ्क्षितापतत् । पर्यवस्येदिति वदन् समभावान्यथा च तत् ।
 विम्वभूरमुत्थारिथं कोटेश्वरोऽप्यसौ । अन्येषु तत्र केवास्तेत्यथ ते निश्चयं दधुः ।
 भूधृतिरुद्धः कार्यवशेन सोपवेष्टने । अङ्गोक्तताधिकारस्य धीमांष्टिखल लक्षकः ।
 यथाधीमं मशायामस्त्रादिद्यागसंश्रयात् । स्त्रीकृत्य भिक्षुपुत्रपुत्रपुत्रकचमकारयत् । ११९५
 आनन्दास्यः खड्गाधीशस्यास्यः क्षतगतागतः । नीत्वा टिक्कं प्रतीहाराभर्षं भूपोऽप्यरोपयत् ।

प्रतीहारस्य टिकेन सहैवं वोक्ष्य डामरैः । निःसंशयं चेतोऽज्ञायि भिजुः कोष्टेश्वरादिभिः ।
 संरञ्ज्यासदिभोचाय प्राद्विषंसे खग्नान्तिकं । दूतानूरीकृतस्वर्गदाना भूरिधनैः समं ।
 खग्नस्तु दद्यादुक्तोचं गृहीत्वास्माभिरुद्भिस्तः । जानाति रचितान् प्राणान् भिजुः कोष्टेश्वरादिभिः ।
 समन्युः प्राप्तराज्योऽयं देवपालोऽयं दूरगः । हन्यान्मां अयमिहसद्व्यः पक्षः प्रयत्नतः । १०००
 मत्वेति तेन प्रत्युक्ता भिजुभौचं स्थितं गृह्यात् । विपाश्वतः फलदकं निर्मं ज्येष्ठ्युचिरेऽपि ते ।
 स त्वमधोपलिप्राङ्गः श्रेयस्करवर्त्मना । यातइत्यथश्लोके ध्यायन्मानो न निर्धये ।
 कोष्टेश्वरेण्यककृत्यसैन्येभ्योभेच्छया क्षिपन् । कर्त्तुं कालविदा प्राट्णोत् प्रतीहारेण सान्वितः ।
 नीत्रौ खग्नौर्देतायामाप्रत्यूषादगृह्यत । व्यवसायः प्रतीहारमुखैर्भिजुप्रमाणे ।
 गच्छद्भिगागच्छद्भिश्च राजा दृतैः प्रतिक्षणं । अन्विष्यन्विजयसेवे वार्त्ता पर्याकुलोऽभवत् । १००१
 तावद्भिगाधैस्तेभ्यः साहमादृश वत्सरान् । कृतयन्त्रस्य साधोऽभूज्यो वृद्धमहीभुजः ।
 डिम्बाज्जा तु गाण्डीवासस्य भिजोः प्रमाणं । साधमेने हि मन्यन्ते हन्त किंकेन सङ्गतं ।
 विहस्य नोयने वित्तं खग्नैरेत्य कणादमी । भग्ना नूनं प्रयास्यन्ति मुषिताद्याखिलाः परैः ।
 पृथग्भूतः कोष्टकोऽयं त्रिभक्त्यैव वान्धवः । एते भिजुचरोक्लिष्टपुष्टा आभ्यन्तरा अपि ।
 को नूनोऽत्र सम्प्राप्ते धोराज्ञः साधयेद्भित्तं । सामघो नूनमायाता भयमस्यैव सिद्धये । १००२
 इत्युचुः शिविरे यावज्जनास्तावदेव्यत । कटकैर्धन्विणो दुर्गं विकोशायुधवाहिभिः ।
 एकाकी चिरमंकिष्टोदन्त्यस्तत्कृतेऽस्मिन् । हा धिक् परिकरे बद्धो निर्मलैः सर्वैश्चस्त्रिभिः ।
 तएवेत्युचरासीच कषष्कस्त्रोर्मिनिर्गलः । स्फुरद्योधाक्षिणफरोनिःशब्दः सैन्यसागरः ।
 ध्यामोद्भवेत वा सैन्यं लङ्घयेदा मृगशृङ्गे । दुष्टाभ्रवृष्टिगिरिवा निस्त्रिंशस्ताडयेत् समं ।
 मास्यैर्गौर्यैः पर्यन्ते स्त्रीकुर्वन् भिजुरायुधं । सम्भ्रान्त्यकितशालीदित्यन्त्यन्त्यन जनः । १००३
 एतावन्मन्त्रिणं सिद्धमथ प्रत्युहसम्भवः । तच्छान्तिः कार्यसिद्धिश्च प्रतापैर्नृपतेरभूत् ।
 सैन्यं भिजुचरायातं पश्यत्युर्जाप्यतेक्षणे । कोट्टानिष्कृष्टशस्त्रीकः पुमानेको विनिर्ययो ।
 बदन्तीभिः परातस्य नारीभिलास्य चिक्षिपुः । पृष्ठे केऽपि वपुर्लोकैः सुभाधरवासवः ।
 बद्धः पलायमानोऽत्र कोऽयं भिजुर्गतिं ब्रुवन् । तन्मत्वात् स जनेऽश्रौषीद्विहङ्गं तमथ निर्गतम् ।
 सह भिजोः कृतद्रोहतुभुले प्रस्तुनोबधं । तस्माद्राजानुगेभ्योवा स्त्रियाश्च विनिर्ययो । १००४
 अत्रोहोऽस्मीति लोकस्य प्रत्ययाय चकर्व च । कृपाणोमुदरं हनुं रक्ष्यमाणानिजानुगैः ।
 सानुगस्यकर्मणा स विलङ्घ्य नृपवाहिनीं । अद्रिप्रस्तराणां पान्ते नातिदूरेऽभ्युपाविशत् ।
 उच्छ्वंसश्चिरसम्प्राप्तैरभोभिर्दुर्गनिर्गतः । साधो प्रयोक्तुं प्रारंभे प्रीतिः सैन्यडामरैः ।
 यच्छातं लम्बमानाकर्महस्तद्व्यधतः खणं । भिजुः क्षपायामास्कन्दमपनेय्यन्ति डामराः ।
 इति तदाचिकात्तीक्ष्णाक्षीविभिर्धन्विणो समं । खग्नैश्चजिह्विर्दिवदान्यहधस्तादहधवः । १००५
 ततः किलकिलारावमुखैः करतान्तिकं । गौभैर्दद्विभुचिवा व्यगृह्यन्ताकुलाग्रयाः ।

मुक्तास्त्रानिद्रुहः लक्ष्मणा राज्यं प्रसाधितुं । द्विकतो मन्त्रिभिः स्थापितस्तार्क्ष्यं को नु माधितः ।
 राजकार्यं च भागौ च सम्प्रमानेऽथ लक्षकः । किमेतदिति तं नोविं स्रजश्यालमभाषत ।
 मोऽभ्यधात्कुम्भदास्यापि रोदुं शक्यं चिकीर्षितं । खड्गानां प्रत्यवस्थाता कथं तत्रास्य सचिधिः ।
 स हन्तुं वैपरीत्यनं खड्गानां त्वं व्रजेत्यथ । उक्त्वा खड्गप्रदानम् जहथ चान्यमन्त्रिभिः । १०१
 सुदूरदर्शना राज्ञा विषकाटावपाततः । देवपाकगृहादस्त्रादारम्भः समभाष्य च ।
 अतः प्रधानकोट्टेऽश्यालः स समगृह्यत । प्रमोदधरेतदर्थं यद्युता दीर्घशङ्करा ।
 संशोभावतरे सत्ता ततो निस्सम्भ्रमेऽभवत् । मिश्रितं पक्षिणमिव त्यक्तं प्रायं विवेद तं ।
 स तान् नृपे न हास्यं मे नष्टे कार्येऽथ साहसं । सर्वनाम्ने हनेऽमुस्मिन् खड्गश्यालेऽपि किं भवेत् ।
 अकुण्ठया भाग्यवत्या राज्ञः श्यालः खड्गस्य सः । सर्वान्धियस्य दुर्गायाम् तोत्तुणादीनाञ्जहाव ताम् । १०२
 दस्युनामसवः कण्ठे सन्देहं मन्त्रिणां धियः । खड्गस्त्रीणां प्रीतयः काटां तीक्ष्णस्त्राहृज्जगिरी ।
 स सर्वकौपोनपठोवद्वस्तुस्त्राभिधादितैः । रघुभिः स्त्रामिवस्त्रस्य स्त्रापनं सर्वतेऽमुष्मि ।
 स ताम्रलधरः सक्तिस्रोकेशशङ्खयोजने । याभूदनुमुमूर्षुणां भिक्षुराजोपजीविनां ।
 निखिलान्ते ततस्तस्मिन् न तेषामन्वयर्त्तत । कोट्टेश्वरादिभिर्विरं ठुगं वरणभीशुषां ।
 एकेकस्य लक्षकण युगायैः प्रेरितैर्भटैः । टिक्काः स्त्रं तीक्ष्णं बलितं निचकर्त्ताङ्गुलिं भयात् । १०३
 खड्गैरस्त्रिभ्रवरे सपलायनशङ्कभिः । रक्ष्यमाणस्तस्त्रहस्तु मनस्तापादभुक्त्वान् ।
 दीरताम्यन्त्रिलमेन तीक्ष्णानामाहधोमुकः । तस्मै भिक्षाचरस्त्रान्तमचक्रत्या विमोदयन् ।
 सर्वे प्राङ्गनमायाते तीक्ष्णलोके धुयुत्सया । उत्तिष्ठता तेन दायः स्त्रोकेशः समाप्य च ।
 दीरतः कान्तया साकं कामिनः सुहृदागमे । प्रद्युत्याश्चारिव शोभेनाम्लस्य व्यग्रभत ।
 किमद्यापि वधेन स्त्राहृज्जनामिति चिन्तयन् । स विहाय वरं चापं साभिधेनुर्भिनियधौ । १०४
 स्त्रदार्धचिन्ता गलिता घामश्यामलिभिः कवेः । चक्षुषिचपताकाङ्क्षमिव चोरपटाक्षलैः ।
 गण्डताण्डविना स्त्रिहृज्ज्वालाटङ्करोविषा । चन्दनेः स्त्रोकेशाभ्यां च शोनितार्धकं घातितं ।
 द्वितीयां चित्रचर्म्यन्ते विपर्यस्ताङ्गितावनं । शोतयन्तमिवालातैः खड्गोनेचाधराङ्गुके ।
 कांसुधाधरवाधोपवद्वधौताम्रराक्षसैः । लोलेर्वीरचरिं बहुवटाटोपमिश्रांसधौः ।
 दूष्पनः पाणिपादैश्च साहप्रचुरचारिभिः । चरन्तं मण्डलैश्चिन्तैर्लघुचिचक्षिरकमेः । १०५
 शोचिष्यस्योचितं सधर्ममलङ्कारमहं हतेः । अभिमनविभूतीनां निक्षोक्तेकमनस्यधं ।
 अलक्षितप्रियातं स सर्वोऽप्युक्तुखोजनः । विचरन्तं तमैविष्ट भिक्षुमये विरोधिनां ।
 राजवीजो मधोर्नता तं प्रवीरः कुमारिणः । आताप्यश्चेत्तपालस्य निर्धेतोरक्तिकोऽन्वगात् ।
 सर्वैर्किंशोक्तैर्लक्षैर्धनैः परिपन्थिनः । वरौधेकः वरराशैर्गार्गिको भिक्षुवन्धितः ।
 ते भावन्तो न्यभाष्यन्त वरेस्तपापनिर्गमैः । वधापलैः धुरेतावतप्रेरितैरिव दन्तिनः । १०६
 स रोदुः प्रतिशोधानां पापैः क्षिप्रान्त्रभिः खड्गैः । सताङ्गेभ्यश्चापस्य चिरेण विमुखीकृतः ।

तस्मिन् प्रचलिते मार्गेः प्रविश्योपावर्त्तमानः । ते च भिक्षाचरादीनां सर्वे गोचरमावधुः ।
 भिक्षोरकं कणालक्ष्यधैर्यं पार्श्वधृताकुचं । अधावन्तूर्ध्वमादाय प्रुखमेकीदृशमृष्टः ।
 तस्य प्रहरतः कूलं भिक्षुराश्रितवत्सलः । चित्तापहस्योन्मात्तः केदाल् जयाह धावितः ।
 प्रजहार हृषाणा च निर्धन्नाणि पतिव्यति । तस्मिन् प्रहरतां भूयसौ कुमारिचरत्तिको ।
 निर्विभागेहते तस्मिन्निविधाकुधवाहिभिः । विरोधिषोधिषुस्यकटैस्त्रयो युयुधिरैऽप्य ते ।
 अजायन् विविक्तस्य ब्रह्मसन्नासिताहिताः । कोटराजगरापासुधरबीचाहव द्रुमाः ।
 अग्रजुक्तास्तान् हन्तुं खड्गशूलादिभिर्दिवः । अपस्त्य ब्रह्मसारेक्षतो दुरादवाकिरन् ।
 भिक्षाचरस्येनैव भजतः प्रपञ्चरान् । ततो हन्यात् सर्वमुक्ताः पुष्टाः पाषाणहृदयः ।
 धावतस्तस्य घोराम्बुद्विहङ्गितवर्णः । निमग्न्य सहात्पिण्डं भक्ष्यन् पार्श्वे शिलीमुखः ।
 कान्वा बीणि पदान्याहः स पपात दिग्गजं चितेः । ततश्चिरमरुदन्तु कथं विदिततां हरन् ।
 कुमारिषोऽपि वाणेन बिभ्रुवन्क्षयवर्त्मना । जलितोऽप्यपतङ्गन्तुः पक्षिपातोपजीवितः ।
 रक्तिकस्तु जरेणैव विद्धो मर्त्येण विह्वलः । सजीवितोऽपि निर्जीवदव भूमावुपाविह्वलः ।
 महाकुलोन्मेषाहितोऽहोभिक्षुरशोभत । दयावभग्नश्चिखरी पुण्यैरिव पादपैः ।
 द्युतोराजचक्रस्य मध्ये हर्षनृपात्मजः । नावमानस्य मानस्य लभुङ्गिषोः परं परं ।
 विधाता नित्यविधुरसोजोर्ध्व्याभिमानीतः । अकुटेन भुवं चक्रो गृहीतात्मपराजयः ।
 कोदरः कोमहर्षिनां संशये पूर्वमहीधता । उदालेनान्तकृत्येन ते तस्यापि न किञ्चन ।
 आहोपुष्पिकापक्षोरारोहङ्गिर्दिवङ्गटेः । तदवस्तुसादानोऽपि शस्त्राद्युक्तु कुमारियः ।
 स्फुरन् योद्धव्यमित्येव स प्रहारावब्रजत । विघाततत्त्वैरिभिवित्त्य बज्रप्रोहतः ।
 विपक्षेऽस्मिन्ननं मूढाः प्रहारैरिति निन्दिताः । खड्गैः प्रजङ्गुर्वज्रप्रोहतैः भिक्षो दिवङ्गतः ।
 अविधेयायुधस्तोऽत्रणवेदनयादमेः । कैश्चिर्जीवितप्राचोरत्तिकः शस्त्रिभिर्हतः ।
 वयसस्त्रिंशतिं वर्षाण्यव मासांश्च भुक्तवान् । स दृष्ट्वाश्रितश्वेडद्वयं नृपतिर्हतः ।
 निदानं दिश्ये दीर्घं सर्वनाशेऽपि कारणं । तेषां बभूव तेऽप्येवं तुष्टुः सन्निविष्टः ।
 नेत्रस्यन्दभुवः कथं क्षेरास्तलस्य नामुचत् । सजीवमिव तन्मुण्डं कियतीरपि नाशिकाः ।
 एकं श्लोकरविभक्तिचिह्नं भूमे पुनः परं । तद्देहमप्युत्सृज्य धाराम् च विराज्यतं ।
 सचिवा विजयध्वजस्तितस्त्यापे महीपतेः । तेषां चयाणां मुष्णानि ततोऽन्वेयुदपाहरन् ।
 श्रीसुधारजदन्त्यश्वशङ्कादिप्रकाशने । दृष्ट्वास्त्रिभुवाऽभिर्ययायं पार्श्वेऽवस्था ।
 तत्र तत्राद्भुतं भावं दर्शयन् भुवनाद्भुतं । परिच्छेद्यानुभावं न केवामपि मच्छति ।
 नादृष्ट्यजितोऽप्यायः पितृर्षे सोऽप्यभूदिति । न जहयं विनष्टोऽयं राजकण्टकदत्तपि ।
 नाकुप्यन्त स पितृमुच्छलेष अभितशानिति । बीजं भिक्षोः शिराव्याजभावादावस्तुचिन्तयत् ।
 आकारस्यास्य सन्नायं सत्यं न देवैकतं । धैर्यं स्रष्टिकलेव नाकाशोकोपतप्ततां ।

१०१०

१०१५

१०२०

१०२५

१०३०

१०३५

उत्कर्षात् प्रभृति व्यक्तममुं यावत्प्रसीभुजं । हा धिक् च मृत्पुना वृष्टं नेह देहविसर्जनं ।
 प्रसादविश्रायेऽप्यासनं पुष्पमश्वोर्ध्वराभुजः । तटस्त्रादव वीक्ष्यन्ते तं देवमुखावब्रवेनं ।
 इति त्रितीयाऽमामान्यसौजन्यान्तर्विशरणम् । आदिदेश रिपोः शीघ्रं तादृशस्यान्तसत्किंवा ।
 निद्राच्छेदे च निशि च ध्यायंस्त्रिधादयात्ययो । भवस्वभाववैचित्त्यं मुहुर्मुहुर्गच्छिष्यत् ।
 अपि वर्षसहस्रेण देवे दायाददुस्थितिः । नूनं न भविता भूय इति लोकोऽप्यमन्यत ।

१०८०

दग्धा तर्णं तनुघनं प्रतनोति शस्यं वृष्टिं सृजत्युपचितोऽग्निं प्रदर्शय ।

वैचित्त्यसंपृग्नि विधेर्नियमेन तेन क प्रत्ययः कचन चञ्चलनिययस्य ।

कृत्यं निर्वृत्य विश्रान्ते धीरस्यावप्रतो मनः । विधिर्विधत्ते दीर्घान्यकार्यभारसमर्पणं ।
 आरोहुं प्रथमस्य दीर्घमदनप्रत्युक्तमस्त्रिणा नो सन्ध्यायन एव पादकटकोद्यावदितोयोऽखिलः ।
 वाहस्याधमरक्षणः कलयतोभारगवनारान् मुखात्यागोहेण परेण तावदमहाधिष्ठोयेन वृष्टभूः ।
 एवमेव अपामाचं राज्ये निःश्रुतां गते । शोकमूकोनृपस्याद्यं प्राविशन्नेवहारकः ।
 वृष्टः सभ्यैः स सम्भ्रान्तेर्यस्मिन्नेवाङ्गि भूपतेः । यानोभिश्चाचरः शान्तिमगातिर्दत्तदुस्थितिः ।
 आतरो मोहरगिरौ बह्वैर्देमातुरैः पुरा । न्यसौ सुस्तुलभूपेन यो तौ मल्लग्लोठनौ ।
 ज्येष्ठे मृते कोटुभृत्यैः कमिष्ठं सोऽमं वृष्टात् । तमिहाद्य विद्यामायामभिषिक्तमभावन ।
 सुतभ्रातृमुनेर्दुर्गैर्यज्जैस्सह पञ्चभिः । निर्धातं बन्धनादृचे कोशेषु स तमीश्वरं ।
 दृष्टेन मुग्धदाकन्देत् प्रसारितभुजः पतेत् । स्वयादिस्त्रिभेनिःस्पन्ददृक्कं गच्छेदथ ध्रुवं ।
 दीर्घदौर्लभ्यमभिप्रसूदकृतमना नृपः । अथैतत्कालनिपतद्व्यार्त्तावञ्चचूर्णितः ।
 इति सभाय दिक्पालैरपि साकूतमीक्षितः । नाकाराचारचेष्टाभिः प्रागवस्थां गच्छौ नृपः ।
 नञ्चान्याभिभूतेन सर्वतोऽमञ्चवर्त्तिना । तादृशा वेश्मो नान्यः सृष्टपृष्ठा हि भूपतिः ।
 पिचास्य यद्वलाञ्छष्टं राज्यं भूयः प्रसाधितं । अनेनापि हतारानिविहितं पैतृकं पदं ।
 शरितौ युगैकोशौ तौ गृहनामापि दारकः । दायादशेषो यथैको निर्धनो वीतबान्धवः ।
 अनमानान्तकद्वारिवर्धान् व्यसनमादधे । उपप्रवाप्रिये देवे तथैकस्मिन् हते दिने ।
 मित्रदुर्गार्थसम्पन्नाः प्रोद्धृताः षड्विरोधिनः । भिन्नप्रकृतिकं केचनान्यमेतच्च मण्डलं ।
 तादृक्प्रकवनिस्तीर्णमाहात्म्यस्य महीपतेः । धैर्येण स्पर्धितुं जाने राक्षसोऽपि सलाचवः ।
 प्राक्पोषितं हि मासाज्यदाने निर्व्यासने च तं । तुल्यानुभावमस्मादीतिनैवं गमयन् गुणान् ।
 आकृतस्याभिषेकाय विद्वष्टस्य वनाय वा । न मया लक्षितस्तस्य स्त्रान्येऽप्याकारविभ्रवः ।
 कालेषु कानमानेषु सकान्तं सानुग्रह्य तं । भूयः श्रियं प्रतिश्रुय स्नातुं सावधि सोऽभ्यधात ।
 एकचक्षानभूतेऽस्मिन् सङ्घे सुखदुःखयोः । ईदृक्कलहशोभेदादनयोरन्तरं महत् ।
 निघतं निहपादानां शक्तिं दर्शयितुं जने । नानोपकरणयामं सखद्वोऽस्त्राच्छिन्नदिधिः ।
 अत्यहुतानि कृत्यानि वक्ष्यमाणानि भूपतेः । कोऽमुञ्च वञ्च मन्यते सामर्थ्ये सति सम्पदा ।

१०८१

१०८२

१०८३

१०८४

धैर्याम्बिना कार्यत्रेपं ज्ञातुं राज्ञा ववितरं । पृष्टोऽथ कोट्टहत्ताकमाचक्षौ सेवहारकः ।
 उक्तञ्च भागिके कोट्टं प्रयाते मण्डलेधरः । सुतोयोगोऽभवदुप्तौ प्रेमा संवत्समतपोः ।
 मण्डनाभवहारकीभोगैकापो मदीयथा । स हत्वा धृत्यैमुक्ताधाव्या भव्यं नवाहरत् ।
 कुल्यानुकम्पिना दृष्टुत्पाटनायेः स वारितः । दैवेन नादादह्नां काश्चिद्व्याप्तमाकिंया ।
 मायाभुदयमो नाम कायस्थः खूलवाञ्छितः । भाजिकस्य प्रतीहारोऽवदुःखलस्य मन्त्रितः ।
 पुत्तोभीमाकरसेन्द्राकरद्यानाम्नरे समः । दुष्टवत्सव तत्र बधं प्रेक्षोऽवचिन्तयत् ।
 अलभ्योऽहन्ममप्राप्तावसरैः कदाचन । कोट्टादह्नालिकां कार्यवशादवदरोह सः ।
 कक्षोरेभ्यो नृपेणाव्यावशेषप्राणहन्तिना । प्रेषि ज्ञावन्मोतादृगिति प्रत्यवधिद्वये ।
 कोट्टौकसामशेषाणां गूढलेखान्निधास्य ते । निबद्धसन्निदः पूर्वमभिवेष्यत्स भाव्यया ।
 दृष्ट्वा दुर्गाक्षिर्निविडं कृत्वा च निशि सोठनं । भिदं राजस्यामिविष्णुप्रासादाधेऽभ्यवेषयत् ।
 शरदाख्या बधूरेका कापि सुखलभूपतेः । तत्र स्थिताभवत् पुरा तेषामनुमतप्रदा ।
 तदपितेरयोऽयम्भञ्जनेरंगलानि तैः । कोट्टाक्षिवार्य पथ्यात्रं कोट्टरजादि जह्निरे ।
 स भृत्यैः समभिसदत् साङ्घं सुमहत् कृतं । दानेन त्याजितायामा चण्डालैः प्रतिकूलता ।
 भेरीतृथादिनिर्घोषैर्निर्निद्राः कोट्टवासिनः । कृता राजोचितकल्पमपश्यन्त्य सोठनं ।
 अदृष्टपूर्वतादृशोदात्तवेशः स विस्मयं । निन्द्य जनाकृपामात्ययोगदीपैः प्रकाशितः ।
 प्रेषः पार्श्वस्थितस्तान्भ्यामानयद्गारकोऽन्तिकं । सर्वेभ्यो सम्भवसुखेपात्रिकाभ्यो च ठक्कुरैः ।
 तदाश्रया हितास्कन्दभङ्गलोचामशेषतः । रात्रिमेव च चण्डालप्राप्तुरधीर्धनं ।
 प्रातः प्रेमाथ दुर्भासांशवर्णेनोष्णदाहणः । सन्ताप्यमानोष्णांशुकरैरोडुमुपाश्रयो ।
 तं प्रतोलीतलप्राप्तं निघातैर्वैरिबैनिकैः । पराङ्मुखोक्तं वीर्यं चलितोऽस्त्यन्तिकं प्रभोः ।
 अन्तिके भृशस्वरया लङ्गे सोहरमन्त्रिणं । विश्वजैदयद्वारपतिमानन्दवर्द्धनं ।
 भूमिशो तो हि कोट्टस्य विवेदानन्ददेवैः । सोऽस्योक्तान्तिरन्त्याणां लङ्गादहणसमौ ।
 प्रविष्टस्य पुरं दृष्ट्वा प्रीतिदायार्थिभिः स्मिरः । आत्मसाधं भटैर्भिरोराक्षियैतानदाहयत् ।
 राजादेवादहं हृष्टोभूयिष्ठैर्यौ जनेः । नत्ता पैतामहे देवे दहमानोऽन्त्रोच्यत ।
 काले घोषोदयोद्विक्रमानौ खल्विषे नृपः । सिद्धिमन्त्रधामोऽपि प्रविशति स्म रिष्टवर्ष ।
 यत्रोद्यंस्त्रामिभक्त्यर्थेनैव हृष्टादिगुणोत्तमः । तेन ज्ञाने चपारकाः समभावि त्रिगोपुषा ।
 भवितव्यतया दत्तव्यामोहः प्रेरितोऽयथा । ब्रह्मासाक्षीभूदुःखस्य व्याकृतमन्त्रिणः ।
 होनोऽर्घदुर्गामात्यैर्भजिर्बैक्यस्य वैरिणः । जनुमेने कृतारब्धो न भूत्यान् घोषोऽप्येष्वेव ।
 उदयः कल्पनाधीनो राज्ञोऽप्ये पथ्यत्रियत । सर्वमात्यप्रतीहारमन्त्रगच्छत्युगः परं ।
 राजात्मजहयानां दहामरामात्यमित्रथा । दैव्यं तस्मैनवावापि सर्वव्यामध्युदयथा ।
 समेष्टयज्जलिकानिविष्टकटकोदिभः । संपदीतं प्रवहते सर्वोपायविरोधिणः ।

१५१५

१५१६

१५१७

१५१८

१५१९

१५२०

यत्तादयः पुष्पपुरे कोटोपात्तामये जिताः । भवमेवावस्थायान् प्रकल्पमनवधिपूम् ।
 सुखायकापतिर्भट्टोद्योतने तत्सुतामदान् । यत्ते माकपयमेकात्म्यं वड्कलधराभुजे ।
 बादायकाय प्राप्तस्य तस्य वैन्देर्विचक्षणः । दुरामिधक्युतेषु प्रत्ययादि प्रतिचक्ष ।
 तेषूपवदुरादेषु भयदोकायमाकषीः । अज्ञीकमे मरयतेति दृष्टश्च सोढमः ।
 यतावत्सिद्धमफलारम्भीनामथ दुःखचे । कासे काङ्कतिरकाकमुचितासिक्कलायवः ।
 मारदारकासुभगे क्रमान् कासे वसोर्जिताः । अचारभं विधाकामः सर्वारम्भेषु प्रोभनं ।
 प्रत्यक्षं लक्षकेषु प्रदितं मादये नृपः । अन्ये च मन्त्रिणोन्मत्तं ब्रान्दादभ्यर्चयन्तिनः ।
 सर्वोधिकार्युदयनः प्रतिमुक्त्य धर्मं वड्क । बादायकार्यमानिने सोमपाकमपि प्रभोः ।
 अपोत्तेयः च समन्वयवदोऽपि धनकुम्भोः । दुःखते का महाभाषकिसम्राज्य महीभुजे ।
 वड्कयदोद्योतनयेत् किं मे समन्वयेकवा । अन्यथा भवतामकीत्यन्यान् वक्ष्यामि कैतवात् ।
 इक्ष्मिण्यभिवन्धाषु सोमपासोऽभ्युपायवै । समर्पणे चेतुरासीत् सुखेर्वाजे किञ्चानपि ।
 य हि भिक्वाचरोऽभ्युत्थः किवायौनावितो वदा । वेमपाकमुखेनोन्मीभुजा राजविरजितः ।
 कृतः प्राथम्यमानस्य तानर्थान् प्राक् प्रतिमुक्तान् । अतिक्रोधात्मकैश्च प्रदातुमुत्तुवधतः ।
 तदा भिक्वाचरं जानन् इतकल्पमनेन च । अचनप्रथमे कोऽर्थ इत्यवस्थां प्रकाशयन् ।
 जरेण न ददौ किञ्चित्कोऽपि भिक्वाचरे कृतं । कुत्सा निरुपयोगं खं राज्ञोऽज्ञात्वा समोक्तता ।
 यावदेकादमभजसोऽहरकथने भयं । तावज्जिह्वस्य सम्प्राप्तोत्तमो मूखोऽपि मन्त्रुभाक् ।
 सोढमं वड्कमन्त्रिं चः करिष्यामीति भूभुजः । उक्ता कृतं सोढमेन दापयिष्यामि काक्ष्मण ।
 सुखमे कथयित्वेति सोमपाकसिक्कीर्षितुं । बलिनामवलम्ब्य सर्वेषां स्वार्थविदुषे ।
 क्खं सोमेन तत्सैन्यमन्त्रप्रक्षितिलक्षितैः । निरेरुणतो मथैर्धैरमूलकमावदत् ।
 कुलकं ॥ यदा नैचित्यदुर्ध्वाद्भुवर्षदूषिनकीर्तिना । भोगलुब्धतया तेन हता विततवन्ता ।
 तुषारवर्कराद्भुजलपासाददुर्जरं । स्थानं भोष्यं मृदु क्षिप्रं काशीरे न व्रजाक यः ।
 सतुषं द्रुम्यवक्त्रादि वक्षिर्भोक्तुमपाययन् । कैलेशपाथेः कक्षीरान् प्रविविधुरतोऽभवत् ।
 काशीरकाः कार्येष्वेवमदृष्टा यीशमेदिताः । आकर्ष्य च तदायातमाकुलत्वमन्त्रिचयन् ।
 भुञ्जानेभृष्टमांसाणि पिबद्भिः पुष्पगन्धि च । प्रतीहारायतो कारि मारुतं लघु क्रोनसं ।
 आनेकाभो यवात् सुज्जिमाकल्य यन्मु भयुगे । इत्थं विकल्पनेकैरीरादोपुष्टविकाः कृताः ।
 काशीरकेभिर्तेयुक्तं खरैः वैत्यश्चैरपि । अभिवेषयितुं क्रुतेन तंऽप्युद्यमिनोऽपि तं ।
 आह्वयाय च मुखाय भूभुजा च करार्येण । विदुषां जवधिंश्च वरमित्यभिमानिनां ।
 वड्कयमेकमेवमेव सोढमेन निरुक्ततः । सोमपाकः सिद्धं किञ्चिद्दाययमे न्यदमेवत् ।
 मयि यदुरधैर्यानां व्यापाशं वैरविषये । सुखेर्षिताय तं रभमन्त्रिण्यपि किमाजितः ।
 इति निर्मेक्षितेन सुज्जिः काश्चिकिषोऽपि । सर्वानुसङ्गं यवद्वो राजवन्ध्यायदेभ्यस्तु ।

१२४४

१२४०

१२४६

१२४०

१२४६

१२४०

नरदावाङ्मयात्तत्रोत्तरमहात्मनः । वरुणिवीर्योत्थाय विद्वेः निमि कल्पकः ।
 निरुद्धदूताः कटकं गच्छन् प्रभोर्दुतं । सोमदन्वयं सुखिं वैनिर्वाह्यं निषांशवः
 पारैथेकेन भूपावसेनमन्त्रेण वैरिणा । वर्तमानः सन्धुर्गं तुल्यमेव प्रतस्मिरे ।
 नारद्वरपथं वैरिवशं त्यक्त्वा विषाखः । सोमं काशेनमाश्लेज्य चक्रे तदन्तिके ।
 तस्मिन्सन्धुर्गस्थिते वनिकावाचनामनि । यामे वेनान्वयेन सोमैरवावचैक्यम् ।
 अनुप्रस्थाचिनोऽभ्यर्चयामकम्पि दुदुवः । भुक्त्वा पीताश ते निम्बुमिश्राङ्गमकुतोभवाः ।
 अद्यायातं विद्वद्विः सख्यं आवबिहं दुतं । सोमवत् सुखिरभ्येत्य त्वय्येषामकारयत् ।
 चण्डाजिवराशु पलावाश्चक्रे मत्तः । तेषां त्रैलोक्यैः सेवा निरवद्व्यवसायकाः ।
 विचान्वराणि मुष्मद्भिः प्राक्केऽत्यन्तान् मन्त्रिणः । भद्रकर्मैर्गच्छन्नेकानामाधातुर्वैरिव ।
 लुप्तमानसमूखास्तु नादधे कश्चिदायुधं । तदात्ययेन वा तेन स्नातमान्धस्य रक्षितः ।
 उत्प्लुत्य सचयन्तोऽङ्गीन् केऽपि बोधाधराङ्गकाः । रक्षक्यो गतो प्रापुर्लोकंटादव पाटवं ।
 केऽप्यम्बरपरित्यागविकसद्गौरविषहाः । हरितालज्जिह्वाकच्छादय चातेरिता ययुः ।
 भूलवेणुवनाकीर्णैः त्रैलोक्यविषहाः । केऽपि चायोर्द्वैपुत्काराः करिपोता दवाग्रजम् ।
 किं नामोद्गौरैर्मन्त्रो य नाधीन्य कश्चन । तिरस्त्रेव विषयैस्तथैर्धैर्यैर्धैर्यं पलायितं ।
 मृत्युस्त्वन्नाभिश्चोऽप्य गच्छन् मूढः प्रधावितुं । प्रतीहरोद्विषयोधैर्दूरान् कैश्चिन्नलोचन ।
 निरंशुकः सस्यैः शुकचक्रेयूरकुञ्जलः । प्रतिज्ञायानुसन्धेतेः सन्प्राप्तप्रधावितेः ।
 अस्माद्वेन सन्धुर्गं त्यक्तः स्तब्धान्मन्त्रतः । स निष्पन्दरवलिङ्गैरघादि मन्त्राजवैः ।
 नवचन्धनशोकाभारिकालज्जविषहः । स महातिरिक्त्वान्धदिवः सङ्कुचितेक्षणः ।
 सङ्कुक्ष्य मे मानधनप्रदुर्भेद्यमानरं । इतोऽधिकं भुवं सुखिर्निर्दयादिति चिन्तयन् ।
 स्तब्धेऽधिरोग्य निखेटोक्तप्रवाहारभ्रमणः । नदद्विः सोपहास्योः सुज्वरं यनीयत ।
 प्रच्छाद्य सत्वान् वज्रं चोऽङ्गुकेनैव मोर्चयितुं । इहद्रागद्वेत्पुक्ता तस्मै स्नान्यमुकान्धदात् ।
 प्रावारितान्तरं कृत्वा दवाङ्कक्ष तं पुनः । धैर्यंवाचोमयत् चिन्धैर्धैर्याभिः परिधानयन् ।
 निर्मुष्टितुर्गुणिकोऽग्रेः परिहृतः खड्गैः । गतो यदीत्या तं सोमान् सोमपालान्तिकं ययौ ।
 इमाभ्योमाङ्गनाकीडराजितरत्नविभ्रमाः । भाग्यमेवानुवाचिन्धः स्थायिन्धः कस्य कम्पदः ।
 चाराधनधिया केरं यथायेभ्योमि मृत्यवत् । माचाणि कुङ्कुमासेपैरपाचयन्त च खर्य ।
 सोमपालादिभिः प्रज्ञैः य माधैरेव पञ्चधैः । तेषामप्ये तदाभूतसिद्धिकोकेर्धमावत ।
 सोऽपि पङ्क्तिमेतायान्मन्त्राणामनः परैः । वनोकादव वद्वोऽभ्युक्तमूढोवनान्तरं ।
 आर्यितं सुखिना सोमपालः स्त्रीकृत् सख्यकं । जानन् यदीत्यान् कश्चीराणिमराई म्वयैत ।
 सोडनक्षान्तिकादेत्य य प्रैर्योमिकादिभिः । प्रतिभुज्य प्रभूताकैः प्रतीहारमयाभ्यत ।
 कश्चोरादिप्रतीहारजिहापचानुवाचिभिः । तदा न केरमन्त्रेण सन्प्राप्ताडानराचमैः ।

१२०६

१२०७

१२०८

१२०९

१२१०

१२११

लब्धेनापि प्रतीहारायत्तं राई जिघृक्षुः । भूरि चरितुमा वित्तं राज्ञोऽकारि न तेन तत् ।
 भद्रमग्नेयमात्येषु प्राप्तुं नगरं नृपः । चरिते च प्रतीहारि न धेयात् पथ्यहीनत ।
 येनैव्यवारेर्देराज्यं पुरा भिक्षाचरोऽकरोत् । वेद्यायुक्तुर्विते रात्रि दृष्ट्वावर्तिष्ट सुखतः ।
 भुञ्जता संयुहीतानां क्षीतज्वरद्वया ततः । तेषां दृष्टव्यस्यापि साधनां निधनं यतुः ।
 विरराम तदा देवे न मुहूर्तमपि क्वचित् । ज्ञानशक्त्युत्तमं प्रतवाद्यमवर्त्तिष्य ।
 घोरवर्षपृथिव्यान्नामेव यववृत्तिरिति । सोऽनुष्ठापयतः काको नष्टराज्यद्वयमभवत् ।
 नानादिगन्तवायातेः प्राप्तिः काकोरकैरपि । सोऽहरेऽथ प्रहृष्टिं राजद्वारमवायत ।
 काकतालीयवम्प्राप्तोऽसौ नरपुत्रपतिवः । चक्रुः सोऽनकावीत् सन्निर्भित्तयनेरिव ।
 तस्याकारपरिक्लेशवैद्यमभिषङ्गयतः । भोगेयवाद्याभ्यासव्यभक्त्युपादयोऽभवत् ।
 नास्मानवर्षी स्थाने वा बहुमुष्टिर्भूतिमान् । सवयःपाकनिष्कर्ष्य हारीव्यभाष्यत ।

१८०३

१८०४

ह्याथानिरदुःखगतिः कथमातपस्तु ह्याथान्तिनः शतशतव निजप्रवृत्तं ।

दुःखं सुखेन पृथगेवमननतुः क्षपीडागुभोधविधुराससुखस्य हृत्तिः ।

१८०५

तादृगभुदद्यावाप्तं नांवे न्यूनोऽधिके गते । एकस्यभोः सुतो दिष्टो सोऽनका वपयत ।
 तमेकपुत्रा मोचनो मोककदुःखतामया । ततः प्रपदे प्रलम्बं मत्ता सोऽनकावकाभा ।
 पन्थामभिषमावाथां गुणज्येष्ठं तयात्मजे । विपक्षे च तया लक्ष्म्यः न कृत्यं किञ्चिदैवत ।
 निवेष्टव्यस्य भूपाससुखमस्य विजृम्भितं । मोचनो वा श्रियः प्रत्येददद्यावीत् पुनः सुखं ।
 चकारयजिर्धनोऽपि तथा दृष्ट्वा कालवित् । लवेः वटुर्विजता मोक्षं लक्ष्म्यस्य चमापतिः ।
 दृष्टदृष्टिपरिचितपुण्यदृष्टो जन्मः पथि । तस्मिन् प्राप्ते न कोऽज्ञासीद्राज्ञा प्रत्याहतां श्रिये ।
 स लक्ष्मीमहिमचिप्रविकृताभिभवप्रथः । प्रभवत् पुनरेवावी श्रियशानुयवचनः ।
 धनप्रलोभोनिर्गलसर्ववद्व्यपाटवः । सुखिः शान्तिव्यमयाजं भजे सोऽनकाभूपतेः ।
 दत्तवान् भागिकसुतामविश्रायमपाहरत् । स तस्याश्रमिवापायदुःखितियथायथा समं ।
 चमार्थं पार्थिवं पश्यरथक्षानीतवान् कृतो । तस्य सोमकदेव्यान्नामुदाहाय तदात्मजां ।
 एवंप्रधानसम्पत्त्यैर्दृष्टुं विधास तं । सोऽद्यावत्तस्य शान्तिव्यवस्थानुत्तमायधौ ।
 चचिन्तयच्च कक्षीरप्रवेगं क्षामरादिभिः । वज्रजः प्रार्थ्यमानेन प्रेरितो नवभुञ्जता ।
 इत्यं भूतं कर्तव्यं स नवीमानभूमिने । चच चक्रवित्तं वक्तुं नीतिं प्राबुद्धौ चोत्पत्तिः ।
 तपोद्वयद्वारपतिस्कारये गभीरधीः । चक्रुः सत्यः सुखं चारेतरविदामनात् ।
 तच्चतः स हि निर्गलसर्वलोऽप्यर्थितो हि तः । दानमायादिभिः क्षामिकस्ये निवेष्टादितोऽभवत् ।
 वनप्रस्थानभिधे स्थाने सोऽहारादुरगे क्षितः । चचिन्तोऽपि चक्रुः भवेदं निवेष्टे दिवद्वयं ।
 कटाक्षनाभिप्रायेऽस्मिन् निष्ठा तथेन वा दधुः । भवं सोऽनकाभूपासत् माजिन्देदारकादयः ।
 दत्तव्यं शान्तिव्यवस्थान् सुखी नक्षत्राभ्यानुवः । वेत्ति तस्येवमेव तदावद्विदतेति ते ।

१८०६

१८०७

१८०८

सञ्जातं बहजात्यायां राज्ञां सुखसम्पत्तेः । कुर्वीमहाज्यं भूपं सोऽहरेऽक्षिण् चिताय वः ।

तत्प्रेमावनिवाकसादमियन्वत् सोढनं । यन्निर्देकाय तान् धीरो जयविधौमदीपतिः ।

व्याजेन राज्ञा संदिष्टं तत्कोटं श्रीपिकीर्तुषा । प्रतिमुत्तमविभक्त्यैव शिरोऽक्ष तथैव ततः ।

महार्जुनं लोढेनाऽयं ज्ञात्वा प्रारब्धशक्तिम् । तदापान् भावसुषुप्तांशकिञ्चनमवधत्त ।

•/ प्रवृत्तमनुजेन ब्रह्मं वैश्वलिना भवन् । परं विप्रहराजेन प्रतिहर्ष्यमनियत् ।

राजा व्याजात् पिष्टयेण बहुधन्निशपायवित् । मत्पदे चारितं राघवं तेनैः श्रीकर्मभूषणैः ।

विद्युज्झ इदं निम्बज्झराज्यः सुख्यः परिज्झमात् । माषान् कांश्चिदपह्नेभेदुत्पावर्णिह लोढनः ।

सुम्निः पश्यन्नापत्यं प्राज्ञन्यामानिवाच यः । अनुदाया विवाहाय तस्मा मातरमाधत्ता ।

आकर्ष्यत जलादीनां प्रसङ्गेऽभिन् सगौरवां । सामान्योद्विग्नपुरं कृतप्रवृत्तौ तयो ।

माजिकायैरथ प्रातरभैर्निर्गत्य बन्धनात् । महाजुनः कोटुराज्ये बह्वैरभविष्यत् ।

ठक्षुरैः प्राग्ब्रह्मणीतैः प्रतोलीतलमागतान् । अथांसे विंशभूभर्तुः प्रविनिष्कृत्वावराजत ।

सहं ऽहं लोठनः ब्रह्मचरयोदयः । स फाल्गुण । यथासुखेन रात्रिं तथैवाहं सुखेन ।

अमृतां कन्यकां मूढः सम्पदधाव्ययीकृतां । प्राप्तां परस्य भोग्यत्वं भाग्यहीनः हृषीकेशः ।

अटिला इलिकादिभ्यो देभ्यो षष्ठ्यन्तिना । तेन सुख्यवसात् कोशभवेः कश्चिदवाप्यत ।

पूर्वाहृतान् पिंशुभृद्भुत्वाद्यकृत्य नाविकः । निषाद्यामतिमहत्त्वं महाजैनमहीभजं ।

तेनातिथ्ययता मयवयसा भूमजा कृतं । मौक्तिकैः पुष्पविष्णुदे ताज्जुसार्पणमेकदा ।

वर्षतोविषयौसुख्याद्वाटकं सुहृन्नादिषु । त्यागितं तस्य तत्पत्न्यैः सदोषमुदयोक्तम् ।

प्रजोपतापोपचितः कोत्रः सुखसुभूपतेः । तेनानिव्यवता सौरमनुदपययः कृतः ।

गणकाचारणद्रोणविटसेटादिपेटकं । बाधून् विधूय सौऽप्युष्मादूर्ध्वोऽथः कुमतिर्यतः ।

सपत्नसादहितसाधदि वा यत्किञ्चाङ्गवेत् । इविशं यौषिपात्मानां जगतीयद्वयार्जितम् ।

प्रजापीडनमं विनां जयापीडनशीलम् । दास्याः पदैदापलायेर्बिलम् नमुरगः ।

लोकसंज्ञाविज्ञानादुक्तश्लोकः बह्वर्थाकारकः । प्रमादरादिभिः स्वीयं जात्याचारैरभुज्यत ।

अनहवचना पञ्चैरङ्गनाहजिनाजितं । इहः सुमन्त्रादित्याय धनं सन्ध्यागभाजिते ।

राज्ञोयस्त्वरथार्यान् यथीषकेऽतिपक्षितान् । बहुमानपुत्रेणयादाविहजजनपूना ।

परमराजार्चितं पार्ष्णुतिः प्राप्तव्यं नृतः । दाता व्याघोपपद्येन सुहृद्दीनामजायत ।

सद्गामराजभीसेखामुखाजमधुपैर्धनी । मुषितोयद्गुह्यहाधैर्निविहोयार्जमस्यः ।

अप्रत्ययेषां च यित्तमस्य नमः पूजिता । यमोऽनन्तमहीमर्तुर्निभमिति भक्त्याद्भूत् ।

पुत्रेणापाचसाध्यायां आरसाभरसा कृतः । सुकलः कोमलोद्भूतः कोपः कलकभूषणः ।

सह गेहः समं स्त्रीभिः सत्पापुनैरनुकूलं । अयात्तार्थेन तत्रैव दण्डेनैव वक्तिष्यात् ।

चन्द्रापीडोपसाधनिकसंघर्षोपनिषद्भिः । गिता व्याख्या कोषादयः सप्तम्यानुक्तिः खचित् ।

पौरवात्मिकसीमान्तमूर्ध्वदेखाविटादयः । सुखिप्रारेभिरे पुष्टां नवे मन्त्रार्जुनादये ।
 वल्लभितायरीन् भूषणाभ्यन्विष्टितेक्षितः । अथ चिचरथं ठुवेमास्तुन्वाय चयर्जयन् ।
 दारपादायथीसुखाधीकारेण प्रवृत्तिः । सोऽमन्त्रकामनायुतः पदं कुक्षपुरे यथात् । १८११
 उत्तरेहरे न वितता अपि दुर्गमाययात् । मन्त्रार्जुनचमूर्धन्ये जेतु तदनुजीविनः ।
 भेदाय कोटुमाकडकाकुलो राजककतः । मन्त्रार्जुनानुगैराचै हतः समर्जुनाभिधः ।
 पुष्टाभाधेऽपि तिष्ठतः कोट्टे भयविधेयतां । कोट्टेचरेऽप्यगाथाते तनामिवाः प्रपैदिरै ।
 प्रतिभुततरो बह्वसन्धिः च यस्तुजगतः । यभाजनाय जननीं तेषां मन्त्रार्जुनेऽन्तिकं ।
 सा वैधव्यं विविक्तेन वेधेनैवार्थ्योभिना । कोट्टेचरादीन् धोक्तुष्टांश्चक्रे चपलचेतसः । १८१०
 तथो गृहीतविषयं व्यावृत्तायां तदन्तिकान् । दारीवाय ददायूरोक्तं मन्त्रार्जुनः करं ।
 आह्वयो राजजननीचसुरागेण कोट्टकः । दिष्टुवाकपटात् कोट्टुमादरोह मितानुगः ।
 अर्जुनरुटेन यदितलेन चिचरथस्ततः । यभूतमाभूतोभूमिमर्तुः विविधमायथै ।
 राजा तु यथाय ततः प्रायुक्तावतिश्रान्तिना । उदयदारपतिना नीतिं जेतुमरीन् पुनः ।
 दीनास्तेन्देलाठेनऽपि गते पक्षरथान्तिकं । लेभेऽभिनवभूषातः किञ्चित्पादप्रशान्तिकां । १८०९
 तद्वृद्धवान् सोमलाख्यां तां पक्षरथकन्यकां । उपयमे क्षतायामो मागपालात्मजामपि ।
 तस्मादध्वंक्रियामूढाक्षेभिरे गूढकैतदाः । भूभुजः सोमपासाद्याभृत्यमावेन वेतनं ।
 कविगायनजल्पाकथोद्यारकचेष्टिनैः । यद्वै मुमुषुर्धृतांस्तोऽपि तं राजवीजिनः ।
 यथाकान्तिन्यरोपाकप्रज्ञो दृष्टो रटन् बज्रं । जज्ञे वाक्प्रीडिमाचैव वालिमोऽकुम्भनामयः ।
 केतोर्विवाभ्रर्चेतोः प्रदीप्तं वदनं विना । अनिदुराकतेर्दृष्टं तस्यान्वयं न बोधयं । १८०८
 अथान्तरे नृपः सुखिं मन्त्रयाधोयविक्रमं । माभून्मन्त्रार्जुनेनापि क्रितोऽभाविनि चिन्तयन् ।
 निर्व्यासमे प्रवेष्टे च प्रभुः सुख्येकतोऽधिकं । तात्कालिकीं प्रतीहारवर्तिं काञ्चिददधयन् ।
 य कल्पनाद्यधीकारस्तजं राजविर्भावतां । वितरन् सुख्ये राजस्नानकार्येभ्यः विना ।
 निष्ठायाय गृहायातयेज्जपास्तानुरोधतः । प्रवीदन् वामहस्तेन निजजूटस्त्रं मदात् ।
 आस्तव्य प्रददौ तस्य तन्नामिपरितोषिवाः । आयाय वाज्रया दृष्ट्या यस्तन्वदीदधोवधात् । १८०७
 भर्त्से विताय वीरार्दे विधूयोदधन्वयोः । अभजद्विष्णुः सुख्येः प्रवेष्टे प्रतिसोमतां ।
 प्रत्युद्गमेन यथान्य सुखिं प्रावेष्टयक्षपः । देवाजिरसाह्वनादीन् मानवास्तु तद्विरा ।
 कृतागाः आपतानभ्यः कणे तीक्ष्णैर्विषांचति । कोट्टेचरः यथाविष्ट आतोदन्तसदन्तिकान् ।
 आस्तुन्वद्मानते रात्रि गृहीतमनुजेन्द्रे । यपक्षमेदीवहतः सोऽय देवान्तरं ययौ ।
 सोऽतमस्तु निजपाद काञ्चिदालम्ब्य ठकुरान् । यथनीकाभिधे ज्ञाने ययन् मन्त्रार्जुनं ययात् । १८०६
 तत्र दृष्टमयथायमेवाय कस्तु पौरवः । परिध्वष्टोऽपि यद्वृष्टपदं तमजयत यदा ।
 यद्वार तुरगाकुलिं यकाराह्वयिकापथे । मार्गैरुद्गादिभङ्गस्य तदा सर्व्वेव सोऽकरोत् ।

राजराजभिधानेन कामरेवार्थितस्ततः । कक्षीरराज्यसम्प्राप्ते कामराज्यमगादत ।
तद्वेद्ये समीपये हने चित्ररथेन सः । तस्मिन्समये प्रसूया वयमीकमुदं पुनः ।
नक्षिमास्कन्दमयकद्वदहालिकामपि । चवरोद्धममकोऽभूत् कोट्टे मन्त्रार्जुनोऽवसत् ।
भाद्रयेण पिङ्गवस्व दापयित्वा धनं वज्र । ततः कोट्टेश्वरो पाषाणकः सन्निभ्यन्मथत् ।
लोहरे विहितस्यैवै रश्मिना लोठनं ततः । कक्षीरोर्यौ पपातस्यौ विजिष्णुः समभुजा ।
गिरीनुसङ्ग्य काकौटद्रुहै विहितवान् पदं । निषत्थ मार्गेऽनुकूले वावदन्त्येव कामरेः ।
नावाप योगं निर्माद्य चित्रकारी समापतिः । सर्वैद्येभ्येन तं तावदुत्थायोपहतं व्यधात् ।
अचामरे प्रतीहारः प्रापासमपयीकथा । न सम्यक्साध्यपुण्यानामनपायितमायुषः ।

२८८

२९०

उत्सारणमिद्यतया परिहृत्सर्व्वेदारे रश्मे विरगुरोधतया कथनः ।

सम्यक्पूजतयिषोऽप्रतिष्ठाप्रदनेर्धिष्णानेन न रममाश्रितेर्निपातं ।

कुम्भापोत्सारणं तस्य गृहजा सततं नृणां । नाशाधीन् सुखसुप्तकं दृष्टे पतितमन्त्रकं ।
ज्वरितः स हि निहूतज्वरः क्षपिति विज्वरः । विदित्वेति न विज्ञातः क्षपयेव गृहस्तदा ।
सलोठने कोट्टकेऽथ प्रथीतं नृपतिः पुनः । न च मन्त्रार्जुनो नापि कोट्टको न च लोठनः ।
कृष्णोदयनं पार्श्वस्थितं मन्त्रार्जुनोऽवधीत् । तस्यै पुनोऽथ मध्यस्थे क्षापितक्षेपे कोट्टकः ।
अनुनिन्द्ये न तं खिन्नं स सम्भृतमलकातः । अभियेकवितुं शोधादधातुं सह लोठनं ।
कोट्टकोमलकोष्टाद्यैर्मितैर्दुक्तोऽपि सादिभिः । तीर्त्वा परोक्षीं तत्क्षेपां निर्देमाथाप्रमाथिनीं ।
इतेषु तेषु संघामे स्वयमेवकादिषु । बधं प्राप्तः सिंहभूषणं देवाय स नृपोहतः ।
आकूटः कोष्टमूढः न मानमूर्धः परिच्युतः । भग्नप्रतापोभूयोऽपि समधत्त स कोट्टकं ।
विस्तृज्य लोठनं तिष्ठन् निर्भैरमगमत्पुनः । अनिर्वाहितदेवेन तेन दैवं सङ्गमरः ।
वज्राधिकारिणः शुक्लं गृह्णताकारि राजवत् । तेन क्षमाया भाष्येषु द्रुहे चिन्तुरमुदणा ।
अतुसंज्ञयोः काचकलबीदलयोरिव । क्षमे क्षमे सन्निभज्जतयोः समुदपद्यत ।
निर्व्यूढिभूत्यैर्वायौक्षैर्भिरागं लोहरेश्वरः । निन्द्ये लवन्त्ये सोऽप्येनं स्पृष्ट्वावभैरनकुजे ।
कामरेण ततो दम्पास्कन्दं तत्कटकान्तरं । पराङ्मुखधुध्याश्वहरणात् सुस्मिन् क्षीतं ।
दम्पामधंतैरायत्यां विषमैर्दण्डपौद्वैः । एवं तं कोट्टकोमूढः सुयोधैर्दं व्यधाद्विधां ।
तनयादानसमन्धात् शत्रुरं मुख्यमन्त्रिणं । अचामरे नृपोदन्तुं माजिकं स व्यचिन्तयत् ।
आधीत्कठोरतादृशतरङ्गितमनोभवः । सुवर्णं स हि मन्त्रातुरोपपत्येन सन्ततः ।
आहारावधरे तीक्ष्णाः क्षतं वज्राः समभुजा । दत्तप्रहरणाः प्रकिर्मुक्षामन्तं येवाजयन् ।
धुम्बस्त्रमिपटं बद्धमीरपट्टोरटन् वज्र । निर्लुप्ययन् स तत्क्षेपां तां तामारभटीं व्यधात् ।
अवाश्रित्य न द्रोहमन्त्रादिहाकरोऽप्येषा । राज्ञा विविमितक्षेपेन रसदाभेन स खड्गं ।
देवेनोत्सारिता रातिस्ततः सिंहमधीपतिः । स ददे कोट्टकं दृष्ट्वा प्राद्विजोदितवाच स ।

२९५

२९९

३०४

३०९

सुखविचरथाभ्यान्तं दृष्ट्वेष्टेन भुभुजा । अविस्मृतप्रवेशां दूतैर्भक्तार्जुनाऽभवत् ।
तस्मिन्निसे स केनापि सामनेन सदाभ्यनि । सञ्जातकलने प्रसन्नतो लक्ष्म्या ययुज्यत ।
तथाभूतमपि स्पर्धे भूर्धुरीकृत्य नाशकत् । वसन्तार्जुनो नेतुं कार्यमैसादपूज्यत ।
सोऽस्मत्तन्नेष राज्ञा च सौजन्याद्रिच्छेनेन च । दूतैः प्रसन्नमाङ्गतोरभसादाययौ ततः ।
न न्यग्रस्तव चेत् हन्युर्भाममुचेति चिन्तयन् । अमिषविषमे मार्गे पुरं साहचिकोऽविशत् ।
स कान्यकुब्जगौडादिमण्डलेषु मदीभुजा । लक्ष्म्या लब्धसत्कारो भूपनेर्विचिन्तितो ।
अनवाप्य निजेदेशे सत्क्रियां दुःखितोऽभवत् । राजधान्यनिकैः पौरैः प्रसन्नासु व्यलोच्यत ।
भूपालो गणयित्वाऽपि सन्निधौ दत्तदर्शनः । भजे स्तवस्ततामूलदानप्रक्षिप्यैव तं ।
निष्क्रियतोऽपि सन् स्थानिमात्रेणानुगतो जनैः । आतापानं नृपयज्ञे कुर्वन् वचनकल्पयत् ।
व्याहारव्यवहारादि व्यालोच्यलौकिकाकृतेः । पुत्रबालरवित् सुखिस्तथा खैरभिवेपत ।
दधौ सोऽयं भुवं राज्ञे स्वर्गसमैकप्रक्रियं । नैवमेवाहुतं भूतमेतादृक् भान्तिमेव्यति ।
तांस्तान् देशान्तरे वीरानुत्सिक्तान् दृष्टवान् स च । तं पर्यालोच्य विमानिषोत्सेकानाममम्यत ।
भवितव्यतया दर्पेणाय मोतः स्तव्यतां । परिचादावहं सुखिस्ततोयत्नमवाहरत् ।
स्नानगैर्लुण्ठितं कृष्णमाचक्षुषं दद्याद्विजं । प्रसिद्धोऽवराज्यस्यः स इत्यलमिवावधीत् ।
वाञ्छे कुकर्षणा तेन विज्ञाय जनमागतं । तं प्रत्युपक्रियं लोको विरामं नगरेऽप्यगात् ।
अत्रान्तरे बन्धुमेकं व्यधुः कमलिद्यादयः । अगच्छप्रायमुत्सेकादुत्तमप्रक्रियासदं ।
मयि सत्यपरोऽपि स्यात्किमनुयाहकः स्मृतात् । अर्कारिचारणप्रायसादृष्टोऽपीति सुखिना ।
सञ्जातयौनसमन्वयवन्धः कमलिद्यादिभिः । अद्यान्नाविगतोऽत्यर्थं सामर्थ्याद्रिच्छेनोऽप्यभूत् ।
अल्पेन सेतुमोहूतं दैतं तेषाञ्च तस्य च । खलपैङ्गवमेकैसात् प्रापाद् व्रतज्ञासतां ।
प्रकृत्योत्सिक्तमुत्सेकावहेः समुददीपयत् । दुर्कर्मैर्नियदेष्टाये साहदेविसमुत्पन्नः ।
आसमानां सहास्राभिः समते समशीर्षिकां । कृतज्ञोऽयमिति खैरं मन्त्रं राख्यपि सोऽप्यहोत् ।
विभ्रन्तु भूपतिस्तस्माद्रिच्छन् वाञ्छन्त्यवत् । मन्त्रखैरकथाद्येषु विशिष्येषु व्यवर्जयत् ।
स तु धूर्तत्वदुर्लभ्यतादृक् स्तुतिमिवैकतः । स्तेषां धैर्यं परेषां नु सन्नाभं माययातनोत् ।
समपन्नतिराकाङ्क्षयंस्तवः पञ्चोद्देश्योः । तस्य तु प्रथमो सञ्ज्ञपासो दानेन भिषतां ।
रत्नद्वयोः प्रविशितोरन्यान्यस्यर्द्धं वा तयोः । अने अने राजधानी ययौ सञ्ज्ञमनोसतां ।
सुखिः स भूपानाद्येषु प्रतिपन्नान् युयुसया । मदीभानोत्सवासाने सञ्ज्ञेभमुदपादयत् ।
लकाटिकान्यस्तद्वशो दाःस्थाने वेदितो हि यः । तं निर्भयं विनाशेपं कोपकृष्णाचरीऽकरोत् ।
लिखितैरिव तान् सर्वैः खोदुं रत्नममीकृतुः । मिथ्यातथ्यमिवादीर्यं संयच्छतिः समर्थतां ।
उपविशत्यदभ्यर्थं भूपतिः परितान् यत् । सत्यस्मिन्नास्ति नः किञ्चिद्विद्यन्तस्तु यद्विन्नयत् ।
अने मन्त्रवराज्यखैरस्य प्रायोद्विजातिभिः । न सुजेः कल्पनेप्रसन्नमिहामहति वादिभिः ।

अग्निव्य विदिवः ब्रह्मं मन्त्रवित् निमि रिच्छतः । सक्कृद्वैद्यमानिन्वे वक्ष्यन्तं तदप्रियं ।
 ब्रह्मे सक्कृपाशाच तस्याच वज्रवैनिकात् । सुम्भिरन्यान्मन्त्रयन् बुद्ध्या च तद्विपुः ।
 आस्त्यन्द्भोत्या निर्गत्य द्वापरोक्षैः समं यद्वान् । व्यूहानीको निद्व्यायो जगामाराध कोऽभ्यसि । २०८०
 भूपतिः प्रातिलोम्येन वर्त्तमानकादाभवत् । कोट्येवरोऽपि सकृत्सुम्भिरा बद्धवोचदः ।
 क्षितमप्रातिस्तोम्येन वोऽवधोन्मनुजेश्वरं । इति द्वेयोऽपि नितरां देवतां नृपतेरनात् ।
 तथा क्षिते निवीचिन्यामाचक्षुस्तस्य विदिवः । दुषुषाधेतुतां रात्रा स्तुष्यै तेन का कृता ।
 अतथे तथ्यवदसु तथ्यन्मातथ्यनृपः । यः पश्येन्मूढवत् वोऽर्थेस्त्यक्तोऽनर्थैः कदर्थते ।
 रत्नज्योतिर्भूतवदधिधा तथ्यन्ते दृष्टिधातः । श्यावाकाशमितरविचयः स्तस्य सन्धाविते च ।
 वक्ष्येकेकं यदिच न कदा तस्युवा यन्मृषा तत्तथ्येनेत्यं किमवमज्जनेदं श्यते तत्तथ्युन्यैः । २०८१
 राजा यत्प्रथमादन्वदजानन् दौस्त्यभेवजं । न्यबुक्तं तस्य तीक्ष्णमे सक्कृपासं मधौजकः ।
 य कापुदववदीरः प्रवर्णं कृष्णा समः । काङ्क्षिणाचिप्य तं दन्तुं तच तवैकत कर्षं ।
 माथाप्रयोगानन्वोन्वमुद्दिष्ट सृष्टनोदेवोः । शये शयेऽभज्जद्राष्ट्रं चोक्तावक्लितां ।
 प्रत्याज्ज्योदयं रात्रौ सुज्यो जायति पूर्ववत् । अथयथाभिक्रयमं राजधामायजायत ।
 राजाज्ज्योदयने रिच्छतस्य सुज्जेरभीष्टिने । पार्थिवोऽयमुमज्जामूदनीजः प्रत्यवस्थितौ । २०८२
 सनिर्दिष्टासुरामस्य तत्त्वहेदान् कुमिताः प्रजाः । सन्दर्भं दारपतिना रात्रौ युक्ता समर्थितः ।
 संमस्य नृपतिं भौवीपार्थिना सुम्भिरा समे । पीता कोशं सक्कृपासः प्राप्ते रात्रौव्यजिह्वपत् ।
 प्रेरणावृष्टणादीनां स्तोत्रेकाशैव वर्त्तते । राजन् सुज्जेरभिप्रायस्तर्हिभोऽन्यान्निच्छतः ।
 निर्द्वैतकोपकतुंसु सुते श्यावदि मे नृपः । निर्वीक रिच्छतं चिचरयं बद्धा महाधनं ।
 लाह्वारविनिर्गृह्यमाणान् कोशस्य भूपतेः । नयेयं संशतोद्व्यां दुर्हन्तमपि कोष्टकं । २०८३
 कार्योपरोधानिर्वन्धः सम्मन्वेव नासि मे । दाक्षिण्यं क्षामिनः कथ्ये यस्य प्राणस्तृणोपमाः ।
 मध्येऽथ प्रतिराजादिनिर्जयस्वीकृतोद्यमे । युवा विमानचिन्तोऽयं नृपस्त्रीभोगभास्यते ।
 शाश्वतकाय दारेवमुष्टकं रिच्छताशये । कार्येणाते च मामीदमाकारयितुमिच्छति ।
 ज्ञेते च सामुल्लस्य त्वं श्वरं श्वभिमेदिनः । मिलिता च तत्तथासि मयः कोऽनु नृपाश्वदे ।
 दृष्टान्नवदायादमेकमानीक कक्षन् । निदधोऽस्य पदे रात्रौ नानुतिडेदिदं यदि । २०८४
 गुणान् प्रसरणवायादन्वायेव गिरा स्रजन् । दिशोऽभ्युपगता राजाच विनिश्चलावदीदयः ।
 वयाच च तथैवेतच्छादो नाकमर्थता । नौदासोन्वमयैतस्मिन् सक्कृपासमभिमानिनि ।
 निश्चतिदन्धभावेऽस्य दुर्द्वेदीभवेदिति । दक्षमयन्वतत्तावदक्षयायधिषः कथा ।
 किन्तु द्रुपे य चाकीपप्रायस्याप्यन्तोऽपि वा । निर्द्वैतक वधो ज्ञातो वोऽद्यावौ कार्यैश्च तत् ।
 अर्थोऽयमव्यवस्थानामर्थेऽस्माभिर्चिं मन्त्रितः । नूनमेवोपकथ्येत तद्व्यावर्ज्यता धनैः । २०८५
 पुण्यैरपरिहार्यैः क्षेत्रैश्चैव नाहुन्मममी । ज्ञानतामपि ज्ञायन्ते निर्मुखाभोगभासिनः ।

बालिभान् गृह्णन् प्रायश्चित्तसेतुमहीभुजं । तस्मै च फलं मूढैरेतैर्वरमुच्यते ।
 दुर्गमो भूमिभूषणो विदेहद्वैतैरिव । क्व स नीतिश्च विद्विषः क्व च ते कलमुच्यते ।
 तन्नागा प्रतेवमुखं रसनालौख्यप्रालिप्तः । परंपिच्छापहर्षारः खलाः कैलेयकाश्चपि ।
 इत्थं खलोपतापेन प्रयुक्तं तद्वशात् पुनः । असंख्यं कुर्वन्नेदं पश्चात्तापस्य नोभवेत् ।
 इत्युदीर्य नृपः सुखेः सञ्जोषापादसिद्धये । तमजागारयन् सञ्जोषापादस्य नृपः ।
 विभक्त्यन्तुतेः ब्रह्मा जिघांसुः सुखिरित्यपि । तथैव भूयश्चो जानंस्तस्यैः दौःख्येन पार्थिवः ।
 गत्वा स्वयं गुहान् यौनस्यस्यं कुहतां युवां । इत्युक्त्वा रिच्छतेनाथ स सुखिं समसोजयत् ।
 विद्यायापि तथा हन्तुं तं प्रसन्नमनामुवन् । उदताम्यद्विवारांश्च तस्योपर्यवन् कुठन् ।
 सञ्जोषापादे गृह्णादन्तुनामदुःखिन्वनागते । आब्रह्म साहसविद्विषमधिकं पर्यतपत ।
 निपत्य वीरत्रयं सुखलक्ष्म्यापयत्किञ्च । भातरो यत्नं कक्षाकराजाद्याव्यसरन् बुधि ।
 सेनानोः कुलराजः स ख्यातोऽप्यायामविद्यया । प्राप्तेरानुष्मिन्मन्त्रमप्युच्यतेऽकारणं ।
 स संस्त्रापयितुं हन्तुं वाप्यब्रह्म न्येदयत् । तस्याप्रतिषमाधेयं कल्पनाधीश्वराङ्ग्यं ।
 किञ्चेतन्निजप्राणमात्रं सत्यं महीभुजं । इत्याभास्य स जयाह साहसाध्यवसायतां ।
 दिनद्वयमनायातो गृहेभ्यः कल्पनापतिः । न प्रातिभास्यमभजनत्तच्छ्रुत्योः श्रियोऽस्य ।
 विमलभक्त्यः शृङ्गारनामा चाप्यवती प्रभोः । तं दृष्ट्वांस्तुतीयेऽपि ब्रह्मणेऽवगमं क्षितं ।
 शोभाऽपि योगिनो भर्तुर्निर्वाणं यततसेवकः । कर्तुं साहससाधित्यं विदा तेन न पार्थिवे ।
 करे पिनाकोमकरादुच्यते शोभाविशेषाय सदानुवक्तः ।
 पुराहवे कार्मुककर्म तस्य तत्कायमात्रेण तु मन्दरेण ।
 ताम्बूलहारकथाजानतो राजा यत्नयत्येत् । कुलराजन्ममन्यामथैर्ध्यासेन ह्यविक्रियं ।
 भुवं श्रुत्यः पुनर्नाहमागन्ता तत्ततोऽस्य कः । आरमेति स निन्दे न ताम्बूलं खलैर्भाजने ।
 व्यसनप्रसन्नं राज्ञः स्नेहेऽप्यागतेऽप्यगाः । एवं कर्तुं यततोऽन्ये निर्युद्धौ सज्जिताः पुनः ।
 सगणोऽवगणोवास्तु निहतो नियतं मया । जानन्तः परं देवदत्तुदीर्घं विनिर्ययो ।
 गतस्य साहसविद्वैः ब्रह्मं ब्रह्मं पञ्चायनं । इति चिन्तयन्तस्य मनः साधोद्विष्टाङ्ग्यं ।
 ब्रजन् स्त्रामिहितं कला पुनः पश्चाज्जिनाय सः । ब्रह्मिणो दौ मिवाच्छ्रयैः सन्ध्यानि परामुच्यन् ।
 स्वयं गृहीत्वा ताम्बूलं राज्ञा प्रहितं इत्यथ । दाक्षिणावेक्षितः सुखेः पार्थिवद्वानुगोऽविद्यन् ।
 इदं चोपावेषेच्छ मित्रैः परिजनेषु तं । वृधनायमिवात्यदीर्घैरेरहितान्निभं ।
 गृहीतवन्दितस्त्रामिताम्बूलस्यमिदं स ते । दृष्ट्वा कथादि नृपतेः सत्कृत्य सञ्जोषापादं ।
 जनप्रवेशाब्रह्मो यत्नमप्यनमसवीत् । कलायाः कोऽपि नैवर्तः ब्रह्मभूषणमाश्रितः ।
 तस्मात्तेपपरान् भूयान् स्त्रामिवायैधुना तव । सन्ध्यायाः सत्कृत्योऽस्य सत्कृत्यं प्रकृतिचरं ।
 योऽप्येकमिव तो वाचं सदर्पादकवीरवन् । तस्य कक्षाचरं माचं कुर्वामि त्रयवीरवन् ।

२११०

२१११

२११२

२११३

२११४

२११५

सरोवादिर्निर्गच्छन् मान्योऽवाविति वादिभिः । तं शान्तयित्वा तद्गुणैरङ्गा आवर्तितः पुनः ।
 तेनावादि ततः कर्णं विजृम्भि वस्तुमेऽमुतः । सञ्जयोरादिप्रहारप्रवेगं भव्ययोर्धमः ।
 अवबोधेन तेनाथ वीर्यं तौ सम्प्रवेक्षितौ । सहायकाभ्युदयः प्रजिहीर्षुरवर्तत ।
 याताद्य कुर्व्या प्रातर्था विधेयमिति तान् वदन् । दत्तश्रेष्ठोऽग्निद्रासुलभे सुज्जिर्जहो वपुः ।
 गत्वाय किञ्चिद्वाटनो निष्कृष्टचुरिको जगत् । प्राहरत्कुलराजोऽस्य वामे पार्श्वे छतवरः । २१४२
 तस्य धिक्कुर्वन्तेद्रोहमथावन् चुरिको प्रति । आसत्पाणिः प्रहरणं तावत् सर्वेऽपि ते व्यधुः ।
 विमर्षः पद्मतां यावदावहे तच्च मोक्षयौ । स तावदेव सुचिरापेतयासदाभवत् ।
 भयत्यक्ताभिमानेषु विदुतेऽनुजीविषु । चकर्वं ब्रह्मं तत्रैकः पिबदेवः परं तदा ।
 प्रहरंक्षौहिभिस्तुप्रतिप्रवृत्तिभिः क्षतः । आगन् स्तुतास्तस्मात् स मण्डपाग्निरवाक्यतः ।
 क्षितान्दत्तागले धाञ्चि बद्धद्वारतमोरयः । जिघांसवः सुज्जिभ्यत्यासतस्तान् पर्ववारयन् । २१४३
 तमेतिप्रतिकुर्वाणभयमानेऽरिभिर्बोधुः । ते द्वारे दृष्टव्यान्तां प्रोत्साह्यं ब्रवमुदृतं ।
 अत्रेवपुनपरचुरिकाश्चाभिर्वर्षयः । तान् स सम्प्रमथन् मामौरनेकेले विविचरः ।
 नेराश्वहेतोर्बिभ्रतां तेषां कङ्कटवर्तिभिः । वृष्टाङ्कित्वा शिरः सुज्जेरङ्गनेऽक्षिपताद्य तैः ।
 चक्रुनिःसरणाभीक्ष्ण्युक्तेष्वणुपुटमृतिः । उत्तरौहकचक्रवज्रजपणपुटद्वयं ।
 अक्षौर्ध्वैर्भयमाकस्य लोकाश्च प्रतिविम्बयैः । सभायमानसंस्मृत्यैः कप्रत्यक्तारकं । २१४४
 क्षपुटस्थाकमश्वेदाङ्गलमांसका सन्निधुः । हरिद्राङ्गैरिवाद्यानभेदायन्निर्भहन्तं ।
 धूलिध्वजकचक्रमु तदेतदिति निश्चयं । परं भालतल्लेन ददत्कुङ्कुमविन्दुना ।
 तद्वीर्यं तिथ्यं पतनव्यकसम्यन्तरदिजं । उच्चलन्मुलाकन्दा भव्याः कापि विदुदुवुः ।
 कुलकं ॥ तीक्ष्णान् प्रचञ्च व्यापस्य तिष्ठन् व्याकुलधीशदा । वशिर्वीर्यं जनबोभं साहसं निश्चिकाय तं ।
 सुज्यौ हते क्षणे वापि कार्यमेतदिति श्रुतं । सञ्चक्ष्य धैर्यव्यादिकस्य तस्यान्दिरवेष्टनं । २१४५
 मिथ्यैव सुज्जिनिसीर्ण इति अनुवता जगत् । स्वयमयादि भूषेन ततः समरसकामः ।
 निरुद्धं हतं ज्ञात्वा सुज्जिं राजोपवीविनः । तच्च क्षितं शिवरथं सर्वदेव्यमवन्धयन् ।
 विज्ञातजन्मनः सुज्जिभ्यान्वृष्टासक्त कौशलं । कलत्रकाय निर्वर्ष्य वाणीयं पुण्यभागिनो ।
 आशिष्यमाणैर्भिक्षाद्यैरने वीरोक्षितं क्षतं । तेन त्वयं ब्रह्मेण सदाचाराच्च विष्णुतं ।
 राजौकसेव तां वाणीं श्रुत्वा ब्रह्मपलायितः । इतस्त स्नामिनोऽन्धर्षं जिहासुर्ज्वलितं वयो । २१४६
 हारं पदप्रवृत्तिभिर्भञ्ज्यं राजवैजिकाः । अपसार्प्य कथञ्चित्तं तीक्ष्णः कङ्कादरचिपुः ।
 प्रविष्टोऽस्मिन् निरुद्धपीडिते मण्डपात्तरं । कन्धः प्राचनृपाभ्यर्थं कुलराजादयोद्युः ।
 वृद्धप्रविष्टो इतवान् स तत्रैकं महाभटं । शैरेरेव हतो दूरात् कथञ्चित् परिपन्थिभिः ।
 आघातं कुभिते देवे सञ्चपासं महीपतिः । रिक्तं चोत्सृज्यं हनुं प्राक्षिपेद्विहितवरः ।
 आतो मार्गात् पलाय्यायं परिब्रज्येति रिक्तः । क्षिप्तिकातडपर्यन्तमडित्वा यावदावधौ । २१४७

पूनीयातः सञ्जपालो गृहदारादिनिर्घतः । उल्लङ्घय पयोदम्भन् सुवङ्गन् प्रहरयणे ।
तावदेकस्य खड्गेन निरुक्ते दोष्णि दक्षिणे । तस्मात्तत्रेवे स्थितास्त्रिणावयुगम्बिरजायत ।
अगण्यप्रायतां प्राप्ते वंशे यत्कौशलादयो । दिगन्तरेषु खल्लिङ्ग देवे प्राप प्रद्या पुनः ।
फलकाले समःसन्ने शौर्यप्रतिभुवाभजत् । स तेन दोष्णा वैकथ्यं धिगिच्छां विधुरां विधेः ।
स प्राग्दुदद्यावाप्तौ भवेदविकलोदरि । फलेन तस्य जानीयाद्विच्छां लोकोऽयमहुतां ।

२१७०

पोतामृतस्य सतविषयत्वं न प्राग्भविष्यद्यदि नाम राहोः ।

अज्ञास्यदिव्यान्तदमृत्यु लोकः सामर्थ्यभाजः सुचिरप्रकृष्टां ।

दृष्टः शोलाभिधो दृष्टः पितृव्यः सप्तदेविना । सप्तर्षे निहतः साधु सम्यग्जातव्रणार्तिना ।
तस्यार्था विज्ञेता वेद्यमज्जलाख्योऽयमोहनः । मान्वाऽमुगो भटो दौ च यामिकस्य जनकूमः ।
बाह्वं तनयमालोक्य निषल्लसाङ्गनस्थितेः । तस्य निर्गच्छतेः गेहे रिक्तलोऽग्रिमदापयत् ।
आनीयमानो धूमाम्बो बद्धा मुखैः सवैनिकैः । गृहदारे हतः कैश्चित् प्राकृतैर्धनविक्रयः ।
तस्य प्रधानप्रकृतिस्यहेतार्महोपतिः । मुख्यमप्यबलोक्त्यासोदशान्तक्रोधविक्रियः ।
व्यापाद्यमानः साकोपं भूपतिप्रेरितैर्महैः । उच्चावचाः सुज्जिह्वयाः कृत्यं सन्तोषितं व्यधुः ।
अनुजो लक्षकः सुज्जिह्वया नीतः स विक्रियः । नृपं वोढ्यादयैः कैश्चिद्राजधान्यङ्गमे हतः ।
भ्राता पितृव्यजस्यस्य सङ्कटाख्यो नृपाङ्गमे । सुटङ्कटद्वय प्राणानौचित्येनामुच्यत् कृती ।
प्रविष्टः शरणं वाणवंशैः पापैः प्रमापितः । उन्मत्तो मृगुनिसस्य भ्राता कैश्चित् स्तमन्दिरे ।
सुज्जिह्वयास्य गृहदारादयो भङ्गुरया हतः । महाकुलोनेविचरन्नाचित्येन च चित्रियः ।
सङ्क्राव्यः प्रतीक्षरो व्रणितः शनैर्हृतः । अन्येऽपि संश्रिताः सुज्जिह्वया तत्र प्रमिन्दिरे ।
जात्या वाजिजवप्राप्तप्राणाः कोटेश्वरान्तिकं । आमाद्य वीरपालाद्या दिव्यामृत्युभयं जङ्गः ।
व्रजन् शरदि यो दृष्टे त्यागकृतुरङ्गमः । प्रपेदे भङ्गटभ्राता बन्धनं सुभटामठं ।
सुनुद्य सज्जलः सुज्जोः श्वेतिकथायजात्मजः । उल्लङ्घय तनूजस्य कारागारं प्रपेदिरे ।
इत्थं राजन्यमात्ये च प्राप्ते पिशुनवश्यतां । नवमे ऽब्दे गुरुः ब्रह्मपञ्चम्या विप्रोऽभवत् ।
कार्ये क्वापि विषयस्तत्त्वं संसृत्य मन्त्रिणं । तमद्यापि नृपलाङ्घ्यं भृत्योऽप्येतोऽनुनयते ।
धेतालोत्पापनाच्छ्रमलङ्घनादिवचस्मृणात् । व्यालाक्षेणाच विषयं मत्थं राजोपवेनं ।
अनात्मायन्तमितीर्गुणानां चक्रवर्त्तिनां । प्रकटानामिवायस्या विश्वस्तः कोऽनुमज्यते ।
अयुक्तं नृपति सुज्जिह्वयं मेने प्रजाः पुनः । युक्ते क्षाला तमुत्क्रिगकितां विविदुः प्रजाः ।
मेजे राजा सञ्जपालं कल्पनाधिपतिं ददत् । कुलराजे च नगराधी शारितं समापेयत् ।
त्यक्त्वा मङ्गार्जुनो धनोदयो नगरमागतौ । प्राग्दुपुनर्जन्मभाते प्रियां विश्वशराभुजः ।
दतराश्वविच्छेदा वीरपारिव्रजव्रतिः । श्रीः सन्तोकारमकरोत् स्त्रियं चित्रये पदं ।
अहृतैश्चर्युऽपि राहं दधेन पीडयन् । व्रमं नेतुमवश्योऽभूत् भूपस्यायनदुःखः ।

२१७१

२१७०

२१७१

२१७०

गन्धर्वानाभिधे यामे टिङ्गं हत्वा व्यसजयत् । पारं विभोक्तं कोटिप्रसन्नचिरः पायिवात्तिकं ।
 निघर्गं देविणा प्राप्तप्रतापे नितरां नृपे । तदानीं तप्यमानेन दृतेनायासितोऽमलत् ।
 कोट्येवरेण रभसादम्भेः परिजनेर्युतः । निशि लोठनदेवः स हाडिग्रामं ततोऽविशत् ।
 महाकथितकन्याऽन्यैः संरक्षे राज्ञि सन्तः । बहुसन्धिर्लवन्यस्तं विममज्ञं सथागतं ।
 उचलादिवशादाप्तं राज्यं सरभसं भजन् । निर्यूढिऽन्यदाऽहोऽगाभूटो लोकस्य हास्यतां ।
 तीक्ष्णप्रयुक्तिभिः सैन्येभ्योऽपि देवतः । उपायेनृपतिस्तौल्येनोत्तमं व्यचिन्तयत् ।
 प्रतिदृष्टीव तोत्तलानां पाटितालः समाभुजा । न संप्रसादयन् क्रुद्धः प्रतियोद्धुं त्वचिन्तयत् ।
 स्त्रैः स्त्रीः प्रदेवैरादिश्य प्रवेष्टुं प्रतमापतीन् । स्वयमुच्चावचैः सैन्यैरवसक्तन्द तौ पुनः ।
 स भूपं रभसायातं ज्ञात्वात्पप्रतनं बली । प्राप्तश्चलपितुं तस्यौ प्रतापैः परिहारितः ।
 लघे रणे चित्ररथः पृथुसैन्योऽपि देवतः । तस्य सैन्यैकदेशेन निन्ये जयविपर्ययं ।
 अङ्गनामङ्गलोद्धारकस्येन फिल तेन सः । ततः प्रभृत्यभूद्वयदवष्टभादिने दिने ।
 रिङ्गणादीन् योधयित्वा व्यूढस्तस्मात्स्निमानुगः । लवन्यान्यपतत् सायं कम्पनाधिपतेर्बली ।
 क्रमेः प्रतादपि भटैर्युताविगतभैजिकः । सह तत्सैन्यरोधं स गजस्रोतमिवाचलः ।
 किं वाच्यः स नरव्याघ्रः प्रवृद्धिं याति सङ्करे । निजवर्कतनुचादि यस्य मानि न वर्धन् ।
 मन्दोक्तारिभंरभसवष्टभेन तादृशा । तस्मिन्कादयः प्रापुर्लवन्याः सैन्यशालिनः ।
 तैः राजातीयदाक्षिण्यात्तट्यैरपि सङ्कटं । तस्यैवदुपयोगोऽभूत् स्ववीर्यापास्तविदिवः ।
 काले सङ्कटं राज्ञि जायतः मामतोयलैः । समये ग्रहणाद्यागततत्तद्युक्तिविकल्पनं ।
 मञ्जभृत्या परित्यागो जिगीषोरीदृष्टेर्गणैः । श्लेषगुरुर्योऽप्यस्य का धैर्याक्रमणे स्तुतिः ।
 अविश्रमन् भिक्षुभृत्यसाङ्क्यं संरभ्योद्धितः । पलायनोऽस्यः श्रेणात् कोटकोऽय व्यगाहत ।
 भौगैस्त्वकालप्रालेयपातकृद्भु वाजिनां । गन्तुं तस्यास्य भूजुः पृथुलप्राविरोधिनः ।
 अवमानोपतप्तोऽय परिमेषपरिच्छदः । स यथै जाह्नवीं स्नातुं राज्ञा राजादपास्ततः ।
 मामपासोऽय भूपालनाम्ना पुत्रेण वेदितः । दीर्घदैराज्यदुःखार्त्तः शरणं नृपतिं ययौ ।
 पुत्रो दत्तवर्ता नीविनागपालस्य तस्य च । अभयं प्रतिशुभाव भूम्भदाश्रितवस्तुलः ।
 हृद्ग्राज्यस्य जिह्वाऽयं दैः स्थितेतरभूदिति । स तदापदि नास्मार्पोदव्याजोदार्यधुर्यधोः ।
 माहायकाय स्वं सैन्यं दत्तवांस्तं मक्षीपतिः । भूयः प्रतिष्ठामनवर्षप्रश्नमनाद्विवे ।
 ज्ञात्वा युनयो व्यावृत्तः कोटकोऽचान्तरे पुनः । मन्त्रार्जनं यत्नीत्वाभुत् देराज्यात्यापनोद्यतः ।
 अर्कोपरागे प्राप्तः स क्रुद्धचेतस्रवाय तं । लवन्यं कार्यतस्म्यकपूर्ववैरो नृपात्मजः ।
 आहूतो लोठनः पूर्वमायातस्तेन डामरं । निघ्नस्य तं सङ्कटितुं सिद्धः प्रायासयामनं ।
 विजयेन जायतः पीतकोशोऽपि नृपतिदिवः । प्रविविक्तनुपैच्छिष्ट सोमपासो दुराग्रयः ।
 आराधनाय भूभर्तुस्तपुनः कोटकं पुनः । प्राप्तं स्वविषयैस्तौल्यैरुत्तमैर्निरनुत्तमम् ।

२१८५

२१८६

२१८७

२१८८

२१८९

२१९०

अनाम्नरे चिचरथं संहृष्टायासदुर्धहं । अनिच्छन्तोऽवन्निपुरे प्रायं चकुर्दिजातयः ।
उपेक्ष्यमाणो र्दपोन्नेमागणितभूभुजा । अलिते अलने देहान् वहवो मुञ्चुः शुचि ।
चरके धर्मधेनूनामुत्तम्येऽपि तदाश्रितैः । वल्लिं गोपालकोऽप्येकः कारुण्यप्रवणोऽविश्रुत् ।
भट्टलोहट्टवंशस्य पृथ्वीराजस्य नन्दनः । युवा विजयराजस्यः सानुजो गाढदुर्गतः ।
देवान्तरं जिगमिषुर्विधमं वीक्ष्य तत्र तत् । व्याजहारानुजन्माभं कारुण्यासुकणान् किरन् ।
उपेक्ष्यमाणो दाक्षिण्यस्तथितेन महीभुजा । विश्वः सचिवपात्रेण विवशाः पश्य नाश्रिताः ।
हृन्दानुहृत्यामात्यानां यत्र क्षामदुपेक्षते । कस्तनान्यस्तु दीनानामापेक्षमयिता विश्वा ।
यदा न्यायोऽयमन्यान्यस्यर्द्धया यदुपप्लुतं । श्रमिता दण्डयेच्छाम्यं श्रमितारं परोऽयवा ।
विश्रुत्कलं नयेच्छाम्यं दाक्ष्यसारं विघट्टनैः । कदाचिन्नोहमस्मानमस्या लोहं कदाचन ।
दोषेणैकेन न दंष्ट्रे राजा सर्वगुणोऽञ्जलः । बधाच्चिचरथस्यान्यदिभयं नावभाति मे ।
धर्मैः सर्वोपकार्यैकलुदक्षपणमुच्यते । जघानाजगरं सोऽपि जन्तूनामन्तकं जिनः ।
दुर्हन्तहमनेऽस्माभिः कृते तेजस्विनाजनात् । भूयोऽप्यधिकृतो विभ्यन्न कश्चित् पीडयेत् प्रजाः ।
कायस्यास्य परित्यागादनन्ता जन्तवो यदि । सुखिनः स्युरसौ भ्रातर्वर्णिज्या व्यायसौ न किं ।
मण्ड्युवांसं स तथेत्यथ कङ्कोशपीयनं । विधायानुससारैत्य हन्तुं चिचरथं तदा ।
कान्तेऽस्मिन् धर्मदौर्बल्यकलुषेऽपि कलेः किन् । प्रभावोभूमिदेवानां शीतनेऽद्याप्यभङ्गुरः ।
ब्राह्मणैरपरिशीणपूर्णपुष्पो न कश्चन । धैर्यमारभते अष्टदृष्टोत्पाटनपाटवैः ।
दिजानुदेजयन् सुस्त्रिर्दिजादेवासदृहं । विप्रेषैव हतश्चिचरथोविप्रावमानकृत् ।
दिजात्यापितया कान्तचित्तोऽसौ कृत्यया भुवं । दधौ तस्य बधे प्राणान्निना कारणमुमुञ्चन् ।
रुशानुमादकृषत विप्रा देहान् यदैव ते । तद्वेषस्तुत्यमङ्गर्थे तदैवासीत् हतानुगः ।
अनासादयतश्चिचरथं पृथुबलान्वितं । गणराचमभूद्वन्तुर्दिवाराचं प्रजागरः ।
स ह्यपर्वन्तसामन्तमीमन्तितपथो ब्रजन् । अभूददृष्टो दृश्यस्य जनसम्बाधमध्यगः ।
तेन साक्ष्यं नैद्यन्यनिहुरेणैकदा जवात् । सोऽनुसन्ने व्यतिकान्तिनिःश्रेणिरूपवेक्षणि ।
विलुप्टितस्य स्तम्भाय कृपाय्यामूर्द्धायास्य सः । सामन्तमध्यगस्यैव प्राहरन्तीवसाहसः ।
मुमूर्षीरिव तत्रास्य वैश्वल्यगलितस्तरतः । उह्वान्तश्चलवोवर्षेच्छावनं समपद्यत ।
प्रमापितोऽयं राक्षेति ज्ञात्वा सत्त्वविक्षृताः । विचक्षान्ते तथाभूतमत्यजन्मजीविनः ।
तं वीतजीवितं ज्ञात्वा न तीक्ष्णं प्राहरत् पुनः । प्राप्तं द्वितीयनिःश्रेण्या भ्रातरं निविषेध च ।
न पलायिष्ट निर्विघ्नसम्भोगोऽपि स्थातितः । राज्ञा चिचरथः अयदित्युषैः प्रोत्सकार सः ।
प्रमथं अष्टभामादिशान्भोगपुरःसरैः । सर्वैः कापुस्वैस्त्रासादय चिचरथानुगैः ।
व्याधोकाठरथस्य भ्राता भोत्या पलायितः । वरणं नर्त्तकीभेकां यथौ वक्त्रार्पितस्तनः ।
तादृक् प्रवेक्षितश्चिचरथोऽभ्यर्च्य महीभुजा । मा भैवः प्राहरत्कस्मानित्युक्तायासितः स्वरं ।

२२२५

२२२०

२२२५

२२४०

२२४५

२२४०

नृपाशया को निहन्ता दारेव्येति वादिभिः । तीक्ष्णोऽन्विष्टोभटैः सोऽहमित्युक्ता स्ते न्यदर्शयत् ।

१२३३

धीरो यो धान् स्वधैर्यान् लङ्घनश्चाप्यविक्रमः । चिन्तार्द्रिजान् स हन्ताय प्रथय्य चरणे हतः ।

परिचाणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृतां । धर्मभङ्गापमार्थाय सश्वामि युगे युगे ।

लब्ध्वा निखिततत्त्वकारणा पत्रिका करात् । तस्यान्तममयाग्रमां श्लोकेनामेव पावनी ।

अनृच्यन्नाददीनत्वयुतश्चित्रयस्ततः । कूटग्रणोऽपि लालाटमन्त्रिवेधादजायत ।

स मामान् पञ्चपालं याप्य निराप्यायकशाकृतिः । विवेष्टमानोऽवर्त्तिष्ट शयनीयतलेऽम्बहं ।

१२३४

मज्जं जुनं पुरस्कृत्य कोष्टकोविप्रोक्तुषः । तन्मोक्ष्य तरुधं बाधं गिरिदुर्गमगाहत ।

मा मामभ्रमयं भ्रातृन् स्वयूथयसमोद्यमात् । अविस्मृतापदं लोकं पुनर्देराज्यवह्निनं ।

अवापण्डास्वदजाद्येन पीडिताङ्गहवामजत् । परचक्रोदधेनागु लोकः प्रियिलक्षितां ।

तरुदुर्गं तदृष्ट्वा कोषवाय्यय सन्धतः । व्याप्तोपाप्तवनयामैः सचिवैः स न्यरोधयत् ।

सञ्चपामे यवमैः स्वस्वभारं निवहति । अनुचक्रुर्दिबोऽस्यन्दाश्विवातक्षिमितांस्तूरुम् ।

१२३५

धन्यकोशिनकाकोष्टपर्यन्तकटकोऽभवत् । गन्धदेवी गजगिरिः मिथुरस्त्रेव वैरिणः ।

आवासितवर्णा राज्ञा गोवामे रिष्णुलोऽकरोत् । अटवीं पर्यटन् यूकानिवाकौत्कण्ठितानरीन् ।

तीक्ष्णकनूपस्यैवमारम्भैः क्षम्भितोऽभवत् । कोष्टेश्वरस्त्रिचतुराण् मासान् सञ्चारयुन्यतां ।

रिष्टेदिशान्तरे राजानन्तरे निहतो नृपैः । भिन्नस्वर्गोभूभर्तृभृत्ययर्थीकृतोद्यमः ।

व लिखत्वादकुशलोक्षातुं वृत्तिं महोभुगं । सविस्मृतागः सन्धातुमैक्कच्छिन्नपदेनृपं ।

१२३६

उज्जिरोधैः प्रभोर्धन्यं वाच्यं तद्वह्नादिदन् । भस्मेकायः सञ्चपालस्त्येकां तामपूरयत् ।

तथासौऽपि रिपुं राज्ञः सन्धितुन्ययहोत्र सः । पृथ्वीहरप्रभृतानां निद्रोहलं न कौतुकं ।

तेन प्रह्वणता राजवैरिणं स्मरणाङ्गुलिं । च्छिन्दतापि महोभर्तृभृत्यं क्लृप्तं न पारितः ।

कण्ठबद्धशिरःशटः शीर्षेणोपानहं वहन् । भुक्त्वोऽपि भूपालं कर्तुं माञ्जकदकुधं ।

अस्त्रोक्तदिबभूवृक्षःकनः स हि राजवत् । तत्तत्प्रशुक्रभृपाशः मध्ये गर्भान् व्याहरत् ।

१२३७

शुश्राव बहून् तन्मध्ये यातं मज्जार्जुनं नृपः । अनुबध्नाति भव्यानामुदयेऽभ्युदयान्तरं ।

नियमानः स हि स्वन्धमधिरोष्यानुभीविभिः । अजाङ्घितया मार्गैर्लङ्घनाय स निःसहः ।

ततस्ततोभयम्यानास्त्रिलोर्णो लोहराक्षितं । मार्गिकाभिधं यामं प्राप्ता त्रिव्यस्तरक्षिता ।

निरुद्धोऽग्निकास्त्रेन ठक्कुरेण महीपतिः । प्रियंकरं तच्च धृत्य शुश्रावान्निक्रमागतं ।

बहुप्रयोऽर्गिः । दर्गाभिर्गतः स कथञ्चन । बहुक्षेपेन पुनः शक्तिः कस्य भावार्थलङ्घने ।

१२३८

गङ्गायुमार्गलुठिता जठरात्कथञ्चिदेकस्य संहनवतो निरुद्धता मर्षेः ।

यस्तापरिण हतसागरगर्तपूर्तिः श्लो न कोऽपि भवितव्यविलङ्घनायां ।

जगिके बहुसंप्राप्तिपर्यन्तोपात्तरक्षिणि । राश्यादवहारपतिः प्राथोजि प्राञ्चबुद्धिना ।

तं दिवा धैर्यगाथोऽर्थोऽर्थोऽर्थं महाधिधं । बहूटेन हवदृष्टो राज्ञाशायनिमन्त्रिणां ।

य इति कथं वावाचान् मन्त्रोऽनुमन्त्रयेत् । तयोरेखितमद्राक्षीत् कथापतिविहितं ।
 निडाग्न्येन धैर्येण जीव्यवशावनामकः । सुबन् व तं वदिःमार्गं तत्तदुक्तमपीत् पुनः ।
 सन्तेत्यायवी भर्तृभक्तिं यो वदन् मन्त्रते । मन्त्रानुषोमतिमतामाहोषोऽनामरे ।
 कृता रक्षामसिद्धं वरावं लाहृवं विना । शक्तिर्दुर्गरेक्ष्य वासी राखी वदन्त्यदे ।
 दुष्टेष्ट्याणां भवत्येव निवसाद्रजभाषता । भाष्यन्त्येवमन्त्रदिने जननेवविश्रजता ।
 मोभते दधिरातासमच्छलायो कथोदये । तथा योऽस्मन्ने भाष्यामिव वन्धः व भूयति ।
 धन्योऽवतारो यस्मादीत् कुन्तयौराज्जन्मजनः । उदयेऽस्मन्नेऽप्युये रागव्यापारो गणः ।
 पदे प्रवीणं लब्धार्थं किञ्चित् कृता कुलीनवत् । चरं कविरिचयैः प्राडः प्राप्ते विष्णुर्दुर्गता ।
 सत्यकारोऽधुना भूना विभक्ता क्वाप्तकुञ्जितं । वाक्सांमभिष्टुतेन वरेष्टेव कोभवान् ।
 इत्युक्ता प्रत्ययोत्पत्त्यै संस्पृष्टं स्थादिकं मतः । वरीडं पुनोद्धारयतेऽर्जुनमुपानवत् ।
 अथैवाहवसंमर्दमासगुणेवुर्विचः । बोधान् बोद्धुं वरं वाचं मानवाङ्मनश्चति
 इति सन्धान्य संस्पृष्टमिदं विदुः व वाञ्छितं । वर तयोरेखीचके व भूयोऽनामरे ।
 आहृष्टदृष्टिरहतः क्वाभुजोऽनिकमद्यतः । वसेदुमेव प्राप्तेषु तया त्वामर्षेऽधुना ।
 कार्येष्ट्यापहतं तस्य वचः कुला वपाजहाः । सन्नेऽप्युर्वी मुक्तास्तकुर्द्विहार्ताः पक्ता इव ।
 अन्धेवणस्ततो भिषोः कार्यमाचः सचेतना । विद्यावहेतुतां प्राप स्वस्त्य मन्त्रः पुनः ।
 मनुष्याश्चमाहृतः पर्वं निन्ने व निष्कयः । तेन क्वापि ततोऽनामपि पञ्चकविकिर्षं ।
 अचोनाहारनिद्रादिवैवमः पशुकपयि । कन्धमाचः व केनापि न विजन्तेन पश्यते ।
 पश्यन्त्यानीयमानत्वं मोमुमिहाहृतं जनाः । इहार्द्रहृदयवशीकाभ्यन्तश्च भूभुजं ।
 उवाच चानुकम्प्येऽस्मिन्मन्त्रोऽहं भूपतेः । मैतावद्भाति नैर्धुममनुजं पित्रवर्जितं ।
 आयेचनकमेतस्य मेचकाहृदो वपुः । क्रोमर्षमनिच्छिन्नचेताः कः कर्तुमर्हति ।
 पूर्वापरानुमन्त्रमन्त्रमन्त्रं वृष्टवांशदा । विद्वतामां नृपं तत्तदितिपासभताध्वनि ।
 गनणा काय वा वाक्कानिजादौ विधीयते । न चित्तदुर्गरेकायं महतामपि कथेदा ।
 मोदतां द्यूतपाद्यालीकेनकथादि शृण्वतां । पाण्डवेभ्योऽधिकः कोधिधार्तराष्ट्रेषु जायते ।
 कुरुणां चतजापाने भयोरोर्मुह्यतामने । मुनि पाण्डवविद्वत्सामेव च वृष्टते ।
 परस्परं काय्याणां न कश्चिन्नश्यं विना । तत्तत्तेऽनुभवमिदं तत्र कथं भवेत् ।
 य पौराणोदयकहे च्छिन्नाङ्गुलमुदयन् । युगधाधिदेवा मृष्यान् वाचं नगरमाहृतम् ।
 न्यधत्ताययुजा वृक्षपक्षदद्यां महीपतिः । रक्षद्वेष्टे ते रक्षितं नवभट्टानरैः ।
 तन्नाहारस्य च निजाः पञ्चवाक्ता तावन्तः । पार्थ जनाम कारकावरयकार्मवार्जिनः ।
 अवाहोदयितं तस्य प्रतिमुक्तुमे भवं । त्रेधावेकाकतो कथो वदिष्यत्येकोद्वेष्टौ ।
 राजा निर्जेषुवः कोर्षी कोदककाच वज्रनं । विद्विषु पञ्चवाक्तानिद्रादीन वृष्टदत् ।

सर्वेषु गलितौजसु स्वयं राक्षसमसृजि । अथ ते रिक्खी दोर्भा एवं यादवायदीन् ।
 इतस्ततः स वलिनस्य दोष्यश्चरामरे । तस्यावच्छेष्टा मित्राभ्यो भूतेनैवावसीकृतः ।
 भ्रातृभ्यो भिः खराजस्यः कुलराजस्य कोपनः । भूभृङ्गत्वा लपास्यास्य निर्भिभेद लकाटिकां
 परश्वधेन मूर्ध्नि प्रक्षोपालस्य ताडयन् । राजवीजो यः च कोधाश्रयिष्यत महीभुजा ।
 लकाटिकास्थिमज्जातमर्धविधोपचेष्टितः । विवेष्टमानोऽवर्त्तिष्ट चित्तो यः सधिरौचितः ।
 महाबनेः कमलियप्रमुखैस्तस्य भेदरः । चतुष्कः पातितोऽणुयौ गण्डशैल इव द्विपैः ।
 विभोक्त्य वैकल्यहतैः बह्वैः तौ क्षामिभौ तथा । लष्टाभिधेनुत्तस्यौ दिजम्भो मल्लकाभिधः ।
 उन्नावच्छेषु प्रहरन् म भूपालोपजोविषु । अतर्क्यमाणस्तुमुलं राक्षसालस्यतापतन् ।
 नृपालिकादापततस्तोस्तान् प्रलम्भं महाभटान् । अधावन् साविधेनुस्तं कुलराजो महौजसः ।
 प्रतिप्रवृत्तिषु क्षिप्रपतत्पाणिमपावयन् । निवृत्तं संहरत्येव भिनौ व्याघ्रामवित् स तं ।
 अपयातुमवस्थातुं प्रवृत्तं वायव्यकुवन् । तस्यै च वज्रसन्धानः संसृभ्येनमविवृतः ।
 चरणास्तान्मोत्प्लास्योऽश्वसुखरोऽनिकं । धाविते पञ्चराजेषु मल्लकोऽक्षिपदीक्षणे ।
 प्राहरत् कुलराजोऽस्य लम्बरभ्योऽथ वक्षसि । प्रवृत्तं गच्छतः पाणेः स तस्याङ्गुष्ठमक्षिणोत् ।
 तौ विज्जराजो दर्पीणनिविष्टे प्रहरन्तुभौ । तस्मिन् प्रतिप्रहरन्ति क्षिप्रं प्राहरतां ततः ।
 स कीनयमभियोक्तंस्तोस्त्यक्ता दृक्पथमागतं । चतुष्किंकादारगतं राजानं समुपाद्रवत् ।
 लक्ष्योभूते नृपे शीघ्रमनुधावन् मयभ्रमं । चकार कुलराजस्ये स्निग्धस्य चित्तिनिर्जवं ।
 ततः सर्व्वद्वन्द्वो योधैः क्षीवाक्षीवान् स चत्वरं । हत्वाभजदोरश्चर्य्यो रक्तस्यन्दोत्तरच्छदा ।
 जीवद्वापद्गतस्वामिवीचिनः स्वाद्यविक्रमः । स एवाप्तुदणीयान्त्यजो वीरेष्वगच्छत ।
 बधिःकोष्टकभ्येषु विद्रुतेषु दरिद्रतां । परं जनकचन्द्राख्यो धैर्य्येणोवाह कामरः ।
 निरायुधो राजश्वत्याङ्गुलैकस्मात् परश्वधं । स ह्ययुद्वायदूतत्वं नयन् भूरोन् यमानिके ।
 धिघामोक्तस्य चण्डाङ्गुमण्डलं परश्वः करे । सुषुम्भासंविभागार्थी ब्रह्मिष्ठण्डहवाविभत् ।
 नाद्राक्ष नाशौच वापि बद्धे भर्त्तरि यत्तदा । कोष्टकस्य बधूरन्धतिष्ठन् मानवती सती ।
 जीवन् भूयोऽपि लभ्येत त्वया स पतिरित्यसौ । बन्धूनामबधोर्मांस्ति प्राविशद्यदुताशनं ।
 सप्तविधोषदास्येवतर्धकिंस्त्रिषूचितः । तस्याः सतीलोकगाथाः पादाभ्यां पावितेऽनलः ।
 वसन्त्यस्य सुताधन्योदयभ्रातुः पुषोष चा । शुचिवंशभिमानेन न कामरवधूजने ।
 लवन्त्यललनाः कुर्य्यैर्धयेऽपि धनेच्छया । यामकादिकुटुम्बादीजितम्बामोगभागिनः ।
 मतिव्यामोहनिर्मुक्तैश्चैत्यस्याभिमामिनः । तथानुगाभ्याश्च कृतं कोष्टकलोचकैः शिरः ।
 कटजलोऽपि किमिडातः कैरपि किल्लिः । निष्काशे गणरात्रेण कारायां कोष्टकोऽभवत् ।
 अथ हिरचयः शेषकः कल्पितं नृपं । श्रुत्वा मल्लार्जुनेनाभूद्वाद्यदत्यन्तदुःखितः ।
 पत्नी तस्यैकभार्य्यस्य प्रियासूयमती सती । परलोकार्तिभिः पूर्व्वं विभःप्रतिभूरभूत् ।

२२१

२२२

२२३

२२४

२२५

२२६

देहे व्याप्यताप्याये गेहे गतपरिग्रहे । पत्यौ वैमत्यकलुषे नेषदप्येष पिप्रिये ।
 तीर्थस्थितस्य न स्यात्सो सागसेऽप्यप्रियं नृपात् । इति सञ्चिन्त्य स प्रायश्चित्तोक्त्या सुखेन ।
 अथ नानार्थभूयिष्ठा धर्माधीनाधिकारिणः । स्नानासनस्तनस्तथा पार्थिवोऽपाहरिक्त्रियः ।
 कनकाङ्गकसखाहवाजिरजायुधादिभिः । स्ना स्ना प्रकाशिता लक्ष्मीः सङ्कुचेवाधिकाधिका ।
 सोऽहरद्रोहचर्षोभ्रमोपितो राजपादपः । तल्लक्ष्मीर्ललतटिनोऽसेकेनाप्यायितोऽभवत् ।
 विप्रवे चिरनष्टेऽपि शोकस्त्राणपुरं न यः । वनवासोचितवासः शालूरोऽभ्युमिवात्ययत् ।
 श्वेतच्छात्राङ्गुष्ठोत्तरे चिन्तापादुरवर्तत । वन्दीकृता नरेन्द्रोर्भिर्भिर्दिशो यक्ष मन्दिरे ।
 राज्ञा प्रयुक्तं विशास विमयः स भवोद्भवः । तोत्तमानन्दनाम्नमवधोत्तेन चावधि ।
 इत्थं स पप्रथे तादृक्प्रजापालनमालिनः । सर्वोत्साहमयोऽनेहा जयविंशमहोभुजः ।
 तीर्थस्थिते चिरनष्टे पादाययदणैषिणौ । इन्द्रारजनकावासां तद्गुह्यो व्यक्तचक्रिको ।
 प्रचुरेत्कोषदानेन स्त्रीकृत्य नृपतिं यथै । इन्द्रारोभयजनकः स्वामिश्रोभोगभागिता ।
 चिरप्रचलितं दारमुदये निदधे पुनः । मेघकालः सरित्पूरं प्रतीरदव पार्थिवः ।
 अवश्यभोग्यदुष्कर्मदलमर्थव्ययसिरं । कथाशेषोऽभवच्चिरयोमामैरथाष्टभिः ।

२२४५

२२४६

२२४७

हास्यावशोऽप्यविक्रतो विक्रतोऽनपाखोदुर्मन्त्रिरप्यतिजडोऽपि गृहीतवाक्यः ।

पूर्वानुभावजयिभोभवति प्रभावाद्यस्य सुमत्समतिर्धनवमप्रतर्क्य ।

निन्द्योरायूतनाद्यैश्चेष्टितैः प्रागभोष्टतां । वाक्ये दुर्लभितस्मागाद्भर्तुं शिष्यसेतसः ।
 विदुष्यमानः सम्प्राप्तसाक्षाज्येन दिवानिशं । कृमात् स्त्रीकृत्य ताम्रुलं तेन चिरनद्यान्तिकं ।
 दृष्ट्यैः कृत्यान्तराज्ञं प्राप्तवानाप्ततां गतः । तदन्ते षटयस्यस्यसद्गुह्यान् कोषद्वैकान् ।
 तदा सर्वोत्साहमयोऽभ्युदये नृपासदे । सञ्जकस्यात्मजः प्राप इन्द्रारोभुजमन्त्रितां ।
 तस्य वैधेयताभ्यस्तकुट्टरेऽपि दुष्कृतां । नातः पार्थिवानुच्छ्रित्यागित्वापि सन्दः ।
 योषित्कशिपुभोग्येन धन्यमन्याऽपि कोऽभवत् । धान्यदानवदान्यत्वं गुह्यमाजगाम यत् ।
 पीठं कृतवतो कृष्यं संशोध्य रजतैर्निभैः । विद्यमानं सुखेन्यौ सायुज्यं तस्य युज्यते ।
 उर्मिर्बैरपि नावाग्निर्ध्याऽनुगन्तुमशक्यत । अवाक्यामाक्यसम्भारो निविडद्विषययः ।
 नन्दिचेने स तत्राद्यैः प्रणेतस्त्वकादिभिः । तेन कालानुसारेण पोषितः पशुवाः समाः ।
 जर्माङ्गतायां निःसर्गा ज्ञातोयः सोऽधिकारभाक् । अचिन्त्यकृत्यकार्यामीत् स्वामिश्रोभोगभावतः ।
 केलोसज्जैर्युवतिकरजैः कण्ठभूषादन्नायां यस्याज्ञायि चूटनमसकृत् स्नाधरेव्यासकृष्टौ ।
 सोऽप्यादिष्टस्त्रिपुररिपुणा प्राप भङ्गं न भोगी ब्रह्माधायो कचन न परो नर्तुराज्ञाप्रभावात् ।
 तस्य रिक्छणधन्यो च समामिद्येनरेतरं । कार्यं जनकइन्द्रारोभुजोऽप्येनापजङ्गतुः ।
 कदाचिज्जनकं बद्धा बाह्वैर्भूषणमौक्तिकैः । सपुण्डरारं इन्द्रारं वाप्यविन्दुमनोचयत् ।
 च तस्य जातु निर्भिद्य मानवीकमकारयत् । कचरचार्यितोक्तोऽधनाभार्थितमेधुनः ।

२२४८

२२४९

२२५०

अङ्गुष्ठमखनिर्घर्षनर्तितानामिकोर्ध्विकः । वदन् वानोत्तराष्ट्रायोदधनैः कुर्वते चण्डः ।
 भूभङ्गादेक्षितवलीनिभोजनकटाटभूः । पुनरेकस्योर्ध्वकायैलोकमहासद्यत् ।
 अश्वत्थाक्षरवायोद्यमीलितो रटन् वज्र । हसन् सकरतालस्य सम्पद्योद्यमान्यत ।
 सोमेष्टप्रतिभोजीतत्तरां संहास्यदक्षुणि । कथाशरीरं पथ्याते न दृष्टा किमचेतया । २२०
 सर्वस्मिन्सुतो वाचि कावे विगतयोग्यते । जाने त्वणमृणां तुन्ने इन्द्रारोहत्वनक्षीना ।
 यः सर्वकर्मिष्कल्पमैमुषीकः समापतिः । भुव्यंता धर्मस्यार्थाभिगतः सुकृतज्ञानिना ।
 सत्यवोधिरिवार्येयंस्त्रे व्यापयुर्मन्त्रिणां । दास्यप्रदस्य दग्धाङ्गोत्ताजलमिव चन्दनः ।
 गुह्यस्वरिद्विजानायप्रसूयुचितयापि यः । प्रतिपत्त्या संविभजे संविभाग्यकुटुम्बकं ।
 प्रासादान्निजबेदादिदेवमानस्य इन्द्रधीः । सुधादानेन निन्ये च धन्यः कैलासतुल्यता । २२०
 मठदेवगृहाराभद्रदक्षुन्नादियोजने । जीर्णोद्भूतिव्यनिकस्य चिन्ता निरन्तरा ।
 सङ्गहर्षितविदेयकार्यवज्रधारिणा । सकौर्ध्वधामपर्याप्तमोदुनयुष्यते अत्रैः ।
 विद्यायायनमपिभ्रमणजङ्घादिवन्प्रीणनप्राये कृत्यमुदात्तमेकसमयोपात्तेन दृष्ट्यर्चना ।
 सन्निभोलेधुतां गतं सुरगजयेनीचितास्यैनात् जाता येन जनाः श्लाघानमिव या योग्या किनाम्ना भिन्ता ।
 तदन्तरं शिवरथो द्विजः प्रचुरचक्षिकः । कायस्त्रपात्रः पात्रेण गलम्बद्धा व्यपद्यत ।
 इत्थं प्रथीपतिः कृत्वा तत्तत्कण्टकपाटनं । अपेतविभ्रं सौजन्यनिम्नो व्यधित मण्डलं । २२१
 विपत्तावरणापायप्रायेण दृष्टिवीभुजः । तैल्लमाद्यानि जीमूतमुक्तारविकरादव ।
 परिणाममनोज्ञत्वं राजरत्नं त्वयं नृपः । माधुर्य्यभिक्वमुत्पाको द्राक्षाद्रुमदवाययो ।
 प्रावर्त्तयत मातत्यात्कृत्स्नं विलतदक्षिणाम् । विवाहतीर्थयात्रादीन् महितांश्च मनोत्सवान् ।
 संविभजे स्वसन्तारैः स निवाधर्षचारिणां । तेजोभिः सुलसैलानामोवधीरिव चन्द्रमाः ।
 प्रतिज्ञातं सुतोदाहप्रतिष्ठादौ पुरौकसां । तेनैपयिकसामग्रीदानमव्ययचेतसा । २२२
 दाक्षणाभाकराः कोष्ठदृष्टये ये धराभुजा । नवीरुक्ते पुरं सर्व्यं स्वाधीनाम् स विधाय ताम् ।
 मञ्जोतराजकार्येषु तत्त्वविद्विहेरार्चने । विस्मिन्निर्वीर्यते तस्य निष्ठा काष्ठा मुनेरिव ।
 प्राज्ञादारभ्य माध्याह्नपर्यन्तं चास्य दृष्ट्यते । न तत्कृत्यं मता यच्च नाप्यचलं विचक्षणः ।
 अविचारान्धतममे विद्या व्यञ्जिततान्तरा । जवापीडादिमेचस्योसौदाभन्या विलोभया ।
 तेन त्रियन्तु विद्याश्च स्वायं रत्नप्रभामिव । गुह्यद्वैचित्र्यचिन्तय प्रकाशो नक्षरः कृतः । २२३
 सूरयोद्येन संयामं विलतसेचसत्यदे । यामाणाभायदाः कर्षं सान्ध्याः क्षामिनः कृताः ।
 विदुषां विततोत्सधसौधास्तद्विहता मृदाः । व्याप्ताः सर्वर्षिभिर्देहुमुत्कर्षमिव भूर्देसु ।
 प्रतिभाप्रभवे प्रज्ञो यज्ञे च पथि पात्रना । धार्क्यहन्तमालम्बनिर्दोका विदुषां क्षिता ।
 चासीद्यथार्थराजस्य श्रयानस्यापतिमिथः । कामं लिङ्गाभिषेकाश्च सङ्गेषमप्रमोदधनिः ।
 निद्राणस्य तथा वेणुवीणादिपरिहारणः । दक्षिणं तस्य निर्देहविद्वज्ज्यविद्वज्ज्यम् । २२४

काले श्रीललिनादिद्यावन्निर्वर्णादिभुजं । सिद्धं न यत्प्रतिष्ठादि लिङ्गं तदधुना गतं ।
मठदेवमृदेवैव सकालप्रभवेषु चत् । सर्वमेव कृता तेन निर्वेषाया न्यवस्थितिः ।
रमादेव्यादृढाकृढमर्हवसमताभवः । सर्वप्रतिष्ठाप्रवृत्तिविहारः प्रथमं मतः ।
रिष्टहोऽथ गुणयामवान्भवो धर्मपङ्कजौ । बभूव पूर्वपश्चिमः समस्तामात्मन्यनते ।
तपोधनात्मवर्णान्ध्रवृद्धांश्च शूद्रधोः । विजयभवनस्योऽपि जलक्षान् न यः कश्चित् ।
हृष्टाजिनाभयमखदानमुखैः सुकर्माभिः । धर्मकन्याविवाहेषु यत्नाशून्मन्मायुषः ।
सर्वेषामाहिताग्नीनां निघ्नघ्ना महात्मना । सर्वयोगोपकरधैर्येण विद्याजितैः क्रियाः ।
भोगान् वभुजिरे भव्यान् सचे सजितविक्षये । यत्नं वर्षासतः वष्टिः कदुश्चसुहृत्सेतवः ।
अप्रहारगुणोदयैश्चित्तैर्मठधेतुभिः । पुरे परिच्युते येन दयोः प्रवरधेनयोः ।
आये प्रवरभुजर्तुः पत्तने प्रसन्नविश्रयः । प्राप्तः प्रतिष्ठाप्रवृत्तं यत्कृतो रिष्टयेवर ।
लोकान्तरगतां कान्तां हतिनोद्विष्ट सुखकां । भिन्नेरेकप्रपास्याने विहारयेन कारितः ।
मार्जार्यास्तियर्गुचित्तोद्विष्टतपोहितः । मृतमनुमृतायास्तस्याया यः स्वातिश्रमनः ।
तद्वर्णुर्गुणैः कालुष्ये तस्यादूरायणा पुरः । प्रदेये मानुषीवासीत प्रिया लोडाविडालिका ।
तीर्थप्रस्थानदिवसादारभ्यास्याविराविशी । उद्भूजन्त्याचतं भोग्यं वा ब्रुवा जीवितं जहौ ।
आरोहति परां काष्ठां प्रतिष्ठाविधिधाधुना । दिहा नृपनिपक्षीषु मन्त्रिकीषु ह सुखका ।
ओचदुष्णविहारं वा दानं नामावब्रवीतां । यत्प्रसादादेव्यादिकर्मणा निर्वर्त्तयेऽधुना ।
अरघटप्रवन्धाभ्युक्ताचक्रादिकर्मभिः । तस्याः सम्पूर्णतां पुण्यप्रकारानिश्चिन्तागताः ।
पूर्वराजकुलाखण्डखण्डितस्यापिनाक्षिप्तं । तद्विहारेण वनरं जीतं नेत्राभिरामतां ।
प्रापि प्रतिष्ठयेवाहु यत्नचपितया तथा । विपत्तिः श्रीसुरेश्वर्यां प्राक्कषापुण्यदूतिका ।
मठायहाराधन्येन वक्ष्यमाभिधया कृताः । नाभीष्टं लेभिरे नाम स्वातिः पुण्यैर्विना कुतः ।
अप्रहारमठांस्तदुदयः कम्पनापतिः । कृत्वापि स्वाभिधामेव तत्सम्बद्धां सदाशृणोत् ।
उदयदारपतिना सह ब्रह्मपुरोगणैः । कृते प्रष्टे मठे शोभां लेभे पद्मसरसाटः ।
शृङ्गारतन्त्रपतिना श्रीहारेऽप्यप्यजन्मना । प्रत्यहापि मठोद्यानदोषिका येन चात्मना ।
स्नानकोष्ठमठब्रह्मपुरीसेनादिकर्मणा । सोऽलक्षकारालहारेऽहहह स्वाधिपोधरां ।
बुधः सदैवधीमान्निहेतोऽजानः कलावतः । यः कविर्दानवन्मस्य स्वातस्व्योगिन योऽजयत् ।
नृविहसेवी निर्दिष्टदिरण्यकविपुच्छिदः । वराहचमये दत्तमोय योऽपूर्ववैश्वरः ।
भट्टारकमठाभ्यर्णे पूर्ववार्धाविश्व प्रविः । मठः शृङ्गारभट्टस्य स्वात्यानोचित्ययोजितः ।
वाग्निविषयिकोदात्ताभिचारोर्बोभुजोऽकरोत् । अष्टमूर्तेर्भट्टनामा प्रतिष्ठां पुण्यकर्मठः ।

२४१

२४२

२४३

२४४

२४५

पुण्याकरप्रथमः सुभगा किमतिरेकस्य दन्त करवोरतेराद्भुतेषु ।

पुण्यादि यत्नं यत्नोद्भवे स्वयं तन्मादुर्भवत् किमपि लिङ्गमनङ्गप्रजोः ।

विभूत्या संविभोकेषु भूभुजाखिलमन्त्रिषु । उत्कृष्टकोटिं भुङ्गांस्तः परं जहान्भुजोऽहंति ।
 स्त्रियः प्रकटोभूय पूजां स्त्रीकुर्वते स्त्रियं । ज्येष्ठद्वीपविहङ्गस्य सस्र वा वासकेसरः ।
 स विहारमठोदयवेष्टाभिः ककुभोभिस्ततः । तेन तत्र कृतं मुद्रपुराणं पुटभेदनं ।
 नगरेऽपि हरः प्रत्यहापि भुङ्क्तेभारमिधः । हरस्य मन्त्रवशमे धर्मविभ्रमदर्पणः ।
 नीला प्रतिष्ठां वैकुण्ठमठादिसर्वविहारभूः । रत्नादेव्या दृढं चक्रे स्त्रायैषाद्यनसुखिरा ।
 रत्नापुरे वज्रहारमहाधर्मं निरघोमठः । धर्मो सुकृतहंसस्य स्त्रीतवीतं सविभ्रमं ।
 मृत्युञ्जयोराजतेऽद्याः सुधाधोतान् भजन् मृद्वान् । वनस्थानित्यतोऽन्वितेभ्यस्तदीपं सज्जितम् ।
 गोकुलानां विधातारो गोकुले विहिते तथा । गणितः शुद्धवर्माद्याः सद्यस्यान्वहारिकः ।
 गवामन्याहतक्षीरसञ्चारचरकाक्षिते । तत्र वैतस्तोचाक्षो यदपोडामसं वपुः ।
 मुकुन्दस्य सांख्यैवैवाध्यात्मैर्दार्ढ्यमन्दिरं । अश्वगोवर्द्धनधरः विद्वान्नामिककर्षणः ।
 मठप्रतिष्ठां कृत्वा सा नन्दिचेचैःकरोत्क्षितिं । विहारान् यवनाद्येषु स्नानेषु च मनोरमान् ।
 दार्ढ्यागरेष्वप्यूर्ध्वोच्चसुन्दरौदार्ढ्यमन्दिरं । स्नानामाहपुरं चक्रे तथा चक्रपुरापमं ।
 उद्दिष्टोपरताम्रान्मन्त्रमन्त्ररमुच्यमानपि । प्रतिष्ठाविविधाद्युक्ते सा राज्ञाम्भितवत्सला ।
 एवं सर्वज्ञामुक्तालङ्कृतेरथ स चित्तेः । विवेककामं भूभर्तृवृत्त्या समकरोत्प्रभं ।
 अमुत्सुकेन योऽदत्त भूरिघामोमहीभुजा । तवक्षेरापितः स्थातिं मुखः सिंहपुराख्याया ।
 यथात् कारपद्येष्टस्य दौहित्रः शिन्धुजानिजान् । निविडाङ्गविहङ्गाद्यश्च प्राक्षिपूच्छन्मध्यगान् ।
 किन्वा मठादिनिर्माणस्तथा तस्य व्यथनं यः । भूयः सङ्ग्रामनगरं कृत्यं कम्पोरमण्डलं ।
 जोर्णत्तस्यधर्मोयं कालदौरात्म्यतो भवन् । देशोधनजनावाधेस्तेन भूयोऽपि योजितः ।
 आरम्भात्प्रभृति स्त्रायै दौष्टितेभ्योहदन्तिषु । शिन्धिप्राथैरपि प्राथोमठदेवदत्तः कृताः ।
 मत्कोशांशुकरजादौ निरस्येन भूभुजा । साधारणीकृतं पौरांसांसांयुक्तमहोत्सवान् ।
 अकाण्डतुङ्गिनापातोद्दीपाद्यैरप्युपद्रवैः । नष्टेषु शालिस्त्र्यक्षीणं सुभिक्षं तत्र न चण्डे ।
 अहुतं चाभवद्वाचः सुता यन्निमि रक्तसं । केलाद्युत्पातजातस्य दृष्टं गृहाय न प्रजाः ।
 कौन्तेयराजपुत्रकुमारो विहितविभवः । आहवैर्गृहदण्डेषु राज्ञा निन्द्यकान्तिकं ।
 चक्रे विक्रमराजादोभूपानुक्रम्य पाथिवः । प्ररोहं गुह्यकादीनां राज्ञा वल्गापुरादिषु ।
 प्रजेशः कान्यकुब्जादावजर्थेण नृपाय्यमा । स यथाह्वयभूमेनवैभवानपि मानिनः ।
 विद्यातमाने निद्योद्येभस्मैस्तत्रैवमेकदा । भेजे जीवितदारिक्यं दूरद्वानोद्यमोदरः ।
 स भूभुजकारोऽप्यनरशोराशोऽनिसवेष्टा । विपत्तौ प्रकृतिकान्तमन्त्रानस्त्रिन्वताममात् ।
 निहतास्त्रा निजामात्योविद्विंशतिभिधोयतः । सन्धुज्य दक्षिणां राज्यमप्रीडतनयेऽयदीन् ।
 वशीकृत्य जनेर्देवं नाममात्रविभुं नृपं । उच्छेत्तुमेच्छावर्त्तं स जिघृक्षुः स्वयं चितिं ।
 अन्धोऽमात्यः पुरस्कृत्य यमोदरसुतं परं । तावत्तेन यमं भेजे पश्यंकाशोविपथ्यं ।

२४६

२४७

२४८

२४९

२५०

२५१

कक्षीरान् वृष्टतः कृत्वा देवाण्यं तत्र कूर्मति । उलूख्य सञ्जयालादीन् सर्वैर्ज्ञार्थभरन्मान् ।
 देवाकप्रतिपत्त्याभिमौग्यनिहृषीः । सर्वोधिकाराधारोपान् अन्यमानोऽभिमानिता ।
 पर्युकाजयतः सुखेरप्रौढमनुजं निजे । प्रदिशामिऽनुमन्वितं मन्त्रज्ञोऽप्यभवत्तपः ।
 अपूर्वमण्डलारध्या वाटोपाङ्गमन्त्राणि । क सर्वैर्दिव्यनिष्कल्पप्रतिभाः कार्यवेदिनः ।
 क बालबालिप्रयोगहृद्यवहतिर्जनः । धिक् परीपाकविवर्तं स्नात्वा मेदिनीभुजा ।
 कार्योपेक्षविपक्षैरिच्छन्नुद्रिक्ताच्छिदा । वैन्द्यादुर्गकोपादेनं व्रतमन्तराज्ञतां ।
 प्रक्रियामाभतो मन्त्रं गृह्णन् चित्तमन्तराः । कृतमाहाद्यकैरेव चिदाचिदमुखादिवः ।
 युष्मारज्यविधा तत्र वैरिसाहायकपदे । क वैभेयान् वक्रमायान् कार्यमन्दर्भवेदिनः ।
 इन्द्राजद्रुमोऽन्यान् भेदकूलषयाभ्युतः । कर्तुं नात्रज्ञताप्रौढैः सोतोभिरिव मध्यगः ।
 पर्युकासङ्गटे कार्ये तन्ममुक्तोऽपमिच्छतः । स दुग्धवातुमादातुमप्यासीदलसकमः ।
 पर्युकेण सनं विद्वंसिहः सन्निं निबद्धवान् । यथागतं गते सुज्यौ कक्षीरेनेऽपरीदुर्ध्वं ।
 सर्वोधिकारप्रवर्धस्त्रिसङ्कारभरुहः । प्रसक्ते तत्र प्रदुर्गारोऽष्टदुर्ध्वैरित्यकार्यभूतः ।
 आलक्ष्यकान्तात्सर्वोधिकारोऽस्मादद्वितीयया । कृत्वा ततस्तु कृतधा निर्वराश्वद्वामवन् ।
 अन्येऽप्यमात्याः सास्त्राद्याङ्गुर्मुहाव्यभागिनः । प्रमवं समवे तस्मिन्नेवात्मिकमपि लेभिरे ।
 प्रवृत्ता सा नृपसख विद्वेजोऽन धराभुजः । मृतामात्याभेकापत्यं निधने यः पितुः पदे ।
 प्रवर्तिता लमात्यानां भृत्यैः पङ्क्तिरुहता । निर्मलक्ष्याः प्रभोर्लक्ष्मीं जर्जः खगृक्षिणोमिव ।
 भूभर्तुः प्राभृतीकृत्य मृतस्य स्वामिनः श्रियं । सन्तानस्य विभूत्यर्थं कृत्वा कार्यं हितेऽहरन् ।
 गङ्गाधिपे विश्वनाथि विपक्षे रक्षितापरं । एकेन सहजाख्येन सहायानां महार्चता ।
 नाध्याहरोऽधिकारं पार्थिवेनार्थतोऽपि यः । स्वामिन्मोहिहृतायो वृक्षे साहायकं व्यधात् ।
 निष्ठायामप्रतिष्ठत् वृद्धापि प्रभविष्णुभिः । धिक् परस्परवा भृत्याः प्रवर्द्धनेऽधिकाधिकं ।
 आसीदाचमनोपयोगि कलत्रे कर्तुं जगत्तन्मन्त्राणां हि किमहायथासुररिपोऽस्त्रैस्तसं व्यत्ययः ।
 कम्पुक्षमिदधे स्वमूर्द्धनि जडेऽप्येकप्रवृत्तादृतोः । सन्नेऽप्यवन्ना गतानुगतया गाढादराः स्वामिनः ।
 सुष्मिनिर्वासनप्राप्तप्ररोहोदुर्ध्ववद्भुजः । सावित्राद्युक्ताप्यायः कनेसासोत् फलोन्मुक्तः ।
 दिवाः समाः समन्तः स विद्वंसिहस्तोऽभवत् । अकुण्ठराजाद्युत्कण्ठं द्यूतैरुक्त सोढुम् ।
 दूरादाखण्डितोऽत्यागः प्रूरमाश्रित्य भूर्पतिं । जीवत्कषिपुषिणादिकर्मणा स सवान्धवः ।
 इन्द्रो मन्त्रिणां जातज्ञानेयैरभियोगभाक् । चकोऽङ्गहारचक्राद्यैर्होमरैः सह शक्तिर्का ।
 सायद्रिदुर्गस्वाम्यस्य प्रथमप्रस्थितो सुहृत् । कुद्रो जगत्तन्मन्त्राः पार्थ सिधोर्ध्वपथतः ।
 कर्णोटाकादावभवत् स्वाने स्वाने विस्मयतां । प्रस्थितं कक्षधित्रेषे बुद्धिः कस्यापि साधुता ।
 तं तथा विपुलारक्षमपि ब्रह्मादक्षमं । प्रविविक्तमुपेक्षित कोषीद्यानुद्यमो नृपः ।
 पोषिते प्रेषितश्चैवैरित्येषे विस्मयेविभिः । अयोदयद्वारपतिः प्रेषि विश्वभारभुजा ।

२४६०

२४६१

२४६२

२४६३

२४६४

२४६५

संयुक्ता च मूर्त्तेन पुरे बह्वर्ककः । प्राप्नोऽलङ्कारककस्यार्थमभावि लोठनः ।
 अपि विग्रहाजालः सुनुः सुकलभूपतेः । भोजः सुकलजन्मा च अतो तेन सहागता । २४६
 अथोपचितउत्थान एव तेषां च बलरः । मार्गं बह्वर्दिनोक्तममेकाशा व्यङ्ग्यवत् ।
 सम्यक्कन्याययथासिद्धेर्वातो विधेयता । तदास्तुतस्तस्यन्दः स पलायित्वा डामरः ।
 मित्रैर्भधुमतीमुक्तमिषमन्त्रादिन ततः । मित्रः मित्राभिर्भक्तैश्च तैरधिभिन्निये ।
 गहने भुजितः कोट्टे स्थितः किं वा स इत्यसौ । न निश्चिकाय दारिद्र्ये भ्राजन् दीर्घासु भूमिषु ।
 अथोपालम्बनद्वारा रोक्तेऽस्त्रिभक्त्या । देवेनापि न भूमर्तुः प्रभातो निष्पृग्भवः । २४७
 उत्थानोक्तुसतां बर्मेऽप्युत्पिञ्चे तच्च दक्षवः । पालासोत्तमयोर्वधपुत्रकृत इवाभवत् ।
 तैस्त्रिभक्त्यादिभिर्गूढवैद्यैरथ लोठनः । पालहारिः पुनश्चक्रे मायाचतुरचाक्रैः ।
 पुराणमादिदग्धारमसाध्यमथ धावतां । पदे पदे लङ्घ्यन्तं स्वपचासमरचिषुः ।
 धिक् चक्रे निघतेर्भ्राजन् दृष्ट्वा दृष्ट्वा स बर्मेतः । कल्याणयोदयो ब्रह्मपुत्रः केतुरिवाभवत् ।
 आनैरमाद्यैर्ब्रिजैश्च सन्ध्या कालानुरोधतः । मेमे मङ्गवराज्योर्वाहारितेवास्त्रिता जनेः । २४८
 असम्पन्नप्रतीकारतया रोड्गु वैरिषु । तदन्तरेऽप्यसक्त्य धन्ये प्राप्तापयन्तुः ।
 तत्सक्त्यारोपिते कार्ये त्रोटं गच्छेत्तत्त्वतां । विपर्यासमथ दाराधोऽदृश्यध्वजानः ।
 भिषुर्भक्त्यानुसन्धाधीदेक एव चयस्वमी । बहतायैतनुः साधादभ्युद्येत्स्थिताः प्रजाः ।
 दाराधिपस्यैवाकथ्यवहारो महीपतेः । मित्रं स्वस्वामिस्त्रापि वाञ्छन् चद्योद्यमोऽभवत् ।
 एकाकी यः किल न भजते मूढतां भर्तृकार्ये नैदातोन्व अघति च रुषा बन्धने च तस्मिन् ।
 निर्द्वेषकथ्यवहितया साध्यमिदं किलेष्टं सादृक् सन्ध्या प्रभवति परं मान्यपुण्यराज्ञः । २४९
 पञ्चचक्रे मृते तस्मान्मर्ज राजोपवेष्टने । न्यधाद्यं वदन्तस्त्रास्योऽप्यारब्धे विनिर्दये ।
 दिवाङ्गकादयो मुञ्चन्त्याहारकैः सह गायकैः । धन्यमेवास्त्वयुर्व्याद्याद्यामे राजोपजीविनः ।
 धन्यादिषु तिलयामं कोटिस्मृततामये । अयस्त्वमप्यद्वारेभ्योऽङ्गस्तः प्रवृत्तः ।
 इदमपेक्षायोग्याजिमुञ्च्यैवाकथ्यजितः । शोधयन् दिवतोर्ध्वगभीरं स अवाहरत् ।
 कटारिकादिभिः काष्ठैर्नैर्मन्दिरपङ्क्तौ । धन्यो मधुमतीतीरे नगरसर्धिनोर्बन्धन । २५०
 निधनं दुर्मसम्पाद्यं मनिकेतावनस्पतीः । कटकं सर्वभोगाद्यं शतः परिहृष्टोऽकरोत् ।
 देवे भूरितुमारोयदिसर्पैः भाग्यवन्तदा । भूमर्तुरभिद्योग्यैव भूरभूजानुभूषिता ।
 भुवनानुसन्धारप्रवर्ण दिग्जयैविजः । देवाय्यं मीलिताद्येऽपि काले राज्ञो न खड्गिनं ।
 उत्थानरूपोपहनमथे यास्तस्यात्परं । भारोद्धिवीकितयास्याकन्दं चालिचमूषमां ।
 दीर्घप्रवासनिर्भेदाद्यजिता रक्षयन्तु । स्नातुं च तोषयन्तुः श्रेष्ठं विन्दे नृपसूतः । २५१
 इत्येव चतुरास्त्राभांस्तुष्टिभिरभिहितुरे । नैवादातुमशक्यन् कटकैः कोट्यध्वज्याः ।
 तेषां हि वीरधासारनिरोधादीनि दृश्यन्तां । अप्रियाणि न जातानि देवदायोनि काचिच्छिन् ।

चिकीर्षवस्तुवारान्ते स्वविभूतिप्रकाशनं । तत्पुरुरुरितोक्तायाः पर्यन्ता इव कामराः ।
 कथं कथोवैलेर्मेदपाठमुत्सृज्य च द्विजेः । उपिच्छन्नज्यैर्योगेषु पर्यन्तः प्रज्जमादधे ।
 प्रतीक्षमाणाः प्राप्तेष्वप्रलभ्य मार्गभूयतां । दारदाक्षरगानीकैस्तुज्यैस्तुर्जिगीवः ।
 हिमिकाबन्धतेः कालतुल्यतत्प्राप्तोर्दधत् । पातनीतिं जगोराजयेका प्रसद्वेपत ।
 इत्थं प्रत्यर्थिषामर्थपरमार्थोपरीक्षणात् । आश्वत्थिष्वेवमारमे सन्देहस्य जयेऽभजत् ।

११९०

वैदग्ध्यदिग्ध्यमनसामयमेक एव कोऽप्यस्ति वक्ष्यन्विधेद्विहितः प्रकारः ।

येनात्मना किल विवक्षितवस्तुस्य मुग्धेऽपि वैरिणि विचारयतोद्यमाः स्मः ।
 प्रवादमात्रसाराख्यस्वसेत्परिकरादरेः । स्वैव तस्य विज्ञेयं सिद्धिचिन्ताभ्या धिया ।
 विधेदाशु प्रिलोमुकैः प्रवितरेत् परैरवस्कन्दं बभ्रोयान्तिदिदं गुणैः परिकरैर्मिथ्याप्रतिद्वैरिति ।
 स्वाचेदम्बुर्द्विपस्य भवत्तुचिन्तायैः साहसं प्रत्युद्गेन ततोनिजैरपचरयेत्तदुत्तमैः ।
 सोढनाद्यैर्हि कर्णादास्त्रिलोचैः कथञ्चन । प्राप्तेऽवहारयत्कोऽप्ये राज्यमश्नापि निर्जितं ।
 मिथैव यथिता कथा स्वयुयैः कथमन्यथा । तस्मिन्मन्दमास्कन्दं भावन् दाराधिपो हृदैः ।
 प्रत्यवस्थित्यसामर्थ्यात्ततः को हं व्यसज्जयत् । स राजवीजिनस्त्रास्य परेषुः स्वयमन्वगात् ।
 कोट्टाद्रिः सलिलस्थान्तः क्षत्रोथः पृष्ठदैर्घ्यभाक् । स तैर्धैर्यारिण्यसत्यपोवकहवैष्णव ।
 निःसामर्थ्यं तद्विलोक्य गजगारमिवागजं । तत्तज्जुर्विजयाभ्यां भयक्षोदयवत् यदि ।
 ततः शरैर्दिवदैर्वाभ्यास्तेतोविरोधिनः । शरैर्मोरचणमितोरचायस्योपसादनः ।
 इत्थं स तैरभिरुद्धैर्ब्यावदादास कामरः । मेने स्मृतिमाचारी न युद्धे बह्विषयः ।
 ततः कन्दलितस्कन्दे तिलपामे दिवदले । प्रतीकाररचमे दक्षौ ते चिन्ताचमतान्दधुः ।
 विस्त्रवापि स्तुतप्रज्ञासौष्ठवोसोढनः पुनः । कामरं कृत्वायन्पूर्वमगूढं तमगर्हत ।
 भोजं तद्विजितं यथा द्रोणे रोद्धेदिति भुवन् । बद्धा पित्र्यं तं व्याजस्तुत्या नित्यमुपाहरत् ।
 विमुखे सोढने कुण्डलाव्यक्तस्य तु बान्धवने । मेने मन्त्रशतां किञ्चित्समवर्तिह चन्दि ।
 इत्यान्नां भृशदित्येव यातेष्वेतेषु बन्धजत् । नास्मानुक्तेयैराब्धीस्य पित्र्यं समवर्धनात् ।
 त्वय्यस्मासु च सर्वेषु वेष्टितेषूत्कटान् द्विषः । पृष्ठकोपमयस्यास्य सुतद्विजिज्ञसोद्यमाः ।
 यद्यद्विदधुः सिद्धेनस्तदेकं त्यज स्मामितः । अन्यैश्चवन्मानानोष द्रवदोषा यवेन सः ।
 बन्धनं तपनेशमि युक्तमित्युक्तवांसं तं । कामरं विदधे किञ्चिदिव यास्यत्यमाश्रितं ।
 विमोक्षामि त्वपास्यत्वामस्य श्रयेति तं भुवन् । सत्यवर्णीयदासिष्योर्विप्रक्षेभे प्रणिश्रुत् ।
 आधरोधि सुदूरक्षैर्यथावदकतेरिभिः । वाङ्मयामाहूतैरक्षैश्च त्वहान्यव्यवाहवन् ।
 दुर्बदकमद्याश्रयं समर्थं ते व्याजिज्ञपन् । धन्यादयोहि तेऽस्मिन्निधेय इति भूयति ।
 तैर्क्षैर्निमित्तैः चन्वानमविधेयं विदधुः । तानादिदेव कर्तव्यं कोट्टाङ्गावकवेष्टनं ।
 वन्दिदेव च दायादा दक्षैरन् आनिष्ठागताः । निजास्यदेतां जहति दत्तोत्कोचेऽव कामरे ।

११९१

११९२

११९३

११९४

११९५

वहिराभ्यन्तरं भेदं नयन्ती मन्त्रमायया । साक्ष्यैः कर्तुमरणिं सर्वमन्त्रितोऽन्तरं ।
 रागध्वान्मन्त्रितध्वजः प्रतिभेदभयेन सः । तस्य प्रकाश्यतेनां गन्तुं तु प्रार्थनं व्यधात् ।
 अभावात् श्रितितोपेक्षो मेघोर्ध्वे भुवं भजन् । नागस्नागस्यपि दधे बोधिसत्त्वव क्रुधं । २१७५
 प्रियामन्युः सरगेषु नृत्युहेतुर्मेघानपि । यदि विस्मर्यते पृष्ठे अरभेणैव वारणः ।
 अथ प्रस्फापितो भोजः सुप्रारिञ्चिविरामरात् । आतप्रायोऽप्यलङ्कारतनयेनानुधासिता ।
 द्रोक्षेष्वा भवादापि ध्वजसत्वेन सत्तरं । व्याहृत्यारोपितो भूयः कोट्यस्थान्तिकं पितुः ।
 निर्भक्ष्य पुनं गन्तासि ये निशेद्यमिधाव तं । अक्षमस्त्रापयसोऽङ्गि आतप्यस्थितान् वदन् ।
 प्रोक्ष्यानिख्यदेवः प्रायाहौ सः प्रयासतः । बोधितैरथ धन्याद्यैरजागार्ध्वस्थितैर्मित्रि । २१७६
 प्रस्थातुः स निशेद्येऽथ कोट्याह्लाहाल्लोकधत् । जायतः कटके सर्वान् परितोदीपितानले ।
 प्रकाश्य वर्जिता दुर्गौ प्रतीक्षीनिर्गतौ यथा । पिपीलिकोऽप्यलक्ष्यते नोद्यमानां दिवां व्रजेत् ।
 ज्वालाप्रकाशं चाक्ष्म्यादिलोलाश्च रचिताः । न्यवेधन्मूर्ध्नि कस्येन साक्ष्यणि साहसाद्गृहाः ।
 तद्गन्तुमक्षमः क्षिप्तं अपाप्राप्ते स कामरः । अधोवातीतरङ्गभ्रमालिङ्गितवटाकरं ।
 क्षेमराजाभिधानेन कामरेणैव सोऽन्वितः । श्रितां वितर्दितातुल्यमध्यास्त श्रममध्वगां । २१७७
 आरुह्यासनमात्रे तां पर्याप्तौ पातभोतिनः । निर्बिद्रौ पञ्चरात्रोत्सावत्यवाहयतामुभौ ।
 निर्वर्त्तितप्राणयत्नो करस्यैः शक्रपिण्डकैः । ततएव व्यजहतां विडां नोडादिवाण्डौ ।
 अव्यक्तव्याकृतौ शिवास्तुचिता विवृतौ स्थितौ । बोध्यारिकटके लक्ष्मीं पृष्ठादिस्रयसीधतुः ।
 तथोराश्रीयत स्फोटशीतविस्फुटिकारिणा । अर्धार्धप्रतापाग्निमन्त्रापेनोपकारिता ।
 पठेऽङ्गि तत्र निःशेषीभूतभोक्तव्योरथ । सततारद्वारस्थि तुषारं वर्धितुं धमैः । २१७८
 अमृच्छन्तेचित्ते दन्तवीणावाद्योद्यमे तथा । शीतासादितसादेन पाणिपादेन सुप्रता ।
 तावचित्तयतामथ सुच्छीताभिहतौ भुवं । पतिव्यावोऽरिकटके पात्रवद्भाविवाण्डौ ।
 कं पूत्कुर्वन् कस्य वावां विदिता यो विनिर्हरेत् । ततः पद्मान्तरामग्नौ धूयपः कलभाविब ।
 विषमस्त्रावद्येत्यं तौ मन्त्रमन्त्र्य कामरः । आरोप्य रज्ज्वावमथे गूढ्ये स्त्रापयति स्रमः ।
 कृतशीतप्रतीकारैः पलालानलसेवने । दुःखं व्यसरतां तत्र निद्रया शिरसम्भवा । २१७९
 ततोऽप्यभ्यधिका व्यापङ्गेजे लाठनविधौ । अक्षय्यो जनान् श्लिष्टौ गिरमथापतुर्न यौ ।
 यवकोद्रवपूपादि तथोः सतुषमश्रतोः । गात्रैर्वस्त्रैश्च वैषर्ष्यं गूढ्विवन्ध्यतया दधे ।
 धन्यालङ्कारचक्रस्य क्षीणभोजस्य सर्वतः । क्षीयकाराक्षदानेन तुल्यौ होलवत्प्रकारौ ।
 ततः स दूतैर्ब्रिहतेतुमङ्गीचके नृपदिबः । मुमुक्षाक्षुभितोभ्युदयोतस्य कामरः ।
 दुस्तरव्यापदुद्रेकद्रुतसत्तयात्तज्जन् । पापिपलिततन्त्रिमध्वर्काकोर्त्तिसाध्वरे । २१८०
 भूपतेर्निर्दिष्टचक्रेवस्त्रापनात् कस्य रक्षकं । स्वातिगूढौ चिकीर्षुश्च सुप्रकाशावलम्बनं ।
 मृत्युस्योदयनामस्य धिवा मन्त्रादितं तथा । ररक्ष साक्ष्यं भोजं यौ तु दातुं स बलरः ।

तं विना च तयोर्भूपाहणं जानन्न साम्प्रतं । अवाधं कृत्वा चात्रैककृत्यं युक्तममन्यत ।
 भोग्यभावकृतां तस्य व्यापदं तच्च मन्त्रिता । तद्वानाश्चाविपुर्ध्वन्वादयः सन्नि विधित्सवः ।
 मिथ्याविचलिका तेषां कस्याचिदभवन्ततः । किं पुनश्चैव दायाददवे दातुं प्रतिभुते । २०४
 दंयत्रिग्राणनानीकोत्यानादिपण्यिदृशे । आहव्यममवदन्तः कस्याप्यमवकल्पतां ।
 प्रयत्नं निर्वैप्रचरिमुपचरणादितद्वयं महाहिंसं दृक्कथयकुटिलवेष्टं व्यवहरन् ।
 स भूतिः मिह्रीनां दधदुश्चिन्तयपरतां भवेद्योनिर्व्यूढावपि सुदृढवैरश्चरभवः ।
 दुःखदीर्घप्रवासीत्येवपसारितवैराहवाः । तदा संरभ्यैषि च भूभङ्गुताः प्रवेदिरे ।
 स सत्यं सचिरोऽप्राणः संप्रसीतुं प्रगल्भते । कथाशरीरमिव योनिर्व्यूढैः कार्यमाकुलं ।
 सन्नि निवर्तुं विज्ञाप्यैकिकाः खण्डशेषमुखाः । उपेत्य खामिदाक्षि च खण्डैव प्रतस्मिरे । २०५
 तद्विकीतमवाप्याश्रं लवयः कार्यमन्वरः । धन्याशाः स्वल्पेन्यन्मादासन् कृच्छ्रागतासवः ।
 प्रतोलीकेलितदृष्टः प्राक्षितामममात्रया । तदहः सोऽभिषोक्तुं कानददत्तावतापयत् ।
 रघाङ्गकन्दिनी राक्षसोपां कृच्छ्रेण सागमत् । विना जीवितवन्मासमन्यत् कार्यमपश्यतां ।
 प्रयत्नममते कृत्ये नष्टे मन्दतया धियः । अस्माकमभावमादूरीकृतवाक्यादरं प्रभुं ।
 महानुद्योचनया जानन्न सुस्पृहामिनः । मदयं मी भुवं दुस्सीकरिष्यन्ममन्त्रिषः । २०६
 सद्योपाचातारतम्यात्ताम्यन्तो नक्षपापेण । कार्यनिष्ठामपश्यन्तः कुर्युर्वैत्यपरेऽब्रुवन् ।
 मायामेतां विहितवांसीः संमध्य नृपाक्षितैः । भिह्वसाधोऽधुना दस्युवैसस्यमान् भुवं क्षितः ।
 अन्तेतरांस्तु संकल्पानेवं तेषां वितन्तां । दत्तामन्ततबुध्यानिः प्रभाता सा विभावरो ।
 कुलकं ॥ प्राक्षेऽय राजखानीयोऽलङ्कारः साहसोत्सुकः । कामरं कोटुमाकृष्टं निम्ये नयमयैवैवं ।
 शक्यं गमने सोऽवलम्ब्यस्तत्र वाचरे । सोऽठने खोणदाविष्टः स गच्छेत्प्रतीत् स्फुटं । २०७
 उपन्यस्यस्तस्य खानिप्रचालनकर्म । मानिनः केऽपि कर्मव्यं कीर्त्तिव्ययनिवर्धनं ।
 कालः सोऽयं सकलजननाकोचनध्वान्मदायी । निद्रासोऽकप्रकटनपटुः किन्तु सत्सचियायां ।
 अस्माकमाहुतमसिलतास्त्वैधूयमतापि व्यर्थं सन्नि दिशति रममाणपञ्जलेनोन्ममनाः ।

संप्राप्तुवन्ति ननु मण्डलमेकमेव व्यापाक्ये समरक्षिषि वपुस्तु हिमा ।

अप्यङ्गुलमण्डलमवाभिमतः सिकामं प्रेमाङ्गुलिर्जरेषु वपुस्तु मण्डलायि ।

नास्मिन् सन्ततवेष्टभोग्यतलैस्तत्पदैरेति व्यथां पञ्चिन्धुसलितं चालमसुभिर्मर्ष्यया अन्यते ।
 क्रन्ददन्तुजनासैमादचक्षितस्त्राणं नवा खीयते नमेतन्वरणं सुखस्य सुभगाकाम्येव संप्राप्तिभूः ।
 मार्गैः खड्गलताविताननगर्भैर्वाजः पिता ते दिवं आहव्यामधिपेनुकण्ठकवने आन्त्यार्विता सङ्गतिः ।
 वंशकुलमिमं निषेध रमसादध्वावनुसङ्गुता इत्यादि योऽपि विशाकमण्डलमिह खानास्य तेजस्विनां । २०८
 साक्षात् विधिनेपनीतमसकृत् केथेय सङ्गारितं मयापि प्रसमोक्षिते वयसि सत् सखेदितं बालकम् ।
 प्राचक्षितममुष्य लब्धमधुना तदेधसापादितं माभद्राव्यमिवैतदयसुलभं कर्त्तव्यमूकस्य ते ।

रात्र्यं प्राप्तमपि प्रमदमयमोच्छिष्टाभनेर्षापितः कालः सर्वजनस्यस्य निषेधे याता स्थितिर्हेतुता ।
 दद्यासीत्किमिवोचितं प्रभवतो भिक्षावरक्षापतेर्निर्बुद्धं तु तदस्य देहतिरतो येनेव सर्वोद्यतः ।
 स तथोत्तेजितोऽष्टोभोनाददे तेजोविद्युतः । न ज्वलत्यग्निसङ्गेऽपि निर्भीक्ष्यं वा नवेन्मनः ।
 ब्रह्माहमस्य सम्पत्तनिद्राभङ्ग इवार्भकः । ऐश्वर्यदुःखद्वेदेगोरोदितुं प्रसूताधरं ।
 जामरेणार्पितं नेतुं प्रहृष्टास्तक्षुपाशिताः । तादृशं वीक्ष्य कारुण्याद्वैद्याधानार्थमभ्ययुः । २०१०
 मा विवोद न देवस्य दद्याच्छेदयोऽन्यले । यदि प्ररोहति खैरं विकारतिमिरान्यता ।
 स सौजन्यसुधाशिशुः स खिरलसुराश्लः । स प्रपन्नार्तिवन्तापच्छेदसन्दनपादपः ।
 पुण्यां प्रहृष्टाश्च संलक्ष्य हरदीव सुवाहिनी । मूर्तिं तस्योत्सवं चेतः समाधास्यतएव ते ।
 निष्कलदेवैर्ब्रह्मपूर्वैर्निर्भिषेवैर्गमभाजवन् । चरितं साधवभुवोऽप्रियस्त्वां सोऽपनेत्यति ।
 अपकर्तुं विपन्नग्रामं दसमानः परानपि । समापरोक्षहेतुत्वात्स वेति क्षुपकारिणः । २०१५
 उक्तेति हृष्टलैलौलसूक्तकूर्चो गृह्णाततः । ब्यालम्बकम्बसोमोहादुद्धेष्टाश्चदव निर्ययौ ।
 निर्भूषणं चानजोर्णवस्त्रशस्त्रं निरोक्ष्य तं । युग्याभिरुद्धमाशानं धन्याश्रीनभनां दधे ।
 दोषास्यन्देक्षणं हृष्टघनकूर्चं सविपहं । यलोकयदधोलूकमिव नष्टं गुहागृह्यात् ।
 रेजे शैलसलङ्गिहैः शिविरोद्गोपितानलः । भूपप्रतापस्पर्णस्य कषास्त्रमिवगतः ।
 स्कन्धावारे गते वर्षत्तुषारं प्रसभं गमः । अमर्त्यभावे भूभर्तुर्विशालिच्छेद संशयः । २०२०
 प्राञ्चत्पतद्विह्वलं तारान्ध्रयेरन् मुञ्चिताः क्षणात् । पिष्टातकान्तगेर्नाटाः प्रविष्टाश्च येनिकाः ।
 एवमेकोनविंशेन्द्रे दशम्यः शुकफालोने । न्यूनाम्बवष्टिद्वेषोयो निबद्धो लोठनः पुनः ।
 दीर्घप्रवासादायातं सत्कर्तुं कटकं पुनः । निर्धमो हर्म्यमुत्तुङ्गमाहरोष महीपतिः ।
 यथोदितं दानमानसम्बाधणविलोकनैः । सन्ताप्य व्यसृजत् धैर्यं धन्यादीन् प्रैक्षतानतान् ।
 तेषां पुनस्य दौर्दण्डमूले चित्रकरं भटैः । न्यसेनानामिकं वामः प्रान्तेनाच्छादिताननं । २०२५
 निर्भूषणश्रेष्ठपालिप्रविष्टैः श्मश्रुलोमभिः । बलसहस्रेः प्रत्यक्षकाश्र्यक्षेत्रं कपोलयोः ।
 उच्चावचोक्तिमुखरे पौरलोकेऽन्तरान्तगा । व्यापारयन्तं मेचाम्नी दीनक्षितिमतारकी ।
 कातर्ध्यदैत्यभीक्षा निष्कृदलक्ष्मीकटाक्षितं । वेपमानविन्दरात्रं गां शीतेनार्दितामिव ।
 भ्रान्तामिव श्मो पथ्यक्षानिवाद्गीन्यतितामिव । विह्वलश्च दिवं शोषवज्रशृङ्खलदच्छेदं ।
 दैविकोवान्तरायोऽस्तु ध्वान्तम्बोयं प्रवर्त्ततां । राजौकोभ्यर्त्तां यातं वातावा जरयन्निर्द । २०३०
 सर्वोपकारकद्राक्षः स्थास्याभि पुरतः कथं । पदानि सन्निहन्वानं निधीयेति पदे पदे ॥ अन्तर्धुगलं ॥
 वज्रलोकाद्वततया शोकसंलक्ष्यमेवत । प्रतीहारैरथावेद्यमानं लोठनमङ्गुने ॥ कुलकं ॥
 भूषणश्या विलीर्णाशो राक्षसात्माहरोह कः । सभां पारिम्यं भोजामिव प्रेक्षकलोचनैः ।
 दृष्ट्वा निर्दिष्टपाशैर्न्यासितः पुष्पीभुजस्ततः । अस्त्राक्षीत् चितिनिक्षिप्तजानुर्भद्राङ्गिपङ्कजे ।
 हस्ताभुजाभ्यामालम्ब्य सलाहटतमाननं । सघाटं सन्मनस्य तस्योदनमर्थाच्छरः । २०३५

रजोपधोजुषाः स्वयं पाण्यास्तापं च चेतसः । दौर्भाग्यमहरहेहयास जीह्वच्छ्रीतलः ।
 पुण्यानुभावात् कारुण्यभाजोभूभर्तुरक्षमा । विमलसखावनया स कलात्पसृजं हृदि ।
 मा भैषीति कुतोतिः सुखं सम्प्राप्स्यतीति वाक् । जगाद्योर्व्येण भग्नैव मनुना त्वयि बाधुना ।
 इत्युक्ते पूर्ववैराणां भवेदुद्घाटनं कृतं । वान्धवो न स्वमित्यस्मिन्परोक्षमदव शणे ।
 क्षिष्टोऽपीति स्वप्रतापप्रभावभाषणं भवत् । ध्यात्वेति भूभृद्दुष्टास्य नापायम् निराकरोत् ॥ तिलकं ॥ २२०
 अभयार्थनया पादौ स्पर्शं नमसतः शिरः । सेसार्थं मौलिषु पुनर्भियद्व्यंघ्रिणाकरोत् ।
 का योग्यता सत्क्रियायो भवेति वदता बलात् । अजिपत्पितृव्येण ताम्बूलं स्वकरार्पितं ।
 नखं दारेशमूषेऽभूच्छ्रमोवदति सस्मितं । धन्यं वदन् पश्यन् प्रष्टं सख्येन बाहुना ।
 दाक्ष्यदाक्षिण्यगाभीर्थविनयाद्यैर्बिम्बाय तं । भूभृदुणैः परीतं स्वं लोठनोऽमन्वतावरं ।
 आदिश्व सान्त्वनं धन्यं मुखेनाथ चपानतं । पितृव्यं प्राहिणोदेष्य भ्राजिष्णुविनयाञ्जलिः । २२१
 अभियोगे य एवास्म्य नोतौ विन्यस्तौ कृशं । मुखरागः स एवाभूत्फलावाप्तावविभुतः ।
 नायाति वाङ्मन्त्रिस्त्रिकथनेन तापं प्रेत्य हिमाद्रिपयसा विप्रता न चाश्विः ।
 कश्चिद्भूरभनसां सततं विषादकाले प्रमोदसमये च समोऽनुभावः ।
 प्रीतिस्त्रैय्यर्थातिथोगैद्योपचारैरुत्तमैः । क्रमाद्राजाहरस्रज्यां पौरवस्त्रं प्रवीरयोः ।
 दायादोऽष्टदयादेव रात्रे कष्टेऽपि मन्त्रवित् । भोजनोत्पिञ्जसर्पस्य दन्तं सोऽन्तरविम्वयत् ।
 प्रवासायासभोत्या स्नेह्यकसंरक्षसम्भ्रमैः । जिगोषुर्विद्विषकैष्येयके चञ्चिषा जागरः । २२२
 सल्लङ्घनः स तु विस्तीर्णः श्वभ्राञ्छून्यगृहे वधम् । पितृव्यविषयोदतमुपलेभे न कञ्चन ।
 राजा गृहे खलङ्कारं कामरान्तिकमागतं । प्रष्टाद्योक्ष्याभग्रेहोद्घोहसम्भावनस्तदा ।
 ददर्श च क्रमादुरतया दुर्लभ्यविक्रान्ति । स्वन्भावार् वद्धमालं मार्गे नगरगामिनि ।
 अक्रान्तेन विदुरत्वात्पितृव्येणाश्रितं ततः । युग्यक्ष्मासौ धन्यवष्टयुग्यधोरन्तरैस्ततः ।
 अविम्वयस्य कोचेतुः कटकप्रस्रितेऽन्वितः । युग्यकडस्य कोऽय स्यात्ततोद्योधन्यवष्टयोः । २२३
 प्रष्टमेनावदत्कसित्यामरोऽय प्रमोदभाक् । सन्निर्निबद्धो नगरं गतौ लोठनविप्रे ।
 मन्दोहोऽय दतद्रोहोभयमुन्मुखातां व्रजत् । ज्ञातिस्त्रैय्येन तस्यामोन्मुहूर्तमपहसितं ।
 मेन्ये गते गूढ्यतया मिलितैर्बिहगेः सरित् । रुद्रहस्तो न तौ भोतौ क्रन्दतोव व्यकल्पत ।
 लवण्यएव मे दद्यात् ध्यानिहस्तमवेत्य ते । पुनर्भैष्युर्धन्यायाः क्रमादध्यावर्धेति सः ।
 स्वं नेतुं पार्थिवचभूं प्रत्यावृत्तो निनादिनी । कुतोऽन्तरान्तरा घोषे निर्भरायामवहत । २२४
 अथाजायत जीमूतवितीर्णतिमिरं जयत् । बद्धं मध्यन्दिनेमेव निब्रीह्यवधितमिया ।
 राधमासावधि दधुस्ततः प्रभृति वारिदाः । दीक्षां क्षोण्यां तुषारौषधसखावृणकर्माणि ।
 विप्रव्याख्यामयोऽहं निर्बद्धाश्चिथोऽजितः । निन्दन् स्वमिति भोजायते ततोदस्युरपाविब्रत् ।
 समचापेकयाशेभोमन्युं संस्रभ्य सात्वरिणः । सान्त्वयजिव नास्त्वामस्तुवापेति जगाद तं ।

ऊचे च संश्रितापत्यज्ञाताद्यापह्नं तया । चातुनेतकनं तत्र गर्ही नार्हसि कस्यचित् ।
तव द्रोहस्पृहा स्वाचेज्ञानवृक्षं भवेत्प्रथि । परदृष्टाभवनस्यादिद्य कालानुरोधतः ।
राक्षस्य हर्षभूभर्तृवंश्यादव न वा वधं । उच्छेद्याः किन्तु संयम्या राजधर्मानुरोधिनः ।
स्वस्थाख्यातिसंयोवाधा राक्षस्य मार्गगामिता । स्वयं सभा रक्षता हन्त निचिहुता धीमता तया ।
दत्युक्तवन्तं तनयकलजाभारदवावदत् । साक्षी तमेव सर्वे च ममेति सतनं स्तुवन् ।
क्षणेन च प्रहिणु मामधुमेयमिधाधिनं । तमेव हिमदृष्ट्यन्ते कर्त्तास्त्रोत्पुनवान् यथौ ।
त्वयि दस्युन् विपर्यस्यन्मुं जानन्न भोजनं । भोजस्तु चेति केनापि कश्चितोपधितान्नं ।
स्पृशंश्चाक्षं चिरात्प्राप्तमिदं विक्रीयतामिति । ध्यायं ज्ञात्योर्द्विमांसं तयोर्द्विकममन्यत ।
दस्युस्तु हिमदृष्ट्यन्ते त्वं प्रहेष्यामि निश्चयात् । श्लाघाद्य वेति कथयन् द्वौ मासौ न मुमोच तं ।
मां ज्ञात्वेह स्थितं राज्ञा कृतारब्धे हिमात्यथे । विक्रीणान्येव मत्वेति भोजोऽधादमने त्वरे ।
मिदं यं यं निषेधाय गमनाद्योदपादयत् । दस्युस्तं तं ममुच्छेद्य सापराधं व्यधत् तं ।
अजानास्त्रोबलहरास्त्रातं भाद्रमातुरः । अभवधादास्त्रमाशस्य लम्बकम्बलकावृतः ।
तेजोविस्फूर्जितं तांस्तत्तदोरात्कर्षकषोपले । द्वैराज्ये शैस्तुने सैन्ये पंक्तिपावनतां गतः ।
पितुराप्ततया राज्ञा वधितस्तदनन्तरं । एवेनकादिविषयाधोकारित्वे कमाङ्गजम् ।
विमुखे राक्षि नागेन खूपाश्रमभुवा छते । तं राजवदनो नाम विजिघृक्षुररुतं ॥ चतुर्भिः कुलकं ॥
आनृशंस्त्रं भृद्यभावादलवन्धनयाय च । प्रत्यवस्थित्यवामर्थे राक्षि सर्वे ब्रह्मिणे ।
अतोऽलङ्कारचक्रेण कुर्वन्तात्यर्थमर्थनां । देराज्ये क्खेराजवीजी तदा न स समर्थत ॥ युगलकं ॥
नीतः प्रत्यक्षतां दूरस्थितेऽप्युदयने स तं । विमृष्टवति दुभ्रुलस्य कुमेनं न सोऽङ्गकम् ।
राज्ञा कर्त्तुं विनियमं भोजस्य प्रक्षिप्तो धमैः । प्राप्य द्रक्कामलहारो विषयाधिकृतस्ततः ।
तत्प्राश्रमुद्यतं गन्तुं मासमुत्सृज्य धामि चेत् । त्यज्यामि तदस्त्रेनैवमूचे भोजस्तु जामरं ।
अस्त्रा प्रभाते द्रक्ष्यामीत्येतावत्तत्र जल्पति । कोट्टादंमुक्तेव निष्कृत्येयामे विनिर्येयो ।
घनवर्षेऽप्यपेक्ष्येण मार्गान्वेषो गवेक्षणं । यावच्छक्रे क्षपात्मे तं तावच्छुश्राव निर्गतं ।
असाध्यप्रतिषेधोऽथ तमङ्गदुजगाम सः । प्रस्थितं शारदादेवीस्थानं यावन्नितामगः ।
एकसार्धगतौ ज्ञातो विना तौ ज्ञातिवेषितां । दाक्षिण्यादक्षमः स्थातुमये सागाभवज्जिव ।
प्रवयाः पञ्चषास्त्रारान् व्यधादारब्धिमेष तु । युवापि कल्पः कौलीनमिति स्तस्य च चिन्तयन् ।
दुराण्डगमने क्षणितेऽहः संश्रित्य दारदान् । संयुप्तमर्मधुमतीरे धसा मार्गमयहीत् ॥ तिलकं ॥
क्षापि श्यानास्मस्यश्चिन्त्युदंशान् दुस्तकटान् । क्षणितुद्रप्रकाशाभ्रकालपाशान्धकारितान् ।
प्रभ्रश्यद्विमसङ्गातगज्जुहोषणान् क्षचित् । क्षापि निर्झरफुत्कारनाशचक्षतविद्यहान् ।
क्षचित्कुप्यंशपवनस्पृष्टकुटदक्षगधरान् । क्षाप्यातपक्षतहिमश्वोतिर्निश्चितकुपधान् ।
दूरावरोचे प्रसृते स्फुटमप्रसृते विदन् । ऊर्ध्वावरोहमसङ्गमन्यमानोऽप्युधोगतेः ।

१०८३

१०८०

१०८३

१०८०

१०८३

१०८०

तुषारकालविषमान् षट्षप्तान् पथि वासरान् । उल्लङ्घ्य स दरद्राक्षणीमान्मयाम्भामदत् ॥ कुलकं ॥

२८१३

गूढार्पितात्मसामयी हता किं चार्थलाभं । तं दुग्धपादकोटिभः प्रणम्यनयदर्शिता ।

दूरस्थितो विदुषिहस्तदूतोक्तदागमः । प्रक्षिप्तो प्राहिणोऽश्ववादिवाद्याकुपोचितान् ।

आदिष्टदिष्टद्विष्टराष्ट्रे कोट्याधिपेन सः । अवारयत् स्तोकैश्च स्नामितं राजवीजिनः ।

राजायमानो भोजोऽथ राजवासगतोचितं । आनिन्ये राजवदनापत्येनाभ्येत्य पक्षतां ।

स पितृकान्तोराशो भिन्नेन प्रहितोऽनितकं । तेनाश्व्यरिनोत्पुपपाशायस्त्रापनोपमः ।

२८२०

कार्यगारवविश्वावाभावव्यतिकरोचितं । सन्दिश्य प्राहिणोर्न मन स्त्रोकुम्भेन चोत्सृजन् ।

किमात्रोऽहं किमेकान्तभिन्नो राशः धनैरिति । मां ज्ञास्वमिति तं दूतैः स राजवदनोऽवदत् ।

तस्यादायीं दर्शयितुं गौत्रैरिमिवाश्रये । श्रुत्वाणोऽथ विदोषलं नागाद्यैरयदोदये ।

नामयी नः शनैः सौख्यं ततः साम्यमथ क्रमात् । आधिक्यं चादधे तेषां विषदैर्धैर्यनिष्ठुरः ।

तथा प्रतिष्ठां स प्राप तस्यापूर्वैश्च भूमिजाः । दास्यमेत्य यथा ब्रीहं नागुर्नागस्य बान्धवाः ।

२८२६

स हि त्यागचमालंभलोभादिगुणभूषितं । अभिगम्योऽभवत्प्रियाभ्यस्तभूतिरिवोत्पिपन् ।

कैथ्यं पृथ्वीहरादीनां माश्रयाणां न कौतुकं । आह्वयते निरालम्बस्यास्यस्तुत्यस्तु विसृतः ।

यन्ययन् पृथुलान् व्यूहांश्चौराटविकधोषिकैः । कान्तघामोऽथ तस्थौ स भोजादीन् प्रतिपालयन् ।

जङ्गरन्यान्ममहर्षिषेर्षामात्यमतेन सः । ततोऽलुण्ठिप्रियत्वाद्वा नीतिमन्येऽपि डामराः ।

उद्धातध्वंसितां विभवेष्वा लोठनबन्धने । आधाक्तेषां तदानीं सा जगाम शतशाखतां ।

२८३०

चिक्षको जयराजस्य राज्ञा सम्पुर्णतावपि । अकार्ष्टा नैव तपसा विवशौ चकमीलनात् ।

यो यूकानामिव अश्वमामयानामिव चयः । दैत्यानामिव पातालं यादसामिव सागरः ।

आश्रयः सर्वदंष्ट्राणां चिक्षको मायबोत्सवः । स देवमराधीशं सम्प्रन्निवृत्तं व्यधात् ॥ युग्मं ॥

काङ्क्षन्तोऽथ तदधिपं क्षोणीषाणार्थिनो द्विजाः । प्रायं नृपतिमुद्दिश्य चक्रिरे विजयेष्टरे ।

अकालदस्युनिर्माथं जानतेऽभ्यर्थनां न ने । राशो यच्छंसतः सोऽभूद्वालिगालसमानुगः ।

२८३६

प्रस्तातुं पार्थिवे सज्जे ज्यायान् धैविभुतेष्वभूत् । स जातोऽत्यातपिटको जयराजो व्यपद्यत ।

भाग्यवानेकतो जातदस्युवैविध्यमोजिता । ततो मज्जराण्यं स विप्रप्रोत्यै विनिर्धेय ।

अमात्यदत्तवैमत्यैः स्वशास्यं मठरैरथ । दिजेनिधिद्वेऽलङ्कारे सन्तो राजोऽग्नितोऽनितकान् ।

स व्यवस्थापने दुःस्मदस्यूनां सोद्यमः सदा । सेव्याणां प्रत्यभाक्तेषां तदोषपरिपोषकः ।

चिक्षकोऽमूलनं कुर्या कृत्वा दैराज्यभक्षणं । प्रतिज्ञायति नृपतिर्विमान् प्रायास्यवीवरत् ।

२८४०

जलोऽथ चिक्षकोऽमूलप्रियैरुदवेजयत् । अनुक्लिप्तमुखो गूढामयो रोगान् रैरिव ।

जयराजानुजं राज्ञा यशाराजं निवेदितं । तस्मैतनावचस्कन्द आदत्तं राजकाभिधः ।

आतुं तं देवशरं दृष्ट्वा रात्याश्रितंगतः । स क्षपालोऽत्यैवैव्यन्तासन्दिग्धविजयोऽभवत् ।

ज्ञातोऽहमसतोऽभ्येत्य रिल्हगेरणमुत्पन्नं । जयलक्ष्मीकटाक्षार्णं प्रथमातिथितामगतं ।

मन्दरेणाय तेनारिवारिराशौ विवोडिते । कस्मोऽभूत्सञ्जपाताधिसुच्छारातिजलाहता ।
जितेऽपि राजके स्त्रोत्र्यैः विनामुपाहकं चमः । न बभूव यमोराजः भूत्वे बाल इवाहितुं ।
प्रतीक्ष्यमाणो द्वैराज्यपर्याप्तिं आभुजेऽकरोत् । चित्रकः कालहरणं तैस्तैर्मायानतिक्रमेः ।
यथाकालं ततो गूढोऽपोढात्मफलकच्छकान् । स्वपलस्तुषोविश्विखान् दिशुः स्याविदिकाचिपत् ।
अथ पांक्तो हरिर्ध्याऽभूत्तुष्कः कोष्ठकानुजः । राज्ञा भ्रात्रा समं बद्धः कारागारात्पलायितः ।
स तेन निजजामात्रा रचितः स्त्रोपवेष्टने । असङ्ख्यहामरयुतः श्रमानं सम्प्रवेष्टितः ॥ युग्मं ॥
आकर्ण्य कुरुरखेव निगदं तस्य भेजिरे । व्यक्ततां दस्त्रवोगूढा दृदस्याः शफरा इव ।
दृष्ट्यन्तं राजवदनं घटचन्द्रेऽथ गर्भजः । हरोध प्रलयोद्भूतं वेलाद्रिरिव वारिधिं ।
वर्द्धमानलोचयमाणसंहती तौ तज्जायतां । घर्षे सज्ज्वालहिमतुषाराद्रितटाविव ।
घटस्य जयचन्द्रस्य श्रीचन्द्रस्यानुवन्तः । दूरविप्रकृतौ राजमन्दिरावाप्तवेतनौ ।
ज्ञातनिवृत्त्यपर्याप्तौ धुर्यैकार्यवशप्रियात् । प्रतीक्ष्यादयश्चाद्राक्षः शङ्कितावशुभागसं ।
कटकविद्रुतौ राजवदनान्तिकमागतौ । यशुष्यां अपि भूभर्तुरागतौ प्रतिवोग्यतां ।
शैलप्रस्थानपथिकैरसङ्ख्यैरथ साक्षकैः । स पूर्वराजकोशार्थी भूतेश्वरमलुष्यत् ।
तस्कराकान्तशरणं बलवन्निहतः बलं । अराजकमित्राशेषं राक्षं कष्टां दशमगात् ।
उदयं कम्पनाधोऽरिहृणश्च ततो नृपः । चतुष्कयुद्धमादिश्य नगरं विवधोऽविशत् ।
पांक्तो हरिस्तु दुस्साध्यो महाव्याधिरिवोषधैः । स्तम्भितोऽभूत्तयोः सैन्यैः संहन्तुं न त्वशक्यम् ।
कालापलां स्वपलाणं दुर्बुद्धिं बानुदन्वतः । आसौ कन्दप्रतापत्वं रिहृणस्यापि तत्क्षणं ।
विह्वलिहस्तु विज्ञातभोजोदन्तो व्यथयन् । दृतानानेतुमुर्ध्वासान् सुवह्नुत्तरापथे ।
अपि विस्तेष्वनितारहेवैवात्यवेदिभिः । अपि किं मानुषपुरोगतोद्धारिहरो गृहेः ।
अथोष्ण्यादालुकांशोधेः प्रीतावेदिभिरकतः । अपि शृङ्गानिलैः प्रीतान् कुर्वाणैस्तत्तरान् कुक्कुम् ।
हिमाद्रिकच्छे च्छेच्छेष्टः प्रधावन्तोऽधिशिथिलः । दिग्भ्रुरङ्गैरुन्मत्तः स्तम्भावारं दहत्यतेः ॥ तिलकं ॥
राज्ञा सङ्कटं यावद्वाधादेवं द्रक्ष्युः । दिग्भ्यो भोजान्तिकं तावत्तत्सामन्तः प्रवेदिरे ।
स पिप्रिये तानज्ञातालापान् वोच्य गिरिजयात् । प्रीतिप्रकटप्रणयानवकटान् करोतिव ।
जयचन्द्रादयो राजवदनप्रहिता अपि । कीराः काश्मोरिकाः पार्थमभजन्नाजवीजिनः ।
अभ्यर्णक्षान् बलहरप्रमुखंश्च विदूरगान् । अपुष्पात् मालदृणिः स्तूर्णैः परां कोशप्रतां भजन् ।
ततः सुजमितोत्पिञ्चतया निखोद्य चाक्रिकः । भोजिन राजवदनः समगं स्तापसाध्वसं ।
तयोरकतकर्तव्यविशेषेतेतरेतरं । जातभौहवधैः क्षिप्रमविश्रामो व्यथयित ।
अभ्यभिषेणतां तस्मान्निष्कृतोदरदं विना । मदाद्याहायकायेच्छान्तिमानेव स तान् हृद्यान् ।
सुखेत् शोढादिमाटोपाः कटकस्यास्य नो द्विषः । तस्मात्समुन्निवेष्टदा भोजोभूयोऽपि योगभित् ।
तस्मात्सुर्वाभिवारेण रक्षमेकं मनेच्छतः । विजयावजयावाभिरैकाग्रान्तरिता मता ।

१८४५

१८५०

१८५५

१८६०

१८६५

१८७०

व्याजहारेति यद्वाजसदेधोऽथ हसन स्यात् । निम्बे तद्द्वारं सैन्यमुपेक्ष्यागमिनीश्वरः ॥ तिलकं ॥
 मङ्कटान्ते विभीषणन्यासेषां प्रसर्पतां । स राजवीजी शुश्राव दण्डाजमथागतं ।
 तत्सङ्गमाय व्यावृत्ते तस्मिन् कोटान्तिकं पुनः । प्रावेश्यदलहरोमादयामं स तदलं ।
 दिशस्ततोऽप्येव वाहैर्भान्नवातमृगा इव । निगमधीरधीर्गार्गिन धैर्यात्पर्यहोयत ।
 तस्य मर्त्येऽपि नीलाश्वहामराः स्त्रे च सैनिकाः । विपथैः सह बह्वैक्याः सैन्यान् दुभ्रुचवो ययुः ।
 स तथा विषमस्त्रेऽपि प्रस्थितौ प्रार्थितौ निजैः । क्षान्ताननः प्रभुं द्रष्टुं न क्षमोऽस्मोत्यभाषत ।
 स सूर्यवक्त्रो चन्द्रस्य न जातः कैश्चिदन्वये । उपयोगाय योनागास्त्राभिजनजम्बनां ।
 भोजं सभाजयित्वाथ विवृषिंहः सपार्थिवः । मारैश्च समामन्त्रैर्विजयाय व्यमर्जयत् ।
 ततोऽप्येच्छगणां कीर्णाजन्मं वाहयंश्चमूः । प्रयाणमाचाम्भरितः पृष्ठे तस्य वभूव च ।
 प्रादुष्कृतजगन्त्रेभे बले तत्रानयायिनि । उत्साहात् साङ्गणिकेने कृतं हस्तगतां महीं ।
 वाजिभिल्लिखितालेच्छराजैश्च बलमूर्च्छितं । स्थाने समुद्रधाराख्ये निर्व्वन्ध्याय तत्पदं ।
 स राजवदमसादुग्दुर्ज्जयाय बलोऽञ्जलः । मृत्युदत्तालारे दिष्टं घटचन्द्रममन्यत ।
 ततः प्रादुष्टपयोवाहकतोद्दीपपरिभृता । सञ्चार्यते स्रक्कुम्भा समीभूतजलस्य न ।
 धरित्रीपानपात्रेऽस्यः शीघ्रपूर्णे दधुर्दुमाः । ममालक्ष्यशिवामाचान्नजीनेत्यनेपमां ।
 यक्षस्य मङ्कटं जानन् भूभृच्छैलैस्समं । अथादयदारपतिं तस्य धन्यं व्यमर्जयत् ।
 वाभिनीरुद्धमार्गां तौ पदत्रोमनमस्तुतः । मार्गे धनञ्जयस्त्रेव शौण्डिपवनात्मजौ ।
 नृम्यामुदेऽम्बरे दूरं वारिपूर्णं च भूतले । स्मृतेव विद्युद्दृष्टे भिन्नद्योतननिःस्त्रना ।
 ज्ञाभामात्रादितागहर्षेग्विर्वाहकृतः । तत्राविभक्तकटकः पार्थिवः समजायत ।
 अनाम्यराजवदने मत्स्यावष्टभयोः पुनः । अत्रापरा न निसेषा राजवीजीति दारदान् ।
 चिक्ककः सन्दिग्धं दृतेष्टं पोंकोहरिं नयन । तयोरेकस्य सामर्थ्यमैच्छन् हस्तपतिनं ॥ युग्मं ॥
 अभिल्लिलिखितालेख्यकल्पं बलहरस्य तत् । ताहम्लोक्त्य सामर्थ्यमय राज्ञस्य मर्थनः ।
 विभक्ताशेषभैरवस्य तत्र तत्रारिचक्रे । क्षाला प्रतिषमाधेयस्त्रिदशमुद्रदुर्नयः ।
 अकृश्याविदाचारयिरं स्त्राङ्गैः सगोपितं । वरिदुर्ध्वमत्याशोद्धिनीयमपि कण्टकं ॥ तिलकं ॥
 ध्वान्तेऽप्युधरजालान्धमहावाते रजोभरः । स्वपसेभदयोर्धातकर्णेजपमहाद्यमः ।
 कुलच्छेदकतो राजस्तत्र तत्रातिसङ्कटे । अज्ञानजानरात्ययमनर्थपरिपोषकः ।
 सोऽथ शुद्धपुरेऽकस्मादज्जभिः सह क्षामरैः । तेन सम्पूरितः पृथ्वीहरजोनाठकोऽपतत् ॥ तिलकं ॥
 तस्य मङ्कटतः कन्या प्रयातं वीकृतं चिरात् । पालिभङ्गे तटस्थेव प्रादुष्टपूर्णस्य लक्ष्यतां ।
 निद्राणोपेन्द्रजठरप्रसादनिमृत्तं जगत् । समेतमिव तसैन्यं प्रत्यभाज्यलदागमे ।
 थावङ्गिः पार्थिवे नेदृक् सञ्जातुमपि तदलं । भक्त्यकल्पं सुखलपयोधमध्यगतेरपि ।
 तावद्भिरनुगैः पिङ्गदेवद्वजाधिपेषुधि । तयोधान् याम्यहरितः सरितस्त्रानिधौ व्यधात् ॥ युग्मं ॥

२८३

२८४

२८५

२८६

२८७

२८८

ततोऽवलेखिता चकैर्विम्बितैस्तटिनीजले । स्तनानामपि संस्कारः क्रियमाण इवाभवत् ।
 इति विस्मृतमृत्युः स कुर्वन्नेकाहमाह्वं । कथञ्चिदाप्त्रैरन्येषु भग्नसारोऽपसारितः ।
 पुनरेव पुन्ये सैन्यानि संवृष्टस्तत्र सर्वतः । द्विवैरहोभिर्नगरं सुखयाश्रममन्यत ।
 दृष्ट्वा पद्मपुगास्कन्दे मन्दनं चित्तकोऽजयत् । पृष्ठस्थयोर्यत्रो राजकन्याधीश्वर्योर्भवात् ।
 न भृत्यैस्तद्विधश्चिद्विद्वत्सकसिख सस्यते । विधेयान्सलवन्यस्य उमरे होलरौकसि ।
 देराज्ये सुसुलस्यापि नैवावृष्टत तादृशः । अनेयां यादृगुत्तमैः तत्सुतस्य समं ततः ।
 चतुष्कमवधीर्याय राज्ञा पादगदोपमं । रिक्तकप्रेषितं यौवागण्डतुल्यं व्योहितिं ।
 प्रस्थितसत्प्रमाथाय ब्रामाण्यैस्तोऽन्वबध्यत । ब्रजन् प्राञ्ज्यातिषं वृणुं पार्थः संव्रजकैरिव ।
 अधावशाभ्यामिनीलस्तान् व्यावृणु निपातयन् । पद्माकरोन्मुखः पृष्ठलग्नान् भङ्गानिव द्विपः ।
 रणश्रान्तेन गमिता चित्यामा तेन रामणे । गर्जनं कुक्ष्यपितारातिपृतनानादशंस्त्रिये ।
 तत्कल्याणपुरं प्राप्ते विजयं सोऽयमागतः । दुरोधाम्येत्य भूयोऽपि बलैर्भरितदिगुष्कः ।
 आपतन्नेव चारातिपदातीन् समुखागतान् । दृष्ट्वा दृष्टान् व्यधाष्वागानिवायेऽजगलोगिलम् ।
 उदृत्तमारुतस्यैव तस्यापाते पदातिभिः । तद्यजे रिक्त्वाणः पर्यर्हमन्त इव पादपः ।
 पश्यतस्तस्य ते विद्वन्मोहिना न जिह्रियुः । देहस्यूहापारमित्ये कलौचित्यमनन्ययं ।
 आप्रैरथापसृत्य स्त्रैरर्थितोरिक्त्वाणोऽब्रवीत् । नयन् प्रजासृजा साम्यं स्त्रामिभक्तिवृत्तेः स्त्रितं ।
 द्वीप्रभावाविशेषेऽपि जेतोर्जन्तोर्देहीश्रिता । भृत्यभावेऽपि योलुप्तकृत्योर्धकस्य जीवितं ।
 जातं वक्तुमरः शशुराजिनीलाजभोज्ज्वलं । जराकैरवगौरश्च राज्ञः पादान् प्रपद्य यान् ।
 स्त्रायमुत्तपु भृमङ्गभङ्गभ्राजिष्णुभिर्भवेत् । कथं लक्ष्मीविलासैकदावष्टेगविदम्बितं ॥ युग्मं ॥
 एषा काऽनुधासेया धीराणां नैव पङ्क्तिः । यदायासलवचासौख्यवैमुखभागिता ।
 बस्त्रापासन एव भीतजनितस्त्रासोऽथ तीर्थान्मुभिः स्नाने द्वादसुखोपलब्धिरसमब्रह्मानुभावोपमा ।
 देहस्य समरे वपुर्विजयतामेवं किलोपक्रमे वैकल्याणसुखोपलब्धपरमा पश्चात्पुनर्निर्दृतिः ।
 एवमुक्त्वा परानीकमेकाकी स व्यगाहत । दृष्ट्वा नृपान् हरिप्रोद्यसासमन्दिग्धभूक्तान् ।
 स्वर्णसूत्रप्रभाजानहरितालोऽज्ज्वलोऽभजन् । स्वप्नपट्टमटस्तस्य रणरङ्गोत्तरङ्गता ।
 तत्र खड्गस्य व्रतः खड्गान् जीवैर्जालच्छकाद्भुवं । उत्थाय लग्नं ब्रह्मणं दण्डैस्तृणमणेरिव ।
 आज्ञां तमनुजग्मुस्ते घेरगच्छन्त वैरिणः । तिर्य्यङ्क्षो लक्ष्यतां यातासोऽपि प्राणाश्रुणान्यपि ।
 सम्प्रविष्टो मुखान्मृत्योः कैश्चिन्मार्गः स निर्गतः । तिमिरस्युक्तीक्षितास्यस्य ओचरन्नेरिवोदकं ।
 ब्रह्मकुर्वन् परावृत्तीः श्रमशान्त्यै विनिर्गतः । प्रक्षीणभृदिष्ठबल्यो लब्धोऽस्यैको रिपावभूत् ।
 पृष्ठतोऽथ पपाताथ चतुष्कः पुष्कलैर्व्यलेः । साहायकागतं प्राकशं यं स्वं कश्चिदमन्यत ।
 तस्योभयमुखम्यारि सैन्यस्याहेरिवेचणात् । न संरक्षो त्रिखण्डोऽपि परं तावद्वितो भवेत् ।
 तो ब्रह्मावय पय्यार्थैर्मुसपृष्ठं प्रदर्शयन् । सोऽक्षिणोद्युधि मन्त्राद्रिर्मथनेऽभ्युत्थितविव ।

१८०५

१८१०

१८१५

१८२०

१८२५

१८३०

कीलमिच्छलघोर्भ्राम्यमहादामरं दयाः । कुविन्द इव पुरश्चोत्तुरङ्गमशान्वितः ।
 भावः प्रत्यग्रहीतस्य तमेकपूतना रयं । एकतोऽर्धोभरं दोषस्येव कुलत्रिलोद्वमः ।
 तेन वैरिचमूयके ललितायुधकुण्डला । कीडता चण्डवेशेन पुरुषायितुमक्षमा ।
 आसपावदून् द्विषां वज्रकुक्षान् स्नेदाभसाचितान् । स कुर्वन् भूभृजं जाने भूयोराज्येऽभ्यवेक्ष्यत् ।
 स च पाङ्गुदरिद्राक्षामन्यन्वक्ष्य चपाक्षणे । मञ्जो मान्त्रिकवतालाविव रश्मिवेष्टिणौ ।
 माहायकागतान् साचोक्तस्त्रापतिषैनिकान् । अन्येद्युः सोऽकरोच्छुं वनमार्गवमाहिमं ।
 पर्य्यन्तोश्चात्मानं सञ्चिन्त्य निष्कादीनघाययौ । सञ्जपालमृगीयन्निन्दिवसे रिक्छलान्तिकं ।
 नृपप्रतापस्तपितः स ताभ्यां पर्य्यग्रेष्यत । वनात्तः शूचिशूक्राभ्यां शुण्णकोण इव दुमः ।
 चित्तानलदवाधारैर्युद्धैः सममनाश्रितः । उदयेन अनेनित्ये चतुष्कोऽपि मितोन्नता ।
 दारदं तदलं दृष्येष्टमसम्राट्कवाहिमिः । ज्यैरवधरोश्चाद्रिकुहरादाहवाभ्युसं ।
 तुल्यलोकेनाकान्दान्देशासद्वसोयुवः । शङ्कमानैर्जनेर्ज्ञाता कक्षा लोच्छादतेव भूः ।
 प्रयाणमाचान्तरिते धन्ये दारपतावपि । साहसं निःसहायस्य तत्खड्गैरघनोऽभवत् ।
 ज्वलत्कमकम्राहं तत्सैन्यं स द्विषोऽरुधत् । कचज्जालावलिं दावं मनिर्ह्यरदवाचनः ।
 विधूय जयचन्द्रादीनयप्रस्थानरोधिनः । बलबाहुल्यदीप्तस्ति श्वाहाहस्ताहवावनिं ।
 तेषां जयमहस्ताणि त्रिंशद्विंशत्पुरङ्गमेः । रंजसा प्रतिजघाह निजघाह च गर्भजः ।
 तस्यासु चद्विर्द्विदृशे पौरुषं तदमानुषं । एकैकस्याघनो यत्स वैश्वरूपमिश्रदधे ।
 अश्ववत्यापविन्यस्तवज्जासो विद्रुताः क्षणात् । जगाद्विरे कापुङ्खा गिरीन् किंपुरुषाहव ।
 अभूमिस्तथा आवाचैव जातः पराभवः । यत्सदस्मान् पुरस्कृत्य जयं प्रत्याहरिष्यथ ।
 द्रुह्युक्ता राजशूदनजयचन्द्रादिभिर्निशि । तथेति मिथ्याकथयन् दारदा विद्रवोन्मुखाः ॥ युग्मं ॥
 प्रवेष्ट्य धन्यदारेभौ दूरं बलहरो बली । रेण्वत् सज्जभिषम्भातुं रुद्धा पाश्यात्यपहृतीः ।
 श्कन्वावारेण सार्द्धं दारदां राजजीविनां । विधातुं विदधे मुहुर्नि तं तत्स्तारमूलके ।
 चिकीर्षति ततस्तस्मिन् मनोऽन्येषु द्रुह्यु । उत्सेहे साहसिः कर्तुं राज्यं निश्चितनिजितं ।
 जयाभावेऽप्यमन्नेदृक् सामन्तवह्नितांस्ततः । भयोऽस्मि भक्तित्येवं विचिन्त्येत्सिचिरे च सः ।
 पथोन्माथाद्विरदरदनेरप्रियैः पद्मवन्धारिन्दो सार्द्धं कुदधति वपुः खण्डनः खं भ्रियेत ।
 तापस्त्यज्येत च कचिरमाभागिभिः सूर्यकान्तैर्भद्राभङ्गं व्यसनसमये सम्भवेदप्रतर्क्य ।
 योऽहामरतया भिक्षोः शशत्कृच्छ्रेऽप्युपेक्ष्य । टिकादीनाञ्च कौटुम्बाद्भूमर्तुं शङ्कमूर्द्धनि ।
 अलवन्त्ययानन्यसामान्यास्यैवर्द्धनात् । ततः कृच्छ्रापयोगाञ्च विश्वासस्यैव मूर्द्धनि ।
 तो नागराजशूदनो व्यसनावसरे तदा । चित्रं स्फुटार्थेतात्पर्य्यादङ्गुलादरतां गतो ॥ लितकं ॥
 क्षयं विधेयं नागोऽन्यकृतं तं वोत्स विप्रवं । अदूरमर्थमन्येन कृतं कविरिवाङ्गुत् ।
 य्माश्चदिपक्षं पक्षीकर्तुं कृत्ताननं ततः । सन्तत्य राजशूदनं मां भजस्तेत्यभाषत ।

२८१३

२८००

२८०३

२८००

२८०१

२८०२

सम्प्राप्तं वः प्रतीकं तेजोबलहरात्मकं । सुग्राधिपदं किं नाहीमिव कां धामिनी वरा ।
 इति ते सन्दिग्धस्तस्य व्यसन् संविदाय ते । कामधेनुयमं नामं आमासेदो विधिर्न वत् ।
 सत्यः स्वकार्यतात्पर्यात् प्रवर्तते प्रियाप्रिये । खेपं वतान्दरीवे तु न किञ्चिदधिगच्छति । १८१५
 ज्योतिस्तर्जितकान्ति दन्तयुगलं बाष्पं सुधादीधितेरीनासादधिवा प्रिया मधुलिङ्गं कुण्डली कुम्भिनः ।
 सूरक्षैव विरोधभाक् सरथिषकेत्येव मेन्दौ रतिस्तथाप्याचकतो हितोऽनिति कायस्य द्विरेकादिवः ।
 प्रतिष्ठा लोठनं कर्तुं ततो बलहरस्य वा । आजकावेरं धरेभे तेन भूधृतिरेकया ।
 य तथा हारदान् भग्नान्भोजोभूजैव वः । समोजाकाशवदनोद्वन्यादित्यभधाविजैः ।
 दरद्राजानकासीतमेतारौ कल्पनापतो । प्रख्यातमेवदन्मधुभद्राभिधावुभो ।
 अक्षयौजसनामा च कोट्टेशो मन्विते रहः । मुवाकास्तद्गुह्यस्तन् भोजेनाम्नरेदिना । १८१६
 स्र्वाटिकेनेव कैन्वेन तेनाये दृढमण्य । दिधु राजाभेन दोविदुस्यैन्वेनऽपतत् ।
 पार्थिवनर्धदुश्चिन्तामययत्परिचतः । य यत्कस्यापाकीणसोमशान्ते समाचरौ ।
 रागयस्य रणप्रष्टे दृढगोत्ररि भर्त्तरि । तथाभियोज्ये स्थाने च भयजर्जरतां गते ।
 आहारस्य बलहरं विहाय निखिलास्ततः । पलायितास्ततोऽन्वेयुमिगाक् चरिभिर्गिरीन् ॥ युयम् ॥
 दृष्ट्वा ब्रह्मते प्रातरागन्तारः पुनर्नयं । कथयित्वेति सम्प्रार्थ्य साक्ष्यं स ह तेऽनघम् । १८१७
 प्राक् पीतकोशो वैवश्यात् तं वामनुगोऽभवत् । अष्टकाप्यस्तु वैष्णवं सभ्ये मज्जनिवादे ।
 वपुः सर्वश्रेष्ठैः हृत्करकपूर्णमिवोदहम् । अवरोहदन्त्यामुषोयानास्त्रनिभे मुञ्जः ।
 ज्ञातेन पतितेनेव मुञ्जयौवा महीसभे । व्रजतस्तस्य वैद्यव्यादवच्छासमभूत्सुखं ।
 दधौ च धिक् नो ये ज्ञानप्रभावं वयमोदुहं । राक्षो दृष्ट्वा यनात्मज्ञा जालीमोमत्संधर्भतो ।
 प्रतिभाप्रौढनिर्भाततत्त्वानां नान्ध्या द्विरः । महाकवीनामेतादृक्प्रतापान्तरवर्धने । १८१८
 राज्ञः प्रतापत्रिभिनः काणाः कोणौ न सन्ति चेत् । तत्कस्यादयमाधाताः पदव्यासेऽप्यधीरतां ।
 अनेकत्रोऽङ्गैर्वीराणां पीतधारास्तुवन्वरे । शेषः प्रादुर्भूतो न स्यात्तज्जलासंस्वरं विना ।
 किमन्तरणं तद्भूममालान्धं मोक्षिषद्भुजः । मार्गोमार्गविभासस्य परिज्ञाने विमूढता ।
 मधुमत्याकाटेऽन्वस्त्रिन् विवर्ण्य दरदः स्त्रितान् । वीचीकचनिकाच्छ्रवः सोऽवाप्याय तटेऽवसत् ।
 क्रमादुत्थातखेदेक्षोर्नीला कञ्जिविराग्नरं । तपैवतेति सन्धातुं रोदद्भेदः सृष्टातुरैः । १८१९
 मृपन्नेषां ह्यगव्याधंविधिं मयनेपुषात् । उपजोविदुमिच्छामभूत्तद्रक्षयणिम्वया ।
 नानेहाविपदस्यायं प्रयासकोहिमासमः । मधुमासि विधास्रामः पुनरारम्भमुत्तमं ।
 कालक्षेपे कमलं चेदुद्वराश्वाधनाधुना । त्वाननिर्दयो बलिगस्त्रिभक्त्योपवेष्टने ।
 राजानं राजवदनः शितकैरित्याधातः । उज्ज्वलतः साराङ्गान्तर्युत्वा वन्तु मराधिवः ॥ तिस्रस्तं ॥
 अपि राजपुत्रीयाकाङ्क्षौटिक्कनैर्हि जीयते । देयं निराशदसायां विद्योगदिवधैरिव । १८२०
 तथाचातमुपासेभे दूतैर्नैवहरौक तं । प्रथो निहितवांसस्योतिषेदितवटाकरः ।

उत्साहादाहवकोऽपि स तथा गान्धिमयिम् । आवासाच्च नृपानोक्तं दृष्ट्वापि न व्यचिन्तयत् ।
 अकस्माद्विद्रुतदरद्राजभोजादिवाप्यथा । न यदीर्यत यद्वैष्यपम्यतेत्यक्लिताङ्गम् ।
 अत्रम्वरात्मनश्च भेदेऽप्यप्यविविधः । यदयोद्गोद्वृत्तं विज्ञेयत्कस्मानुभवम् ।
 काकानुरोधात्मनश्च धन्यदाराधिपावथ । सोऽयोमयद्विलम्बेन भोजप्रत्यागमाश्रया । २५८५
 ततोऽलङ्कारचक्रः स नेतुं शक्नुमिमावथो । ज्ञातियाहारदेव्ये प्रार्थितापरिपन्थिनः ।
 बद्धा तदनुबन्धेऽपि द्रोहनिर्वन्धिनीः समाः । अथहीनार्गभेभ्यो निधनाद्वावधितां ।
 भृत्यैः यद्युपप्राप्तेर्विज्ञेयं तं मर्त्यमुद्यतं । दरातुरन्दरद्राजैश्च तद्वैष्यमावथो ।
 व्योहनी बलहरी बाहुभिः कलहं वरित् । कसोलास्त्रालनोक्तापैर्निजिन्देव दरदले ।
 द्वेपितः स्वावरोधेयं वेधेयं भेष्यार्थिभ्यः । केभ्यः कदा न भोतेयं विवृषिहोऽथ तं जहौ । २५८६
 पुरःसरेभ्यस्तुपासैः पारं परं ततः । विद्रावितानि च प्रापं भिन्दंस्तुयैरवैर्दिवः ।
 असामर्थ्यं वर्ययन्वा स्वस्य चार्थितवन्धिना । आनोतोविवृषिहेन दूतः प्रोक्तोऽथ भूपतिः ।
 असामान्यनुभावेन तावत्तस्मान्निना भवेत् । प्रातिवीमिद्वान्नमन्बुद्धाः स्त्रह्णासु धीवरः ।
 अमद्वेषानुमन्वान एव आनौ यमान्तिकं । जयराजोऽस्मि वामुष्य प्रभावावेदको दिवि ।
 तेन दिव्यानुभावेन निर्जयोऽपि जयो मम । पात्राच्च कूकनिभंशात्तीर्य पतनमुत्तिः । २५८७
 अथायातः पुरे क्षित्वा कक्षित्कालं निजेऽविशत् । समराजमवत्कीर्तिलसद्वन्दनमालिकां ।
 अनुज्जा भोजमायान्तं सन्धिं तथैव वासरे । सार्द्धं दारेभ्यन्याभ्यां स राजवदनोऽप्यगात् ।
 अन्वागतं तं व्याहृत्य वरं प्रथं मनस्विनां । आदाय तावताभ्यर्चं प्राविशतां समापते ।
 अथद्वारादिमोहादा विमर्षेण बहिष्कृतौ । उपेक्षामयते भोजे भजते राजवोजिनि ।
 आगतस्तु दृष्टोत्कण्ठाभाजापि प्रभुषावकृत् । अनिःशेषोक्तारानिर्भे व्यावर्तनं रिक्छन् । २५८८
 प्रभोः पुरस्तात्कार्यान्ते तेन स्नातुमशक्यत । प्रसादाकाङ्क्षया सूदेनेव भोक्तुं नहि कश्चित् ।
 द्विधा कृता येन युष्टे हृष्योदरकुतहयो । मगधेभ्रातृतिर्भीमेनेव कार्याचमाभवत् ।
 मातृकुक्षिमित्र कोर्षी तेनाजौ लोहकः कृतः । आश्रये कपित्तः सर्वदेव गाण्डीविनाविशत् ।
 भञ्जस्तुम्भः यज्ञोचं दुर्मदं चिककाशयं । स्वकायकर्पेरं दर्पेज्जितः कूर्महरवाविशत् ।
 निःशेषोक्तकार्यः स श्रौत्यैषैव महीपतेः । पार्श्वे पादमस्योतिः पङ्कजभासये ययौ । २५८९
 प्रतापैर्भुपतेरित्यं विज्ञवः प्रोषितोऽप्यभूत् । अमात्यमतिदोषेण भूयः प्रादुक्कृताङ्कुरः ।
 दृष्ट्वाहोराजवदनोदानेनाप्याचिती क्षतः । निर्भयं भोजमायान्ते प्रतिजपादितं पुनः ।
 उत्क्रोशपरिणामान् सोऽथ स्थापयति क्षतं । दिवापामाभिधे स्त्राणे स्नात्वाभी निवेदने ।
 इत्येवमन्वीक्यसेदायास्तौ जगतामिनिः । मितानुयायिहारैः प्रायास्तद्वोचराच्च मम ।
 सोऽत्यन्तः सावक्योक्तः पातेऽनीयत नौरिव । चित्तकेनापि वक्ष्ये नीतिरज्यप्रसारकात् । २५९०
 अथनोक्तायैवभ्यं विजान्तायुर्वचिनायत् । येनाध्यवस्थाप्राचन्यं स आत्माः पुनरुद्यतौ ।

अलङ्कारादिभिः स्थास्थे स्थायमानोऽपि मन्त्रिभिः । अथजसेव कौटिल्यमजितात्मेव दुर्यधं ।
 गदं वक्ष्य दवापाकं तमवज्ञाय पार्थिवः । पङ्कगणानिवारेभे रिपून् पाटयितुं परान् ।
 आगन्तव्यं तथा पश्चादात्सल्यमासु प्रकल्पतां । भोजमुक्तेत्यलङ्कारचक्रोऽग्राह्योद्यतः ।
 तं जयानन्दवाराहोदसुरानन्दवारजः । अन्वयुष्मिकमोदयाः परेऽपि कमराजकाः । १०१५
 अश्लितो राजमृद्धोऽलङ्कारः स्वल्पवैलिकः । बालुकायेतुकल्पस्तु जले सिन्धुरधैरिव ।
 स तु शत्रुभिराशजिषोभसम्भावनां विज्ञां । उदयादयदेकाकी कुर्मन् वज्रभिराहवं ।
 आपानरभसकुभ्यद्रवः सन्ममदहर्षिणं । रणे जगाम मञ्जानिमञ्जमासपरिष्कृतः ।
 स तूलकूटमिव तत्कटकं विकटं द्विषां । किमन्यत्रैरवत् कापि प्रभञ्जनदवाञ्जसा ।
 यासाय मृधकङ्कादि पातिजातस्य तत्पजे । चानन्दवारसङ्गः स हला तेनेषुणा रणे । १०२०
 भोजस्योत्पातुकामस्य जिघृषोः स्थाभजस्य तत् । पङ्कप्रधावत्ककरव्याधन्याद्योव्यवहृतं ।
 अनुवृद्धनयामर्थः आस्यति ककरो यथा । धावन् पङ्के पतन् व्याधोऽप्यनुधावन् यथाश्वहं ।
 प्रसङ्गे साहसस्यैवं भोजः कैवलयमगात् सदा । तन्नाप्रमिच्छुर्भूयोऽपि मतिमोहं मुञ्जमेज्जः ॥ पुष्प ॥
 दिन्नायामस्थिते भोजे स राजवदोऽप्यगात् । पुनः किञ्चैरवपलालाः जेयस्योत्पत्तिमोक्षितुः ।
 डामरा भग्नसङ्घाताभ्यः पूर्व्याधिकां ततः । कन्यान्ते पन्थयामासुर्गुज्जय्यां शौर्यशालिनः । १०२५
 ते दारपतिमाघातं सोढुं श्रेष्ठं केवलं । अश्वत्थैराश्वैर्यथावत्तात्पर्यादुद्वेजयन् ।
 तेषां त्राणार्थमन्येषामुक्तावर्धमयाद्यथै । कृष्टोऽलङ्कारचक्रेण नीविन्दत्वा स साङ्ख्यिणः ।
 तेषां परेषुः पार्थिवं यियासुरसङ्घददा । हायाश्रमं आन्तसेन्या दारैश्चोऽबुद्धं तं तदा ।
 अजानन्निव तेषां स व्याजजम्भिं निबद्धवान् । मिषात्कुतोऽप्यगात्तिर्यक् स्थितं सन्तारभूतकं ।
 तस्मिन्सच स्थिते दूरात् कुतस्थामपि पुत्ततिं । भुत्वा भोजोऽवदत् साधं किमपि व्याकुलोभवन् । १०३०
 निजैर्विहस्यमानोऽपि बाबान्तस्मादहेतुकान् । दारैश्चोत्सधमाश्रयो चक्रे सञ्जामु वादिनः ।
 वस्तोऽलङ्कारचक्रोऽयं दशयाम्यतोदृतं । कः राजपुत्तद्वत्येवं कथयित्वा पलायितः ।
 उदतिष्ठत्ततोयाममध्यात्तूर्यध्वनिर्महान् । आस्फुन्दावेदकः सेनानिनादस्य वपामुखे ।
 अश्लितो ध्वान्तमध्ये भजे भोजः पलायनं । नः कर्त्तव्येऽलङ्कारचक्रोद्युद्धाय मन्दधे ।
 दत्तोदाराधिपेनाग्निर्गिरिवर्त्तं प्रकाशयन् । ध्वान्तध्वस्तात्मना तेषां तदाभूदुपकारकः । १०३५
 दाराधिपस्य लास्यन्तः सन्धिं भोजप्रतीक्षया । भुत्वा तमथ वृत्तान्तं भङ्गं ते डामरा ययुः ।
 असमर्थजस्यपत्यादिबन्धं धीरोऽलङ्कारचक्रोद्युद्धाय । आर्जं स भोजोऽलङ्कारचक्रेणामङ्गलावहं ।
 धरमात्कर्त्तुमारेभे सामर्थ्याच्च स चक्रमे । भोजस्य कायमूलार्थाभादारादिसुखान्वितः ।
 वाष्पाग्निजस्त्रिपुरजिह्वेने प्रतापः पाथोनिधेः प्रमथने वज्रवाग्निजया ।
 आसास्य मन्दरनगेन समामभं हि न कापि पञ्चगपतेः सुखसौख्यमासीत् ।
 क्षुत्पिपासाश्रमं हन्तुं प्राप्तः क्षनिजयावगे । अलङ्कारात्मजैर्भूयोवन्तुं भोजोऽभ्यस्यत । १०४०

पितृर्भतेन वृद्धा वा स्वया तत्तद्विहितः । सोऽभियोगाद्य निर्व्यातः प्रापाद्य विषयानरं ।
 ततोऽवसरेष्वेव कृत्यं निश्चित्य कार्यविन् । अनास्थाऽन्यासक्येषु दिक्षापामं पुनर्व्यथे ।
 दागाधियो हितोद्धारधीरोऽप्यवानरे कमः । चक्षुरामेष भग्नाभियोगोऽकस्माद्बोधयत् ।
 भोजाय दातुमैच्छ्यो कामरसे सुते ददौ । पर्णाख्ये गुरुहाय राजजाय च निर्व्यितः ।
 रोगखण्डतया दण्डप्रयोगावसरे कृते । तत्र याम प्रयुज्यैव द्वारेणो विवेकोऽविभक्तः ।

२०४४

अभियोगक्षणे तस्मिन् यथो आरयहः खयं । दुर्लभकामवचनमः बडस्योऽपि गर्गजः ।
 तत्रामयाविवेकानोद्भूतौ तमनुजं निजे । चक्रते वसुधा दुस्सामास्त्वन्दाधैर्यद्रवैः ।
 चिकित्वा प्रवलेरन्यैः सदाभेदं प्रवृत्तम् । नायसोदियसैकायः सान्त्वनामपि भूपते ।
 यद्ये निष्ठां गते रोगमग्रे द्वारपतावपि । निवृत्तः स्याभुजा धन्ये निरगात्तारमूलकं ।
 भोजस्तुतोमतोऽन्येषां बलिनां गोचरेऽप्यतः । प्राप्तप्रतिष्ठां निस्सीर्षोद्देशादा साध्यातां व्रजेत् ।
 रति सच्चिन्मय मामाद्यैरपाथैस्तं जिघृक्षुणा । स्याभुजा मर्कसंरक्षो विदधे सोऽभियोगभाक् ॥ सुखं ॥
 अज्ञातोदकं वैश्यादुर्नीतिः सा महीभुजा । साहस्यवाधतास्त्रिभुक्काष्ठेन पन्नगी ।
 बलिनं राजवदनं नृपं चावेत्य निर्व्येष्टं । आभ्यन्तराय वाह्याय विक्रिषी यत्कृमाद्ययुः ।

२०४५

चिद्राक्षराणि सुलभाणि सर्वेव हस्त पातालरत्नसरणेरिव दण्डनोते ।

वृद्धोभवन् प्रसरमन्तरसम्प्रविष्टोऽप्यात्यप्रतर्क्यनियमात्यतनं भजेद्वा ।

भोजत्यागोऽर्पितो राज्ञा खीणार्थाऽथैव व्रजेदितः । उक्ताद्यमुं बलहरस्तस्य वृत्तिमकारयत् ।
 तां लब्धप्रसरां मायां राजपथे विलोक्य सः । युक्ताक्षराणि संलेभे प्रयोक्तुं नीतिकौशलात् ।
 सन्धिं पदे पदे बद्धा साह्रै बलहरादिभिः । कुर्वन् गतागतं धन्यो जनन्यावाप हास्यतो ।
 शत्रुश्चावर्त्तमानस्य राजकार्यस्य नावधिं । अरधघटोयन्त्रगुणलेशवाससाद सः ।
 तस्य चक्रवोद्गामो कर्त्तव्ये तेष्टुभागपि । भेक्तुं प्ररोक्तुं वाप्यासीजथो वाण हवाक्षमः ।
 नीतराजदये व्ययः शेषलोकस्य विग्रहे । चतुरङ्गद्वय कीडन् विश्वोऽभुदिसां पतिः ।
 बटुलक्ष्यः प्रदानार्थं ततश्च चक्षुषा परान् । भक्ष्यतोवाजिपत्न्यादि नाप्यासीज्जायसी गणत् ।

२०४६

२०४७

दस्युषु दूतसङ्घेषु शीतापायप्रतीक्षिषु । नागादलहरः स्नेषामुन्मूलनमश्रुतः ।
 भामर्थ्याप्रिथिलामिषभावे स्तब्धचितविप्रये । तस्मिन्नावति धन्ये च ब्रह्मसोऽप्यपताकुलः ।
 सकाख्य साह्रै भोजनं धन्यं समद्विषयतः । बद्धार्पयत नागं मे भोजं दत्तामि वस्तुतः ।
 भूरिकार्यकृतं सस्य बन्धनार्थावचं रिपोः । धन्यो व्यसनवैवश्याद्विधं नाबुद्ध तस्य तां ।
 पार्थिवाः स्यार्थसंमिद्विराविरतसत्त्वया । धिया विशुद्धं यत्किञ्चित्कुर्वन्मीति न नूतनं ।
 काकुत्स्थोऽपि प्रियामार्थी ययः सुयोवसेपथे । वीरोऽभिधेयं स्यार्थान्ध्यादधं व्यधित बालिनः ।
 संदृत्य सत्यनित्यत्वे राज्यगन्धोविशुद्धधीः । चाचार्यं पाण्डवो राजा धर्मनिज्ञोऽप्यघातयत् ।
 आभिषु विग्रहास्त्रिदशैर्गुर्नामस्य विग्रहः । स्यार्थापेक्षो तटस्थस्त तत्कालं न विगर्हितः ।

२०४८

अग्रहीत्वा तु भूभर्त्रा कश्चिज्ज्ञेजार्पणे पणं । सोऽवष्टभ्योत्तमूक्तस्त्रिभुवनैर्नमोऽस्य मनाक् ।
यथा तत्कृत्यमाययां हितं ज्ञातं तथैव चेत् । विचार्याकारि राज्ञा चेच्छेमुषीयममानुषी ।
विभिन्नद्वय भोजस्तु नागं समदिश्यया । दितुमर्च्य तद्वरे राज्ञे त्वदपणपणेन मां ।
बन्धमश्रद्धधानोऽस्य राज्ञस्तमादसौ अयेत् । स विदस्य माध्यम्यमिति तं हि तयावदत् ।
षष्ठचन्द्रे गते निष्ठां जयचन्द्रेण पार्थिवः । सङ्गृहीतेन तं नागं पार्थि प्रावेशयत्ततः ।
पक्षीकृतः क्षमाभुजायं हन्यामस्माद्भयादिति । चलन्तमपि तं भोजस्तुमन्त्रिणमरोधयत् ।
तथेति जानन्नपि तं कृष्टोऽस्मोत्येतैरनीशतां । यातः किमपि हन्नेति दूतैर्नागोऽप्यभाषत ।
नियतं नियतिस्रोतोगर्भे जन्तोर्निमज्जतः । कथ्यमानं तटस्त्रेण श्रोतुं न अयणे समे ।
नागे बद्धे तत्कुटुम्बैर्भौतैरेत्य भमाश्रितः । मायाशाली बलहरो दुर्दर्शः समपद्यत ।
भोजान्मन्त्रयविक्रेयं तमादाय ययौ ततः । रिन्दणेन समं धन्यो धावन् बलहरान्निहतं ।
मान्दार्ढ्यमोहोदयन्तः प्राक् नागं दत्त मे ततः । भोजं दास्यामि व इति ब्रुवन् भ्रमयति स्म सः ।
बद्धमूलतया दृगं दर्दशैथिल्यमागतं । सर्वं तच्च तथोक्तं न्ये निन्ये कृत्यविधेयतां ।
वर्षयद्गुदापकर्षादिभिर्द्विजैस्तौ ततोऽभ्यधात् । दतोऽप्यस्तयोः कुर्यां युवयोर्मतमित्यसौ ।
एकप्रयाणान्तर्गते स्थितयोः पथि चाकरोत् । कार्यान्तःपातवैवस्थे तयोर्मतिविमोहनं ।
काचिदलहरस्याभीत्यार्थार्थैर्धन्यैश्चत्वेयाः । निश्चयाद्यन्ते काले वीराणां विरलैः यः ।
तथा हारितमार्गाय साहसमात्पार्श्वमोयुषे । द्रुह्यति स्म न धन्याय लोभाद्भोजाय नापि यः ।
मतेर्निर्माहं नागं चेदयुर्मै सविवास्ततः । कुर्यात्तं स्वपदेऽभ्यर्थं चकारेति च चेतसि ।
नागामान्त्रिधन्यद्विदं दार्ढ्यायै गृहवैरुतः । भ्राटेव्याऽपातयन्नागं धन्यायेनीष्टकाभिधः ।
सचिवैर्निहते नागे निहतेहितमोहितैः । दुर्गन्धितं नरपतेः स्त्रैः परैश्च व्यगच्छत ।
स्वजातीयबधक्रोधविरुद्धैः सर्वैर्दामरैः । नागानुगैश्चाश्रितोऽभूत्ततो बलहरावन्तो ।
देहिनोव्यसनापातवैवस्थाद्भुमतः पथि । अकार्यं कुर्वन्तः कार्यं मिदुः संमाधयेद्विधिः ।
उद्यद्दुःमश्चिन्तितानवतया बद्धावधाने मनस्युन्मार्गभ्रमणेऽवश्यं रभमात् श्वमे परिभ्रास्यतः ।
अन्यापाहितकोशपृष्ठलुटनात् सन्दर्शिताङ्गवतेजन्तोर्दन्त तनोति दुर्गतिशमं रम्यानुलोभ्याविधिः ।
तथा निरनुमन्धानं नागान्मोषचिवैरुतं । नाबुद्ध भोजः सञ्जातचामन्त्रेण व्यकल्पयत् ।
लब्धवर्णस्य नावर्णावहं कथं दमोश्रितुः । अनुभूयणबन्धस्य वाञ्छितार्थं विप्रहृते ।
यस्य युद्धमिति व्यथं हर्षादाशमवापि यः । भोजमन्यकरस्योऽयमग्रस्यो ह्यन्यथा मनः ।
उक्तीति मोहयन् धन्यमुखाङ्गुष्ठाऽस्मि मन्दिशेत् । इति भां राजवदनः स्थितस्तस्मै नमन्यथा ॥ शुभं ॥
आभिक्षुविप्रवाट्टोऽहसुभिश्चक्षानुबन्धिनः । किं राजवदनोऽप्येव लोभात्सम्भाष्यते न भूः ।
अथाविप्रश्चिन्तितमयुदासायास्य खासकाः । रक्तार्द्रकृत्स्नमाङ्घ्रिः कोशपानं प्रचक्रिरे ।
प्रादुक्कृतमिधः क्षितरन्धिणोऽमुष्य निष्ठतः । विश्वासार्थं बलहरो विरलः पार्थमाययौ ।

कमात्यमतिजायेन नष्टे कृत्येऽथ कृत्यवित् । सत्यमुत्तमं नोतः संरेभेऽसम्भ्रमो नृपः ।
 चैवः पादपमण्डलस्य तटिनीतोयस्य वर्षागमः सस्फारोगुणगौरवस्य मयनप्रेक्षाऽल्लिकामेवम् ।
 ऐश्वर्यस्य मंशायमो जयविभंगीढोविवादयहः कर्तव्यस्य च सिंहदेवनृपतिष्ठांनो न तत्तावहः ।
 प्रवाहेणेव कृत्यस्य हठेन हरतोऽन्तरे । प्रातिलोम्भं श्रितवता पारङ्गुत्तुं न पार्थिवे ।
 अतोधूर्त्तानुपोमुग्ध इति ज्ञातोऽरिभिर्भुधा । भौगंधं प्रदर्शयंस्तेषां यतते स्थाभिसम्भवे ।
 स हि यत्तत्प्रदानेन भजन् भोजान्तिकस्थितो न । तस्याविद्यासपात्रं न मन्त्रसाक्षाभितोऽनयत् ।
 गन्धेन वामितोत्सृज्वाः कुरङ्गाव्योक्तजम्बना । प्रज्वलन्त्योविभाव्यन्ते तटिन्योऽपि कवाटिभिः ।
 नोडस्यान्तःसरन्नस्य सर्वतो हि भयं नृपयन् । जाले दारायबद्धे च निर्गमे पतनं विदन् ।
 ताम्बेष्टया खगोभोजसाध्यान्तःस्थेयविश्वसन् । वह्निर्भूतेन बद्धाध्वा प्रस्थानेऽप्यभजद्भयं ॥ युग्मं ॥
 तदा स दौःस्थ्यातिथितो प्रातः प्रैक्षत न क्षणं । मनोविनोदनं किञ्चित् कृत्यं लोकदयोचितं ।

३१०

३११

उद्याभिषङ्गमनुषङ्गि परस्य दुःखं हन्ताश्वथं व्यथयति प्रसभार्द्रभावं ।

बद्धः सरोजकुहरे विरहार्त्तनादैश्चकाभिधस्य मधुपोऽधिकमेति दैव्यं ।

रणी पूर्णव्रणायानभोगितो नूनकुल्ललः । फेणाद्वाध्याननः क्रन्दस्तेनैकः प्रैक्ष्यत द्विजः ।
 स पृष्टोविभूतेर्नर्ति सर्वस्वं विक्षतं तथा । भ्रं डामरैर्निवेद्येनं निनिन्द चातुमत्तम् ।
 रुदोऽस्थार्त्तं मनसस्य दुःखेन व्यथितोऽन्वहं । घटितार्द्रव्रणद्वयं प्राह स्मृति स सान्त्वयन् ।
 गर्हाहोऽस्मि न ते मल्लान् योऽरुयाद्योऽहमीदृशः । विषमे वर्त्तमानयेत्यथ सोऽपि तममवीत् ।
 दुर्घणेनामुना ब्रूहि कोऽर्थः पार्थिवपुत्र ते । सारासारविदोद्युनः कुले जातस्य मानिनः ।
 प्राणान्मुन्द हमारोग्यं प्रणस्य प्राकृताश्चक्षान् । पीडयित्वा विषः क्रोधैः कार्यं किमिव पश्यसि ।
 यद्यपि ते प्रतिभात्येव जेतव्यो विदितो न किं । अग्निशेषः स सारङ्गः परशौर्याग्निमज्जने ।
 यत्र शरव्रणलाकापि विकला तद्विधीयते । इन्दोवरदलद्रोण्याघटभो स्फाटिकाश्मनः ।
 पृथ्वीहरावतारादिप्रत्यनोर्किजितः परे । के नामास्य न सङ्घर्षे सुद्रप्राया दरिद्रति ।
 किं दृष्ट्य एव बुद्धापि कृत्यं देराज्यजोविनां । अत्याश्रयाः फणिपाहिः श्वहीतादव भोगिनः ।
 जातैः स्थावलाद्योदहे फणिकुलैः धिक्मेगिडिजैर्भुधा ब्यालपाहिविकासितस्य कुहरैर्योमस्य हा यच्छते ।
 एतांभिलषितुं मत्तु प्रययितुं ते जीविकायै जनचासार्थं ननु कारयन्ति हि अन्तेर्निर्मज्जनोद्वज्जनं ।
 इत्युक्तवन्तं तं सान्त्वयित्वा भोजो व्यसर्जयत् । तदेव चाशु व्योकोद्विषिवेकः समपद्यत ।
 भव्यात्मनं प्रशममभिभोजासने हस्तं हेतुभावात्तान् भुक्त्वा परया मार्द्रवं क्रूरता वा ।
 स्पृष्टं पादैरमृतमहसः स्नात् कठोरं हिमाशोर्व्याति पात्रायहह रभसाद्दर्शिता चन्द्रकान्तः ।
 राजव्याभिजने जातेऽप्यलज्जलमभिहितः । सोऽन्तरं स्वस्य राक्षस्य मुञ्जमेहदचिन्तयत् ।
 गुणैः शीर्षेणयत्यागसत्त्वसत्तादिभिः प्रभोः । पूर्वोऽप्युर्वीभुजः खन्वाः सुहाः स्पृष्टासु के वयं ।
 तस्य प्रभावदीप्तेऽपि समये शान्तिशीतसा । शक्तिजयजलेऽपि मुग्धाभां नेमकोश्रता ।

३१२

३१३

३१४

क्षेत्रादिनापनिविहोरगच्छमेऽपि तुङ्गस्य चन्दनतरोरपि शीतसत्त्वं ।

काले हिमचुम्पनिपिच्छरसञ्चरेऽपि निष्कस्य कूपकुहरस्य महोद्योगः ।

२१२

कुतोऽपि पर्येषात्कार्यं सुप्तं नृपममुं विना । प्राप्य कस्य पुनः प्राप्यमप्यशुद्ध्या न बाधितुं ।

अष्टं निर्झरवारिं शुभ्रमचलैः स्त्रियेन भूयः क्षविन् लभ्ये लभ्यमद्याभतः कलुषतादुष्टं प्रकष्टं न तम् ।

निर्घञ्जिभरनिष्कगाम्बुनभसा प्राप्येत नित्यं दधन्मालेयत्वमुपेत्य वृद्धिमधिकां नार्द्रैर्हिमैर्हिमैः ।

तदर्थमेव पथितोयोऽनर्थोपयितात्मनः । य तेन क्लृप्ततां नेतुमर्थितो न स्पृशेदुषं ।

ज्ञेयाय योऽस्य दववज्रिमदादमुस्मिन् स्त्रिये स तेन घिखिना म्बपितः समीपं ।

अभ्येति चन्दनतरोर्दववज्रिदाहृताम्बौ यदि प्रियकृतेषु न तस्य किं स्यात् ।

समयोदुर्गतावर्हदपकर्तव्यं भूपतिं । लोकनाथं तमुत्तुङ्गं धीरं धन्यः पुनः पुनः ।

२१३

राजप्रभाङ्गोपायात्वेवो बलहरान्तिकं । राजदूतमथावाप्तमेकमेकं व्यलो तयत् ।

दरद्वैशं व्रजन् दृष्ट्वाक् प्राक् प्रज्ञातुमन्तिकं । स समस्तं तमानोय ततः स्मरद्वाव्रवीत् ।

राज्ञः किमन्यमन्वानैः सन्धिं बभ्रावसौ मया । प्राज्ञैर्हि भिषजा भोज्यमातुराय समर्थते ।

तत्तस्याश्रद्धानस्य लभ्येस्मैरस्य जानतः । प्रत्ययोत्पादनं तैस्तेगालागैः किञ्चन व्यधात् ।

निर्दम्भभाषितैकैकैः स कथाम्करे । अथाभिगम्य राजानं सुवर्णं भोजमभाषत ।

२१४

राजपुत्राभिजातस्य पादच्छायास्य लभ्यते । स्पर्णाद्देरिव कल्याणप्रकृतेः पुण्यभागिभिः ।

अनुवृत्त्यातिस्त्रुष्टाऽपि तस्यापोच्छत वैकृतं । आत्सल्येव व्रज्जानुपगितापौष्यमश्वसः ।

अपि स्मरन्ति चारुले निधुकोऽस्मि महीभुजा । विव्रतलो दरद्वैशमभूवं पुरतः पुरा ।

ततोनिवृत्तावृत्तान्त्वं मुखमाख्याय तावकं । कानं जेतुं कथार्थं मयन् मध्ये तमभ्यधात् ।

सुत्तुडध्वक्कमश्रान्तान्देव तानवलोक्य मां । निन्दतः स्नानुगान् भोजं निर्भर्त्येवन् दाव्रवीत् ।

२१५

स देवतमिवास्माकं कुलान्हरणं प्रभोः । वयं त्वसुष्ठतो यस्तन्नाप्रुमः पादसेवनं ।

गच्छाः पर्यन्त निःसारास्तस्मन्वादिमे वयं । चन्दनभ्रान्तिकल्पाष्टं यत् स्नानद्रव्यमिति ।

तच्छुल्वेव दयार्त्रेण त्वयि तातः स लज्जितः । वृष्णन् पितेव किं गर्भरूपो वकीति मां पुनः ।

तन्निश्चयेव भोजस्य द्रोभृतमभूत्कनः । सोऽन्तर्भावोऽप्यपश्यन्तं सत्त्वयन्तमिवायतः ।

सुव्यक्तमात्रासम्बोधमग्नत्वेन विहीयते । तत्त्वित्कारणज्ञानादन्तःकरणवेदना ।

२१६

अश्रद्धानस्तामिच्छां भोजस्याकृच्छवर्त्तिनः । प्रतिदूतीकृते तस्मिन् धन्यो न प्रत्ययं दधे ।

देविताभूयथा मागवृत्तान्तेन भवेत्तथा । महोभुजं भोजयितुं मायया दीव्यते मया ।

मा भृङ्गिष्योऽयमित्येवमुक्त्वा बलहरं रघुः । आजाग्रवेन भोजं तु सन्धिवन्वाच तत्वरं ॥ युग्मं ॥

तत्कालयोग्यसावित्र्ययुक्तिकाचतुरस्रया । तेनाशु देवि कापत्यमेकोदृष्टोऽत्यवोच्यत ।

स सालकतया नित्यस्नानयुक्तिकां स्वयं । आचरेदिति नाश्रुङ्गां भोजे बलहरोऽभजत् ।

२१७

पार्थिवः प्रार्थितः सन्निवृत्तमात्रं प्रतीक्षते । प्रत्यागत्य तेनेति ततोभिजोऽभ्यधीयत ।

तत्रासन्निरितान्यासः स्तोत्रादप्रतिभामपि । धार्मी नोनाभिधानां स्वां राज्ञोऽभ्यर्च्य व्यसर्जयत् ।
 मृतेन पित्रा माया च हीने तमनुयातया । मातृकृत्यं यथाकाशीच्छैत्रवे माननीयया ।
 पत्युः प्रीत्यै विमन्थानध्वंसाकल्पादिकल्पनात् । सखीकृत्यं सपत्नीनां यथा ज्ञानेर्षया कृतं ।
 ब्राह्मोक्तासां हि कार्याणां योग्यकृत्यानिश्चयात् । न धां सुचरित्रां क्षाम्यत्सम्मानं जातु वीर्यते । २१६५
 सुभुरेण प्रजाभिस्तु कृतं राज्ञोऽभिषेचने । आशास्यं वा महादेवी पटुबन्धं समादधे ।
 अपत्यप्रियताभोगलोभमर्हं प्रसादनैः । प्रेष्यमाणायकार्येषु बुद्धिर्धन्या च धावति ।
 अत्रान्यत्र च सन्धाने जाते भर्तुरभिन्नधीः । भाग्योदयेष्वनुत्सिक्ता या चाखण्डितसद्गता ।
 आवाग्याद्भावविद्वर्जुः कुसुम्यनुसृतो न वा । कार्यमध्यं विगाहेत मानाभिजनरक्षिणी ।
 इति कल्हणिकादेव्या माध्यस्थ्यं स धिषं व्यधात् । प्रस्थानपदवाचां वा सीमन्ताप्रापणावधि ॥ कुलकं ॥ २१७०
 गुप्तैः लक्षकविन्तादिपरार्थं मध्यपातिनं । पाद्येयार्थं पृथुवर्णभाजिकोच्चादि चात्मनः ।
 प्रापयामास किञ्चाष्टौ प्रकृष्टाभिजनोद्भवान् । पालनार्थं राजपुत्रान् देवीवत् सर्व्वमस्मिदं ॥ युगलकं ॥
 वाचकस्तद्गुहीना तामागमत् पार्थिवेन सः । धार्मी च कारयत् धन्योवद्वेष्कासिद्धिनिश्चयां ।
 विहितप्रत्ययस्तस्याः सद्यः स्नानु महीपतिः । रागधर्षस्य च वसत्रामीहोलाकुलाश्रयः ।
 स हि दध्या निर्विरोधो वैराग्येनाथ मायया । मङ्गटान्मोचितयासौ धायात्कालेन विक्रियां । २१७५
 अग्निः श्रेष्ठितजीमूतजालमाविर्भवन्निविः । अनुमत्तेष्वेष्वेव विवेकेन स्फुरेच्चिरं ।
 भुग्धाभिरनुमन्थाननागवाधादंशय नः । स्वार्थस्य सिद्धये माया तेनेयं निरमायि वा ।
 लज्जलसे परिशोणे शक्नो यन्नि गणाश्रिते । लज्जधर्षस्थितेनेदृम्विवेकः कापि लक्ष्यते ।
 अवक्रिकुङ्कुमं पुष्पमपुष्पं कीरिणः फलं । अक्षयलपय्येयापेनं वैराग्यं वा महात्मनां ।
 न त्याग्ये राजपुत्रोऽसावेवं मायालिधिर्यदि । एवं विवर्त्तयेत्स्मिन्नदृष्टे किं दूशोः फलं । २१८०
 राज्ञो राजात्मजास्ये प्रतिष्ठाभङ्गशंसिनः । अजुप्रभावात्सुस्पृष्टमन्यत् कार्यं न मन्यते ।
 अटन्ती कुटिलं स्पृष्टं सरित्सर्म्येन लक्ष्यते । कामाकुलललिखन्दी तोयविन्दोरिव क्रमः ।
 इति ध्यात्वा राजधर्षं सत्यप्रज्ञाचितं व्यधात् । धन्यरिक्लृणयोः कार्यं श्रुतावन्यान् विसर्जयन् ।
 स्वैवार्थस्य दाक्षोऽथ साफल्यिणां दिदृक्षते । समागमाथेद्युक्ताय धन्योदृतैरनीयत ।
 मा भेषोरेष सन्धितुः सैन्यादिति मितानुगः । अवर्त्तिष्ट तटिन्यास्तु दीपान्तस्तप्रतीक्षया । २१८५
 सरित्का जानुदघ्नाभा भूत्वा चर्षद्भुते क्षिमे । गणालिङ्गिभिर्मिता तरङ्गैः समपद्यत ।
 अवाप्ता चैवैयान्द्वयभावं यान्थपि दक्षिणां । ददुः सिन्ध्यावभूत् सोऽय दिवां रन्ध्रेविणां वज्रे ।
 सिन्धोः हभयत सोऽर्थेयापतीरभुवोऽन्तरे । ते क्षिण्डीरोपमां प्रापुः पिण्डिताः पाण्डुवाससः ।
 खड्गकानां सहस्राणि भोजस्य पतिते बले । क्षितवन्ति निदम्नुं तं तथा क्षितमचिन्तयन् ।
 दूरभ्यां सवसदीनाभ्यामधश्चान्ये स्पृष्टजिव । कर्णे सल्लक्षणसुस्तान् सक्तज्य दृजिनोऽब्रवीत् । २१९०
 निर्दंशमस्य विमन्थाद्भावतो विहिते विधेः । निरत्ययो निपातः स्थापयितं निरये पुनः ।

मा च भृदिजयाशा वः समेतानिखिला इति । अद्राक्ष्य चक्षुः व्यस्यमवरोदयामि वाक्मते ।
 दृक्त्रियुक्तमिदं चान्यथोक्तवान् वञ्च नित्ययात् । मासस्य नान्यथा कर्तुं भोजो बलहरादिभिः ।
 दिवाहा मरिते मित्रप्रमाद्येऽपरथा कथं । फलकाः सेऽसि मय्युत्त इति तच्चावदक्षुपः ।
 तारवृत्तस्थिते राज्ञि भयैवैध्वनिः । राजपुत्रैः सह ततः पाश्चिधाममवापतुः । २२२५
 प्राप्तान्तेत्य तौ नद्यास्तोरेऽवाचि कृतस्थितौ । परस्मिन् कृतगहने भोजोऽप्येतावुपाविब्रत ।
 अत्र तं विप्रतोदिकमुत्सृज्यस्तत्कटकं भटान् । पश्यन्तः केऽपि सन्धिं न अहङ्गुपतेर्भवे ।
 कटकप्रविष्टास्त्रियैस्तु मत्समानकल्पमैकान् । धन्वादीन् राजवदभ्यो कृतं प्रत्यदक्षिणवत् ।
 कित्वा सूर्यपुरास्तेतुं राक्षः सैन्यं जिघांसवः । मक्षपद्युगैर्नैषु निक्षतं केचनावसन् ।
 अन्ये तस्मात्सोदन्तास्त्रेणिनः घतनोन्मुखाः । स्त्रीः स्त्रीभोगैर्नैषु तच्च तस्युर्भृष्टदंभताः । २२३०
 आसक्त्यन्तं भाङ्गिमेधाद्याः पुरे ब्रह्मरक्षणाः । शमालाचिन्तिकावाप्तिं डामराः समचिन्तयन् ।
 प्राप्य महाभक्तिवृत्तेन चित्तकाद्यैरगण्यत । नीलाश्वडामरैरौर्ध्वा कार्या च नगराक्षरे ।
 किमन्यद्राजगृह्याणां समं सर्व्वे जिघांसवः । कारणवशान्तोऽयान्तर्व्वेष्टितानामिवाभवन् ।
 मन्दिरप्रशिक्षितं कार्य्यं सर्व्वतः समतां तदा । प्राप्य वृष्टेरवगाह्यहयोगान्तरस्थितेः ।
 पदे पदे राजसमूपाद्योत्थानमिच्छन्तः । किन्दन् बलहरस्तेष्वां भोजोव्यग्रत्वमद्यदीत् । २२३५
 क्षणे क्षणे विमन्वानध्यायिना तेन कथम् । बर्हमानस्त्रान्तरायः समिधासु व्यधीर्यत ।
 घटनामद्ययौ धोयो विरोधः कटकदयात् । सत्त्वैकायः स्वयं भोजस्तं तं त्वरितमिच्छन्तः ।
 दृष्ट्वा च कल्पकस्त्रे वा येऽसदृशजराश्रकाः । भयेन प्रययुस्ते यदैकान्यं कार्य्यमकूटे ।
 कर्णं तत्कथयन्ति दन्तुभिरवैरात्रे यदुद्योषितं तस्मात्कृतया वदन्ति कथं यस्मात् प्रपावान् भवेत् ।
 द्याघन्ते तदुद्योते यदरिणाप्युपेण मर्मात्कृत्ये केचिन्नन् । शान्तिभोग्यनिधयस्ते भूभृते । रक्षकाः ।
 भाण्डसाण्डवमण्डपे कटुकथावीचीषु कन्या कविगीर्ण्यं । आस्त्रहस्तान्ति शिखरिभृगर्भे खटाकुः स्रुते ।
 पिण्डीपूरतया विटस्य पटुतां भूभृद्गृहे गाहने गच्छन्ति ब्रह्मकटककल्पतुलां चिन्तन्तोऽन्वच ते । २२४०
 सुरेद्रेकविपर्य्यसाच्छान्तोऽप्रा च्छाभतस्ततः । वासवः शरणोचके तुङ्गलोत्तममञ्जमा ।
 भार्गवकपटोऽमरोर्भातुर्गौबलयाक्षरे । आभ्युच्चिरोऽपितकरो रक्तमण्डलतां दधे ।
 अर्धस्त्रियामामुखयोरपि मध्यस्थया दधे । मध्यस्था बन्दनीयत्वं अमस्य व्यञ्जिताच्छलेः ।
 कवाटिदन्तैर्बिम्बाटायस्त्रकालैः शिरोऽङ्गमः । अथयुः पयसां पथ्या दधे रात्र्युदयोन्मुखे ।
 सदैव्यश्चरिन्दुषु हीनदक्षोपजीवनेः । कवाटिनां घटेऽप्येव वटपदैर्घटितं पदं । २२४५
 अदृष्टकार्य्यपर्य्यन्तास्ततस्तं विषनक्षिताः । हरिस्तटे सकटकाः पर्य्यतप्यन्त मन्त्रिणः ।
 न किञ्चित्प्रत्यभातं स्त्रे लघु भ्रान्तं च जानता । योषेन द्विधमाणानामिवैवामवलम्बनं ।
 तोरे परस्मिन् सरितोऽवमन् बलहरः पुनः । बह्वः कन्दलितास्त्वन्दबुद्धिः शान्दगिना बलन् ।
 कार्य्यातिपातादाकातं मन्त्रिणां तस्मिन् बलं । तस्य प्रवर्द्धमानस्य सुखोच्छेदं बभूव यत् ।

वितस्तासिन्धुसन्धेदयाचायां नगरे यथा । तथा तथापतद्रौषाशोकः आत्मोद्यवर्त्तत ।
 लेखेडाभरसंहारस्तदनाय विवर्त्तिनेः । साप्तरैर्यथावाद्यैर्भोगायैराजवीजिनः ।
 ब्राह्मण्यैरनुसरैस्तुमुत्पादनैरपि । धीरो भेष्यान्निशदाद्यैः स कष्टं न पारितः ।
 सामन्तानामागतानामविश्रम्भादसम्भ्रमं । न्यङ्कतेऽयं निपत्यागु कुर्व्यादद्यादितं दया ।
 कृते च कदनौद्वारेऽनेन सख्यै समुत्तिष्ठेत् । विजानामिव दक्ष्णं समूहसेन सम्भ्रतः ।
 इति निर्धाय दुष्पुत्रिव भोजः समाप्तये । कुर्याः शासनमित्युक्ता निज्ये बलहरं समं ॥ तिलकं ॥
 तेषां तदर्घयातामां सामन्तानामभोजने । दाक्षिणादिति नामांजि तेनाप्यभिजनस्पृशा ।
 तथा स मया वैमर्त्यं तमद्यात्वा तु मन्त्रितः । निष्पद्यतासेन जातममन्यन् नयात्सवं ।
 पश्चिमस्तस्मिन् स्थावराक्षरस्तुरितेऽप्यधात् । तेषामावविधास्तन्द् प्रधावदहितम्भमं ।
 कूले परस्मिन् कूलिन्याः स्त्राभिषन्मानिर्हृतेः । समभाष्यत तैर्नाम्यो रद्याङ्गभ्योऽभिषङ्गभाक् ।
 मरुत् काकुत्स्थदूतस्य कपोतोर्षान्मुधेः पितृ । ततान तेषां दूतानां सन्तिपारमता बलं ।
 कोर्षकर्णज्वांसारोन् पीतकैस्तोरभूदृषां । साक्षिद्योक्षिद्रकैरेत्यं निन्दुस्ते तां निमीचिनीं ।
 क्षपान्ते क्षाधगेत्तंसमेतानामरसम्भ्रमं । उद्गच्छतो रवेर्यावत्तिष्ठिदुर्गं करच्छटाः ।
 चक्राक्षविरहालोकमशोकानामिवागलत् । कुपलाक्षिपुटाद्यावक्ष्ये नामाद्य वीरधां ।
 मितपत्तिद्युतस्तावत्तदकच्छादिनिर्गतः । स वीरस्तरावन् युद्धवाद्याम्बुर्द्विष्टात्युग्रत् ।
 रोद्धुकामा कामरीयान् वीरान् दृष्टेर्विकीर्तितैः । सम्भेतोधावतः कुन्वंन् योधान् प्रतिहतौजसः ।
 पारस्वधो चानवेधोयुवा सद्युक्षमापतन् । युग्याधिकृष्टलैः प्रैषि सम्प्राप्तः स्मरितस्तटं ॥ कुलकं ॥
 अद्भुष्टपूर्वं तं दृष्ट्वा ओम्पण्डोक्षिस्तालकं । कुटुमालेपिनं चेते भोजोऽयमिति मेनिरे ।
 अतिवाह्य निशं राजवदनं तं विमोचयन् । प्रातस्त तरसामस्य स तथा सद्युक्षोऽभूत् ।
 प्रविष्टयुग्यं तोयान्तः पाराङ्गावितवाजिनः । धन्यादयसमभ्येत्य मुदिताः पर्यवारयन् ।
 उदभून्मुनः स्रग्दसतः कटकथोर्द्वेधाः । एकचाकान्निमुखरः परचानन्दनिर्भरः ।
 नादमाकर्ण्य संचाममुद्धा दिग्भ्यः प्रधावितैः । नं परैर्मलितं बोध्य मूर्ध्नीयता द्यत कामरैः ।
 तस्याभिगन्दनालापप्रमुखापक्रियाभवनं । अदेन्यगुद्गुधन्यादिष्वनुञ्जितनिजकम्प ।
 प्रवमानं मनोहर्षं वेगात् संस्तभ्य सम्भ्रतः । अद्येत्यं युवता तप्तस्य धन्येनाभ्यधीयत ।
 राजपुत्र पवित्रं पृथिवी सौख्यशालिना । तथा धाव्या सुमनसा मेरुणा वा महीश्वता ।
 गव्यैन् जयति सन्ध्यासां निर्मिकारतया वचन् । विक्रियोपहतं गीते चोरं तं वीरवारिधेः ।
 कस्य पुंस्कोक्तिर्येव त्वां विनाधममभ्यनः । निर्गत्य निजकुत्राणां चिह्नं मंध्यावगाहन ।
 यदाचारस्य भवता प्रथमं प्रवृत्ते पथि । न तच्चिह्नं सञ्चारामयरमं चेत्प्रतोऽधिकं ।
 दद्यादिप्रसूताकापदसौजापोऽधिकं यः । जयोनरपुं तुरगं सुवर्द्धकैरनीयत ।
 चावन्याः कतिचित् कोडादिभोजनसदः ययुः । सङ्कुक्षैर्नीयमानान् चाकादव पिकान्तिरुं ।

२२६०

२२६५

२२६०

२२६५

२२६०

२२६५

स एवमेकविंशत्ये कोटका दशमेऽर्चन । चरुसिद्धिद्वयदेवः समग्रकृत भूभुजा ।
 राक्षी कृतप्रणामं तं प्रियं पुण्यमिदमतं । चम्पनन्दपूजामभूजमन्त्राहारमकल्पयत् ।
 इन्द्रवंशाविसम्पादिगुणधामसवेष्टा तं । प्रागुदृक्ती मने पश्यते वा विरोचने ।
 गुह्यैरन्नादादिपुण्यभूषणैरुत्तमैः । तस्माद्विद्वद्भीतिं स समापतिममन्त्र ।
 मुखरागमनोदोर्दारौज्यवर्धं प्रवर्धयिष्यः । भर्तृकामवस्थाचारोद्योषितामनुभाषकः ।
 दिनचर्ययज्ञिताभ्यर्चनं प्रसादुभुक्तं । राक्षोऽभ्यर्च्यै विमल्येन दाक्षिणात्कोऽपि नाभवीत् ।
 कथञ्चिद्रुमायस्यैवेत्यैः कथिवैरथ । कथादिचुम्बनपरितरङ्गमोक्षोऽभ्यर्च्यैकत ।
 राक्षोऽभ्यर्च्यै विमल्येनोद्योषितामनुभाषकः । ततश्च योवचम्बुक्तौ तदात्रुक्तियां यथागम् ।
 निरतायात मर्कट वनायाकौकताय वः । मध्यकायां किनं कथ्यं दाक्षिणादोदयोः परं ।
 प्राणाभुमुक्तो हृत्तमाविसृज्य वाक्वर्तः । मन्दनं विविधां निन्दार्थमनन्तमोलयः ।
 आचारं चैवमस्मिन्मयि न्यर्त्तयं वचस्विनं । न कोऽपि प्रतिवाद्येन प्रत्यं जेतुममन्त्र ।
 अथ खानाकितकानिर्वैद्यं दर्शयन्ति । दृष्ट्वाऽप्यन्यैर्भ्यो वीरः शिग्धमभाषण ।
 पङ्कतीराजधर्माणां सदाचारे कितिष्ठ ते । जानतोऽपि कथं मोहः कमावातेषु वस्तुषु ।
 किं सन्धिः सोऽभिधीयेत अथ सन्धेयद्वर्जनं । अकलां गन्तव्येति प्राक्ने कथमजीगवः ।
 अगस्त्यनभ्रभर्तुसुखं भूभुजां तव । ज्ञात्वा वलीकृतं ज्ञातिधर्मजातप्रवर्तनं ।
 नास्य दम्भकथयकामोतिर्धर्म्यकथोक्तवः । आदराद्वैदेवै निचासकापि काः मिथः ।
 अस्यापि जीवनाया जीः बाकावादादनाथ वा । प्रकाशोविम्लितो योऽङ्कादोपास्याञ्जयतः स किं ।
 निन्दापयोडीगित्वं ब्रमिनामास्येषु यत् । तत्पर्यवसा राजर्षिर्जनान् वृन्दानुबन्धिनः ।
 एवं स्मृत्स्वस्मप्रायप्रयोगिभिर्यथा ते । ज्ञानैः मिथः कमाप्याथ किं स्मादन्वैर्हीधरेः ।
 मुग्धा न केचन परे गणिताः पवित्रः कालानुकूलनिजकुण्डलसत्यमेधे ।
 सिध्यन्ति चन्दनतप्तं विमिराजिदाये मायेऽप्यजेतममर्षं विवरं विमलित ।
 प्राणोपकरणं राक्षोराक्षी राजाकावाय ये । तद्धिते बदधौचित्यं तेषामौचित्यमेव तत् ।
 त्यक्तोपवेष्टतं पाथ हव कश्चिन्मोक्तं । अनुतापेन ते कथं भूषोवैरक्षनेव्यति ।
 तथा समर्प्योपमर्थेण प्रत्यक्षेण भारती । सुखप्राप्तकृतसौ प्रसादार्थं स मन्त्रः ।
 पथि सङ्गृह्यितसोचान् वासस्थान् कीदृशं कथ्यतः । अजायताथ संकटकृत्यथाधुनदाक्षीधीः ।
 पदातिचरणचुम्बरेणकाजादृष्टयतः । वक्ष्यन्तरातलं वक्ष्यन्धोव नमसा सने ।
 इथो विज्ञतराभोजः कश्चिदप्राप्तुं नृपं । कश्चिदमुक्तं विज्ञेयत दर्शनं विमलमर्थैः ।
 आराधयन् प्रभुं धाषि नान्तरात्तरितोविष्टेः । कश्चिन्मा कदाप्येति मुक्ताविव्हरसचञ्जं ।
 कीतोपचारकरणाद्विज्ञोभवेयमार्थार्थितक ज्ञाथेः प्रत्यतं धिद्येति ।
 कीतोविज्ञादिपथोविनिपातरथ पाकीकृतं तिनिभिराहतमेव तत् स्मृतं ।

२२०

२२५

२२६

२२७

२२८

२२९

इत्यादिभिन्नासौमिह्यात् पुरोभाष्यलक्ष्यम् । सैन्यस्य बद्धाश्वतथाबुद्धाश्वसन्पात्यर्हं ।
 नातिप्रांशुं नातिकृत्रं सूर्यः शुश्रूषामलाननं । सरोजकर्णिकागारं विचिलस्यविग्रहं ।
 ककुप्राककुदोत्सोधिस्त्वन्मायतवचसं । अक्षुण्णानतिदीर्घेण व्यक्तमण्डगलोज्ज्वलि ।
 उज्ज्वलं पक्षिविग्रहं विलोकां नुल्लसाङ्गकं । तिर्यग्निप्रेक्षमाणस्यं धीरं मन्त्रगानिनं ।
 समाहितांशुकोष्णीषमौलिं शीतलवर्द्धनं । सीमन्तस्नानचुम्बिन्या रेखया चन्द्रगौरवा ।
 अम्बावन्दनं इत्येवमेषां परिवारितं । अमङ्गलतुल्यमायानं तमवैद्यत पार्थिवः ॥ कुलकं ॥
 प्रीतिरिच्छारितदृग् राज्ञा वृष्टस्ततः सभां । सोऽप्यारोह सन्नाभां कौतुकोत्कम्बरैर्जनैः ।
 स्पृष्ट्वा पादौ निषेवाऽये नृपस्थानीय पाणिना । खड्गधेनुं पण्डितद्वामासनाये समर्पयत् ।
 पाणिं सफण्वस्त्रीकं विहृतायाङ्गुलिदयं । ततोऽस्य चित्तोपान्ते विन्यस्तन् पार्थिवोऽब्रवीत् ।
 न विदुस्तु यद्यतोऽसि नाधुनापि न बध्यसे । तदङ्ग कस्माद्गुहीमः शस्त्रमेतत्पर्यापितं ।
 अजिज्ञपस्य भूपाल देव शस्त्रस्य धारणं । स्त्रामिधरच्छणं स्वस्य परिचाणस्य कारणं ।
 देवे निजप्रतापाग्निगुप्तममसरित्यनौ । सेवावकाशेविरलः स्वशस्त्रस्यापि दृश्यते ।
 लोकात्तरंऽपि शरणं चरणाश्रयणं प्रभोः । तत्रात्र लोके किं कार्यं चाणोपकरणैः परैः ।
 राजा जगद् तं सत्त्वस्य द्वाबन्धेऽधुना भवन् । निर्व्यूढस्तथो वादीव हस्त्यं नो वर्त्तते परं ।
 भोजो वभाषे दासिष्यजननायाधुना प्रभोः । सृष्टादुते मया किञ्चिन्नोपचारार्थमुच्यते ।
 किन्नेन चिन्तितं दृष्टं किं किं न कृतमप्रियं । यद्विदुः न तद्वाक्किमगादित्यवधार्यतां ।
 किञ्च मन्त्रान्ये कस्यत्कारणेऽदितो भवान् । विद्मः स्नानमुक्तं प्राग् वयं चक्षुषस्तुवः ।
 यदा यदा देव वाङ्मामकाशं भवदप्रिये । भूमिस्तदा तदा भूता पात्रं कम्पस्य भूयसः ।
 द्यावत्करोनां निर्भाति प्रतिभानेन भासुरः । देवाभवस्यः प्रत्ययः प्रतापस्तद्दृष्टमात्र ।
 न श्रेष्ठरे न प्रदरे न दरेऽप्युत्तिष्ठते मया । प्रालये भूधतः कुक्षे धंज्वरस्वप्नापजः ।
 ततः प्रभृद्यवनतिप्रणयः शरणैर्विणः । सिद्धः सन्ध्यायिबन्ध्यात्मादेव दूरस्थितेन मे ।
 अथाभेदाभिलाषेण पापाद्यत्किञ्च चेष्टितं । स्फुरन्नामाचकव्यस्यै नतु तदिदहायहात् ।
 तत्सम्बन्धादिभे दिक्षु प्रतीक्याः स्माभुजा वयं । सङ्गाङ्गाश्वसः काचकुक्षसखावना भुवि ।
 अद्यापि शीतते शोहेवाङ्गयेन दिगन्तरे । तत्सन्नामभवोऽनन्तः समूहः क्षत्रजन्मनां ।
 नय्यपि ते पार्थिवभूमृच्छङ्गेऽन्यदादिनः । कदस्मान्नदुर्भोगासुखैः खेदोन्मुखैर्भूत् ।
 इतोदुर्बोभिः स्तुतिभिः प्रनाणमयवा प्रभुः । इत्युक्त्वा भूपतेभूम्ना सोऽप्यङ्गाश्वरथौ पुनः ।
 प्रणामसंभ्रमस्तोष्णीषवर्धनं ततो नृपः । तस्योत्थितस्य स्त्रागिरोवाधसा समवक्ष्यत ।
 शान्तां च शक्तीं तस्यस्नामुक्त्वा सान्त्वयन् व्यधात् । तस्यासङ्गेभगाशोध्यस्तमूत्रे च निवेदिनं ।
 दत्तां मया विभृदि वा न्येतां पूजयाच वा । न शस्त्रप्रदनेमुक्तं कार्यं मच्छासनं त्वया ।
 असन्ध्यश्वाचनोमानोत्सुगवर्त्तनि तां न्यधात् । शक्तीं राजाऽनुगम्यैव बन्धित्वा कामकालवित् ।

२६९०

२६९५

२६९०

२६९५

२६९०

२६९५

ततोऽनिर्यन्तस्तस्य नर्मणः सान्त्वयन् च । चिरवेदीव तत्कालं राज्ञोऽजायत भाजनं ।
 अन्यत्रविष्टो धन्यो वा स्नात्वा ममलयन् कृतो । कृतप्रकाशो भूपाल बहुलाकर्षणं विना ।
 न प्राणा इवित्वा नाद्य गच्छं निर्विक्रिया पुनः । सन्निकथा स्नामिनोऽप्यर्थे तस्मात् पार्थिव चिन्थतां । २२०
 अद्यापि कथ्यमानस्तत्र स्यात् सन्भावना भुवि । यदास्मिन् चिन्थतेऽस्माभिरिति भूयो व्यभाषत ।
 कणमुत्तावचां चर्चां विरचय्य विश्राम्यति । भोजनं सार्द्धं मुद्राक्षं रज्जुदेवास्ततो यथै ।
 कृतप्रणामस्तं दीप्य सौजन्यादिगुणोत्तमां । स राजपारिजातं तं मेने कल्पयताद्युतं ।
 मान्योऽयं देवि सौजन्यज्ञानेष्वात्मानमिहागतः । विविच्यतेऽनेो पुनश्च स्नात्वा शेषेऽव्यभाषत ।
 सभाजनाय सौजन्यनिधिर्भोजान्तिष्ठतः । उदूढकार्यभाराणां दाराणामप्यगादृष्टान् । २२१
 सभाशीलपुष्पा राज्ञो भोजं राज्ञा यथागतं । अधुनैव नृपस्याप्तः सम्पत्तोऽस्तीति वक्षितं ।
 लब्ध्वास्मिन्तमुखी पत्युः प्रणत्या स्नागतोऽर्थिषु । ददत्येवैतत्तं भोजं निर्दिश्यन्त्यभाषत ।
 सार्थपुत्र न विस्मय्य प्रत्याख्यातामनन्तरं । मानैकशरणस्यास्य ज्ञातिप्रीतिप्रवर्तनं ।
 पुन्योपकर्मफलं हृद्वावस्युर्ज्ञेताऽन्वहं । पद्यान् स्नानुल्लसन्नां युक्तं जेतुं भवाद्दृष्टं ।
 कार्यकृच्छ्रेऽवसन्नामसमुद्योगममं विना । सिद्धेदोषत्यसंरक्षा नेह प्रत्यागमस्य नः । २२२
 उदीपे रक्तस्रोतं शरीराभयिणीभवेत् । भुवं वनस्पतेर्भोदत्तस्त्रिशातानुपातिनो ।
 पतिगच्छन्मृगामित्वं प्राणानां परिचिन्तितं । तथा कार्यं यथा न स्नात्वा तस्य स्यान्वयात्मनः ।
 राजा जगाद तां देवि सन्ध्याकर्णव्यसाक्षिणी । अन्वया प्रतिपत्य मे त्वमप्यस्य न मन्यसे ।
 निर्यधीतवतो दुष्टौ सुस्निग्धमार्जुनावपि । निस्त्रापं मम नाद्यापि प्राप्तानुग्रहमाश्रयं ।
 अथ राज्ञार्थितः स्नातुं परार्थेधात्रि शानुगः । भोजेनामन्यतान्यत्र राजधान्या स्त्रिरां स्त्रितिं । २२३
 विदूराग्रजनिर्गोत्रभावाप्रचुरदर्शनैः । आराधनं धराभर्तुरसार्थं ध्यातवान् हि सः ।
 रक्षितुमयहीनं स्नापान् स्थिरस्य समकल्पयत् । अनद्यात्तं नृपं कार्यो न सुराराधनागमे ।
 विज्ञाय भावं प्रीतेन राज्ञा दत्तं ततो गृहं । सर्वोपकरणापूर्णं राजधान्यन्तरेऽभजत् ।
 राजापि समतास्कीर्तयतिभिः स्त्रीः परैस्तथा । उपासितस्तत्र रतिं चिराश्रितहवायथै ।
 भोगेऽलापितायुष्यदर्शनादौ नृपोऽपि तं । प्रियं पुनर्मित्रास्मादीदृतेः पार्थिव निनाय च । २२४
 जयाह दक्षिणे पार्थे भुञ्जानं ज्ञातिगौरवात् । स्यात्स्नादितभोज्यादिदानेनैव व्यर्थव्ययत ।
 अक्रान्तिमन्मथा जेहमुवाह जनकोयथा । लज्जितं ज्ञातिवत्तस्मिन्सदलापत्यकैः सभं ।
 तमेवास्मन्त व्यक्तिं सेऽपि वृत्तिं यथा यथा । राजा सपरिवर्धोऽपि विश्वस्यमविगर्हितं ।
 आसन्नाभ्यन्तराभिजा ये देधे तानदर्शयत् । राज्ञां विरक्तिं स्नस्वारिवाङ्मयस्य व्यसञ्जयत् ।
 अकृत्रिमात्समाधानात् करणानां सभाभरे । न प्रत्यभाज्यो नापि हृष्टो नापि वक्रवतः । २२५
 प्रमादस्तुलिते शीनातिरिक्तले च भूपतेः । कार्येणावदधे क्षुद्रः कवितेव महाकवेः ।
 न विक्रमकथाचदानाद्यैः स्वं व्यक्तय्यत । प्राप्सूतमन्तरा वृष्टः शोपस्कारस्तत्र नाभ्यधात् ।

विचारकाग्रभोः साम्यसङ्कल्पनादिचाटुभिः । धीरोष्ट्रैर्दृष्टिपातैरपुनर्भाषिणोऽप्यधात् ।
तथा स्पृष्टोऽप्यनुत्तानाश्चोऽभूदवगाहितुं । न मेकुलं यथा जालमर्कविस्पृष्टनादयः ।
अपेक्ष्यवितालोककोभादिविभ्रादपु । प्राप्तोऽस्मावसथं गच्छच्छङ्खः । कामपि मातलोत् ।
यथा यथास्य विस्मयाद्भूपोऽभूच्छिथिलापहः । तथा तथैव पिङ्गेऽप्यद्वयमाधावदुद्धतं ।
सदैवापेक्षरोऽन्यत्र पश्चाद्दुद्धपदोऽभवत् । अग्निपिङ्गेऽपि शुक्लान्मन्त्रागारावगाहने ।
विक्रयौपविकावाप्रिप्रार्थनः स दरस्त्वथं । दूरोचको परापेक्षां शयत्संशयिताश्रया ।
अनाप्तसमये तस्य न ययुः पथि रक्षिणः । न स्वप्नद्वन्द्वमप्यासोदमविद्यं महोभुजे ।
मन्त्रास्तःपुरिकादीनां परस्परविगर्हणं । नावर्ण्यद्विस्मयनिष्ठं दुष्टस्वप्नमिवानयत् ।
सचेतनोऽपि दुर्भर्गोऽपीत्यमरणम् वचः । अवदत् स्फुरदध्वन्निर्घातां नाम लाघवं ।
एवं शुक्लानुभावस्य तस्य कृत्येन कृत्यवित् । पुत्रेभ्योऽप्यधिकं प्रीतिं लिङ्गन्भजे क्रमावृपः ।
कलिकालमहोपालदुस्तरः सिंहभुञ्ज । सोऽयं गोत्रपरिचाले नवः सेतुः प्रवर्तितः ।
इत्थं विद्राविताश्चोपद्रवस्त्विककलातः । अग्निप्रोषमपि स्वास्थ्येहेतुं भूधर्दक्षिणयत् ।
असौ हि निर्दिभोर्दीभ्यन्मार्गे कालं पलायनं । बाधं सत्सख्यदुःसाध्यं बद्धं ध्यायन् व्यसम्बत ।
अतः सुभेधायाचायां यावत् क्षणमपेक्षत । सञ्चपालेनाविचारात्तावत् प्रारब्धं धावन् ।
अल्पाधिष्ठानसुभटः स देवसरसोद्भूटैः । बह्वभिः सहितः सैन्यैर्मार्ताण्डे विदधे परं ।
निर्निरोधप्रवेशः स प्रदेशः परिपन्थिनां । बाह्यास्य योधा निस्सारादर्पाञ्जलिं विवेद यः ।
त्रिककालुचरा युद्धमसन्निहितसायकाः । तेन सार्द्धं विदधिरे मचासोयन्त पौरुषं ।
निःसीमसैन्यसहितो लवण्योऽन्यत्र कामरे । तत्र सर्वोभिसारेण धावतो युयुधे क्रुधा ।
लुप्टितद्रविणापूर्णास्ते देवसरभौकसः । सर्वे ततः सञ्चपालं विद्रुताः परिजह्मिरे ।
दिवस्त्वस्मत्सर्वथायाः सर्वत्र हुडितोऽभवत् । अधिष्ठाने भटा एव कुलशैलाहवोद्धताः ।
ते तीक्ष्णतीक्ष्णतरणौ सोढारातिरुषश्चरं । बह्विह्रितवन्तोऽन्यान्तत्र तत्राश्वे हताः ।
इतेषु युधि सर्वेषु विन्दानैर्गण्डलं निजैः । शूरेषु तत्र मार्काण्डेऽप्याभीदविरलक्षणः ।
रराजाजौ सञ्चपालिगंथापालोहतेषु यः । त्रिषु वाजिष्वचातुर्थ्यात् पदातिर्मापन्नचितः ।
तन्प्रायस्योपलब्धाजिर्जसदगुणः शिशुः । निनाय विस्मयं वीरान् दृष्ट्वाभ्यमहाह्वानम् ।
दक्षिणं दोर्भतश्चेक्रे यदामद्वयनापतेः । मरुभांसापयत्यर्कः कुर्याद्भग्नरदान्निदुः ।
स धावन् वाजिनाराजदेकदेशः स्फुरितायुधः । सधूमदण्डो दावाग्निः सपथेऽद्राविव क्षितः ।
तं वैरितुमुले वाणं ब्रह्मभङ्गेऽसौ पुनः । पृष्ठादभोठयद्वाजी तदन्वाबद्धपङ्क्तिः ।
वर्कगौरवभृष्टकठिन्याचातपोडितः । स विस्फोटो द्विगन्धध्यात्तनयाभ्यां विनिर्हितः ।
कटके सर्वतोमष्टे मार्कण्डेयप्राङ्गुलान्मरे । विरोध्यसाधि क्षिप्रा तं तावपासरतां ततः ।
तत्स्थं वयनास्माभ्यत् प्रक्षितः पृथुलैर्बलैः । तावद्भिः प्रायमप्याशु कामरं पिण्डितं व्यधात् ।

११७०

११७१

११७२

११७३

११७४

११७५

आपाले विजयचेष्टं प्राप्ते चोटितवेक्षणः । सञ्जयालो लवन्धस्य वसतीर्निरदाहयत् ।
 स तादृगपि भूपाले क्रुद्धे वक्रोक्ततन्त्रि । अदरिद्रो गिरिद्रोणोन्नेभिभूमुत्तमाश्रितः ।
 संवृत्तोनिःसहायस्य परिघवर्हिकृतः । आपकुलभपाखित्यभ्युपासकभाजनं । २७००
 निरुत्तकरात्रोऽथ आपकोपकपेन्धधात् । निराश्रयतया तस्य स स्त्रीर्षफलाचर्या ।
 रत्नदेवीतमूजानां व्याथासं गुण्णभाभिः । ओमसोहरराज्येऽथ आनुषा सोऽभ्यवेचयत् ।
 घटमहायमो राजतनयः स वयोधिकान् । सुतादुरोजोर्णतस्त्रिवेज्ञानजयद्रुणैः ।
 अभिवेक्षुं सुतं देव्या धातायाः आभुजोव्यधुः । शिरःशोणाश्रकिरणैश्चरणौ यावकाहणौ ।
 तवाभिवेक्षे वसुधामुपावयश्चोवितां । देवीभावाभिवेकार्यमिवाविष्टन् पयोमुखः । २७०५
 भूयोऽपि राजवदनो विज्ञोत्पादनोत्सुकः । अमन्दमवचत्कन्द जयचन्द्रं नृपाक्षया ।
 नागभ्रात्रस्यसहितागार्गेरनुप्रवेक्षितः । पश्चात्प्रमर्षिणीः सेनाः सोऽवधीत्सदृष्टेऽध्वनि ।
 मार्गिः परिभवन्नामाननसिष्ठन्दिनेक्षतः । नागभ्रात्रसुतायथमवध्राष्टोऽष्टके मृधे ।
 दुर्गमत्वादनाकात्मन्यैर्वेगात् प्रविष्ट्य च । दग्ध्वा सद्विआद्याभं स निरगात्तद्विक्रमः ।
 तथापि राजवदनो न भ्रैर्यात् पर्येक्षीयत । न सन्दधे न चुकोध ब्रह्ममस्य विनिर्गते । २७१०
 अहन्त्यहनि सेनाभिर्हानाभिर्भयतन्त्रुपे । जयचन्द्रमुखाच्छदसुखान्यवधीभवत् ।
 आनाथकोऽथ निस्सीमनखबाहुप्रसारणः । रणास्तरेव ते तीक्ष्णैर्गृढन्यसैरघातयत् ।
 तन्मृगगण्डलेखेन लुठता खण्डयः कृतः । झटिति झटितः स्वास्थ्यविवार्यं कुरणोन्मुखः ।
 पुष्पोदरकुलच्छेदस्त्राक्ष मेदिनीपतिः । अवधीष्टोऽनमपि च्छेददण्डप्रयुक्तिभिः ।
 एकवारं वेष्टितोऽपि रक्षितस्त्रिजकेन सः । भूमिभ्रष्टोतिपात्रस्य निपातेनाभ्यवर्त्तत । २७१५
 मरुकोष्ठशरजम्भसङ्घचन्द्रादयोऽभवन् । जीवन्मुतासु ज्ञान्तासु दारिद्र्योपस्यार्दिताः ।
 अविचिन्त्योचलशोणिभृतः प्राणान्निश्वरान् । ऐश्वर्यकृदिमूढत्वादनिर्युद्धव्यवस्थितौ ।
 मठेऽनुमितकोशस्य तत्तद्वाजाश्रयाङ्गते । कुलोद्दहोविहितवाग्निहरेवोव्यवस्थितं ॥ युग्मं ॥
 सुखाविहारस्यैतत् पितुर्देवस्यहचयं । तच्छार्ङ्गभिर्द्वं प्राभादं परिपूर्णं व्यधाक्षुपः ।
 स एव पामसामयोमहापणचमर्षणैः । निर्दोषपारिषदादिहृद्यान्निश्वोद्यधीर्वधात् । २७२०
 अत्रोधिन्दुवदनां सुतामुद्दिश्य चन्द्रलां । प्रत्यहापि मठेऽनूनश्रोर्दारेऽवगतिरितिचिः ।
 प्रष्टानगरनिर्घोषः सोऽपि सुख्यमतीमठः । पुष्पाधिकोपगर्भेण तेनैव निरमीयत ।
 सञ्जाते सञ्जपालस्य ततोऽलोकात्मराश्रये । कल्पने निदधे राज्ञा गद्यापालस्तदात्मजः ।
 विपाकसुखमारोऽपि दुःसहः सुलुनाभवत् । विस्मरितः स सोऽभ्येन शरङ्गानुरिवेन्दुना ।
 योभोऽप्यदोषविषमेष्विवेष्टतेर्भेदोदये तटतोलोत्तिनीप्रवाहः ।
 अंशत्यकाण्डतडिदापतनेन नाशं नाशंसति स्त्रवलिखस्य विभ्रतिलाभं । २७२५
 आभिलषुषयाङ्गोऽजभञ्जनादपि भूभुजः । विधुरे कार्यभाराणं सोऽभूदूढधरः परं ।

तस्य तस्मिन्पुत्रे चोपमोक्षकण्डके । स धन्यो नान्यमामान्यप्रेमा प्रमथमायया ।
ताम्बूलमायात्रिकतां नीलासुनामयानिव । शार्पिपन्नधुरावहं जीवं यच्च निजः सुतः ।
स जगज्जीवितेनापि रक्षणोयः समापतिः । पदे पदे विपक्षयो प्रजोद्धरणधीरधीः ।
व्याधितस्य विनिर्दोऽपि संसृज्जान्मृतेषुभिः । नान्तरणे तस्य पाश्चात्कृतयो वाचलश्रुपः ।
प्रियप्रजस्यामात्यस्य स्वरूपविपरीतता । तस्य कश्चित्कणं जाता जनजीवितदा भवे ।
भूभुजामपि मान्यादमुखानां निधनेन याः । दुःखं यद्युः प्रजासामां समभावि तदा सुखं ।
देराज्योपपन्ने रात्रे नवस्य नृपतेरभूत् । अद्याहंत यस्याश्चियं तस्य सर्वोभियुजित् ।
कालो बली व्यवहृतेनेन तदश्वेन पूर्वोपराचरणविस्मरणेन कस्य ।

१११०

शक्तिः चितेर्व्यहनकर्माणि योग्यतायां निर्धारणे मुरजिदसु वराहतायां ।
नगराधिपतो भूत्वा सुखेनिर्वापिते पुरा । चिरप्रकटां यो देवस्याव्यवस्थां न्यवारयत् ।
भष्टः कथंयु दोश्वारव्यवहारो व्यवस्थया । निरुद्धं तं भ्रष्टकार्यनिर्वृतिपण्डः प्रवर्तते ।
परिणोताङ्गनाशोक्तभ्रष्टे मृष्टपतेरभूत् । दण्डप्रवृत्तिया तेन सा विचार्य निवारिता ।
एकान्ततो हितो भूत्वा विश्वमेवं पुनर्व्यधात् । नगराधिक्रियां लब्ध्वा स एव परिपोडयत् ।
बहुभिर्नैर्लकोभिश्च परिवीतमृष्टस्थितौ । सम्प्रयुक्तान् कथ्यमानान् हठेनादण्डयदङ्गम् ।
किं वोभवेदलोभानां तुषाणामिव चिन्तनेः । शरीहालोभयोर्भूमिर्न तादृगपरोऽभवत् ।
भिक्षुमङ्गार्जुनैः कालानुवृत्त्या श्रुतवानपि । नासौ जहौ स्वाभिहतं नतौ तावपि नाबधीत् ।
अक्षीणत्यागहीनस्य विभूतिसमयेऽप्यभूत् । भस्कारोपधिकस्यास्य पर्याप्तं निधने धने ।
कृतज्ञताया राज्ञोऽन्यत्पथ्यां किमुदीर्यतां । योजीवितदवानोतान् संविभेजेऽनुजीविनः ।
लोकान्तरातिथिं विज्ज्ञाभिधामुद्दिश्य ब्रह्मभा । धन्यस्य विज्ज्ञानामाख्यविहारारम्भकारिणः ।
परलोकां प्रयातस्य निर्व्वाणप्रतिपूरणं । स्थितं व्यवस्थितेः कस्य विनियोगश्चकार सः ॥ युग्मे ॥
भूभृद्भास्विकतावाप्तसुरुतोत्सेकवासवैः । युद्धैकवृत्तिभिर्गपि प्रवृत्ते पुण्यकर्माणि ।
विपचाणां सुभिक्षेण तुरुष्कविषयाश्रयात् । जस्यभूमेर्दृष्टये यैः कौर्यादन्यस्य श्रितितं ।
येऽपि वृत्तिं विरोध्याजिथ्ये सुखानभूभुजि । कलहावभरेष्वेव कश्चोरेषु प्रपेदिरे ।
गोत्रे तेषां चविद्याणां जातः कमलियानुजः । राजवोजी सङ्ग्रियाख्यः प्रतिष्ठां स्थापय्याकरात् ।
वितस्तापुलिने वाणलिङ्गे तेन निवेष्टिते । जायते स्मर्धुनीरोधःसम्प्रकृष्टविमरुधो ।
तदोयस्य मठैश्च तपोधनविभूषितं । दृष्ट्वा निवर्त्तते हृदलोकांलोकनैकातुलं ।
लोठनेऽन्यप्रतिष्ठानामधन्यद्रविणार्पणे । न तेनाद्यतने काले संरम्भे शुद्धमुद्दिना ।
उदयस्य प्रिया चिन्ताभिधाना कल्पनापतेः । पुलिनोर्वी वितस्ताया विहारेण व्यभूषयत् ।
प्रासादपञ्चकयाजासदिवारस्थितः करः । उदस्य द्वे धर्म्येण मोक्षुङ्गाहुलिपञ्चकः ।
शान्तिविग्रहिकोमङ्गकाख्योऽलङ्कारमेदरः । स मठस्याभवत्प्रष्ठः श्रीकण्ठस्य प्रतिष्ठया ।

१११५

११२०

११२५

११३०

११३५

मठापहारदेवैको जीर्णोद्धारदिकर्मभिः । अगुजा सुमनानाम रिक्कणस्वावदनुला ।
 भुतेश्वरे मठं कृत्वा विद्यामयपातयत् । तोयं कनकवाहिन्या वितस्तायाश्च यः पिबन् ।
 प्रदेश्य कश्यपागाराभिधाने नीलभूः सरित् । जिगीषयेत् जाग्रत्या यत्र पूर्वा दिवं गता ।
 उत्ताराय गवादीनां यः सेतुं तत्र बन्धयन् । निर्गमे निर्गले कस्य संसारोत्तरणकर्म ।
 नगरेऽपि स्नानमाह्वयवाङ्मगारकारिणा । मठो येन कृतोभ्रष्टजटाधरचटाश्रयः ।
 मणेश्वरं यः शैवर्णमलहारं चकार यः । सोमनीर्थं तथा तोषाद्यानमुद्योतितान्त्रिकं ।
 अथ क्षाभूभुजा वंशे वंशैस्तथधनादिषु । मास्यलममात्यानां धनप्राणाधिकारिकः ।
 कुण्डलवासनायासास्यस्य वासवोऽपि वा । प्राभ्रंशयद्देवा देवां मान्वातारं धराभुजं ।
 अविमुक्तमतिवन्ध्यान् कृत्यास्त्यजेतोऽन्धं । दृष्ट्वा ध्यातस्त्वमाहाव्यदृष्ट्वा प्रोतये नृपः ।
 कलत्राप्यपतिः प्राक्षोपशं भूत्योऽस्य रिक्कणः । कुर्वन् स्वर्णतपकाणां प्रतिष्ठाप्रोतिकार्यभूत् ।
 स्वर्णपंचा सुरेश्वर्या शिवयोः समवेतयोः । बदीपारारिकामत्र मैत्रीमेति सचष्टिका ।
 बभ्रौर्हिमाद्रेर्दयितः सुताजामातरो हिरो । स्वर्णं च चक्रमास्तेरुमूर्द्धा घातुमुपागतः ।

२४९

२५०

उद्दिश्य यद्दिवधदृश्यममात्ययोनिर्दग्धमयाङ्गघटनं दयितेन गौर्याः ।

सिद्धं तदथ करुणामुमयेति रेभश्चक्रलाङ्कृष्टदृश्यलितोऽभिरुद्धं ।

कृतं तत्र च रिक्कणेन विहितं रौक्मं महद्गुच्छिणीप्रेषोमन्दिरमूर्ध्नि नष्टमधुनादभ्यपरिभ्राजते ।
 जैत्रेयं जतजावपानजनुषा मष्टं ततः स्नामिना प्राप्तं चकमवेक्षितुं स्वहस्तिरं भास्वानिवाभ्यागतः ।
 तीर्थे मन्मथजित्स्वगन्धजङ्घाजर्ज्योर्जिताचायकं बाधाराभरणं किथापरिणतिस्वर्णतपत्रं प्रभोः ।
 भास्विकस्य शिखाशिफूत्ततिबलङ्गुल्लरेणूपमं केशान्निभश्चपार्श्वगतञ्जित्यि स्नाभमन्यस्य च ।
 क्षौण्डेन्द्रुषिणाण्डकर्पूरपुरे संश्रिताश्चकत्याकोशस्य समुद्रकप्रतिष्ठौ दीर्घार्चितार्थे घने ।
 रुक्मेन्दुकिरीटकैटभरिपुश्यामाधितालक्ष्मिणा सद्रजाकरयोः पिधानकरणं स्वर्णतपत्रं गतं ।
 तं लोहरमक्षीपालमन्त्रजायन्त भूभुजः । रङ्गादेव्यागुणैदारायत्वारयतुरास्तुताः ।
 गुण्ठणेनापरादित्यो रात्रवेणोव लक्षणः । अभिन्नभावः संहृष्टिं वर्त्तते लोहरे अयन् ।
 ललितादित्यदेवेन जयापोजोहि दारकः । भरतेनेव प्रवृत्तः पान्यमानः प्रवर्त्तते ।
 पार्थिवारुक्करास्त्रानमस्काराद्यस्करः । पश्यमः क्षितिभूतुर्मैत्र्यावालातपरवोदितः ।
 यपलैः शैशवाङ्गुलानुभावत्वात् ससौष्ठवैः । लङ्घितैर्ललितादित्योचितैरप्यार्द्रयत्यहो ।
 दत्तराजान्नं तासाधरं गौरं तदामनं । सवालातपभङ्गादुस्वर्णपद्मेदहायते ।
 आलापास्तस्य माहात्म्यगर्भावालाकुटा अपि । अमृतप्रभवमृदा मय्यमानस्य वारिधेः ।
 महाभिजनसञ्ज्ञितो राजसूनुः सशैशवे । अभिधत्तेऽनुभावेन भयेकानामि जृम्भितं ।
 अत्यर्थमण्डनशिखरिष्योऽपि तोषस्पर्शासहाक्षितकलापिकलापभङ्गा ।
 वापीनिपीतसस्त्रिजोवसितं प्रयाति चेष्टेः कभावमहिमावरवर्षिभावः ।

२५१

२५२

२५३

चतस्रोमेनिना राजलक्ष्मीः पद्मनिधा यमं । सञ्जाता कमला चास्य कन्याः सत्तादृशतयः ।
 विनोदलीलोद्यानेस्तेनित्यकान्तेरपत्यकैः । द्योतितावनवसौ तौ प्रादुष्टपुष्पाकराविव ।
 तीर्थार्थतनपूनेऽस्मिन्मण्डले खण्डितैर्ययैः । रङ्गादेव्या एव धाता भाग्यभावं विभूतयः ।
 कृतानुयाया सा देवयाचासु चितिपाङ्गना । राजलक्ष्मीरिवाभाति राजसामन्तमन्त्रिभिः ।
 सतीदेवे तीर्थसार्थास्त्रजन्मस्थानिमज्जने । ज्ञानासक्तसतीमूर्धनस्यैनेऽस्तुत्यमन्त्रया ।
 चित्रे कालेऽत्र याचासु द्रष्टुं दृष्टुन्तरैः सदा । यत्प्रादुर्जिव तैश्चयं जौमूतैरनुगम्यते ।
 स पार्थिवेषु तीर्थेषु ज्ञानाय प्रस्थितोभुवं । दिव्यैर्वर्चमिषान्तोर्थैः प्रादुश्येत तदीर्यया ।
 अभ्रंलिहास्य गिगीक्ष्य कुलङ्कषानदीः । खड्गो दुर्गमामार्गे तीर्थोऽस्तुत्येन वेत्तये ।
 सुवक्रोभिः प्रतिष्ठाभिर्जीर्णोद्धारैश्च धीरया । तथा चित्रं चतुरथा पशुर्दिहा विलङ्घिता ।
 अद्यापि विलसत्क्षीरणवकान्तिच्छटाच्छलात् । यो भातीव सुधासूतिसितचेताम्यनिर्गतः ।
 उपमन्योऽहदन्याया दारिद्र्योपद्रवापहः । हृद्रोहद्वेषरो नास्तीति कश्चिन्मृषणं ।
 जगत्सौन्दर्यभारं स सख्यार्णमलधारकः । ज्ञानावसादप्रासादोद्धारय विहितस्तया ।
 सत्त्वानामिव भूत्यानां कोपौर्ध्वविकृते नृपे । उदन्वतीव शरणं सिन्धुर्हमवतीव सा ।
 स्थिरप्रसादं भूपाले निपहानुयष्टौ क्षणात् । भूभुजासपि सम्पत्ताविविक्लिञ्जतदिच्छया ।
 सोमपालात्मजो भूभृदुपालः प्राकृतस्तया । मानिन्यामेनिनादेव्या विज्ञानेन महार्हतां ।
 उत्पत्तिभूमिसुलभाभुवो न भूषा कस्याप्यहो व्यभिचरत्यनुभावभावः ।
 तेजस्तमोऽविलुठनव्रतमुष्णभानोऽन्वेदं तदत्यमकरोत्तमभोऽपि चक्रं ।
 भुवनाद्भुतसाक्षाज्जमार्जनाभूभुजाभवत् । प्रातिभास्यं दृढं रत्नाकान्तमम्लवलावनिः ।
 रुढायां मेनिनादेव्यां परिणेतु रभूदपि । पिता वैमत्यमृत्पृथु मिथ्याजं राज्यदायकः ।
 राज्ञा प्राजिधरस्याजौ तरसा भूभुजोऽनुजः । वैरिभिर्निहतस्याये वैरसंज्ञाधनोद्यतः ।
 रङ्गां शरणमत्योच्चैर्मनोत्कट्या धटोत्कचः । भोजं राज्यप्रियं प्राप्य चित्रं राज्यप्रियं परां त कुलकं ॥
 कृतमाहायकोऽमात्यैराज्ञः सप्रज्जिमङ्गदं । राज्यं प्राप्तेऽथ द्वाहदृष्टं पञ्चवटो नृपं ।
 अलङ्घ्यत्तन्मभावात् स्फारदामास्तुभिर्भरात् । सरितं सङ्गवक्षोश्च लप्यं विदेविगोचरं ।
 दितीयस्थारशाभर्तुर्कीर्त्तिर्निजयासृजत् । देवप्रभावाद्योपायमत्युपपुनमयसीत् ।
 श्रीतोमवारणशशिद्योतकमोलितास्ततः । बहवो वाहिनीनाथाः प्रथामित्यं प्रपेदिरे ।
 समादाविंशतीराज्यावोपः प्राग्भूभुजा गताः । तावत्प्राप्रराज्यस्य पञ्चविंशतिवत्सरे ।
 इयदृष्टमन्यत्र प्रजापुष्पैर्महोभुजः । परिपाकमनोक्षलं श्रेयाः कस्यातिगाः समाः ।
 अमोऽपि प्रवहतस्त्वभावमग्नैराभ्याममम्यायते यावाद्यः सवृत्ति द्रवत्वमुदितोद्रेकेषु चावेद्युषः ।
 कालस्यास्रक्षितप्रभावरभसश्चाति प्रभुमेऽहुते कक्षामुत्र विधाद्वर्जकचटिते मार्गे निवर्गः स्थिरः ।

२७५

२७६

२७७

२७८

२७९

प्रयातं च्यधिकेऽप्यर्द्धममाषट्कशते कलेः । कश्यपेव्यास गोमर्देः पार्थानां सेवका नृपः ।
 सुमुर्दामोदरोऽस्याथ तस्य पत्नी यशोमती । गोमर्देऽन्वस्तुतोऽपि ततोऽनीत्य महीपतीनां
 पञ्चविंशतमजातानुयहाभिजनाभिधान् । राजाभवत्तो नाम सुनस्तस्य कुशेवथः ।
 दौ खगेन्द्रसुगन्धाख्यौ पुत्रपौत्रावमुथ तु । गोधरोवात्यकुलजः सुवर्णाख्यस्तदात्मजः ।
 तज्जन्मा जनकोऽप्यामीकुलः श्रव्याः शचीनरः । अश्विनीजोऽभवद्भृङ्गाक्षोऽस्य प्रपितृव्यजः ।
 तज्जोजलौकाः सन्दिग्धवंशं दामोदरस्ततः । तुल्यं चयोऽथ उष्काद्यास्तुल्यकाभिजनोद्भवाः ।
 अभिमन्युस्ततीयस्य गोमर्देऽथ विभीषणः । ताविन्द्रजिद्रावणस्य पितापुत्रौ क्रमाश्रुपौ ।
 अन्योविभीषणः सिद्ध उत्यलास्य तत्सुतः । पश्चात्ततो हिरण्याक्षो हिरण्यकुलकस्ततः ।
 राजा वसुकुलस्तस्य सुतः ख्यातस्त्रिकोटिहा । श्रीमिहिरकुलो राजा वकाख्यस्तदनन्तरं ।
 क्षितिमन्दस्ततो राजा वसुमन्दस्तदात्मजः । नरोऽन्योऽष्टस्ततो गोपादित्यगोकर्णको क्रमात् ।
 तस्माक्षरेन्द्रादित्योऽभून्नापुत्रोऽन्वयुधिष्ठिरः । तस्य प्रभञ्जितोभृत्यैरन्याभिजनसम्भवः ।
 भूपः प्रतापादित्योऽभूज्जमौकोऽपि तदात्मजः । तुच्छीनोऽन्यसुतस्तज्जो विजयोऽन्यकुलोद्भवः ।
 जयेन्द्रस्तुतोऽपुत्रः सचिवः सन्निमानभूत् । युधिष्ठिरस्य पौत्रेण भूपादित्यात्मजश्चनः ।
 श्रीमंघवाइनेनाथ गोमर्देऽभ्युदितं कलेः । ततः प्रवरमेनोऽभूद्रूपः काश्योरमण्डने ।
 तद्रूपस्य हिरण्योऽभूत् पालयन् क्षितिमण्डलं । मातृगुप्तोऽभवत्तराज्यक्षेत्रं शकारिणः ।
 ततः प्रवरमेनोऽन्यस्तोत्रमाणात्मजः क्षितिः । लेभे हिरण्यभ्रातृव्यस्तस्य पुत्रो युधिष्ठिरः ।
 ततो नरेन्द्रादित्यस्य रणादित्यस्य भूपतिः । क्रमादभूतां तत्पुत्रो विकमादित्यभूपतिः ।
 वालादित्यस्योदभवद्विकमादित्यमन्दनः । वालादित्यस्य जामाता ततो दुर्लभवर्द्धनः ।
 सुमुर्दकैभकस्तस्य चन्द्रापीडोऽभवत्ततः । तारापीडोऽनुजन्मास्य मुकापीडोऽस्य चानुजः ।
 भूपादाक्षां कुवलयपीडोद्वैमातुरोऽस्य च । वज्रादित्यः सुतो राज्ञो मुकापीडस्य तत्सुतो ।
 पृथिव्यापीडसङ्ग्रामापीडावाक्षां महीभुजो । जयापीडोऽस्य मन्वी च जज्जः पुत्रावपि क्रमात् ।
 ललितापीडसङ्ग्रामापीडो ज्येष्ठात्मजस्ततः । श्रीचिण्टजयापीडः कल्पपाण्डुरैवाऽभवत् ।
 अभिचारेण तं हत्वा साक्षत्यादितरेतरं । उत्यलाधैरसम्प्राप्तुराज्यैस्तस्मातुलैः कृतः ।
 भ्रातृ पुत्रोऽजितापीडो जयापीडस्य तत्पदे । अनङ्गमापीडनामा च सङ्ग्रामापीडजस्ततः ।
 तमुत्पाव्योत्पलापीडोऽस्याजितापीडमन्दनः । अवन्तिवर्षां गुरेण तर्जिषार्थेय मन्त्रिणा ।
 मन्त्रोत्पलस्य विदधे साक्षाज्ये सुखवर्धनः । गुरुरः ब्रह्मवर्धो स गोपालस्तस्य चात्मजः ।
 रथ्यामृषीतः प्रभूष तद्भ्राता सङ्कटाभिधः । सुगन्धाख्या तथोक्षाता तं विनाश्याय भूभुजो ।
 गुरुरवर्धप्रणमार् पङ्क्तुं तन्निपदातवः । चक्रुर्निर्जितवर्षाणं ततः पायस्ततः क्रमात् ।
 चक्रवर्षां गुरुरवर्धो चेति निर्जितवर्धनः । चक्रवर्धस्ततीतेऽय पापी पार्थात्मजः क्रमात् ।
 उक्ततावन्तिवर्षासीकत्पुत्रे गुरुरवर्धणि । राज्याद्गृष्टे दिवैश्वके राज्ये मन्वी चक्रवर्धः ।

२७१०

२७११

२७१२

२७१३

२७१४

२७१५

॥ कल्हणराजतरङ्गिणीसंक्षेपः ॥

२७७

प्रपितृव्यात्मजस्तस्य वर्ण्यस्तस्योऽनु तं । राज्ये वक्राद्विषङ्गमस्तस्यो निष्याम्य तं ततः ।
 चमात्यः पर्वगुप्तास्त्यो राज्ये द्रोहेण लब्धवान् । चेमगुप्तः सुतोऽस्त्रासोदभिमन्यो तदात्मजे ।
 ग्रामे मत्वा पात्यमाने नन्दगुप्ते च तस्तुते । ततस्त्रिभुवने भोगगुप्ते च कूरचेष्टया ।
 पौत्रे तथैव निहिते स्वधं दिहास्त्यया कृते । राज्ये सङ्ग्रामदेवोऽपि आह्वयोऽन्ते नृपः कृतः ।
 हरिराजानन्तदेवावास्तां तस्यात्मजे ततः । कलत्रोऽनन्ततनयः क्रमाद्धूपो तदात्मजे ।
 उभावुत्कर्षर्हर्षाख्यावपि निष्याम्य भूर्पतिं । स्वर्देवं तमुद्दामविक्रमोऽनन्यवञ्जः ।
 भ्रातुः पुत्रस्तु दिहाया जसुराजस्तु नमृतः । मन्त्राभिधानादुद्धूतो भूपतामुचलोऽभजत् ।
 द्रोहेण तं हतवतां श्रुत्यानामघतस्ततः । बहुराजान्यनामाभूद्रुद्रास्तुः क्षणिको नृपः ।
 गर्गेण निहिते तस्मिन् मञ्जोदैमातुरोऽप्यभूत् । तस्योचलमहोभर्तुर्ध्याता निर्वन्ध तं वशी ।
 सुखसास्त्योऽपीद्राक्षं मास्त्रिचलसोदरः । विरक्तैः पाटिते तस्मिन् राज्यादुत्थेनृपः कृतः ।
 वण्णावाङ्मर्धभूतनृपा भिषाचराभिधः । पुनर्निर्वाक्य तं प्राप्तराज्ये सुखलभूभृति ।
 क्रमाच्चवन्धैर्विचरन्तैर्देवाज्योदेजिते हते । लव्ध्यान्निखिलांसांश्च हत्वा भिषाचरं नृपं ।
 सुतः सुखलभूभर्तुः सम्प्रत्यप्रतिमचमः । नन्दचक्रोदिगीमासो जयसिंहे महीपतिः ।
 गोदावरी सरिदिवाकुमुलैस्तरङ्गैश्चकैः स्फुटं सपदि सप्तभिगपतन्ती ।
 श्रीकाक्तराजविपुलाभिजनान्निमग्नं विमान्ये विजति राजतरङ्गिणीयं ।
 इति श्रीमहाकविश्रीकल्हणकृतायां राजतरङ्गिण्यमष्टमस्तोत्रः ।
 इति श्रीमहामात्यचण्डकप्रभुसूक्तोर्भहाकवेः कल्हणस्य ।

समाप्तेयं राजतरङ्गिणी ।

॥ अथ जौनराजकृता द्वितीया राजतरङ्गिणी ॥



सिद्धे यत्र सति त्रपाकुलमिव स्पृष्टाभिलाषादनेरन्तर्द्धिं वहति त्रिलोकमहितं त्रयं निजार्द्धं ।
 खेहेकोभवदाश्रयदयजयाकाङ्क्षोव गाढं मिलद्देहाङ्गदयमस्तु तद्गवतोः सङ्गावसन्तये ।
 दातुं भक्ताय कल्याणं गर्भे विभ्रद्दिवाचम् । तुन्दिभोगणराजः स विज्ञानानि करोतु वः ।
 श्रीगोमर्दमुखैर्धर्मसम्मुखैराकरोः किल । कश्मीरकाश्यपो भूपैरपालि गुणबालिभिः ।
 तेषामभाग्रहेमन्तनिजातमसि तिष्ठति । नैव कश्चिदपश्यन्तां काव्याकानुदयाचिरं ।
 रसमय्या गिरा वृद्धं नित्यतारुण्यमापिपत् । अथ श्रीजयविंशानां तत्कोर्त्तिं कल्हणद्विजः ।
 ततोद्देशादिदोषेण तदभाग्रैरद्यापि वा । कविवाक्सुधया कश्चिन्नामिजीवन् पराश्रुपान् ।
 श्रीजैनाम्नाभदेने आं सम्प्रत्यक्षति रक्षति । जौनराजाभिधसेवामुद्यतो वृत्तवर्णने ।
 दर्पस्त्रानिभवां राजपान्थानां तापमन्तति । हन्तुं संरोपितः काव्यदुमेभाविफलोदयः ।
 तपस्काररसं चित्रा विनयामृतमोतनैः । सज्जनैर्वर्द्धनोयोऽयमपि यत्नेन भूयसा ।
 मग्नान् विस्मृतिपाथोधावतीतामृपतीनिमान् । श्रीजैनाम्नाभदेनस्य काव्यादृजिरोर्वतः ।
 सर्वधर्माधिकारेषु नियुक्तस्य दयावतः । मुखाच्छ्रीश्रियंभट्टस्य प्राणाशामनवज्ञया ।
 राजावलिं पूरयितुं सम्यति प्रतिभा मम । कविनामाभिलाषेण नतु यस्मान्ममोद्यमः ।
 क्व श्रुष्टोजलवन्मदाक् क्व च काव्यतरङ्गिने । ह्यायामाचानुकारेण किं नडे पुण्ड्रकायने ।
 अन्तःपूर्यां लघुमुद्राङ्गुलीमिव वहन्महं । पारं राजतरङ्गिण्यागन्तुं हनोद्यमव्रतः ।
 पृथ्वीनाथगुणाध्याने चापलं मे न दूषणं । अनङ्गारैरहङ्गागन्तुं ह्यायि वि वल्यति ।
 कवीनामुपयोग्या वा मदाक् खान्तरागुद्वे । गङ्गाजलं जलं तेषां धेने पीतं जलान्तरं ।
 राजोदन्तकथासूत्रपातमात्रं ह्यं मया । कुर्वन्नु रक्षनामत्र चतुराः कविर्विष्पिनः ।
 मकीनां चर्वणाधैव महाप्राणस्य नैपुणं । कान्तिप्रणयने तेषां मुखसारमणेस्तु ततः ।
 विनैव प्रार्थनां काव्यं करोः पश्यन्ति साधवः । किमर्थितः शब्दो विश्वं सुधाधारेण विद्यति ।

६

१०

१५

अमुनीतोऽपि कालुष्यं क्लृप्तः काव्ये न मुह्यति । सुधाघृतोऽपि नाङ्गारः शुभ्रतामेति जातु चित् ।
 पश्यन्तु मत्कार्यामिति चिरं दूरं गता कवेः । अन्तः परमुखप्रेम्बिभावदैव्यकर्तव्यता ।
 समः स्यादप्रवीणानां गीतसंस्कृतयोरसः । वागरा युञ्जते गुञ्जान् प्रीते वद्विकणधमात् ।
 काव्यं श्रुतमपि प्रीत्ये नाबोधोपहतात्मनां । क्षीमदन्तकल्लेजुर्मुखे न्यस्तः करोति किं ।
 पदाद्यसुन्दरे काव्ये दर्शिते निर्भयात्मनां । दुर्वारं गुणिरजानो मत्सरप्रतिविम्बनं ।
 लक्षणा दूषयन्निन्दुं बुधं मत्सरयक्षणा । विधाता वाच्यतामेति परोट्टेकावहायणीः ।
 महाकाव्यकाव्यान्तः प्रवेष्टादेतु चर्चसं । मङ्गलान् सूरिस्तोत्रे पतितम्वीर्यते न किं ।
 जगदानन्दगोदेवदिजातिस्तवन्दनः । चित्तिसंकन्दनः श्रीमानासीत्सुखलन्दनः ।
 गजराजैकशतप्रसिद्धिर्मपि विभ्रति । अर्थासिंहाभिधाने शीघ्रिचं यस्मिन् सदावसत् ।
 वाग्देव्या लालिते माया मियोभोकरि भूपते । तयोः स्रष्टृकृपात्वेन नैवादर्थि विरोधिता ।
 चिगर्भोधिपतेर्वैश्वं मङ्गं जातु सुवर्णकः । वैरिनिर्मोचितं प्राप्तं वृत्तिकामं नृपोऽप्यहीत् ।
 सर्वत्रैवधयक्षणाणि मणवी यावाप्य स्वास्त्रिलैर्न्यस्ये गुणिमोदिमन्तरगतास्तावज्जनाः प्राकृताः ।
 द्यावज्जैव मयस्मि कर्कभिरभिषेयप्रकर्षप्रयैस्त्रिप्राचरैश्च निर्धनमतिस्कारं जने रञ्जनं ।
 वसुधावामने याते जेतुं यवनमेदिनीं । सैन्यस्य बलमो ममः शीघ्रीद्रेकादद्याभवत् ।
 हतश्रेष्ठं तुल्यकेशैर्न्येतुल्यितुं निद्रि । द्विविरं मन्त्रचक्रोऽगाद्रिपूनां साहसोर्जितः ।
 यत्र न प्राविशद्वायुर्भोत्येव सुभटेर्हते । भुवं मन्मोषधिवलात् प्रविश्याच्च बलान्तरे ।
 सुप्रदोहाहसो भीतेरनिग्रन् यवनेश्वरं । उपानशे खनामादे निनायास्य शिरस्ततां ।
 उपानशे परिज्ञाय यदहीत्वा साय भोऽप्यरिः । भूपतेः द्विविरं घातः श्रियं कीर्त्तिमिरादित ।
 दे मूर्त्तिं तपनानलावय तथा ब्रह्मोः ब्रह्माह्मणी जेता हन्त मियो गतानुगतिको लोकस्तृतां त्वं दधी ।
 सूर्याचन्द्रमसोर्यथा स्मृपलैः कान्मौर्ध्वैश्च परं तेषां तत्प्रतिदोष्यममविगुणैर्लब्धा जनोरोचकी ।
 चिंमेज्जे फाल्गुणे कृष्णदादृश्या भूमिवल्लभः । स्वभाभागेन दिव्यस्त्रीदृढमप्रोक्तयत्तरां ।
 अद्याभवेचि तत्पुत्रो जडैः स परमाणुकः । अणुयः पञ्चविस्कारैः कुन्दोमाचदिनैरिव ।
 अवधूय प्रजापालमवधीर्यं च दिग्जयं । कर्तुंम्यारभतास्त्रिजं राजा कोपस्य सञ्चयं ।
 दातुं भोक्तुमभीष्टस्य शोचिष्येव सन्वदं । प्रयागजलकां धूर्त्तां राज्ञो मुमुषतुः श्रियं ।
 तो हि स्वभृत्यैर्निःसृत्यो कारितैरावसाकृतिं । तमचापयतां राजैः राजै विवेण कर्षणा ।
 मिथ्यात्मनीनतां तस्य नाटयन्तो कुमन्त्रिकौ । रक्षासुनितां विप्लवं तद्व्याजयामासतुर्भुवं ।
 स्थाने भिषायकस्येतावामिष्य स्थानजीविनं । हणच्छत्रं महारजैश्चैव्यं पूजयतः स्य तो ।
 स पुनः हतश्चक्रेतः पश्यत्सत्य जनेच्छदे । राज्ञः कृत्वाश्रिपं राजो सावहारो यद्यो वनं ।
 भिषायकेः बलिं यत्ने यदहीत्वा व्यधिताश्रिवः । निर्विघ्नं भावि तद्व्याजयामिति तो भूपमूषतुः ।
 एवं कदीश्वरस्यास्य बासस्थेव विभोविकाः । पन्दर्यै कोऽत्र निःश्रेष्ठं सुखदास्यकृतुर्विष्टा ।

२०

२१

२०

२५

२०

२५

राजा चार्द्धः। सवाम्नास्य आं भुक्ता दिवसान्द्रः । सत्वारिंशद्वनामस्तुतिस्तस्यां सयं यथै ।
 वर्णिदेवाभिधस्तुत्तत्वारिंशेऽथ वस्तरे । भाद्रपदकदम्बं स तस्य पुत्रोऽप्यपद्यत ।
 बोणदेवाभिधः पौरैर्व्योम्बालाभाक्षयः कृतः । प्रापितो चासुरचितः पूजामिव भिवाचकः । ५०
 दृष्ट्वा स्मृतञ्जला दृष्टोमूढः सोऽथ स्मन्निषणः । चादिभत् सन्वपानेन बह्वन्तामितरा इति ।
 अन्ता तत्स्थानमाहात्म्यं वालिनामन्त्रिभिः सह । आगात् सुरेश्वरीशेषं नौपथेन स जातुचित् ।
 अप्सु स्मप्रतिविम्बेऽस्य कुर्वन्तो मुखवैकृतं । रुषा चपेटां ददन्त्यपतन्मणिमुद्रिका ।
 राक्षः क मणिमुद्रेति पृच्छतः सोऽभ्यधादिति । पतिता सा जले रेखां तत्राभिज्ञानमाचरं ।
 एवं निदर्शनीभूय मूर्खाणां नाम राजतां । नराब्धं सद्युरोमाधानं सार्द्धं द्वे च दिने व्यधात् । ५५
 तस्यानुजोऽथ भूभारमनिष्कस्यपि जस्यकः । स्मृष्टिकामैराद्यज्ञो लवमैरभविष्यत ।
 बध्यन्ते न शुकादेवादितवचःसंवादिनो वायवा भूमिः शर्करिलोन्मरेव भजते नो चर्षणचोदनं ।
 अस्यां भैरववत्स जातु गमितोनिष्यिच्य चूर्णिकतिं । केषाश्चिदुणवदुणाव मरुते देवोऽपि सन्नाथते ।
 सोदगौ सुवभोमास्तौ द्विजौ तस्य महीभुजः । धूर्त्तमेव मिथ्याज्ञामचिरादुदल्यतां ।
 समर्थावतिमामर्थैः स कथं नौ सहिष्यते । भूयं मयापि सामर्थ्यं नान्यं वस्तुतस्त्यमू ।
 स्त्रयं यच्च न संभजे तयोरेको नृपसिधं । लवव्योत्सि कताहेतुर्धनौचित्यवद्विता । ६०

यान्त्रिकसङ्गममनदुष्कमद्वयनि रागं प्रदर्श्य चरि कल्पमुदल्ययनि ।

व्यापादयन्ति विषवेदनया विज्ञेयादिस्त्रास्य दृष्टपिटिका युवतिस्य हा धिक् ।

वाङ्मकलीषञ्जित्वादिशक्ता स्त्रवधूरपि । हत्वा सुखं विषेणाशु भोमं भोगमकारयत् ।
 सा देवस्य सङ्गेन शिचमश्चिन्ता सती । दानेन माधवादीनां स्त्रपापं पर्यणीनयत् ।
 सोऽष्टःदशान्द्राणां भुक्ता सचयोदववाचरान् । युगागाद्याब्दमाघान्द्रदशम्यां प्रकथं यथैः ।
 ततः श्रीजगदेवस्तत्तनयो विनयोर्जितः । ततान जनता इवै मधुमासदवाधिकं । ६५
 परस्परविद्वद्भानां श्रुत्यानां तुल्यवृत्तिता । तत्राभूदुत्पलाजानामिव सन्ध्याचणामे ।
 उज्जहार महीनाथः दृष्टुविज्ञानकोशलः । भूतले दुर्व्यवस्थानं त्रयं त्रयश्चरो यथा ।
 मनःत्रय्यायमानः स निःसामान्यगुणो नृपः । कुचक्रिकावलाहे शान्तिभिर्भिरवाक्यत ।
 नियहानुयहाधाविमन्त्रं गुह्यराजसं । स प्रापस्तुतिं मित्रं कपोतमिव राक्षसः ।
 उदयप्राप्तिलोभेन स्त्ररदिजपतो वसं । अगातामथ कश्चोरदेशतो विस्मयावधौ । ७०
 चिरं भुक्ता त्रिधं त्यक्तमनीशास्तुमरोद्यताः । तस्यान्वोऽजोऽज्ञाज्ञानः प्रापुः ब्रह्मभतां दिवः ।
 जित्वा आं भुभुजे भूपन्ध्रचामरहासिनी । लक्ष्मीमराजलक्ष्मा तु श्रीगुणाकरराजलः ।
 राजा रक्षुपुरेऽराजद्राजतच्छाधारिणं । हर्षेश्वरस्य प्रासादं निर्ममे निर्ममेदितः ।
 वाक्त्रभाङ्गारपतितां पथेनाप्रवता ततः । दुरात्मनावधि च्छविददानेन भूपतिः ।
 रञ्जिता चितिमब्धान् स सञ्च हर्षैस्तुदं । नन्दाष्टाद्याब्दवैशान्त्र्यचतुर्दश्यां सयं यथै । ७५

तत्पुत्रो राजदेवोऽथ काष्ठवाटं भयादृतः । आनिन्ये कामपाशैर्हरेश्च विरोधिभिः ।
 तं सख्यगाव्यादुर्गान्तःप्रविष्टं दृष्टचेष्टितः । अवेष्टकदलैः पद्मैः मण्डलैरिव पद्मम् ।
 उपास्यनोक्ततापूर्वपादुकांलोककौतुकात् । प्रमत्तं कोऽपि चाण्डालो हरेश्चमयधीदृष्टे ।
 अभिविभक्तोभट्टैः समेतोऽङ्गुलिः खनं । प्रणतान्मलसामन्तः सेवकान्प्रजिपदत् ।
 अमामान्या लवण्यश्रान् स वासव्यकुटुम्बिताम् । निन्ये शौणोपरिवृढे रुढभारोढिमादिभम् ।
 मलैर्बलाद्युच्यन्त बलिनी लहरेःश्रितः । हरतः शौनवर्ग्यैर्दुस्त्रास्यं न प्राभवन्तु सः ।
 पुण्यं रात्रीभवन्मूर्त्तमिवाद्य स्नाभिधाष्टितं । बलाद्युच्यन्तः साकौजा नगरान्तर्भेदे व्यधात् ।
 कोऽयं खड्गो मृदुः कश्चिदस्माभिरभिविच्यते । अमन्वयन्निदं भद्रा राज्ञावगणितासिरात् ।
 न भद्रोऽहं न भद्रोऽहं न भद्रोऽहमिदं वचः । अश्रूयतापि भद्रेभ्यो निर्दोष्टे भद्रलुप्यते ।
 तदेव किमलाचार्यः शाके खेपुनवाङ्मते । बहद्रिन्मन्मसासस्य मलभ्रममवारयत् ।
 निर्यमे निर्यमो राजपुत्री राजोत्तकं तथा । राजदेवः स राजेन्द्रराज्यार्जितमङ्गलः ।
 अशानि सप्तविंशानि चयोविंशेष्ट वत्सरान् । मासपथीय राजा स आं रक्षित्वा चयं यथै ।
 सङ्ग्रामदेवस्तत्पुत्रो गोत्रासुचामतो भजन् । चासमासुचयद्राजमिहः शानवदन्तिनां ।
 विमलभात सूर्यमनुजं चके प्रतिनिधिं स्वयं । लुचक्रिकः स भोगेभ्यो लुभ्यन् द्रोहमचिन्तयत् ।
 कुतद्रोहो महीभला भीतः स लहरेःश्रितः । चन्द्रस्य मण्डलं सूर्यः प्राविशदुदयेऽप्य ।
 दारुणोऽरुणकाले स सूर्यं चक्ष्वन्तिनं तदा । स्मभानुरिव भूभानुश्चिचं समममीमिलत् ।
 शमालाधिपतिस्तुङ्गः सूर्यं पार्श्वं गच्छदात् । कृतघातेन राज्ञोऽथ नोचभावमनोयत् ।
 मारीर्नैरिस्तुरविमथैरवद्रजनौ भ्रमन् । विटत्यक्तस्ततः सूर्यो बद्धा राज्ञा व्यपाद्यत ।
 स्मलक्ष्मीं रक्षितुं माहात्म्यस्मिन्मालक्षणे प्रभौ । अकारयन्नहिभयं स्तोनाः कन्दानन्दनाः ।
 गोभजपु बलिष्ठेषु नष्टाग्रः सोऽथ भूपतिः । मिष्टमिष्टञ्च हरणमगाद्राजपुत्रीपतिं ।
 तस्मिन् दण्डधरे दूरं याति कामरफेरवः । अन्त्यापि पित्रामाश्रुनिःशेषं रक्तपायिनः ।
 राज्ञा सुमनसा त्यक्तं दिजेष्ट स्यन्दूषितं । भोज्यं कामरजोपासां तद्राज्यात्मभृष्टिरे ।
 स्वमण्डले विप्रोर्णोऽथ परमण्डलमाविब्रजन् । न कैरनुमतो राजा प्रत्याश्रयनवादयः ।
 प्रत्यक्षतो राजपुत्र्याः स रिपून् समरे जयन् । ब्राह्मण्यात्काल्हीन् रचन् राज्यं पुण्याञ्च लब्धवान् ।
 एकविंशतिशालं स श्रीविशालं विशाल्यति । गोदिजानां निवासाद्य चकार विजयेश्वरे ।
 काकहणप्रणिधानं स दिप्यो लुप्यनकाङ्क्षिना । शैराणांमिव दीपोऽभ्रहृषणीयो महोपतिः ।
 शाखाकान्तदिगन्तः स सदुर्गामेदुराग्रथैः । कश्चित्पुत्रो राजा विशिष्टः कल्हणात्मजैः ।
 नायकीकृत्य तं भूपं कविः पण्डितयः प्रकः । स्नातिहारलतां विहत्कण्ठभूषालमानयत् ।
 धोढशान्दान्द्राशानि स भुक्ता आं व्यपद्यत । जगद्भद्रोऽथ पञ्चम्या भाद्रोऽष्टाविंशवत्सरे ।
 राजदेवोऽथ तत्पुत्रोऽहन्ता स्तपितघातकान् । पृथ्वीराजे प्रजाभारं हर्षमेव समापिपत् ।

२०

२१

२२

२३

२४

२५

लेदर्यादचिणे पारे मकरे म महीपतिः । खनामाङ्गं व्यधात् कोटं यथोरात्रिमित्रपरं ।
 प्रमादाद्गङ्गामानीतः शमालाविजयोद्यमे । तेनोत्पलपरे विष्णोः प्रासादोन्नतनीकतः ।
 पुष्पं चन्दनहृत्कल्य कलं चम्पकभूरुहः । अपत्यं तस्य राजस्य हस्तं नाकारि वेधसा ।
 भिवायकपुरस्सस्य कस्यचिद्वाङ्मयस्य सः । पुत्रं लक्षणनामानं पुष्पीयामास भूपतिः ।
 अकृत्रिमपितापुत्रप्रीतिं प्रीतिः प्रचोदयौ । वस्त्रशेषितमानेभ्यं तथोरतुल्यस्तरां । १९०
 श्रीमद्भ्राभिधा देवो विमुद्रितसमुद्रजा । वितस्तायां खनामाङ्गं नगरान्तर्मठं व्यधात् ।
 चयोदशदिने मासं वस्तरांश्चैकविंशतिं । ज्ञां भुक्तैकानपञ्चांशे वर्षे स दामगात् स्त्रियं ।
 कथञ्चित्कालदेवोऽथ पाण्डमानाङ्गविह्वलः । नानाकण्डकिनीं बलीनिव शैलीं बभार सः ।
 लचोक्तोऽपि नामुस्तत्त्वधर्मं हिज्जभूपतिः । न माणिक्यमियं धने रञ्जितोऽस्यापि जातुचित् ।
 वितस्तायास्तटे श्चमठोपान्ते मठं नवं । निष्पङ्का निजनामाङ्गं महिला महिषो व्यधात् । १९१
 कञ्जलेन तुह्येकं बहिरेत्याद्य मण्डले । मलिनेन प्रजादुष्टित्याद्यास्तवता सता ।
 चयोदशाब्दान् मासांस्त्रीन् द्वादशाहस्रं भूपतिः । भुक्ता द्वाषष्टवर्षेऽथ पौषान्ते स व्यपद्यत ।
 कञ्जलोपद्रवास्तस्माद्धेरीमाचनयकः । सिंहदेवोऽथ संयामचन्द्रेणाशोभि भूपतिः ।
 नगरान्तर्मठं कृत्वा लहरेन्ने मृतं सति । सिंहदेवोऽनृषिंशोऽथ ज्ञां ररञ्च स्याकुलां ।
 सिंहदेवोऽनृषिंश्च सिंहं गुरुणान्वितः । प्रतिष्ठां सिंहलमेऽथ ध्यानीद्वारंऽकरोत् कृती । १९२
 कर्त्ता कार्येभ्य लभ्य गुरुः सिंहस्य कोविदः । पतितेयं भवे तस्य तने सिंहपरम्पर ।
 स निष्कलस्यविकीतक्षीरेण विजयेश्वरं । एकादशेव क्षपयन् व्रतमुद्धिं यथौ नृपः ।
 राज्ञा अश्वद्वरस्वामी गुरुर्भोग्योपदेवकृत् । योऽष्टादशमठेऽस्यैदक्षिणाभिरपूज्यत ।
 परलोकजयोपायं वाग्देवोप्राप्तं नृपः । आत्मोपश्रमिभं श्लोकं श्रव्यात्यायं सदापठत् ।
 पावकनिर्मलदृष्टिं विनुधगणैरर्थ्यमानपादमङ्गं । श्रमिन्नकलादभ्युनं गौरीशं ब्रह्मं वन्दे । १९३
 दुहितुर्दयस्त्रिणेन योऽभूद्दण्डः पितुः पतन् । दण्डागस्त्यादितो राजा नर्त्तक्या तं न्यवारयत ।
 स दुर्जनपरिस्वङ्गादात्मिकप्रज्ञेयोजितः । धात्रीपुत्र्यं क्षरादर्शं क्षात्र्यामं प्रत्यन्वियत् ।
 दर्यास्थो भगिनीस्वामी कामसूहापट्टं हितः । तं विरक्तप्रजं मुक्तविनयं क्लृप्तनाबधोत् ।
 चतुर्दशाब्दान् षण्णांशस्त्रयहन्तूनां महीपतिः । भूत्वा शुचौ दिक्मगात्स वर्षे सप्तसप्तमे ।
 तद्भ्राता सिंहदेवोऽथ कामसूहोपट्टं हितः । जडोऽपि सकलानेव कम्पोरज्ज्ञां वने व्यधात् । १९४
 दिगन्तरादुपागत्य बहवो वृत्तिलिखया । तमाश्रयन् महीपालं पुष्पद्रुममिश्रालयः ।
 पार्थोऽन्यद्व पार्थोऽभूत्पद्मगङ्गारसीमनि । योगभरपूरं चक्रे तत्पुत्रोऽवभुवादनः ।
 तदंशः कुदशाहोऽभूत्सदाहृदयपर्वते । व्याकिण्णक्षत्रा भेजे यत्रः शुभ्रलिखं निवा ।
 काश्मीरः पर्वतस्तत्र राजा श्रेयो वरांश्चजः । इत्येतत्प्रत्ययायेव यन्मालोक्षकुर्यां नयं ।
 काश्मीरेषु हि वाचांश्च कुदशाहस्रं वनति । शंभुदेनमुखीमुखाः क्षातकार्त्तः करिष्यति १९५

तादृशोऽजनिष्टास्माद्यस्य चापलतामिता । मुकुटकुण्डलो मौर्वी व्युत्पन्नमगमत्तरा ।
 ब्रह्मेतः स्वरोर्ध्वोऽग्रयोरोभानुक्तोऽजनि । यस्य वैरिबधूवाभ्यः प्रतापाग्निरदीप्यत ।
 वने विहरतस्तस्य धञ्जोरस्य कदाचन । मृगया प्रथमं दृष्टिं पश्चाजिह्वा व्यसोभयत् ।
 राज्यमावसन्तिर्भावि कश्मीरेषु तवेति सः । स्त्रिंश वाक्सुधया तत्र महादेवाभ्यविश्रित ।
 पश्चान्यर्कमिने श्राके जवाष्टाहृतवसरे । ततः सपरिवारः स कश्मीरानविश्रच्छनेः । १००
 सकुटुम्बं तमायान् दृष्टिदानेन भूपतिः । अनुजयाह सोत्कर्षं चूतद्रुमद्वालिने ।
 उल्लासः कर्ममेतच्छक्तवर्त्तिचमूपतिः । कश्मीरान् स तदेवागात् मिहो मृगगुह्यमिव ।
 वष्टिपाममहस्येषु स्थाभ्यं दातुमिवाच सः । तावत्पञ्चमहस्याणि स्त्रिभ्यो सादिनोऽवहत् ।
 उन्नय धनप्रयोगेण निविवर्त्तयिषुर्नृपः । सर्वेषामेव वर्णानां दुर्जयो दण्डमन्विपत् ।
 प्राणाज्जत्या प्रभोः कोपे तत्प्रतिपदसाहसः । प्रायस्या बाह्याणां प्रायश्चित्तीयास्तुक्कर्म । १०५
 तदेव कालमान्याख्यैर्भद्रैर्घटितवैरिभिः । सबन्धुगोत्रजो व्याघ्राहकतन्यो न्यहन्त्यत ।
 मान्योऽसामान्यधीः कालमान्यवशद्वानलः । अवाश्रित्य तत्पुत्रो देवादेकः स रिश्रुणः ।
 शालटक्षमुत्सृज्यस्त्रुवर्षेऽजितैरिभिः । बद्धा बह्मतिक्क्या स तान् जहान् जेतुमिष्टवान् ।
 निपात्यमानकाग्रं मां भृत्येव दृष्टुमेति सः । तान् प्रत्यक्षावयदूतमुद्रिण स्नाततायिनः । ११०
 नृमहः स नदीनोरे सिकतास्यगितायुधः । तान् प्रत्येकत रजस्य नतु कोशस्य पीनये ।
 शालाघोरगतास्तस्य कालमान्या निरायुधाः । सिकतान्तर्निविष्टस्य परश्वेष्टाणोक्तताः ।
 प्रशान्त्य वैरिरक्तोऽपि पट्टेऽहरजोमलं । जेषानेकारिभीष्टोऽगात् कश्मीरान् बन्धुभिः सह ।
 पूर्णस्य रामचन्द्रस्य हविषान्ये धरार्थमा । भीलाशत्रे रिश्रुराष्टोददयं सोऽयं शेडवान् ।
 हेतिभिलापयत्याशा उल्लसे लक्षणवर्त्मनि । काश्मीरिकैर्जनेः सर्वैः प्रलभन्मलभयत ।
 हजुषोर्ध्वरिश्वाभ्यो प्राच्युदीच्योर्ध्वज्जनेन । वसतेः पश्चिमाभांशो प्राग्यमाशान्मयागमत् । ११५
 अधोऽल्लवान्पुराज्ञीर्गिरो रिश्रुनमावतात् । कात्यायुषां फलाब्धानां पुत्रागानामभूत्तदा ।
 पश्चिनावमिव स्नानच्युतं चित्तोक्कसदृश । बलश्रीरैश्वरी लोकं काश्मीरिकमपाहरत् ।
 धनान् प्राप्य भेदुभ्यः काश्मीरज्जनविक्रयान् । गर्ज्यवाशाः प्यधासन्वीक्ष्य रिश्रुनवारिदः ।
 नाशिताश्वेदेवोऽयं स्त्रीतस्त्रीतभयाकुलः । उत्सवः कश्मीरतस्सारबलमार्मिक निर्व्यथा ।
 जनाः काश्मीरिकादुर्गविलेभ्यो भूविकाटव । उल्लसेऽनोगते वन्दोक्तजेषां विनिर्घुः । १२०
 लालम्भ पितरं पुनः पिता तच्च न कश्चन । आह्वय आतरो उत्सवाश्वोपश्रवाश्वे ।
 मितलोकाखिलचेचः निर्भेज्या दर्भेर्निर्भरा । सर्गोरस्यैव प्रायस्तदा काश्मीरभूरभूत् ।
 समर्थाश्चपहीत उन्वो रिश्रुनः प्राभवत् पुनः । विजयमन्वयति ध्वान्तं सुखभाजोऽभिचारिकाः ।
 उत्सवाज्जविर्भुक्तं राजानं तुङ्गिमत्पुत्रा । अदरस्तस्य इद्रेष रिश्रुनांलाचलस्ततः । १२५
 दृष्ट्वा गगनागिर्धये भास्वन्तं रिश्रुनं स्थितं । चक्राक्षत न कैराश्वः प्रत्यावयोऽस्यसंभवः ।

कलानिधौ रसमये बाले भूषोक्तमासतः । मूर्च्छिता वनिरप्येसीदप्येवं जगतां तमे ।
 श्रीमानुद्यानदेवोऽथ रत्नप्रहरणोद्यतः । वमादिभ्यः दुष्कादीन् गान्धारलोभवादिति ।
 श्रीकलामेव गन्तव्यं जाने तन्मरानारं । यन्मेवमे स्निग्धः श्यामी संमानविद्यया ।
 भुङ्क्ते बालः त्रियं प्राणपचैर्युष्मानिरर्जितं । करैः शब्दवतो क्वाद्रचना भोगभामिनी ।
 ईश्वरो भर्तृलिताग्राह्यालं वडोचकीर्णति । कलायां तु सुवर्णेषु युष्मासु विदधाति यः ।
 श्रीरमाचैकपायितं निमित्तोक्त्य भवति । युष्माक्यैर्भामिद्वित्यासिभिं तिमिरिवावधीत् ।
 एवं वन्द्यैर्निर्भयाः दुष्काद्याः द्रुक्कलङ्किताः । विप्रप्रणे कदाचित्ते प्रजडरस भूभुजं ।
 तत्सङ्गधारासम्पत्तैर्याल्लोकां चदन्वरात् । केयर्थेनापमनद्वानामूर्च्छेनु केवलं ।
 तेऽथ लब्धजयमन्यासदधापोऽमन्यवः । जनरान्कर्ष्यचूराव्यपह्वार्यमदृताः ।
 खणं मृतद्वयं खिन्ना भूयो ज्ञातभयाक्षुपः । दूरं गताम् रिपून् दृष्ट्वा राज्ञे राजोदतिष्ठत ।
 आरक्षन् राजधानीं ते यावत्तावत्कराधिपः । अचेतमूर्च्छमायान्तमद्राकुः चुरचुद्वयः ।
 तथा किं न तथा किं न इतो राजेयनीतवः । परस्परविवादानीं तत्कालं चुचुभ्रजडाः ।
 शान्तेत्यमन्योऽन्योन्यलोठनाद्राजघ्नयुगः । कर्त्तव्यं मरणं राज्ञा व्यधुः स्वका स्वयं जडाः ।
 जवान् राजाथ दुःखोलान् शूलारोपेय केवलं । उद्येतामनसकाली वन्द्यधिगतिं पुनः ।
 समर्थावैरिणोऽप्यीरोववान् स अदीदरत् । अविभिर्भूतिर्गर्भेभ्रातृभिर्भ्रातृभिरिव ।
 तद्दोषरोवजा पीडा राज्ञस्तत्कुमारणात् । किमे ब्रान्तिमगात् खड्गघातोत्था नतु मूर्ध्नि ।
 दुःखप्रमिव तद्दृष्ट्वा चुक्कादिचरितं चकान् । प्रमुञ्चेव पुनः प्रापदभवेन सुखं मयी ।
 अद्भोऽहमधोगे राजा ब्रह्मेरे प्रवक्ष्यमीः । यकोटामात्रकं दृष्ट्वा खपुत्रं वैदरं देदे ।
 वर्द्धितः कोटया देव्या प्रादुर्भवेव मयीदृष्टः । सप्यायनं स्रुरत्ययः ब्रह्मेरो न्यवेत ।
 परिखाण्डलनोऽकीर्त्या खपरावज्जातया । परितोवर्जितं राजा खनामाहं पुरं अधात् ।
 यौवदुर्दिनमार्त्तपण्डितभोधरणीपतिः । मावांस कतिचिद्वयः प्रकाशमकरोद्भवः ।
 हेममे त्रेत्यपादुख्यदेवेष धरणीपतेः । मद्यत्कोपेन मेविष्यं त्रिःपीडापदीप्तरो ।
 यदनेकोत्तमाङ्गानां पीडाचरमुषजिषः । भूपतेस्तमाङ्गं पीडा कष्टमवर्द्धत ।
 शकादश्वां ततः पीवे नवनन्द्यात्कवचरे । निरसा मृत्युवेदेन भूपतेर्मृत्युवेदना ।
 शकादशदिनेकनौ माघे चीन् वज्जरागपि । समं संरक्ष्य स खगैं ययौ रिद्धमभूतिः ।
 पुनं वैदरनामानं वाक्काहनभिविजवान् । अतथाविधमक्रियाद्राज्यं खेनायवेवहन् ।
 लक्ष्म्यैः कुलनायलाद्रिखने प्रतिपादयि । अथास्तमेवमात्रे मतिमान् ब्रह्मेरकः ।
 यमं श्रीकोटया देव्या मूर्त्तयेव जज्जिषा । तदेवकनदेव्यं कशीरकामकमवत् ।
 राख्यलक्ष्मीमहादेवा गुणवद्वा मरीचकी । रिद्धमोयैःपदे मया राजाधःपदमावहत ।
 राया ब्रह्मेरपुनौ तीर्त्तवज्जरागरो तदा । कमराज्यादिदेवाणां आख्यादानाद्वरकान् ।

२००

२५

२२०

२२५

२२०

२२५

धीरिवासीतदा कोटा देवी कर्मधारिणी । रासा देहदायकै तदादिहं वञ्चयत् ।
 तेजसापिहितान्वासन् वावि रिचयमाकृतः । स्वयम्योतिषां राजमदेवेऽभ्युपदेशः ।
 यथाक्रमतः सौम्यस्य गृहस्था कोटया गृहं । विषयाक्रमणं तत्र स्वयैः किमु बोध्यते ।
 स्वयदेवचक्राष्टाष्टसर्वविषयकः । स योचिषदवतैवीत् कासं ज्ञानतयोचयैः ।
 आधिक्यं किञ्चनस्य वर्धते वर्धधारिणः । किमिदंमहादृष्ट्यां योऽवभावाजिनो गते ।
 तावद्विषयतामेव कोट्यालङ्करणं दधत् । कष्टभर्ता समौषिं स चक्रिषेऽदित काङ्क्षी ।
 अथ मुचपुरस्त्रामिदनामीकिञ्चनकृतः । कक्षीरानपसोऽविचदसात् कष्टदापरः ।
 स्वपचैराक्षिपत्यावाचलेनाक्रम्य मेदिनी । नाचले मेघमिषं स कर्तुमैह महीदृषा ।
 प्राप्ते भीमानकं तस्मिन् सचैव देवमाजितः । भौट्टदेवमनापूर्वमुनीपरिदृष्टो भयात् ।
 निवर्तय चमून्त्यां किं निष्सादेवपीडया । चराजकाक्षया पाकाः कक्षीराः कुलनाथवत् ।
 इति श्रीकोटयामात्यैः प्रेरितैर्लैखधारिभिः । आचार्यैश्चमन्त्रः प्रत्यमुच्चक्षिमेक्षितः ।
 प्रतिमुक्तनिजासारः सारहीनोऽप्यस्य स तैः । मोगास्रवच्छात कश्चित् कालं मार्गे विलम्बितः ।
 तावच्छ्रीकोटया देव्या तदा पातवितुं प्रजाः । भौट्टः खे रिचयनो नाम राजभावे न्यसृज्यत ।
 प्रसीतभर्तृकोट्यलङ्कृतपत्न्येव सा तदा । अदृष्टत निमैः सर्वैश्चिरस्थाचक्षुमेवमी ।
 तुषारलिङ्गपूजाभिः कृतार्थीकृत्य वाचराम् । भौट्टदेवाजिनं देवमगच्छदोत्तभीर्गवः ।
 उदयाद्रिभुवा पूर्णः ब्रह्मवाच स कोटया । खे रिचयतमेनामी विरवाधारि सादरं ।
 यं कोट्यादृतजट्टास्यं मिषपाख्यस्य मन्त्रिणः । बह्वेनाथात्मनं राजा स तं भक्त्युमिवादित ।
 ब्रह्मेरः स वीरोऽथ परिपाक्षितरैश्चनिः । अचक्षुषः समाभर्तुः पुत्रमेवभरादभूत् ।
 देव्यास्तु समदृष्टितान्पुत्रयोश्चमधोरपि । राज्ञो देवोऽपि ब्रह्मेरो नाभयेन स पश्य मे ।
 अचक्षोपञ्चवातके भवाक्षोकेः समजितः । ब्रह्मेरस्य स राजानं न तस्याथाप्यजीगणत् ।
 ब्रह्मेरो देवदृष्टेन दर्शयित्वा मुञ्जमुञ्जः । अभाषयत्तरां राजपक्षिणं तं दिवानिभं ।
 रचंस्तटस्थानुदेगरहितो जलवर्जितः । अक्षेश्वराम्बुपूरः स प्रजाक्षिपमतारयत् ।
 विरःप्रातर्दिदाख्यो समभयिततामुभौ । चन्द्रार्काविव तस्यात्रां गुरौ पीनो गुणोष्णितौ ।
 द्वारेऽर्ध्यात् सपुरद्वौ राजाज्ञाकृणोक्षतः । ब्रह्मेरः स विपद्भारमभद्रवृत्तिवेदिनां ।
 योऽक्षेश्वरसुतां दत्त्वा कुलात् तदधीकृतः । श्रीमद्भद्रपुरं जित्वा राज्ञः ब्रह्मामवर्द्धयत् ।
 यज्ञतैसाकभूरोऽस्य भाद्रिलैर्यभाजनं । ज्वरका सुतां सचै कृत्य कृत्यविदोऽभयत् ।
 यज्ञरूपजयी लक्ष्मीनिधिरच्युततापदं । ब्रमाकां स नृचिरोऽथ देत्यभिधमिवाकुमेत् ।
 मकरालयमाश्रीर्यः करालयोः कर्मविधः । कराले स करालीनाः करमाकलयन्मनान् ।
 अविचारन् खेरयद्भद्रकानामितकृतः । राज्ञः कल्यदेवस्य पित्रोश्चभद्रपुरं ततः ।
 स्थितौ प्रकल्प्य चक्रस्य कला चक्रधराकलां । ब्रह्मेरोऽप्यवकाशार्थं जलस्य समदर्शयत् ।

२१०

२१५

२१७

२१८

२१९

२१५

कल्पनेश्वरलक्ष्म्या लक्ष्मीकर्मक्षतां ददत् । चित्रं च सम्भवात् इह सुदासमित्रं वदत् ।
 मरेन्द्रकुम्भैर्नृपं कोटरात्मन्याययति । मञ्जोरक्षणाकारकसदृशोन्मादकेन च ।
 साकः केचित्तपरे भेदाहानाहमे परे भवात् । आम्बतामनघन् धन्या लक्ष्म्याकाशं प्राचरे ।
 लवण्यलोकसात्पुष्पीर्मासादव बभार ताः । माज्जनातुलसीवैरविनाः प्रालम्बरीः पुनः ।
 राजवीजिविधेयत्वात्पञ्चादिकमतस्त नः । कः मञ्जोरक्षरेर्नभस्तन्वदिरदो वने । २९०
 ब्रह्मेरात्मपूरेण कामलोकायवालिना । आकाशः परितो राजा मृद्रात्रिस्तदुभोपमः ।
 पुरमाषाधिपत्योत्पलजनेव मदीयते । जीविनं दूरमगमच्छुद्धेन यत्रया धर्म ।
 शिवरात्रिचयोदश्यां वर्षे राजा चतुर्दशे । समावात् स कामामोक्षो मञ्जोरक्षसद्वृषिता ।
 अथ मञ्जोरभीत्या श्रीकोटा अमावस्यानि वा । गूढेक्षितानववृत्तिं भूपाक्षप्रमयादिकं ।
 मञ्जोरो मत्स्यतदारा साक्षात् स्वीकरोतु मा । इति व्याधांसमुत्सृज्य बालमात्रं परं सुतं । २९१
 पुत्रक्षेत्रेण दृढहृदयोऽथ च विमोक्षिता । अवदद्वमनिष्कन्ती श्रीकोटा महिषी ततः ।
 स्त्रीभावाद्भुभावान् लवण्यैवपदंक्षिता । अस्यान्वयत् सखं भूमिं विधवां स्त्रां वक्षोमिव ।
 पूर्वापकारस्मरणाच्छ्रमेरादयोऽखिलाः । तां प्राणमसमायाः स्त्रां चान्नीमिव नवां कलां ।
 ब्रमयन्त्या रजः सख्यं तापापहनिदक्षया । तथा निद्राचहृष्येव लताः सन्मूर्छिताः प्रजाः ।
 मञ्जोरात् स्त्रोदयभ्रंशमृद्धिर्नो भद्रभिक्षणं । तदुद्रेकविनाशार्थं मानं देवी निनाय वा । २९२
 दुस्मरेषु महाभीतिजलपूरेषु वा ततः । तन्मज्जानाबभारश्च काव्यंपारं परं ययौ ।
 अन्तः घेरे च मञ्जोरसाहसं भिषयोदधं । मानवन्तः सहस्रे हि व्याघ्रासाम्यं कथञ्चन ।
 वर्णते धूमतापादि लक्षणे जातवेदसः । धीमतोऽस्य न किञ्चित् रोषलिङ्गमलक्ष्यत ।
 ह्रस्वाभिनीतरोगेण ब्रह्मेरेण धीमता । प्रत्यायन्मिनामन्मातृमनः समकथत ।
 तथाय प्रत्यवेकार्थमवतारादिभिः सह । व्यसर्जि कोटया देव्या स श्रीमान् भद्रभिक्षणः । २९३
 खेदः कुपितपितृस्य हितो जेवेति वादिभिः । सम्प्रवेष्टाव्यविध्यन् हाः स्त्रोदयमुद्ययिनः ।
 तौ भिषणावतारो दो तत्समीपमविषतां । शङ्कन्त्यादिव तन्प्राणरक्षिणो देवता नतु ।
 अमुक्तानमयोदनाः स कालेन तर्धोर्निजैः । गात्रे न्यस्तानयच्छरीराधीन् स्त्रोदयानयत् ।
 शिराभिः शोणितं वाच्यं दृष्ट्वाङ्गैः कक्षैरक्षन् । तौ हावमुक्तां मयसहृषं स च चेतसा ।
 तदेव त्रणदीपाङ्गपूर्णपाशाङ्गैर्नष्टिरः । रोगमोक्षोचितं खानं स तयोः शोणितैर्धधात् । २९४
 अवसन्मन्दमरणापरावेतावुभावपि । तथोरन्ध्रमूर्ध्वदरीकृत्यान्वमहरदिधिः ।
 प्रसीतदिग्गोकोत्यातापज्जान्यै ललः परं । परप्राणान् रोषवशौ प्रदोते मुञ्जवादिनि ।
 मञ्जोरे रोहुकामानां समर्थामपि दुर्धियः । कोटादेवीममायाः सः नेषवृद्धिं म्भवारयन् ।
 केदारमिव कुक्षा वा पानीयेन मयर्हिना । कोकनाद्याकषायास साक्षाज्योत्पलचन्द्रिका ।
 आशाश्रितकामाज्जातु कम्पनाधिपतिं प्रति । कुचसुरकोट्याकामनिषाकावधिप्रणा । २९५

स पञ्च वासरान् भुक्त्वा श्रीमद्भानुदिनीपतिः । अष्टादशेऽप्ये राकायामावाह्यं स व्यपद्यत ।
 अथ प्रथममामनौः सख्यताञ्जः स जंघरः । सतीश्वरः शितेरशामखामश्वीरटङ्कयत् ।
 राख्यतोरणसन्नाहस्यभाभ्यां धरणीपतेः । अनुजोबलबुद्धिभ्यामगमच्छन्नीयतां ।
 मैव दानं न चादानं नियतं नाप्यनुग्रहं । विहारं न नचाहारं राक्षो नूनं स हि व्यधात् ।
 प्राप्तवद्विद्यासमन्तमिदमकुर्वन्ति महीभुजि । युवराजो मनाक् चक्रे निकटस्थैर्बिरताधीः ।
 तदैवमग्न्यहन्तामग्नवर्णच्छिद्रलाभतः । युवराजं ततो राजस्थानीयाः प्राञ्जुरञ्जया ।
 आगते विग्रहे व्यक्तिं राजस्थानीयसंजयात् । साऽगादवन्तिनगरं तन्मूलस्थानमुद्धतः ।
 अथोत्पलपुरं राजा भटैः सह रणोद्भटैः । अस्त्रिमिथदिदं भ्रातृभ्यां च कञ्च क्लिष्टवान् ।
 दुर्जनप्ररणात्स्वच्छेभ्यस्तद्गैर्नाभ्यजोगणः । लोकापवादञ्जयतः कथं कस्यो न जायते ।
 अन्योन्यपाननायासां राज्ञिदिवगामिनः । पाननीयामनुष्ठाय प्रत्यानय दद्यां मयि ।
 इति सन्दिग्धं द्रुतञ्च व्यसृजत् स जरेश्वरः । कस्यनाधिपतिं हन्तुं व्यसृज्य निजात्पुत्रं ।
 मृगयां युवराजोऽगादिति द्रुतं निरोधयन् । भ्राष्टपुत्रं निहन्तुञ्च सुतरोहोऽगमच्च सः ।
 द्रुतः किमिति नायातः कासो हि सुचिरं गतः । इति चिन्ताकुलोत्सखभङ्गो राजान्निकं ययौ ।
 ऊर्ध्वं च जाने स द्रोहं लघयित्वा तवानुजः । लघुलम्भारपाथागाद्यद्रुतस्य चिरागमः ।
 आति भुङ्क्ते स्वपत्येव युवराज इति च्छलात् । तद्दुष्टोऽगनिषेधाय नूनं हृष्टो वचोहरः ।
 तदवन्तिपुरं तस्मिन् श्रीदेवमरचङ्कते । सद्योनिःस्त्रामिकं हस्माज्योऽस्माकं ततोभुवः ।
 अथावन्तिपुरं गत्वा मत्नानिग्रयशालिना । राजा हृष्टं तथाकारि तद्भटैरुद्भटैः समं ।
 अश्वेश्वराय भृत्यानां बध्नं नूनं निवेदितुं । वितस्ता श्रवहृष्टोऽघा प्रतोपमगमद्यथा ।
 भ्राष्टपुत्रं पराभूय तावदक्षरं द्रुतं । व्याहृत्ते रणखेदान्तः प्रपलायत जंघरः ।
 अनयोर्नैव कर्तव्यः कलिश्रीमदयोमिति । राजा समं विदास्यके धोमानश्वेश्वरस्ततः ।
 प्रतिमुच्य निजान् योधानवन्तिपुरमुत्सृजन् । अथ शीरोपयेनामावक्षोऽगमदीर्घिकां ।
 नगरीं रक्षितान्यस्य सय्यराजं स्ममन्मिणि । कमराज्यं विराजच्छोर्जमरखागमत्तदा ।
 दानमाभौ प्रतिमुच्य सय्यराजं विभिन्दता । युवराजेन नगरीं स्त्रोक्तता मन्त्रयुक्तिभिः ।
 नाम राजतया दुःखं भुङ्क्ता कश्चोरमण्डले । मासदयोनौ द्वौ वधाववसानमगम्युयः ।
 जानमलावदेनोऽथ तं कालं कलहाचमं । दारैश्चर्य्यं ददौ भ्रातुः सद्योविप्रनिहतये ।
 सर्ललोत्तरणोपायमेतुं सुख्यपुरे व्यधात् । विपक्षनरणोपायं न पुनर्जसरोऽस्मरत् ।
 पथिकानां निवासाय तेन पथ्यतस्मीमनि । कक्ष्याविभागसहितः स्वनाम्ना रक्षितः सरः ।
 एवं विश्वमनीतिभ्यां देवं शोधयतो निजं । श्रीविष्णुस्वामिको राजा दारैश्चर्य्यमवाप्तवान् ।
 राजपुत्रः स वाक्पुष्टादवीं लीलारथादटन् । योगिनीचक्रमद्राक्षोत् कदाचिद्भिरिगङ्गरे ।
 सदृशसीताया चन्द्रामरखास्य मन्त्रभौ । अपश्यतां स किं तेषां महतामनुयागतः ।

२१५

२२०

२२५

२२०

२२५

२२०